

ADVOKATETIK

En praxisgenomgång

CLAES PEYRON

2 UPPL
MED SUPPLEMENT
SVERIGES ADVOKATSAMFUND
2017

ADVOKATETIK

En praxisgenomgång

CLAES PEYRON

2 UPPL
MED SUPPLEMENT
SVERIGES ADVOKATSAMFUND
2017

ANDRA UPPLAGAN 2017
© 2010, 2011 CLAES PEYRON
REDAKTÖR: MAGNUS ANDERSSON
GRAFISK FORM: TIDNINGSMAKARNA AB
TRYCK: DANAGÅRDS GRAFISKA AB, ÖDESHÖG 2017
ISBN 978-91-983899-2-0

Innehåll

9 Inledning

11 Advokatverksamhet

- 11 Regelverket och disciplinnämndens handläggning av ärenden
- 15 Advokatverksamhet eller inte
- 19 Meddelande till massmedia
- 20 Advokatrörelsens organisation m m
- 20 Organisationen skall garantera oberoende
- 21 Formerna för verksamhet
- 22 Filialer
- 22 Ansvar för en sund ekonomi
- 23 Bokföring och myndighetsrapportering
- 23 Anställningsförhållanden
- 25 Tillgänglighet
- 25 Samarbeten och kontorsgemenskap samt firmafrågor
- 26 Uppdragsackvisition
- 27 Ansvar för den icke rättsbildade personalens åtgärder och underlåtenheter och inhyrning av jurist
- 27 Hantering av handlingar
- 28 Övergång mellan byråer
- 28 Principalansvar och övervakningsplikt
- 32 Försäkringsfrågor
- 34 Klientmedel, bokföring och redovisning

42 Allmänna advokatplikter

- 42 Förbudet mot att främja orätt
- 45 Advokaters uppträdande i och utanför verksamheten

47 Förhållandet till klienter

- 47 Klientbegreppet
- 47 Klientlojaliteten
- 48 Övergivande av klient
- 48 Samrådsskyldighet
- 49 Lojalitet mot motpart?
- 50 Informationsskyldighet till klient

- 51 Utlämnande av klientens handlingar
- 54 Ekonomiska förbindelser med klienten och benefika förordnanden till advokat eller honom närstående
- 58 Klargörande av uppdragsförhållande
- 58 Arvodesfrågor
- 59 Skälighetsregeln
- 60 Fast arvode
- 60 Takpris
- 60 Nedlagd tid som debiteringsnorm
- 61 Betalning bara i sedvanliga betalningsmedel
- 61 Skyldighet att redogöra för debiteringsprinciper och faktureringsrutiner
- 62 Olika faktureringsformer
- 63 Procentavtal och riskavtal
- 64 Högre debitering än vad som yrkats i rättsligt förfarande
- 65 Arvode när advokaten försummat att tillvarata klientens intresse i fråga om uppdragets finansiering
- 66 Förskott på arvode och delarvode
- 67 Ytterligare om arvodespraxis
- 68 Utformningen av kostnadsräkning
- 68 Andra arvodesfrågor
- 69 Felaktigt innehåll i faktura
- 70 Arbetsredogörelse
- 70 Finansiering av uppdrag

75 Fel och försummelser vid uppdrags utförande

- 75 Allmänt om misskötta uppdrag
- 76 Onödiga kostnader
- 76 Intyg
- 77 Otydliga avtal
- 77 Processföring
- 79 Rättegångsmissbruk
- 79 Passivitet
- 79 Misstag vid verkställighet
- 80 Upplysningsplikt mot klient om gällande rätt och underlag för skatterådgivning
- 80 När klient dömts att betala motparts-kostnader
- 80 Sjukdom ingen ursäkt
- 81 Skyldighet att besvara meddelanden från klienter och andra

- 83 Dröjsmål med handläggning av uppdrag
- 85 Missade överklaganden och frister
- 87 Diverse andra malpracticeärenden
- 89 "Friande avgöranden"

91 Intressekonflikter och andra skäl att avböja eller frånträda uppdrag

- 91 Kommentaren till VGA
- 99 Om praxis
- 99 Omständigheter innan advokat börjat på byrå
- 100 Politiska uppdrag
- 100 Byråjäv
- 102 Eget ekonomiskt intresse
- 103 Lojalitetstidens längd
- 104 Fåmansbolag
- 106 Bankundantaget
- 107 Boutredningar
- 108 Offentliga försvar, målsägandebitråde och offentligt biträde enligt LVU
- 111 Diverse andra jävssituationer
- 117 Uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag – hinder mot uppdrag för bolaget?
- 118 "Friande avgöranden"

119 Rätt att frånträda uppdrag när skyldighet inte föreligger

122 Förhållandet till motpart

- 122 Hot om konkursansökan, konkursanmaning och betalningsförelägganden
- 123 Opåkallade hänvändelser till utomstående
- 124 Meddelande till motpart innan rättsliga åtgärder vidtas
- 125 Skäligt rådrom
- 125 Oreglerad omsorg om motpart
- 127 Kreditupplysningar
- 127 Redovisning till motpart av klientmedel
- 128 Integritetskränkande åtgärder
- 128 Motparts rätt att få ut handlingar
- 129 Exekutiva åtgärder
- 129 Skyldighet att mottaga delgivning och erkänna mottagandet av handlingar
- 129 Åtgärder med av motpart undertecknad handling

- 130 Otillbörliga åtgärder
- 131 Myndighetsanmälningar och hot om sådana
- 132 Andra hot
- 133 Kränkande uttalanden och olämpligt skrivsätt
- 139 Förlikningserbudanden
- 140 "Friande avgöranden"

- 142 Motpartsombud**
- 142 Förbigående av motpartsombud och huvudombud
- 144 Motparten saknar ombud

- 147 Plikter mot tredje man**

- 149 Agerande mot vittnen m fl**

- 152 Kostnadsansvar mot sakkunniga och anlitade kolleger**

- 153 Förhållandet till domstolar och andra myndigheter**
- 156 Upplysningsskyldighet till myndighet
- 157 Ingripande i myndighets handläggning
- 157 Kringgående av myndighetsbeslut

- 158 Förhållandet till kolleger**

- 161 Sanningsplikten**

- 166 Tystnadsplikt av hänsyn till klient, motpart och tredje man**

- 174 Tystnadsplikt av omsorg om rättsordningen**

- 179 Förhållandet till Advokatsamfundet**

Supplement

Om andra upplagan

Första upplagan av *Advokatetik* gavs ut 2010. Den behandlar Advokatsamfundets disciplinnämnds praxis under Claes Peyrons tid som ordförande, 1992–2008.

År 2011 gav Claes Peyron ut ett supplement, som omfattar disciplinnämndens avgöranden från sommaren 2008 till och med utgången av år 2010.

I andra upplagan av *Advokatetik* har supplementet från 2011 infogats efter första upplagens oförändrade huvudtext.

Märk särskilt supplementets rättelse till s 111 i *Advokatetik*.

I övrigt har bara ett fåtal korrekturfel rättats, bland annat i fråga om felnumrerade avgörandehänvisningar på s 54 och s 121.

Inledning

När detta skrivs är det mer än 35 år sedan Holger Wiklunds magnifika monografi *God advokatsed* kom ut. Även om det mesta han skrev har fortsatt giltighet än i dag, har mycket hänt i advokatvärlden. De stora byråerna har växt i en omfattning, som man knappast 1973 kunde tänka sig, internationaliseringen har drivits längre och längre, utlandsetableringarna har blivit mer omfattande, datorernas roll i advokatverksamheten har ökat dramatiskt och takten i olika transaktioner – dock beklagligtvis inte i genomströmningen i domstolarna – har drivits upp. Dessutom har Advokatsamfundets etikkommitté kommit med ett mycket väl genomarbetat betänkande, som lett fram till att nya vägledande regler för god advokatsed, VGA, antagits av samfundets styrelse och fullmäktige.

Jag har i 25 år med intresse följt, och tidvis varit delaktig i, samfundets disciplinverksamhet, de första tio åren som ledamot i huvudstyrelsen, som då var sorteringsorgan med uppgift att avgöra om ärenden skulle gå vidare till disciplinnämnden, DN, och från 1992 till 2008 som ordförande i DN. Under senare år har jag åter läst nämndens protokoll från de sexton åren som ordförande, och gjort en del minnesanteckningar. Denna bok, som alls inte har till ändamål att ersätta Holger Wiklunds bok med hans unika överblick – och internationella utblick – bygger på dessa minnesanteckningar, mina minnesbilder från överläggningar i DN och på det som

Etikommittén publicerat. En och annan referens till Holger Wiklund är dessutom ofrånkomlig. När någon slutsats eller något påstående enbart grundas på min egen uppfattning försöker jag markera detta.

I flera fall finns i boken upprepningar. Jag har ingen förväntan om att någon ger sig på att sträckläsa vad jag skrivit, och har jag hittat något som jag upplever som principiellt viktigt kan jag därför nämna saken under flera rubriker. Här skall också påpekas att vissa ärendetyper kommer att behandlas mycket sparsamt trots att de är mycket vanligen förekommande, och ofta leder till påföljder. Det rör sig till exempel om ärenden, där advokaten inte drivit saken med tillräcklig snabbhet. I de ärenden som i denna del kommer under DN:s prövning är dröjsmålen ofta sådana, att det är uppenbart att advokaten ”såsat”. Avgörandena saknar därmed egentligt prejudikatsvärde.

Magnus Andersson, numera på tidskriften *Advokaten*, har lämnat mig ovärderlig hjälp när det gällt att förvandla mitt manuskript till en bok. För det är jag mycket tacksam. Tacksam är jag också mot min älskade hustru Monica. Hon har – låt vara då och då med ett lätt ironiskt leende – accepterat att jag undflytt medverkan i hushållsnära tjänster med hänvisning till att etiken kallade.

Lerhamn våren 2010

Claes Peyron

Hänvisningar till disciplinnämndens avgöranden skrivs i denna bok på följande sätt.
97/1999 = § 97 i disciplinnämndens protokoll år 1999
145/2003 = § 145 i disciplinnämndens protokoll år 2003

Advokatverksamhet

Regelverket och disciplinnämndens handläggning av ärenden

De svenska advokaternas – och de utländska advokaters, som registrerats hos samfundet – verksamhet i Sverige regleras, förutom av vad som i övrigt framgår av allmän lagstiftning, av rättegångsbalken (RB), främst då 8 kapitlet Om advokater, samt 27, 36 och 38 kapitlen, som reglerar skydd för klienthemligheter, av 10 kap 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, av samfundets stadgar och bokföringsreglemente, av de vägledande uttalanden som samfundsstyrelsen från tid till annan avgivit, av VGA antagna av samfundets styrelse och fastställda av samfundets fullmäktige, av den utmärkta kommentar, som Etikkommittén skrivit (i fortsättningen kommentaren), av den praxis, som utvecklats i DN, och av HD:s avgöranden i uteslutningsärenden och sådana ärenden, som JK överklagat till HD.

Kompetensfördelningen mellan samfundets olika organ när det gäller disciplinfrågor är väl inte alldeles glasklar. I samfundets stadgar sägs att tillsynen över advokatverksamheten utövas av styrelsen och disciplinnämnden. VGA antas av styrelsen och fastställs av fullmäktige. Styrelsen gör, som ovan angivits, vägledande uttalanden och disciplinnämnden bedömer konkreta fall. DN upplever sig i princip vara bunden av VGA och styrelseuttalanden. Ett problem är dock att översynen av vägledande regler historiskt skett med långa mellanrum och att styrelsens uttalanden inte blir föremål för regelbunden omprövning. Ibland har tiden gått förbi ett vägledande uttalande eller en regel i vägledande regler. I sådana fall har DN ansett sig kunna fria advokat, som handlat i strid med uttalande eller regel. Så har skett till exempel när avgörande av HD gjort det meningslöst att som privat försvarare framställa ersättningsanspråk mot staten för belopp, som överstiger vad som utgått om försvararen varit förordnad som offentlig försvarare, trots att då gällande VGA innehöll en klar regel om att man inte fick ta mera betalt av klienten än vad man yrkade i domstol. Innan jag blev ledamot av nämnden har denna också avvikit från VGA-bestämmelser om ackquisition, som framstod som obsoleta och möjligen stridande mot konkurrenslagstiftningen. Samfundsstyrelsen har numera avsikten att löpande uppdatera VGA och kommentaren och sådan uppdatering har till exempel skett i december 2009.

Fram till 1964 var samfundets styrelse det organ, som tilldelade felande advokater påföljder. 1964 inrättades DN, som numera arbetar på tre pröv-

ningsavdelningar med tre ledamöter i varje och, i alla ärenden där strängare påföljd än uttalande kan komma i fråga, i plenum. Antalet ledamöter är elva, åtta av dem advokater. Övriga ledamöter, samhällsrepresentanterna, utses av regeringen och hämtas numera en från vardera av de politiska blocken och en från domar- eller konsumentskyddsvärlden. Samfundet motarbetade tanken att samhällsrepresentanter skulle delta i disciplinförfarandet, men jag tror mig kunna säga att mot bakgrund av den mycket höga kvaliteten hos de representanter regeringen utsett är vi numera glada för att ha dem – de blir i många fall dugande och entusiastiska ambassadörer för samfundet.

Till nämndens bedömning kommer ärenden genom att någon, som är saklegitimerad, anmäler en advokat, genom att samfundsstyrelsen beslutar att uppta ett disciplinärende och hänskjuta det till nämnden, eller genom att JK gör en anmälan. Nämnden tar aldrig upp ett ärende på eget initiativ. De flesta ärenden bereds först i en prövningsavdelning, där praxis är att om någon ledamot anser att ett ärende bör gå vidare till plenaravgörande hänskjuts det. Prövningsavdelning kan förklara att ett ärende inte skall föranleda åtgärd och också – vilket sker i rätt begränsad omfattning – göra ett uttalande. DN:s ordförande kan besluta att visst ärende skall tas upp till plenaravgörande utan att först beredas i prövningsavdelning, och så sker regelmässigt med ärenden, som hänskjutits till nämnden från samfundsstyrelsen. I dessa ärenden har ju en första granskning redan skett. Men också när andra särskilda skäl finns förekommer det att ärenden får gå direkt till nämnden. Det kan t ex vara fallet när ett ärende väcker mycket stor allmän uppmärksamhet eller när omständigheterna gör att det kan vara fara i dröjsmål.

Många av de ärenden, som hänskjuts från samfundsstyrelsen, bygger på att någon utan att vilja stå som anmälare bringat ett visst förhållande till samfundets vetskap, t ex genom att översända en dom, där domstolen uttalat sig negativt om en advokats sätt att agera. I sådana fall betraktas den, som inte vill stå som anmälare, inte som part i förfarandet, och kommunikering av inlagor sker inte.

Regelverket när det gäller DN:s processuella förfarande är mycket sparsamt. Den, mot vilken anmärkning riktas, skall om särskilda skäl inte föranleder annat beredas tillfälle att yttra sig över anmärkningen. Han är skyldig att avge sådant yttrande och att tillhandahålla de dokument DN eller samfundets generalsekreterare förelägger honom. DN kan besluta om muntlig förhandling i ett ärende och skall fatta sådant beslut om inte sär-

skilda skäl föranleder annat när uteslutning kan komma i fråga. I sistnämnda fall skall samfundet förordna en representant att föra samfundets talan. I styrelsen och DN omfattas disciplinärendena av sekretess. Räckvidden av denna sekretess behandlas översiktligt i avsnittet nedan om tystnadsplikt av hänsyn till klient m fl. DN:s beslut skall dokumenteras i protokoll. Beslut om uteslutning, varning eller erinran skall vara motiverade. Beslut om uteslutning kan överklagas till HD, övriga beslut kan inte överklagas. I HD är nämnden förklarande och samfundet intar inte partsställning. JK kan om han inte är nöjd med ett avgörande av prövningsavdelning hänskjuta ärendet till prövning av DN i plenum och om han anser att ett avgörande av DN är felaktigt hänskjuta ärendet till prövning av HD.

I brist på ytterligare regler tar DN sin förebild för förfarandet i förvaltningslagen. Lagens regler om kommunikering följs. Förfarandet är i allt väsentligt skriftligt. Samtliga ledamöter, som deltar i ett avgörande, har tillgång till alla handlingar i ärendet. När ett ärende förekommer till avgörande i DN eller någon prövningsavdelning, fungerar en av ledamöterna som referent. I ärende, som hänskjutits från prövningsavdelning, förordnas en ny referent i DN. DN anser sig inte vid sina avgöranden bunden av vad anmälaren lägger advokaten till last. Eftersom inga gärningsbeskrivningar förekommer leder detta nog ibland till att advokat tilldelas påföljd för något som advokaten inte insett skulle bli föremål för prövning.

Nämndens verksamhet är myndighetsutövning, och dess ledamöter torde vara underkastade tjänsteansvar.

I princip kommuniceras alla skrifter med anmälare (men, som ovan angivits, inte med den som bara skickat in handlingar för styrelsens kännedom) och med anmäld advokat. Anmälare får del av DN:s beslut i "hans" ärende. När någon begär omprövning av ett beslut kommuniceras därför inte ansökan förrän DN tagit ställning till frågan om ärendet skall återupptas. I princip krävs för att så skall ske att resningsgrund och förutsättningarna för resning föreligger eller att DN uppenbarligen misstagit sig på någon faktisk omständighet av avgörande betydelse. Också HD har ansett sig kunna meddela resning i nämndbeslut, men har aldrig gjort det. Besluten, alltså också i prövningsavdelningarna, vinner således laga kraft. 29/1997 är ett exempel på att ett ärende omprövats på grund av ny utredning. Ytterligare utredning visade att nämnden tagit miste och tilldelat advokaten varning och straffavgift 5 000 kronor för att advokaten ansågs ha mot bättre vetande åberopat aktiebrev, som tillkommit i fel ordning. Eftersom den nya utredningen förmodligen hade kunnat åstadkommas i det ursprungliga

ärendet torde med dagens praxis ärendet inte ha tagits upp på nytt, jämför RB:s motsvarande regel om resning. Praxis har således i denna del ändrats under 2000-talet.

DN har ansett att, om en anmäld förseelse ligger i tiden före liknande förseelser, för vilka advokaten tilldelats påföljd, kan DN förklara att den tidigare påföljden skall omfatta också den nu aktuella förseelsen. 41/1991, 110/2007 och 140/2007 är exempel på sådana beslut.

Om anmälaren återkallar sin anmälan påverkar det inte nämndens hantering av ärendet, till exempel i 38/2005. Dock kommuniceras inte ärendet vidare med en anmälare som har återkallat sin anmälan; anmälaren får då inte heller del av nämndens beslut i ärendet. Det förekommer att advokater försöker förmå anmälare att återta anmälan men sådana försök strider mot god advokatsed. I 173/1994 satte advokaten upp en skrivelse för anmälande klient att underteckna, där klienten förklarade sig ha förtroende för advokaten. För detta och andra förseelser fick advokaten varning. I 149/1995 fick advokaten erinran när han kontaktade anmälare och frågade om denne inte kunde överväga att återta anmälan. I 70/1994 och 45/2000 lämnade advokaterna förlikningsförslag, som båda innehöll att anmälare skulle återkalla sin anmälan, erinran. I 191/1996 slöts ett sådant avtal, vilket ledde till erinran, och samma blev påföljden i 97/1993, där advokaten fordrade en ursäkt av anmälare för dennes ”exempellösa tilltag” att anmäla advokaten.

När en förseelse ligger långt tillbaka i tiden, och om det inte beror på advokaten att den disciplinära prövningen dröjt, kan förhållandet verka i mildrande riktning när det gäller val av påföljd, till exempel 21/2005 där en advokat grovt misskött sina plikter som konkursförvaltare på ett sätt, som normalt skulle lett till uteslutning, men där nämnden med hänsyn till tidsutdräkten stannade för varning med maximal straffavgift. JK överklagade inte beslutet. Det gjorde emellertid JK i 77/1992, där DN med hänsyn till tidsutdräkt lät nåd gå före rätt i ett ärende, där advokaten ansågs ha medverkat till ett bedrägeri. Advokaten begärde innan frågan prövades i HD sitt utträde ur samfundet, varför det inte blev något prejudikat från HD. DN är inte skyldig att bedöma förhållanden, som i tiden ligger mer än tre år före anmälan. Regeln tillämpas då och då men praxis ger föga vägledning om när den skall komma till användning. Gäller det perdurerande förhållanden, som fortsätter in i treårsperioden, bör väl regeln inte tillämpas. Detsamma kan sägas om anmälaren först inom treårsperioden får kännedom om det anmälda förhållandet, eller om det rör sig om mycket allvarliga förseelser.

Saklegitimationen är en viktig fråga för DN – och för de anmälda advokaterna. Om en anmäld advokat känner att anmälaren saknar legitimation bör han omedelbart fästa samfundskansliets uppmärksamhet på förhållandet. I annat fall kan det tänkas att en obehörig i ärendet får del av uppgifter, som omfattas av sekretess. Uppmärksammas inte kansliet på frågan kan det vara svårt för den enskilde handläggaren att avgöra att skriftväxling inte skall kommuniceras. I 91/2004 avvisades en anmälan om att advokat av annan än anmälaren tagit emot mattor som arvode. Anmälaren ansågs inte saklegitimerad i denna fråga. I 143/2001 ansågs enskild medlem i upplöst bostadsrättsförening inte saklegitimerad, varken som part i skiljeärende angående arvode, eller som anmälare i disciplinärende när det gällde föreningen påfört arvode. På sätt anges i ett senare avsnitt om arvodesfrågor strider det mot god advokatsed att begära ersättning för arbete i eget disciplinärende. Regeln har slagits fast bland annat i 95/2007.

Advokat är skyldig att på kallelse inställa sig inför nämnden – något som nästan bara sker när uteslutning kan ifrågakomma. I 14/2001 vägrade DN i sitt beslut att utesluta advokaten in att denne inte inställt sig på kallelse.

När en advokat inte svarar samfundet i ett disciplinärende läggs vad klienten påstått om händelseförloppet normalt till grund för bedömningen. Som berörs under ett avsnitt om advokats plikter mot samfundet medför uteblivet svar numera varning med straffavgift och väsentliga dröjsmål med svar varning. Det är av avgörande vikt för samfundets möjligheter att upprätthålla sin tillsyn över advokatkåren att advokater sanningsenligt besvarar påståenden om avvikelser från god advokatsed.

Den advokat, som får en anmärkning mot sig, gör klokt i att inte svara i affekt. Bra är om någon förständig kollega kan granska svaret. Det är ju en allmän regel, som advokater inte minst brukar förfakta, att man inte är särskilt bra på att argumentera i egen sak. Advokaten bör också besinna att DN anser sig kunna döma över andra förseelser än de, som anmälaren anser klandervärda. Visar utredningen att advokaten i andra avseenden åsidosatt sina plikter som advokat kan som tidigare angetts påföljd utdömas. Slutligen bör advokaten besinna att förbudet mot opåkallad kränkning gäller också för inlagor i disciplinärenden.

Advokatverksamhet eller inte

Om man bortser från att en advokat handlar oredligt – och det begreppet är enligt förarbetena till RB mer vidsträckt än brottsbalkens oredlighets-

begrepp – kan bara förseelser eller underlåtenheter komma under DN:s prövning om de skett i advokatverksamhet.

I väsentliga delar faller därmed privatlivet utanför det område, där samfundet kan ha synpunkter. Att kasta ut sin hustru från en balkong och skjuta efter henne med hagelbössa har ansetts falla utanför advokatverksamheten. Likaledes har krogslagsmål och rattfylleri inte ansetts vara något disciplinnämnden haft att göra med. Att det med spritpåverkan vid utförande av advokatuppdrag förhåller sig annorlunda är självklart.

I ärenden, där advokaten själv varit part i tvistemål som inte haft något med advokatverksamheten att göra, har nämnden ansett att han i kontakter med domstol haft att iaktta god advokatsed. Och om nämnden någon gång i gränsärenden sneglat på om advokaten skrivit på firmapapper har nog inte den saken varit avgörande, även om den gjort skrivningen i besluten lite lättare. Framhäver advokaten sin advokatroll ligger det nära till hands att uppfatta det han gör som advokatverksamhet.

Att advokat som skiljeman utför sitt uppdrag i sin verksamhet är numera alldeles klart trots att Holger Wiklund var tveksam. VGA gör avsteg från jävsreglerna just för skiljemannauppdragen och uppdrag som adjungerad domare – något som jag personligen sörjer över – men så blev det. VGA är säkert i övrigt tillämpliga också på advokater som skiljemän och på advokater, som tjänstgör som domare.

Rättegångsbalkens regler i 8 kapitlet om ingripande från samfundet lyder:

7 § En advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt, ska uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i 2 a § ska registreringen upphävas. Är omständigheterna mildrande, får advokaten i stället tilldelas en varning.

En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat får meddelas en varning eller erinran. Är omständigheterna synnerligen försvårande, får advokaten uteslutas ur samfundet eller, i fråga om en sådan advokat som avses i 2 a §, registreringen upphävas.

En advokat som tilldelas en varning får, om det finns särskilda skäl, även åläggas att utge en straffavgift till samfundet med lägst ettusen och högst femtiotusen kronor.

Om det bedöms tillräckligt får disciplinnämnden, i stället för att tilldela en advokat erinran, göra ett uttalande om att advokatens åtgärd är felaktig eller olämplig.

Lydelsen öppnar för frågan om det i strikt mening bara är oredlighetsbrott som utanför verksamheten kan leda till påföljder. Samfundsstyrelsen har debatterat om man kan mörda någon (icke klient) utan att för den skull riskera uteslutning. Ordföranden Stefan Lindskog hävdade att det måste finnas någon sorts nödrätt för samfundet i sådana situationer. Det måste gå att utesluta. Jag var och är mera skeptisk. Det finns ju inte, som när det gäller t ex medicinalpersonal, någon allmän olämplighetsregel. Det förhållandet har nog sin grund i erfarenheter när rättegångsbalken kom till. Då hade man i Tyskland förbjudit judiska advokater att verka med hänvisning just till deras etniska bakgrund. Exemplet förskräckte. I portalparagrafen i de nya vägledande reglerna sägs emellertid att en advokat skall uppträda sakligt och korrekt samt så att förtroendet för advokatkåren upprätthålls. Jag uppfattar att man menar att kraven skall upprätthållas även utanför den rena verksamheten. Men det tar en smula emot att tänka sig ett beslut som säger: ”advokaten A har mördat sin sambo. Härigenom har han åsidosatt sina plikter som advokat. Omständigheterna är synnerligen försvårande. A skall därför uteslutas ur samfundet”. Ur praxis kan följande avgöranden nämnas.

I ärende 7/2007 konstateras att omfattande privat misskötsamhet inte kunde ge påföljd när inget som helst samband fanns med advokatrörelsen. Det kan emellertid ifrågasättas om denna regel fullt ut gäller fortfarande sedan nu VGA antagits. Det kan tänkas att också inom vissa delar av den privata sfären måste ett anständigt uppträdande iakttas. Redan i 124/1999 har gränserna tänjts. En advokat, som ansåg att hans hustru trakasserades av sin förutvarande make, hotade maken med att advokaten skulle försöka ordna så att denne inte fick stanna i Sverige. Advokaten fick varning. I 126/1997 erinrades en advokat för att han fortsatt att bruka en bil, som förhyrts i hans konkursdrabbade advokatbolag. Förfarandet betecknades som oriktigt (men inte oredligt) och gav erinran. I 158/2006 varnades en advokat för att han inte inställde sig som vittne i ett tvistemål, som inte berörde honom personligen, men där bevistemat hade anknytning till hans advokatverksamhet.

Advokaten som arbetsgivare för icke rättsbildad personal har behandlats i 154/2006. Där fann DN att advokaten i den rollen inte bedrev advokatverksamhet. Att förhållandet till biträdande jurister bedömts annorlunda behandlas under ett avsnitt om byråorganisation.

Ett principiellt viktigt avgörande återfinns i 98/1993. En advokat skrev i egenskap av ordförande i en bostadsrättsförening en inlaga i ett tvistemål, där föreningen var part. Advokaten var själv medlem i föreningen. Inla-

gan ansågs ändå vara upprättad i advokatverksamheten. Avgörandet är ett direkt avståndstagande från vad Holger Wiklund hävdade i frågan, och får räckvidd även när advokat agerar som styrelseledamot i aktiebolag, där han utsetts kanske inte främst därför att han är advokat utan därför att han till exempel har intressen i bolaget. I annan riktning talar möjligen 168/2001, där en advokat som delägare i ett aktiebolag skrev ilsket och kritiskt till en kollega. Brevet ansågs inte avfattat i advokatverksamheten. Det kan antas att man bör skilja på sådana åtgärder, som typiskt sett sker i advokatverksamhet, som till exempel inlagan i tvistemålet, och andra åtgärder.

Advokatverksamhet ansågs också bedrivas när en advokat i brev till en granne på sitt brevpapper uttalar sig om sin uppfattning om gällande rätt, trots att uttalandet inte skedde vare sig för egen del eller som ombud för annan utan spontant (121/2006). Advokaten ansågs ändå vara skyldig att göra erforderlig undersökning av det rättsliga läget.

Talan mot kollega, som tidigare varit i kontorsgemenskap med kändanden, utan föregående undersökning av om uppgörelse kunde träffas har ansetts ske i advokatverksamheten (48/2002).

I ärende 32/1995 ansågs en advokats åtgärder (att försöka få motpartsadvokat att frånträda sitt uppdrag) inte ha skett i advokatverksamheten när advokaten företrädde sig själv och en syster. I senare avgöranden, till exempel 20/2002, har kränkande uttalanden i inlaga i tvistemål, där advokaten uppträdde som företrädare för dödsbo i vilket han hade del, lett till erinran. Personligen tycker jag att det sistnämnda avgörandet har stort fog för sig trots att Holger Wiklund uttalar sig i annan riktning.

I 47/1994 besvaras frågan om fastighetsmäklarverksamhet, som bedrivs av advokat i särskilt bolag, är advokatverksamhet jakande både av DN och av HD, som uteslöt advokaten på grund av oredlighet (NJA 1994 s 688). Här skall anmärkas att sedan den nu gällande fastighetsmäklarlagen trädde i kraft 1995 är det inte förenligt med god advokatsed att förmedla fastigheter, när uppdraget inte har samband med annat advokatuppdrag, men den frågan kommer att behandlas i ett avsnitt om intressekonflikter.

I 212/2007 blev aldrig frågan om gränsdragning mellan privatliv och advokatverksamhet föremål för öppen diskussion. En advokat hotade en hyresgäst med skandalisering, när hyresgästen sade upp ett hyresavtal gällande advokatens privata bostadsrättslägenhet. Advokaten tilldelades erinran.

I 190/2007 ansågs en biträdande jurist, som var förordnad som biträde enligt utlänningslagen, handla i advokatverksamhet när han för klientens

räkning argumenterade i tvist med hyresvärdinna, trots att mötet med värdinnan skedde en sen kväll i bostaden, och den biträdande juristen återopade ett vänskapsförhållande till klienten.

I flera fall, till exempel 186/2004, har agerande i tvister som gäller betalningsskyldighet för rörelseskulder ansetts vara advokatverksamhet.

I 172/2007 ansågs en advokat, som gratis hjälpte sin tidigare sekreterare att rikta skadeståndsanspråk mot advokatens tidigare biträdande jurist, bedriva advokatverksamhet. Eftersom advokaten anmält att hon inte längre drev verksamhet fick hon erinran. Den stränga synen på att den som anmält ingen verksamhet verkligen slutar att bistå andra har säkert sin grund i ansvarsförsäkringssystemet.

Sammanfattningsvis kan sägas att nästan varje anknytning till advokatrörelsen eller advokatens ställning som advokat gör att advokaten i sitt handlande får räkna med att bedömas mot VGA och övriga rättskällor, och att detsamma gäller även när han som privatperson företar handlingar av en typ, som naturligt faller inom advokaters verksamhetsområde.

I 2/2001 ändrade DN sitt synsätt på om samfundets generalsekreterare i den egenskapen bedrev advokatverksamhet och fann, i motsats till 120/1996, att så inte var fallet.

Meddelande till massmedia

Sedan lång tid har DN utgått från att tryckfrihetslagstiftningen hindrar DN att ingripa mot advokats meddelanden till massmedia. I 99/2007 hade en advokat förfarit djupt illojalt mot en klient. Sedan advokaten företrätt klienten i ett skiljeförfarande som förlorats vände sig klienten till annan advokat för att få avgörandet klandrat. Det ursprungliga ombudet förklarade då till massmedia att klienten inte borde få framgång med sin klandertalan. DN övervägde att göra ett uttalande men efter överläggning med JK avstod man. Även uttalande av DN kan ses som en påföljd och då slår tryckfrihetslagstiftningens förbudsregler till. Under min tid i styrelsen gjorde samfundets ordförande ett uttalande om att visst meddelande till media framstod som klandervärt. Mot bakgrund av lydelsen i stadgarnas 8 § är det möjligen tveksamt om ens styrelseordföranden bör uttala sig. Enligt stadgarna utövar ju styrelsen och disciplinnämnden tillsynen över advokatväsendet och har att tillse att ledamot fyller de plikter, som åvilar honom. 8:6 i RB har motsvarande skrivning. Man kan därför ifrågasätta om företrädare för styrelsen får göra något som möjligen kan ses som ett ingripande enligt tryckfrihetslagstiftningen. För gemene man – och väl för

de flesta advokater – framstår det hela som närmast obegripligt. En advokat, som bryter sin tystnadsplikt genom att visa en klienthemlighet till en präst kan bestraffas, men lämnar han ut klienthemligheter för publicering i kvällspressen går han fri. Men så är det. Ytterligare exempel på att DN inte kunnat befatta sig med meddelanden till media ger 26/1994, 21/2001 och 50/2002.

Advokatrörelsens organisation m m

VGA tillhandahåller detaljerade regler för byråorganisation och därmed sammanhängande frågor. Kommentaren är också omfattande. Förhållandet återspeglar den vikt samfundet fäster vid advokaternas sätt att organisera sina rörelser – antingen det rör sig om storbyråer med hundratals verk samma jurister eller om den, som ensam driver sin verksamhet i enskild firma.

Organisationen skall garantera oberoende

Den grundläggande bestämmelsen är att advokatverksamhet skall bedrivas så att advokatens oberoende inte äventyras. Här är inte platsen att redovisa den omfattande debatt som förekommit i Sverige och än mer i övriga Europa om ägandet av advokatbyråer. Jag nöjer mig med att konstatera att, med det undantag som styrelsens dispensmöjlighet ger för mycket begränsat ägande av icke-advokat, som intar VD-position i rörelser som drivs i bolagsform, är frågan när detta skrivs en icke-fråga. Den svenska advokatkåren står bakom tanken att advokatverksamheter bara skall ägas av advokater, och ställer sig främmande till uppfattningen att detta kan medföra olämpliga konkurrensbegränsningar. Regelverket är också klart i denna del. Något politiskt hot mot kårens uppfattning kan i vart fall för närvarande knappast sägas föreligga.

I advokatbolag får inte bedrivas annan verksamhet än advokatverksamhet. I advokataktiebolags bolagsordning får inte sådan annan verksamhet tillåtas. Det är å andra sidan så att i vissa advokatbolag kommer betydande förmögenhetsvärden att ansamlas. En normal förmögenhetsförvaltning får därför bedrivas, dock inte i sådan utsträckning att näringsverksamhet kan anses föreligga. Enligt kommentaren till VGA kan man tänka sig att fastigheter för eget boende, hyresfastigheter eller jordbruksfastigheter förvärvas av advokatbolag. Såvitt jag kan bedöma innebär sådana förvärv – i vart fall när det gäller andra fastigheter än sådana som anskaffats för eget boende – att bolagen i strid med sina bolagsordningar kan komma att

bedriva näringsverksamhet av annan art än advokatverksamhet. Denna avvikelse är – ur advokatetisk synvinkel – enligt kommentaren acceptabel om verksamheten är begränsad. Det är emellertid direkt förbjudet att driva värdepappershandel. Kommentaren bygger i allt väsentligt på samfundsstyrelsens vägledande uttalande från år 2000:

God advokatsed hindrar inte advokat att förvärva och inneha sådana tillgångar i sin advokatrörelse som är tillåtet för advokaten själv och att fritt bedriva sedvanlig förmögenhetsförvaltning av i advokatrörelsen ingående tillgångar. Sådana placeringar får dock inte ha sådan omfattning att advokaten inom ramen för advokatrörelsen därigenom kan anses bedriva annan verksamhet än advokatverksamhet och ej heller innefatta osedvanlig risk eller vara oförenliga med advokatkårens anseende.

Den enda begränsning samfundets stadgar uppställer för verksamhet vid sidan om advokatverksamheten och utanför advokataktiebolagets ram är, att advokat inte vid sidan av sin advokatrörelse får utöva verksamhet av den art eller omfattning, som kan menligt inverka på hans självständighet eller eljest är oförenlig med hans ställning som advokat (39 §). I kommentaren sägs också att verksamheten inte får innefatta osedvanlig risk.

Bestämmelsen i stadgarnas 39 § har veterligt inte tillämpats i modern tid. Jag kan dock tänka mig att den föresvävat styrelsen en gång. Under min tid i styrelsen begärde en advokat, som gjort sig känd för synnerligen omfattande affärsverksamhet utanför sin advokatverksamhet, en då för tiden erforderlig dispens för att utomlands fortsätta som advokat. Styrelsen sade nej, veterligt det enda avslaget på en sådan begäran, i vart fall de senaste femtio åren. Möjligen kan väl också förbudet att driva verksamhet som fastighetsmäklare, som torde gälla även om verksamheten drivs i annan juridisk person än advokatverksamheten, bygga på 39 §.

Formerna för verksamhet

Numera är alla spärrar borta när det gäller att bedriva advokatverksamhet i aktiebolag med den begränsning av det personliga ansvaret, som följer med den associationsformen. I stället finns regler som skall garantera att kontrollen över advokatbolag utövas av advokater. Bara advokat får vara aktieägare, styrelseledamot och suppleant eller bolagsman. Efter dispens av samfundets styrelse kan VD dock vara annan än advokat och sådan VD kan – också efter dispens av styrelsen – vara ägare, dock endast med

mindre än tio procent av kapitalet och rösterna i bolaget. Utöver den rätt att teckna aktiebolags firma, som följer för VD av aktiebolagslagen 8:30, får inte extern VD teckna bolagets firma annat än i förening med i bolaget verksam advokat. Garantier skall också tillskapas att VD inte kan förbli aktieägare när han upphör att vara VD. I 135/2003 fick en advokat varning när han drev sin rörelse i aktiebolag, där suppleanten i styrelsen inte var advokat. Advokaten hade dessförinnan sökt dispens för suppleanten men inte fått sådan.

Enligt VGA får en advokat bara driva sin verksamhet i ett bolag och om den drivs i bolag inte samtidigt som enskild firma. Samfundsstyrelsen kan meddela dispens men jag känner inte till något sådant dispensfall. Regeln är förestavad av klientintresset att klart kunna avgöra med vem klientkontakten tagits. I 259/2004 har advokat varnats när han vid sidan av verksamhet i aktiebolag, som till yttermera visso inte var advokataktiebolag, drev verksamhet samtidigt i (oregistrerad) firma. I 135/1992 fick advokaten en varning därför att han fakturerade för typiska advokattjänster genom ett managementbolag och det därmed uppkom risk för att verksamheten undandrogs samfundets tillsyn.

Filialer

En annan fråga som avförts från dagordningen är tillåtligheten av filialer. Tidigare krävdes för filial tillstånd från samfundsstyrelsen. Inställningen var restriktiv och tillstånden omgärdades med detaljbestämmelser. Den i mitt tycke nästan häpnadsväckande förändringen i byråstrukturen, som lett till för ett land av Sveriges storlek mycket stora byråer med många advokater i olika orter, har gjort det tidigare regelverket obsolet. Kvar står endast att i varje ort, där verksamhet bedrivs, skall finnas fullgoda möjligheter för advokat att övervaka verksamheten, jämför vad nedan sägs om förbud att låta biträdande jurist självständigt förestå ett kontor.

Ansvar för en sund ekonomi

Enligt VGA 7.3.4 åligger det advokat att noga följa den ekonomiska utvecklingen i rörelsen och se till att i verksamheten uppkomna skulder kan betalas i rätt tid. Skrivningen är sannolikt någon skärpning i förhållande till tidigare regelverk. I åtskilliga fall har advokater dock fått påföljder när de drivit sin verksamhet i aktiebolag på obestånd. Har driften skett en längre tid under obestånd har varning tilldelats, till exempel i 104/1999. Visar utredningen inte att det rör sig om någon längre period har påföljden

stannat vid erinran, till exempel i 81/2006. I tre fall under 2005, 52, 73 och 128, har oförmåga att betala personliga skatter inte föranlett någon åtgärd men det är, som ovan antytts, möjligt att den citerade bestämmelsen om rörelseövervakning kommer att leda till ett annat synsätt.

Bokföring och myndighetsrapportering

En grundläggande plikt för advokater är att tillse att deras bokföring och deras rapporteringsskyldighet i förhållande till myndigheter uppfyller lagkrav. I 206/2007 fick en advokat erinran därför att han inte inom föreskriven tid upprättat balansräkning, resultaträkning, noter och förvaltningsberättelse i sitt advokataktiebolag, vilket ledde till straffansvar för oaktsamt bokföringsbrott. Underlåtenhet att skicka in deklARATIONER under längre tid har i 81/2006 gett varning och samma påföljd har i 259/2004 utdömts för underlåtenhet att upprätta årsredovisning som följer årsredovisningslagen. Påföljden omfattade dock fler förseelser. I 27/2008 fick en advokat varning och straffavgift 25 000 kronor för åsidosättande av bokföringsskyldighet, underlåtenhet att inkomma till samfundet med årsredovisning och brister i efterlevnaden av aktiebolagslagens regler om kritisk kapitalbrist. I 35/2006 fick en advokat varning och straffavgift 15 000 kronor för underlåtenhet att inge revisionsberättelse till samfundet, underlåtenhet att redovisa skatter och avgifter i sitt bolag och otillåtna lån från detta. I 22/2002 tilldelades en advokat varning och straffavgift 10 000 kronor sedan han trots varning fortsatt drift i advokataktiebolag på obestånd. Ouppsåtliga bokföringsbrott har bedömts förhållandevis mildt och föranlett erinran, till exempel i 206/2007. Men ansvaret för att bokföringen sköts är närmast strikt. När advokat underlät att förvissa sig om att bokföringsbyrå skötte hans bokföring fick han tillsammans med för andra förseelser varning med straffavgift 25 000 kronor. Kraftiga övervärderingar av tillgångsposter i advokataktiebolag har i 47/2004 gett varning.

Samfundets stadgar medger samfundet att föranstalta om bokföringsgranskning hos advokat. I 156/2007 har advokat, som inte lojalt medverkade till sådan granskning, tilldelats varning med straffavgift 30 000 kronor. När detta skrivs (2009) utreder samfundsstyrelsen möjligheten att mera aktivt driva sin tillsyn över kåren.

Anställningsförhållanden

Utan styrelsedispens får advokat inte vara anställd av annan än advokat eller advokatbyrå. Han kan dock vara anställd av utländsk advokatbyrå med

hemvist inom EU, EES eller i Schweiz. Att den som är domare, åklagare eller kronofogde inte kan vara advokat framgår direkt av RB.

Som angivits ovan i avsnittet om vad som räknas som advokatverksamhet är åtgärder i förhållande till icke rättsbildad personal inte att räkna till advokatverksamheten. När det gäller biträdande jurister och anställda advokater förhåller det sig annorlunda. En grundläggande regel är att en biträdande jurist inte får tillåtas att driva egen verksamhet. I 86/2001 fick en advokat, som lät sin deltidsanställda biträdande jurist driva egen verksamhet under resten av tiden, erinran. Det skall alltid finnas en advokat på byrån som på ett dokumenterat sätt ansvarar för tillsynen av biträdande jurist. Tillsynen skall vara kontinuerlig. En advokat, som i praktiken bara drev sin verksamhet i Frankrike, lät en tidigare advokat förestå hans byrå i Sverige, vilket ledde till erinran. ”Lånas” den biträdande juristen ut skall detta ske i former som noggrant regleras i kommentarerna till VGA och som därför här kan lämnas därhän. Regleringen bygger på styrelsens vägledande uttalande från 2001:

En advokat är enligt 10 § andra stycket Vägledande regler om god advokatsed skyldig att, i den utsträckning som rimligen kan begäras, övervaka att hos honom eller henne anställd biträdande jurist fullgör sina skyldigheter.

En följd av den nu återgivna skyldigheten är att en biträdande jurists arbete måste ske under sådana förhållanden att övervakningen av arbetet kan ske kontinuerligt och att risken för intressekonflikter undanröjs. För att så skall anses vara fallet krävs bland annat att principalen med den biträdande juristen regelbundet går igenom aktuella ärenden och lämnar instruktioner om handläggningen av dem. Uppdrag som inte går att förena med en sådan övervakning skall inte antas. Det är sålunda normalt inte förenligt med god advokatsed att hyra ut en biträdande jurist.

Normalt bör det kunna krävas att biträdande jurister har en godandel. Samfundet har dock inte reagerat när uteslutna advokater fortsätter arbeta på sin gamla byrå, formellt inte som delägare. I 49/2004 tilldelades emellertid en advokat varning när han lät en person dömd för allvarlig ekonomisk brottslighet arbeta kvar på byrån.

Biträdande jurist får inte anställas på villkor som i konkurrensbegränsande syfte eller i något annat avseende framstår som oskäliga. I 25/1993 sade advokaten upp en biträdande jurist på grund av arbetsbrist, men häv-

dade ändå en konkurrensklausul av innebörd att den biträdande juristen inte fick börja egen verksamhet i den medelstora stad där hon var anställd. Advokaten ansågs handla otillbörligt och fick erinran. Också i övrigt skall biträdande jurister behandlas i enlighet med god sed på arbetsmarknaden. Vägran att avge arbetsgivarintyg för biträdande jurist som lämnat byrån gav i 96/2008 erinran.

Tillgänglighet

En advokat måste vara anträffbar. Av 56/2001 framgår att advokat vid sjukdom måste se till att klienterna får veta att sjukdomen hindrar honom att arbeta och att brev därför inte kan besvaras omedelbart. Över huvud har DN normalt inte låtit sig bevakas av uppgift om sjukdom som godtagbart skäl att åsidosätta advokatplikter. Handlingsregeln är att vid tillfällig sjukdom bör klient och i förekommande fall domstolar och motparter under rättas och vid mera långvariga sjukdomstillstånd skall advokaten verka för att någon kollega tar över advokatens ärenden. I flera fall har erinran utdömts när advokat inte löst ut rekommenderade försändelser och varning när advokat hållit sig undan delgivning, till exempel i 11/2001, 100/2008 och 8/2003. Det har inte bedömts som godtagbart att inte läsa inkommande post från den 22 december till den 8 januari, när det inte kunde utslutas att en dom skulle komma att meddelas och expedieras under denna tid, 183/2006. När beslut fattats att åtal skall väckas senast viss dag får offentlig försvarare inte vara oanträffbar i fyra dagar i anslutning till den tidpunkten, 61/2000 (erinran). Erinran har också tilldelats i 53/2002 då advokaten inte tillsett att post adresserad till tidigare kontorsadress nådde honom.

Samarbeten och kontorsgemenskap samt firmafrågor

Samarbetar en advokatbyrå med en annan på sådant sätt att uppdragsrelaterad eller ekonomisk gemenskap föreligger skall samarbetet tydligt framgå av brevpapper och annat tryckt material. Sådant samarbete med utländsk advokatbyrå kräver särskilt tillstånd av samfundsstyrelsen.

Advokats verksamhet skall ske under firma som innehåller beteckningen *advokat* om inte styrelsen lämnar samtycke till annat. Det är inte tillåtet för flera fristående advokatrörelser att samarbeta under gemensam firmadominant om intrycket därmed skapas att det rör sig om en och samma verksamhet. I praktiken syndas det förmodligen en hel del mot denna regel men mig veterligt har samfundet inte ingripit disciplinärt mot någon sådan företeelse. Det må ju också vara så att de i samarbetet deltagande fysiska el-

ler juridiska personerna genom sitt agerande ådrar sig ett solidariskt ansvar för i verksamheterna uppkommande förbindelser, i vart fall i förhållande till klienter.

Frågan om kontorsgemenskap har utförligt kommenterats i VGA. Klart är att kontorsgemenskap mellan advokater leder till att dessa ur jävssynpunkt behandlats som om de tillhörde samma byrå. 98/1998 ger exempel på detta synsätt. Vidare får antas att det är av stor vikt att omgivningen får klart för sig att bara kontorsgemenskap föreligger och att det således rör sig om olika verksamheter. Det framstår också som självklart att det ”snokningsförbud” som gäller enligt VGA, d v s att den advokat som inte har med ett ärende att göra, normalt inte får bereda sig tillträde till uppgifter i ärendet, gäller också i kontorsgemenskap. Kontorsgemenskap med annan än advokat är principiellt förbjudet och förbudet är generellt när det gäller den som inte är jurist. Kontorsgemenskap kan emellertid enligt VGA ifrågakomma med den som har domarbakgrund eller annan kvalificerad bakgrund och som förbundit sig att följa reglerna för god advokatsed. I sådana fall har advokatbyrån ingen övervakningsplikt. Principen stämmer väl överens med avgörandet 71/2005, där DN väl fann att ett före detta justitieråd, som angavs som konsult på en byrå, handlat i strid med god advokatsed, men att ingen advokat brustit i sin övervakningsplikt. Förbudet att ha kontorsgemenskap med annan än högt kvalificerade jurister förefaller inte att ha dispensmöjligheter. Såvitt jag kan bedöma innebär detta att om två jurister driver var sin rörelse i kontorsgemenskap innan de blir advokater måste, när den ene kommer in i samfundet, antingen samarbetet upphöra eller advokaten anställa den andre.

Det är inte tillåtet att medverka till att någon utanför byrån använder element från byråns firma på ett sätt, som skapar intrycket att det är byrån som agerar. I äldre praxis finns flera exempel på sådant agerande, till exempel att klienter tillhandahålls byråbrevpapper för att skapa inkassoskrivelser. I 77/1993 fick en advokat erinran när han låtit sin icke juristutbildade son skriva på advokatfirmans brevpapper. Invändningen att advokaten godkänt utformningen av varje skrivelse hjälpte inte.

Uppdragsackvisition

Över tiden har reglerna om ackvisition av uppdrag genomgått stora förändringar. Samfundets ursprungliga inställning till reklam var mycket restriktiv och det var med få undantag förbjudet att hänvända sig direkt till presumtiv klient för att få uppdrag. I dag torde all marknadsföring, som

håller sig inom marknadsföringslagens gränser, vara tillåten, dock med ett förbud att utnyttja någons trångmål eller utsatta situation för att skaffa sig uppdrag. Förbudet riktar sig främst mot vad som brukar betecknas som ambulance chasing. Utomlands varierar synen på reklam betydligt men i takt med att konkurrensrättsliga aspekter får en mer och mer framskjuten roll i samhället går nog utvecklingen i den riktning den tagit i Sverige. Det är förbjudet för advokat att lämna eller motta ersättning för förmedlade uppdrag när ersättningen sker utanför byrågemenskapen.

Anger en advokat att han har särskilda insikter inom ett rättsområde, skall han kunna styrka detta förhållande. Det är också sannolikt att förhållandet vägs in vid bedömningen om misstag i yrkesutövningen skall medföra disciplinärt ansvar. Anger någon byrå att man på byrån behärskar ett språk skall man också kunna ta emot försändelser på det språket. Vägran att ta emot delgivning på tyska gav uttalande när tyska angavs som ett av byråns språk (86/2004).

Ansvar för den icke rättsbildade personalens åtgärder och underlåtenheter och inhyrning av jurist

Advokats ansvar för vad hans personal företar sig eller underlåter är i det närmaste strikt när det gäller misstag av sekreterarpersonal. När advokat påstår (i 158/2006) att han på grund av misstag av vikarierande sekreterare inte får delgivningskvitto för underskrift uppfattas detta inte som ansvarsbefriande. I 6/2005 gav advokaten sekreterare i uppdrag att tillse att klienten skulle få del av en dom, som skulle meddelas under advokatens semester. Sekreteraren skickade domen med posten vilket fick till följd att den inte kunde beaktas för umgänge med barn redan följande weekend. DN uttalade att advokaten borde ha tillsett att domens innehåll tidigare blev känt för klienten. Praxis, redovisad i ett avsnitt om missade överklaganden, visar också att man inte kan skylla på misstag av personal när överklagande inte kommer in i tid. I VGA finns en uttrycklig regel av innebörd att ingen icke-jurist självständigt får biträda allmänheten.

Hantering av handlingar

Handlingar i olika ärenden skall hanteras med omsorg och destrueras när akten gallras. Handlingar som tillhör klienten skall, om klienten inte, som det väl får läsas, uttryckligen eller underförstått bett att viss handling skall stanna på advokatbyrån, återställas när ärendet är avslutat. I 127/2001 fick en advokat erinran när han inte omedelbart kunde finna en original-

revers som överlämnats till byrån. Slarv med att dokumentera vilka värdehandlingar som mottagits och återlämnats gav i 55/2003 också erinran. Bristande destruktion av undanstädade akter har i flera fall gett erinran och detsamma gäller något fall där klientakter förvarats på sådant sätt, att utomstående kunde ta del av dem. Invändning i något fall att handlingar var offentliga har inte hjälpt; även om en handling är offentlig skall advokaten inte ge spridning åt den. I 9/2007 fick en advokat som förlagt en klientakt i en kundvagn i en matvarubutik erinran. Samma blev påföljden för att en advokat slarvat bort en akt. Av 261/2004 framgår att om en klient med ett stort antal förvarade handlingar begär att få ut "sina handlingar" åligger det advokaten att, på eget ansvar, bedöma vilka handlingar som skall återställas om klienten inte själv kan eller vill precisera detta. Erinran för dröjsmål att göra så. När advokater – själv eller via sin sekreterare – av slarv lämnade ut klienthandlingar i annat ärende till klient blev påföljden i 115/2006 och 153/2006 erinran. Handlingar i ärenden skall bevaras – antingen i original eller kopia – i tio år. Digital lagring är tillåten. Advokaten är berättigad till skälig ersättning för kopiering om handlingar skall lämnas ut.

En viktig regel är att advokat inte har retentionsrätt i klientens handlingar till säkerhet för fordran hos klienten och att utlämnande av handlingar inte får villkoras av att debiterat arvode eller avgiven redovisning godkänns.

Övergång mellan byråer

När en biträdande jurist, anställd advokat eller delägare övergår till annan byrå skall båda byråerna verka för att klienterna får välja om de vill stanna kvar på den ursprungliga byrån eller följa med. När den nya byrån i 96/2008 accepterade att biträdande jurist utan tillstånd tog med sig alla klientakter vid byte av arbetsgivare och dessutom klienterna inte underrättades om byråbytet och valmöjligheten fick innehavarna varning. Att inte vid sådant byte tillse att den ursprungliga byrån får underlag för avräkning för arbete utfört före byråbytet har också bedömts vara på varningsstadiet.

Principalansvar och övervakningsplikt

I VGA finns några regler om övervakning av biträdande jurister.

7.6.2 En advokat eller ett advokatbolag får anställa biträdande jurister och annan personal för att biträda i verksamheten. Om flera advokater driver verksamhet i advokatbolag skall dessa sinsemellan klargöra vem av dem som ansvarar för instruktion och tillsyn av övrig personal i olika avseenden.

En advokat som har sådant ansvar skall vidta de åtgärder som rimligen kan ankomma på advokaten för att säkerställa att personalen fullgör sina uppgifter på sätt som god advokatsed kräver. Andra än jurister får inte självständigt biträda allmänheten.

7.6.3 En advokat eller ett advokatbolag får inte ha biträdande jurister, som inte är advokater, anställda under sådana betingelser att den biträdande juristens arbete inte kan övervakas på ett betryggande sätt. Biträdande jurister får inte tillåtas att bedriva juridisk verksamhet för egen räkning.

Kommentaren ger viss ledning när det gäller att bedöma gränserna för det etiska principalansvaret.

Tillsynen över biträdande jurister och annan personal är central i all advokatverksamhet. Exakt var gränsen går för de åtgärder som en advokat har att vidta i detta avseende är svårt att definiera, och avgörandet i NJA 1985 s. 856 pekar närmast mot ett strikt ansvar för en advokat som har att utöva tillsyn över en biträdande jurist. Vid bestämmande av graden av tillsyn måste dock den biträdande juristens erfarenhet, ärendets karaktär och andra relevanta omständigheter kunna beaktas. Även om en advokatbyrå anställer t.ex. en patentingenjör eller annan expert som inte är jurist, vilket är tillåtet, skall dessa arbeta tillsammans med verksamma advokater eller biträdande jurister och dessa jurister vara de som biträder klienterna, dvs. allmänheten. Advokatverksamhet får inte blandas ihop med icke juridisk rådgivningsverksamhet.

Som kommentaren anger tyder HD:s skrivning i det angivna rättsfallet närmast på att man ålagt advokaten ett strikt ansvar för den biträdande juristens handläggning. Ärendet avsåg ett av JK till HD överklagat beslut av DN att inte reagera mot att principalen inte ingripit, när en biträdande jurist inte tillräckligt noggrant utredde förutsättningarna för att få ideellt skadestånd av staten. Nämnden tyckte – mycket rimligt – att den biträdande juristen brustit i sin utredningsplikt, jfr nuvarande VGA 2.1.2, men lika rimligt att bristerna när det gällde att vägleda den biträdande juristen inte föranledde något annat än ett uttalande.

1985 års fall avsåg en byrå med en advokat och en biträdande jurist. Mycket har hänt i advokatvärlden sedan avgörandet kom. Jag har för egen del svårt att tro att utgången skulle ha blivit densamma i dag. I långt högre

grad än för 25 år sedan söker klienter advokatbyråer i stället för enskilda advokater. Alla räknar med att arbetsuppgifter kan komma att utföras av biträdande jurister och man vet att det skadeståndsrättsliga ansvaret för malpractice bärs av byrån. Men inte kan man räkna med att varje åtgärd, som vidtas i ett ärende, verkligen prövas under etiskt ansvar av en advokat. Övervakningskravet går säkert mycket långt, men det måste finnas utrymme för advokater att lita på att erfarna biträdande jurister självständigt fullgör en del arbetsuppgifter. Varje misstag av en biträdande jurist kan inte rimligen medföra att hans principal(er) förfarit oetiskt.

Ett särskilt ansvar för principal torde föreligga när det gäller ekonomiska relationer till klient. Enligt Holger Wiklund ansåg sig många advokater skyldiga att granska varje arvodesräkning, som skrevs av biträdande jurist. Holger Wiklund fann denna praxis tillräddlig, i vart fall när det gällde biträdande jurister med begränsad erfarenhet. Personligen tycker jag att när det gäller debiteringar finns det särskild anledning för principal att övervaka, framför allt när debitering inte bygger på en mer eller mindre mekanisk beräkning av nedlagd tid. Men också i det sistnämnda fallet finns skäl att tillse att den biträdande juristens arvodeskrav inte påverkas av att han i normalfallet har mer begränsad erfarenhet än principalen. När skiljenämnd i 11/1998 satte ner ett begärt arvode om 39 000 kronor till 14 300 kronor med hänvisning till oskicklighet och överarbetning fick principalen erinran. I 68/2005 tog den biträdande juristen arvode utöver ersättning enligt rättshjälpslagen. Trots att principalen inte kände till förhållandet fick han erinran, vilket väl tyder på ett närmast strikt ansvar för arvodeshantering. Och i 74/1996 fick principalen erinran när den biträdande juristen debiterade klientens sambo därför att klienten befann sig utomlands.

Det är närmast självklart att gränserna för övervakningsplikten bestäms av den biträdande juristens erfarenhet. Är han nyanställd på byrån utan tidigare erfarenhet är övervakningsplikten i det närmaste fullständig, även om principalen inte kan vara ansvarig för varje åtgärd och varje uttalande den biträdande juristen vidtar och gör när han agerar utanför byrån, eller utan principalens närvaro. Övervakningsplikten måste rimligen vara en helt annan när det rör sig om en erfaren biträdande jurist på väg att söka sig in i samfundet. Och mellan dessa ytterligheter är skalan glidande. Det som sägs här har naturligtvis också sin tillämpning om den biträdande juristen har erfarenhet från annat håll. I 71/2005 ansågs principal på en stor advokatbyrå, som tidigare nämnts, inte vara skyldig att övervaka att ett pensionerat justitieråd, som arbetade som konsult vid byrån, inte tog ett

skiljemannauppdrag, där en av byråns allra största klienter var part. Den andra ytterligheten belyses av 220/2004. Där varnades advokaten när han inte noggrant övervakade biträdande jurist som han visste var misstänkt för omfattande ekonomisk brottslighet.

I flera fall har principal fått erinran när biträdande jurist inte svarat på meddelande, t ex 73/1994, 163/2007 och 101/1997. I det sistnämnda löste den biträdande juristen inte heller ut rekommenderat brev. I 87/2004 underlät biträdande jurist att underrätta klienten om att denne ålagts att betala motparts rättegångskostnader. Han borde också enligt DN ha samrått med klienten innan han tog ställning till skäligheten i motpartens ersättningsyrkande. Principalen erinrades. I 74/2002, också refererat i avsnittet om opåkallad kränkning, fick principal erinran när biträdande jurist i bygglovsärende helt opåkallat påstod att granne trakasserade sin före detta hustru. Biträdande jurists dröjsmål med att rättsskyddsreglera motpartskostnader gav i 20/2001 advokaten erinran. I 89/2001, också refererat i avsnittet om förhållandet till motpart, erinrades principalen när den biträdande juristen skrev till en polisman på dennes arbetsplats utan att markera att brevet hade privat natur.

I 29/2005 erbjöd en biträdande jurist sina tjänster åt en förening. Hans principal, som ställde sig bakom åtgärden, erinrades. Då gällande vägledande regler förbjöd advokat att erbjuda sitt biträde i pågående eller förväntad rättslig angelägenhet. Förbudet har genom att VGA infördes mönstrats ut och förfarandet skulle i dag inte föranlett någon åtgärd.

När det gäller klara missar i yrkesteknik får principal räkna med ett omfattande ansvar – under förutsättning att principalen haft möjlighet till kontroll. Klara misstag i ett hyresärende med rättsförlust som följd gav i 122/2006 erinran. Samma blev påföljden i 185/2004, där den biträdande juristen drog på sin klient ett stupstocksföreläggande som till yttermera visso inte iaktogs, 39/2005 där den biträdande juristen var i dröjsmål med handläggningen av ett ärende, och 105/1999, där biträdande jurist med lång erfarenhet och tingsmeritering inte efterkom domstols föreläggande. Men principal måste för att vara underkastad ansvar verkligen ha en möjlighet att kontrollera den biträdande juristens åtgärder. När en biträdande jurist i 53/2008 glömde att begära att motpart skulle förpliktas att betala klientens resekostnader slapp advokaten, som inte kunde ha upptäckt misstaget, ansvar. Och samma blev resultatet när biträdande jurist utan att något ärende läggs upp på byrån medverkar till att aktiekapitalet vid bolagsbildningar vandrar från bolag till bolag. Principalerna har inte haft en aning om verk-

samheten (6/1999). Inte heller i 190/2007 blev principal föremål för påföljd. En biträdande jurist argumenterade på sin fritid sent en kväll med en klients hyresvärdinna. Ärendet på byrån avsåg biträde enligt utlänningslagen. Argumentationen bedömdes som advokatverksamhet men principalen ansågs inte ha någon övervakningsplikt när det gällde vad den biträdande juristen företog sig på fritiden. I 169/2008 däremot erinrades principalen för att han inte hindrat en biträdande jurist, som återkommande hade biträtt socialnämnd i ärenden enligt LVU, från att som offentligt biträde företräda person med samma socialnämnd som motpart. Kammarrätt hade gjort annan bedömning av jävsfrågan.

Inhyrning av jurist, som inte är anställd i byrån, får inte ske. Sådan jurist kan dock anlitas i utbildningssyfte eller för att i enskilda ärenden utföra expertuppdrag.

Försäkringsfrågor

I VGA har införts en för vägledande regler om god advokatsed helt ny bestämmelse:

2.6. En advokat är skyldig att ha en för sin verksamhet anpassad ansvarsförsäkring och att vidmakthålla försäkringsskyddet genom att iaktta för försäkringen gällande villkor.

I advokatens, och hans eventuella biträdande juristers, serviceavgift till det till samfundet anknutna servicebolaget ingår en obligatorisk ansvarsförsäkring. Uppgift om detta används i marknadsföringen av advokater. Den obligatoriska försäkringen ger dock bara ett minimiskydd, avpassat för den, som inte fungerar som rådgivare i större ekonomiska transaktioner eller som ombud i rättegångar och skiljeförfaranden, som avser stora belopp. I kravet på att ansvarsförsäkringen skall vara avpassad till advokats verksamhet ligger att advokater prövar de ekonomiska risker deras rörelser medför och anpassar försäkringsskyddet därefter. Att vara underförsäkrad strider mot god advokatsed. Men advokat är inte bara skyldig att vara tillräckligt försäkrad. Han är också skyldig att tillse att försäkringsvillkoren vid möjlig skada uppfylls på sådant sätt, att försäkringen kan utnyttjas. Det innebär att han måste se till att försäkringsvillkoren för hur skada skall anmälas blir uppfyllda. Så snart krav riktas mot advokaten på ersättning skall, om kraven inte är uppenbart ogrundade, skadan anmälas till försäkringsgivaren. Kravet gäller om det finns den allra minsta möjlighet att den uppgivet

skadelidande – väl nästan alltid en klient men någon enstaka gång någon annan – kan vinna framgång. Och advokaten är sedan skyldig att under försäkringsärendets handläggning biträda försäkringsgivaren med upplysningar och dokument. Erinran har tilldelats för underlåten skadeanmälan bland annat i 38/2002, 27/2004, och 10, 142 och 167/2005. I 51/2001 erinrades advokaten för att han inte lämnat skadereglerande försäkringsgivare begärda handlingar. I 62/1999 hade advokaten stämts på skadestånd; DN bedömde grunderna för talan vara sådana att skadeståndskravet var uppenbart ogrundat och advokatens underlåtenhet att anmäla att talan väckts om ersättning föranledde därför inte någon åtgärd från nämndens sida.

En fråga som varit föremål för ett vägledande uttalande från samfundsstyrelsen är, om det är förenligt med god advokatsed att gentemot klienten begränsa sin skyldighet att erlagga skadestånd till denne vid fel eller försummelser vid ärendets handläggning. Styrelsen förklarade följande:

Under vissa förutsättningar kan det vara förenligt med god advokatsed att advokat i avtal med klienten begränsar sitt skadeståndsansvar. En förutsättning är att ansvarsbegränsningen inte är oskälig. I detta ligger bl.a. att det belopp till vilket ansvaret begränsas skall vara rimligt i förhållande till ärendets natur, klienters ställning och advokatens möjlighet – exempelvis genom försäkring – att betala skadestånd.

Här skall slutligen pekas på att det stränga kravet på att den, som anmält att han inte längre driver verksamhet men ändå vill kvarstå i samfundet, avhåller sig från varje advokatsyssla, bland annat bottnar i överväganden beträffande försäkring. Samfundet erlägger ingen försäkringspremie för sådan advokat.

Handläggning av skadeärenden leder ibland till en alldeles speciell form av intressekonflikt. Det är inte ovanligt att försäkringsvillkor innehåller att försäkringsgivaren skall utse ombud för den förmenta skadevällaren. Det förekommer då att försäkringsgivaren som ombud utpekar en advokat, som på uppdrag av försäkringsgivaren samtidigt sköter skaderegleringen i förhållande till skadevällaren. Jag reagerade i ett fall mot förhållandet och tyckte att advokaten satt sig på två stolar. När hon inte ville se saken på samma sätt som jag frågade jag samfundsstyrelsen som 2002 gjorde följande uttalande:

Fråga har uppkommit om en advokat kan åta sig ett uppdrag att biträda en

skadevållande part, t.ex. en revisor eller en advokat, mot dennes skadelidande klient och samtidigt biträda den skadevållande partens försäkringsbolag i en samtidigt pågående skadereglering. Situationen kan t.ex. uppkomma genom att försäkringsbolaget, i försäkringsvillkoren eller på annat sätt, anmodar den skadevållande att uppdra åt samma advokat som biträder försäkringsbolaget i skaderegleringen att också biträda den skadevållande i tvist mot den skadelidande klienten.

I ärenden av ifrågavarande slag finns alltid en påtaglig risk för intressekonflikt mellan en försäkringstagare och ett försäkringsbolag. Som exempel på detta kan nämnas att försäkringstagarens ekonomiska intresse ofta begränsas till den egna självriskan, vilken ofta är mycket begränsad i förhållande till skadeståndets storlek och försäkringsbolagets ekonomiska intresse. Vidare har försäkringstagaren ofta en pågående affärsrelation med den skadelidande att beakta. Dessa intressekonflikter torde regelmässigt uppstå vid förlikningsförhandlingar och vid beslut om hur en tvist med den skadelidande klienten skall skötas, t.ex. om fråga uppkommer om en dom skall överklagas.

Redan på grund av ärendets karaktär föreligger således enligt styrelsens bedömning en påtaglig risk för intressekonflikt. En advokat är därför enligt god advokatsed skyldig att avböja ett uppdrag som i ett fall av aktuellt slag skulle innebära att advokaten kom att företräda såväl försäkringstagaren som försäkringsgivaren.

För mig var ståndpunkten rätt självklar, men debatten med försäkringsgivaren och den av denne utsedda advokaten blev rätt hätsk.

Klientmedel, bokföring och redovisning

VGA 7.3.3 lyder:

En advokat är skyldig att se till att all bokföring liksom förvaltningen av klienters penningmedel och värdehandlingar sker med iakttagande av vad som är föreskrivet i lag och i Advokatsamfundets bokföringsreglemente.

Bestämmelsen ger väl närmast uttryck för en truism och får ses som en påminnelse. Här skall inte analyseras vilka skyldigheter årsredovisningslagen, bokföringslagen och lagen om redovisningsmedel lägger på advokater. Enligt 35 § i samfundets stadgar får styrelsen efter fullmäktiges hörande utfärda närmare föreskrifter om ledamöternas förvaltning av medel och

andra tillgångar samt angående ledamöternas bokföring. Bokföringsreglementet lyder från och med den 1 september 2009 enligt följande:

Inledande bestämmelser

1 § Advokat är skyldig att i bunden bok eller i elektronisk form föra diarium över mottagna uppdrag.

Med klientmedel förstås till advokat överlämnade penningmedel, för vilka han är redovisningsskyldig, däri inbegripet medel som erlagts såsom förskott för utlägg eller arvode.

Med klienters värdehandlingar förstås av advokat omhändertagna, klienter tillhöriga aktier, obligationer, pantbrev och skuldebrev samt andra därmed jämförliga handlingar.

Med klientmedelskonto förstås bank- eller girokonto som, förutom i de fall då lag så föreskriver, är öppnat i klientens namn då detta med hänsyn till beloppets storlek, tiden för förvaltningen eller omständigheterna i övrigt måste anses lämpligt. Klientmedelskonto får i annat fall öppnas i advokatens eller advokatbyråns namn, om kontots beteckning tydligt visar att på kontot inestående medel utgör klientmedel.

Om förvaltning av klientmedel

2 § Klientmedel skall avskiljas utan dröjsmål genom insättning på klientmedelskonto.

3 § På klientmedelskonto får endast klientmedel inestå. Har kontot öppnats i advokatens eller advokatbyråns namn, får på kontot inestå medel tillhöriga en eller flera klienter.

4 § Klientmedel får användas endast för utbetalningar till klienten eller för dennes räkning samt för täckande av utlägg, som advokaten haft för klienten, och arvode, som debiterats klienten i denne tillställd faktura eller redovisning eller annan därmed likvärdig skriftlig handling.

Uttag av avskilda klientmedel får göras endast för ändamål som anges i första stycket. Innestår på ett konto medel tillhöriga flera klienter, får för envar av dem uttagas endast vad som inestår för honom.

5 § Före den 1 april varje år skall advokat till varje klient, gentemot vilken advokaten vid något tillfälle under nästföregående kalenderår haft redovisningsskuld överstigande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om

allmän försäkring för det år redovisningen avser, avge redovisning för medelsförvaltningen under detta år, om inte slutredovisning redan avgetts.

Om klientmedel inestått på konto i klientens namn, skall till redovisning bifogas kontoutdrag utfärdat av det kontoförande institutet, utvisande insättningar och uttag under året samt inestående behållning vid årets slut.

Advokat får, i stället för att avge redovisning enligt första stycket, träffa överenskommelse med klienten om att advokatens räkenskaper avseende klienten för nästföregående kalenderår skall granskas av auktoriserad eller godkänd revisor, som utsetts av klienten. Revisorsintyg över granskningen skall tillställas klienten inom den tid som anges i första stycket.

Vad i denna paragraf är stadgat gäller inte om annan ordning för periodisk redovisning följer av lag.

Om förvaltning av klienters värdehandlingar

6 § Klienter tillhöriga värdehandlingar skall förtecknas och hållas avskilda från egna sådana handlingar och förvaras på betryggande sätt.

Värdepapper som är föremål för allmän handel, skall inom två månader från handlingarnas mottagande nedsättas i förvar hos bank. Nedsättning behöver dock ej ske där sammanlagda värdet av de för en och samma klient mottagna handlingarna av sådant slag inte överstiger prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Värdet skall prövas i samband med mottagande av handlingarna och därefter vid avgivande av årsredovisning.

7 § Före den 1 april varje år skall advokat, om inte slutredovisning redan avgetts, tillstålla varje klient, gentemot vilken advokaten vid senaste årsskifte var redovisningsskyldig för omhändertagna värdehandlingar, av bank utfärdad depåredovisning, samt av advokaten underskriven redovisning för övriga förvaltade värdehandlingar. Skyldighet att tillstålla klienten redovisning föreligger inte när värdet av de av advokaten förvarade värdehandlingarna inte överstiger prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och inte heller ifråga om fordringsbevis för indrivningsåtgärd eller rättegång.

Vad i denna paragraf är stadgat gäller inte, då annan granskning av förvaltningen är anordnad med stöd av lag.

Om bokföring och revision

8 § Advokat som driver egen verksamhet skall föra sina räkenskaper i

enlighet med lag och god redovisningssed och med beaktande av vad som föreskrivits i detta reglemente.

Advokat är skyldig att i dagboken föra ett särskilt, endast för klientmedel avsett konto ("konto klientmedel"). Detta konto skall krediteras alla av advokaten mottagna klientmedel.

Konto klientmedel får inte debiteras andra belopp än:

1. utbetalningar av klientmedel till klienten eller för dennes räkning;
2. klientmedel, som advokaten tillgodogör sig för täckande av utlägg, som han haft för klienten; samt
3. klientmedel, som advokaten tillgodogör sig såsom arvode i enlighet med faktura eller redovisning eller annan därmed likvärdig skriftlig handling, som tillställts klienten.

I bokföringen skall finnas särskilda konton för de bank- och girokonton, på vilka mottagna klientmedel hålles avskilda.

I årsbokslutets balansräkning, eller i not, skall klientmedel redovisas som särskild post bland såväl tillgångar som skulder.

Vid advokats handläggning av konkurs får särredovisning av konkursboet tillämpas, innebärande att särskild bokföring läggs upp utanför advokatbyråns löpande bokföring, varvid dock överföringar av förändringar i klientmedelssaldo kvartalsvis skall göras till advokatbyråns bokföring.

9 § Advokat, som driver egen verksamhet, skall tillse att det utses auktoriserad eller godkänd revisor med uppgift att utföra revision i enlighet med god revisionssed och utfärda intyg om att bokföringen sker enligt lag och detta reglemente samt att bestämmelserna i reglementet även i övrigt iakttagits (revisionsberättelse).

Advokat som driver advokatverksamhet i aktiebolagsform skall vidare tillse att auktoriserad eller godkänd revisor utfärdar intyg om vad aktieboken utvisar beträffande innehavet av aktierna i advokataktiebolaget samt att intyget inom sju månader efter utgången av varje räkenskapsår insänds till samfundets kansli.

Om uppgiftsskyldighet till styrelsen

10 § Inom sju månader efter utgången av varje räkenskapsår skall advokat, som bedriver egen verksamhet, till samfundets kansli insända revisionsberättelse enligt 9 § ovan.

Det är självklart att en ordnad bokföring tillhör grundförutsättningarna för

en rätt bedriven advokatverksamhet. I 94/2004 erinrades advokaten när en klientbetalning felbokats och advokaten stämde klienten för utebliven betalning. Lika självklart är att en noggrann boskillnad måste göras mellan advokatens tillgångar och hans klienters. Jag har tyckt mig kunna se att i de fall där den gränsen, kanske till en början av slarv, suddats ut har den felande advokaten snabbt hamnat på det sluttande planet, som i slutändan lett till uteslutning ur samfundet om än inte alltid till lagföring. Det är mot denna bakgrund viktigt att klientmedel omedelbart avskiljs från advokatens egna medel. Rör det sig om beaktansvärda belopp bör avskiljandet ske till konto i klientens eget namn, jämför 1 § bokföringsreglementet. I 183/1994 erinrades en advokat som lät 400 000 kronor stå kvar på ett allmänt klientmedelskonto i stället för att avskilja beloppet i klientens namn. I 154/1994 varnades en advokat för att han inte avskiljt klientmedel och samma blev påföljden för motsvarande förseelse i 123/2007. I 21/2005 fick advokat en varning med straffavgift 50 000 kronor för att han åsidosatt sin bokföringsskyldighet, underlåtit att avskilja klientmedel och låtit underentreprenör förvalta klientmedel utan egentlig kontroll. Normalt borde uteslutning ha följt men det hade gått lång tid sedan förseelserna begicks, åklagaren hade låtit eventuellt straffansvar preskriberas och DN trodde mer på handlingsförlamning än på uppsåtligt brott.

Redovisning av klientmedel – både till klient och till annan berättigad – skall ske utan dröjsmål och vara så avfattad, att den siffermässigt låter sig lätt genomträngas. 118/1993, 166/1996, 26/1999, 102/1999, 99/2000, 57/2001, 177/2003, 187/2004 och 11/2005 är alla exempel på att dröjsmål med redovisning av klientmedel gett varning. I sistnämnda fallet konstaterades också att det förhållandet att den advokat som på byrån mottagit klientmedlen slutat på byrån inte medförde att byrånnehavaren kunde dröja med sin redovisning. I 23/1999 fick en advokat, som dröjde från den 2 februari till den 12 maj med att redovisa medel till motpart varning med straffavgift 5 000 kronor. Han hade dock syndat tidigare. Sjukdom har inte ansetts vara en godtagbar ursäkt när det gäller att fullgöra redovisningsskyldighet. Byråns organisation måste vara sådan att redovisning kan ske. I 39/2003 ansågs sjukdom vara en omständighet som gjorde att DN kunde nöja sig med att utdöma erinran för dröjsmål. Men i 144/2003 ansågs att advokaten borde varnas för dröjsmål trots att advokaten i praktiken på grund av stroke var oförmögen att själv verkställa redovisningen. Även vid redovisning till myndighet fäster DN stor vikt. I 169/2007 kunde inte advokaten förmå sig att redovisa till överförmyndarnämnd vilket ledde till varning.

Och i 22/2004 gav motsvarande förseelse varning med straffavgift 5 000 kronor. Mindre allvarliga dröjsmål med redovisning av klientmedel och avgivande av slutredovisning har till exempel i 17/1996, 166/1996, 106/1997 och 132/1997 gett erinran. Möjligen kan man, när man ser hur dröjsmålen bedömts längs en tidsaxel, hävda att synen på dröjsmål skärpts efter 1997. Förseningar med sluträkning och slutredovisning har i 256/2004 och 40/2002 lett till uttalande respektive erinran.

Enbart det förhållandet att medel avskiljts på klientmedelskonto innebär inte att klienten erhållit full förfoganderätt över medlen. I 154/2005 inbetalades en handpenning för en fastighetsförsäljning till advokatens klientmedelskonto. Fastigheten ägdes av advokatens klient tillsammans med en annan person. Advokaten tillgodogjorde sig sitt arvode och redovisade resten till klienten. DN erinrade advokaten för att han inte redovisat halva handpenningen till den andre ägaren. 81/1994 tyder på att betalning till advokatens klientmedelskonto inte innebär att pengarna kommit klienten till handa. En motpartsadvokat betalade i det ärendet in ett belopp till advokatens klientmedelskonto i tron att därmed en förlikning träffats. DN uttalade att när förlikningen bestreds borde medlen ha återbetalats.

Om medel lyfts från klientmedelskonto skall klienten underrättas genom faktura eller annan skriftlig handling, till exempel slutredovisning. I 25/1998 lyfte advokaten arvode utan att meddela klienten och utan att avge slutredovisning. Varning. Samma påföljd för liknande förseelse utdelades i 75/1998 medan erinran blev påföljden i 9/2001, 47/2005 och 153/2005. I flera fall har löpande uttag utan meddelanden till klient bedömts som förskingring trots att uttagen bokförts som a conto avseende arvoden, 73/1997 och 84/2002. I båda fallen uteslöts advokaten men i det förstnämnda ändrade HD påföljden (NJA 1998 s 888). I 141/2001 uteslöts advokaten, som HD låtit stanna kvar i samfundet, definitivt efter bristande redovisning av klientmedel och vägran att inställa sig inför nämnden. Han hade då, bl a i 42/2002, visat andra försummelser i sin klientmedelshantering. Och redan i 12/1997 hade han varnats med straffavgift 15 000 kronor bland annat för att han lyft förhållandevis stora belopp utan underrättelse till delägare i dödsbo. Andra uteslutningsärenden, som sammanhänger med brister i redovisning av klientmedel, är 71/1999 (oredovisat förskott, tungt ”straffregister”), 77/2005 (bl a brister i återredovisning av felaktigt debiterad mervärdesskatt) och 88/2007 (oförmåga att redovisa 75 000 kronor i klientmedel).

I VGA 2.8 heter det:

Penningmedel och värdehandlingar liksom annan egendom som en advokat tar emot från klienten eller från annan för klientens räkning, skall ha samband med uppdraget. Ett uppdrag får inte utan särskilda skäl avse enbart förvaltning och förmedling av penningmedel eller förvaring av egendom.

Det är av stor vikt för tilltron till advokaters redbarhet att advokatbyråer och klientmedelskonton inte kan användas som gömställen. I 16/2000 upplät en advokat sitt klientmedelskonto för transaktioner, som var led i skalbolagsaffärer. Utan att nämnden tog ställning till om transaktionerna var olagliga varnades advokaten för att han upplåtit kontot. I 70/2002 lät advokaten skumraskfigurer använda hans klientmedelskonto när de hade svårigheter att själva öppna konton. När han dessutom åsidosatte bokföringsskyldighet och underlät att avskilja klientmedel blev han utesluten. I 72/1996 reagerade en advokat inte när en klient, som advokaten försvarade för skattebrott och oredlighet mot borgenärer, satte in ett belopp om 700 000 kronor på advokatens klientmedelskonto med begäran att medlen skulle antecknas som tillhöriga klientens sambo. Advokaten erinrades; i efterhand framstår påföljden som uppseendeväckande mild. I 130/1998 medverkade advokaten till att större kontantbelopp byttes mot en postväxel på hans kontor. Han hade inte sådan kännedom om de agerande, att han kunde utesluta penningtvätt. Postväxeln användes för insättning på klientmedelskonto, som inte hade samband med annat uppdrag. Varning. Samma advokat uteslöts i 149/2003. Där medverkade han trots att konkret misstanke om brott uppkommit till att 10 miljoner kronor via advokatbyråns konto fördes till Schweiz. Advokaten dömdes till ett års fängelse för grovt penninghåleri. I 172/2003, som hade samband med det nyssnämnda 149/2003, uteslöts advokaten som fått i uppdrag att köpa postväxlar avseende stora belopp. Han visste att växlarna skulle bytas mot kontanter. När banken ifrågasatte hans begäran om en postväxel avseende 845 000 kronor ställde han i stället ut en check på beloppet. Här skall också upprepas vad som sägs i avsnittet om förhållandet till domstolar och myndigheter. Advokat är inte skyldig – och får inte – lämna myndigheter uppgifter om vad som finns på klientmedelskonton om inte laglig skyldighet finns, t ex i taxeringslagstiftningen eller i utökningsbalken. Förhållandet belyses i 126/2005. Där konstaterades att om en tjänsteman hos kronofogdemyn-

dighet formlöst ringer upp och frågar om advokaten förvaltar klientmedel för en viss klient behöver advokaten inte svara (och får nog inte göra det). Han har också rätt att berätta för klienten om förfrågan och – på klientens anmaning – redovisa medel till denne. När myndigheten skriftligen, med hänvisning till UB 4:15, begär upplysning är advokaten skyldig att svara.

Bara verkliga klientmedel får hanteras som sådana, t ex när fråga är om att lyfta arvode. I 18/2001 hade advokaten fått fullmakt att ta ut medel från konton tillhöriga ett dödsbo. Advokaten tog inte in medlen i byråns klientförvaltning men lyfte ändå med stöd av fullmakten arvode ur bankräkningar, vilket medförde erinran.

Skall klientmedel användas för utbetalning för annans än klientens räkning måste advokaten kunna dokumentera klientens instruktion. När en biträdande jurist avräknade arvode i ett ärende för ett handelsbolag mot klientmedel tillhöriga bolagets ekonomiansvarige utan att samtycke kunde dokumenteras fick principalen erinran, 93/2007. Och när en advokat, som förvaltade två dödsbon, med medel tillhörigt det ena betalar det andras skulder, fick advokaten varning, 84/2002.

Att redovisning av klientmedelsförvaltning skall vara tydlig och lättgenomtränglig framgår av 103/1999 och 128/2004. I det första varnades advokaten när han inte tydligt kunde förklara hur han avräknat sitt arvode mot av fyra olika personer inbetalade klientmedel. I det andra fallet var advokatens redovisning av debiterade arvoden och erhållen rättsskyddsersättning så svår att följa att advokaten erinrades.

Slutligen skall här nämnas den rätt självklara regeln att det förhållandet, att medel deponerats på en klients klientmedelskonto med instruktioner om viss redovisningsskyldighet mot motpart, inte ger klienten rätt att i strid med instruktionerna förfoga över medlen. I 73/1999 varnades advokaten när han i strid med depositions villkor tillgodogjorde sig arvode ur deponerade medel och redovisade överskottet till sin klient.

Allmänna advokatplikter

Förbudet mot att främja orätt

Sist i den inledande portalbestämmelsen i VGA konstateras att en advokat inte får främja orätt. Att detta innebär att advokaten inte får begå eller medverka till brott är uppenbart. Men bestämmelsen har längre räckvidd än så. Kommentaren till VGA anger som förbjudet bland annat att advokat inte får medverka till ogiltiga rättshandlingar, vilseleda någon, främja klientens intressen på något annat otillbörligt sätt eller ge handlingar ett oriktigt innehåll, eller ett sådant innehåll att det ligger i farans riktning att de missbrukas. Det måste också enligt kommentaren dessutom krävas av en advokat att denna handlar på ett sätt som främjar hederlighet och redbarhet inom rättssamhället. Från praxis kan några fall nämnas:

I 77/1992 ansågs advokaten ha gjort sig skyldig till bedrägeri. Med hänsyn till att lång tid förflutit från brottet till dess det kom under samfundets prövning fick advokaten varning med högsta straffavgift. JK klagade och innan HD tog upp fallet sökte sig advokaten ur samfundet. Fallet har också refererats under avsnittet om handläggningsfrågor.

I 47/1994 gav advokaten sin faktura ett oriktigt innehåll. Klienten anvisade att fakturan skulle avse arbete med förmedling av vissa fastigheter, medan arbetet i själva verket avsåg förmedling av andra fastigheter. En majoritet i nämnden ansåg att varning med den då gällande högsta straffavgiften 15 000 kronor räckte som påföljd. Tre ledamöter och generalsekreteraren ville utesluta. JK klagade och HD uteslöt advokaten (NJA 1994 s 688). Minoriteten i DN ansåg som försvarande att advokaten fakturerade i ett managementbolag och inte i sitt advokatbolag. Fallet har refererats också på annat håll i denna framställning. Också i 15/2000 var det fråga om en faktura med felaktigt innehåll. Advokaten lät ett bolag, där han var ensam styrelseledamot, utställa en faktura avseende marknadsundersökning fast han visste att ingen sådan undersökning kommit till stånd. Fakturan avsåg att dölja brott begångna av en vän till en närstående. Advokaten uteslöts.

I 89/1993 förfalskade advokaten kvitton för att dölja att han lånat pengar av en klient. Förfarandet ledde till uteslutning.

I 149/2003 och 172/2003 uteslöts två advokater för att de på olika sätt hjälpt till med penningtvätt. Trots att advokaten i det ena fallet måste ha insett att det fanns risk för att beloppet åtkommit genom brott hjälpte han till att överföra 10 000 000 kronor till Schweiz. I det andra fallet hjälpte advokaten till att köpa postväxlar avseende stora belopp, trots att han vis-

ste att växlarna skulle förvandlas i kontanter, och när en bank ifrågasatte bakgrunden till en begäran från advokaten att köpa en ytterligare postväxel om 845 000 kronor ställde advokaten ut en check på beloppet vilket gjorde det möjligt att få ut det kontant. Ärendena refereras också under avsnittet om klientmedel.

I 75/1992 vilseledde advokaten tredje man angående innehav av klientmedel, gjorde sig skyldig till olovligt förfogande av klientmedel och medverkade – dock bara av oaktsamhet – till försök att lyfta medel med stöd av en förfalskad postväxel. Han uteslöts.

Också i 73/1997 blev advokaten utesluten. Advokaten lyfte belopp från klientmedelskonton och använde dem i sin rörelse. Först i efterhand debiterade han och kallade då de lyfta beloppen för a conto. HD ändrade bedömningen (NJA 1998 s 888). Några år senare uteslöts advokaten för nya förseelser och denna gång vann uteslutningsbeslutet laga kraft, 141/2001. I 84/2002 var advokatens förfaranden liknande de som förekom i 73/1997. Klientmedel lyftes med ojämna belopp och betecknades i bokföringen som a conto-arvoden. Advokaten fullföljde inte sitt överklagande till HD och uteslutningsbeslutet, där DN gjorde bedömningen att det rörde sig om bokförd förskingring, vann laga kraft. I 70/1992 uteslöts en advokat som tillåtit skumraskfigurer att använda hans klientmedelskonto när de hade svårt att öppna egna konton. Ärendena refereras också ovan under avsnittet om klientmedel.

I 135/1997 ledde oredlighet mot borgenärer till uteslutning. I 129/1993 uteslöts en advokat för erkänd förskingring. Han medgav att han borde uteslutas.

Ett ovanligt flagrant fall av oredlighet återfinns i 231/2004, som är ett skolexempel på att man inte får driva klienternas intressen med oetiska medel. Tre bröder drev en liten framgångsrik rörelse och tecknade var för sig rörelsens firma. När en av dem ville sälja sin andel och bröderna inte ville betala vad han begärde sålde advokaten med stöd av fullmakt, som klienten undertecknat i sin egenskap av firmatecknare, verksamheten i rörelsen till tredje man. Advokaten försvarade sig med att köpeavtalet gjorde det möjligt att återköpa rörelsen för det belopp klienten begärde för att bli utlöst men DN fann enhälligt att advokaten förfarit oredligt och uteslöt honom. Efter en mycket lång förhandling i HD avfärdade HD överklagandet på några rader (NJA 2006 N 22).

I flera fall har advokater uteslutits för att de gått kriminella till handa. I 29/2001 uteslöts en advokat, som på uppdrag av en klient häktad med

restriktioner ringde en medbrottsling och berättade dels att telefonavlyssning förekommit, dels att medbrottslingen borde ge ett avlyssnat samtal viss innebörd. Man kan tycka synd om advokaten; både i DN och HD (NJA 2001 s 535) var majoriteten för uteslutning minsta möjliga. I 29/2006 avslöjade advokaten för en grovt kriminell vem som lämnat uppgifter till polisen om ett värdetransportrån, och utsatte därigenom andra för fara. Dessutom innebar förfarandet att lagföring av personer för allvarligt brott försvarades. Påföljden blev också här uteslutning. I några andra fall har kontakter med kriminella lett till varningar. I 150/1994 medverkade advokaten till ett avtal om viss procentuell ersättning om stulen egendom återskaffades. Avtalet innebar en uppenbar risk för att gärningsmän skulle få ersättningen. I 21/2002 varnades advokaten för att han inte omedelbart avvisade personer som sade sig kunna skaffa tillbaka tavlor som stulits från Nationalmuseum. Här skall parentetiskt nämnas (vilket för övrigt sker också på annat ställe) att handlingsregeln är att advokat omedelbart skall avvisa person som försöker bli klient i oetiskt uppdrag men att advokaten – i vart fall i fråga om brott som faller utanför vittnesplikten – inte får avslöja den presumtiva klienten för myndigheterna. Till synes gäller en annan regel i sistnämnda hänseende enligt det senast antagna penningtvättsdirektivet.

Slutligen kan nämnas att en advokat, som fått ett stort offentligt försvar och därefter skickat ett presentkort om 900 kronor till den kanslist som medverkat till hans förordnande, fick varning, 82/1999 som också refereras under avsnitt om förhållandet till domstolar och andra myndigheter.

Vissa beteenden innebär kanske inte direkt att orätt främjas, men framstår ändå som omoraliska. Det rör sig närmast om handlingar, som strider mot allmänt godtagna moralregler, eller innebär kringgåenden. I 64/2002 hade klienten tagit studielån och placerat de upplånade medlen. När han blev skadeståndsskyldig rådde advokaten honom att återbetala lånet för att försvara för målsäganden att få ut skadeståndet. DN uttalade att rådet stred mot god advokatsed. I 70/2007 var det fråga om kringgående av ett bolagsstämmobeslut. Vid en bolagsstämma skulle en granskningsrapport behandlas, som bland annat behandlade advokatens upparbetning av arvoden. Bolagsstyrelsen bad advokaten närvara men stämman beslöt att han inte skulle få delta. Då bytte advokaten hatt och uppträdde i stället som biträde åt en av aktieägarna. För detta varnades advokaten. I ärende 105/2002 var det fråga om kringgående av domstolsbeslut. När domstol vägrade att låta klient byta rättshjälpsbiträde utfärdade biträdet en substitutionsfullmakt. Både fullmaktsgivaren och den advokat, som mot-

tog fullmakten, varnades. I 24/1993 och 94/2002 handlade advokaterna i strid med skattelagstiftningen. I det första fallet uppträdde advokaten som bulvan. Han accepterade att stå som formell ägare till aktier och andelar i fåmansbolag med rätt för klienterna att efter två år förvärva egendomen. Syftet med arrangemanget var att kringgå skattelagstiftningens krav på dispens. Förfarandet ledde till varning. I det andra fallet erinrades advokat, som upprättade ett avtal där en person skulle få fakturera ett bolag för konsulttjänster, trots att sådana tjänster inte skulle utföras. Erinran blev också påföljden för två advokater i 265/2004. Deras klient var den som hade ansvaret för att aktieboken i ett aktiebolag fördes. Klienten underlät att anteckna en person, som vid en emission tecknat och betalat 25 procent av aktierna i bolaget. Med vetskap om detta medverkade advokaterna med hänvisning till att förvärvet inte antecknats, till att personen inte fick delta i bolagsstämma. Däremot lämnades i 116/1999 följande förfarande utan anmärkning. Advokaten medverkade till att hyresnämnd inte frågade hyresgästerna i en fastighet som överläts koncerninternt om överlåtelsen, trots att syftet torde ha varit att därefter överlåta fastigheten externt genom att förvärvsbolaget avyttrades. I 188/2004 ändrade advokaten i ett avtal, som undertecknats av motparten, ordningsföljden av de veckor, under vilka umgängesrätt skulle utövas. Förfarandet ledde till varning. I 31/1998 fick advokaten erinran för att han, trots att han visste att huvudmannen försatts i konkurs, vid bolagsstämma åberopade fullmakt att företräda klienten.

Advokaters uppträdande i och utanför verksamheten

Som ovan angivits skall en advokat enligt VGA:s portalparagraf uppträda sakligt och korrekt samt så att förtroendet för advokatkåren upprätthålls. Enligt Holger Wiklund var motsvarande bestämmelse i vägledande regler enbart tillämplig på uppträdande i advokatverksamhet, såvitt jag kan förstå i snäv betydelse. Ovan har, när gränsdragningen mellan advokatverksamhet och privatliv diskuterats, med någon tvekan hävdats att advokatverksamhetsbegreppet kan ges en rätt vidsträckt innebörd. Som Etikkommittén framhållit har DN tillagts ett betydande tolkningsutrymme i denna del. I 158/1996 fick en advokat erinran när han föreslog en polisman, som stoppat honom för fortkörning, att han skulle skriva ner fortkörningens omfattning mot att han skulle hjälpa polismannen om denne behövde en bra advokat. Förslaget kan väl inte anses ha lämnats i advokatverksamhet i inskränkt betydelse men just det oetiska handlandet i samband med klagörandet av att det var med en advokat polismannen hade att göra ansågs disciplinärt.

Det förefaller klart att förutsättningen för att regeln om att advokat kårens förtroende upprätthålls kräver att just advokatställningen inte kopplas till något oetiskt och kopplingen kan vara ganska tunn.

En typ av förfaranden, som regelmässigt lett till disciplinpåföljd, är att advokaten i sin verksamhet uppträder spritpåverkad, till exempel 128/1996, 155/2004, 200/2004, 20/2005 och 21/2004. Förseelsen har regelmässigt lett till erinran men har berusningen fått direkta följder för handläggningen av ärende, till exempel genom att advokaten uteblivit från förhandling, har varning tilldelats. Detsamma gäller för upprepade förseelser, där i något fall efter upprepade återfall straffavgift om 10 000 kronor utdömts (41/2007). Ett problem har uppstått när advokaten bestrider att alkoholpåverkan förekommit och till exempel hävdar att egendomligt uppträdande har sin rot i medicinförtäring. Normalt utgår DN från att advokater är sanningsenliga i sina svar till nämnden – en sådan sanningsplikt åvilar advokater – men just i fallen kring alkoholpåverkan har nämnden låtit sig övertygas av utomståendes iakttagelser. Praxis i övrigt när det gäller övertramp i uppträdandet är, om man bortser från kränkande uttalande som kommer att behandlas särskilt, mycket sparsam. I 122/1990 uttalade DN dock att advokat uppträdde olämpligt när hon som målsägandebiträde krävde, att en åhörare i tingsrättsförhandling skulle upplysa vem han var, och varför han satt och lyssnade på förhandlingen. Det kan inte anses inkorrekt – men kanske ibland smaklöst – att spela in samtal eller förhandlingar utan att fästa de deltagandes uppmärksamhet på inspelningen, 161/2007. Just skillnaden mellan smaklöshet och oetiska förfaranden kan vara svår att dra men det är viktigt att DN inte tar på sig rollen som smakdomare. I 103/2008 slogs också fast att det är tillåtet att utan att upplysa om saken spela in domstolsförhandling. Slutligen skall här nämnas att DN i ett ärende som avsåg många andra förseelser uttalade, att det inte var förenligt med god advokatsed att trilskas när häktespersonal krävde att advokaten skulle utrusta sig med besöksbadge, 127/2006.

Förhållandet till klienter

Klientbegreppet

I den inledande bestämmelsen i VGA sägs att en advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet mot klienten. Klart är att klientbegreppet i bestämmelsen sträcker sig längre än bara till den, som i advokatens diarium har antecknats som klient, och som kan förvänta sig att i slutändan bli fakturerad för uppdraget. I avsnittet om jäv kommer gränsdragningen att ytterligare belysas. I ett särskilt avsnitt kommer den lojalitet som uppkommer vid uppdrag för fåmansbolag att diskuteras. Och klart är också att t ex uppdrag som boutredningsman eller testamentsexekutor kan medföra lojalitetsplikt mot delägare och testamentstagare. Att lojalitetsplikten kan bestå också efter klientens död framgår bl a av att i praxis dödsbodelägare inte ansetts ha en oavvislig rätt att ta del av vad som förekommit mellan klienten och advokaten före dödsfallet, och av att det ansetts oacceptabelt att ta på sig ett försvararuppdrag för någon, som misstänks ha mördat en tidigare klient. En extensiv tolkning av klientbegreppet återfinns i 21/2008, som refereras under avsnittet om ekonomiska förbindelser med klient, men det är inte säkert att klientbegreppet är detsamma i varje kontext.

Klientlojaliteten

Utanför intressekonflikterna är avgöranden, som visar att advokater varit illojala, mycket sparsamt förekommande. På sätt, som angetts under avsnittet om meddelande till massmedia, finns något referat som visar på höggradig illojalitet mot tidigare klient men där påföljd inte kunde utdömas; tryckfrihetslagstiftningen har lagt effektiva hinder för DN att bedöma uttalanden till tryckt skrift. I 139/1998 skickade advokat, som tyckte att hans klient ljugit för honom, till motpartsombud kopia av ett brev till klienten där advokaten varnade denne för att han kunde göra sig skyldig till förtal, varning. Varning blev det också i 7/1998, där advokaten försvarade någon, som var misstänkt för brott mot tidigare klient, och dessutom använde information om den tidigare klienten han fått i sitt uppdrag för denne, i 27/1999, där advokaten skickade brev från tidigare klient till klientens motpartsombud i senare ärende, och i 44/2004, där advokaten som biträde i ärende angående utvisning skrev att klienten ingått skenäktenskap och inte borde tillåtas att stanna i Sverige. I 151/1996 skrev advokaten, som ville frånträda ett uppdrag, till domstol att enligt hans bedömning hade klienten uppträtt narkotikapåverkad på advokatens

kontor. Erinran. I 134/2000 fick advokaten också erinran. Han skickade handlingar han fått av tidigare klient till dennes motpart. Detta ansågs illojalt trots att advokaten invände att det rörde sig om offentliga handlingar. I 69/2005 förklarade nämnden i ett uttalande att det var oacceptabelt att för en arvodesfordran om 13 000 kronor hota klient med konkurs och återvinningstalan mot klientens barn. Advokaten borde ha uttryckt sig mera hovsamt. Exempel på att lojaliteten drivits för långt återfinns i avsnitten om kränkande uttalanden och otillbörliga påtryckningar.

Övergivande av klient

Advokaten får inte överge sin klient i för denne svåra situationer även om klienten lämnar sitt samtycke. I 55/2006 fick advokaten under ett polisförhör med en klient beskedet att en annan klient frikänts i ett uppmärksammat mål i Grekland. När advokaten, som hävdade att klienten lämnat sitt samtycke, lämnade förhöret, synbarligen för kontakter med massmedia, fick han erinran.

Samrådsskyldighet

I lojalitetsbegreppet ligger också att klienten skall beredas möjlighet att påverka ärendets gång vilket också medför att klienten skall informeras om de åtgärder som företas. I 27/2004 ändrade advokaten grunden för talan utan samråd, vilket ledde till erinran. Samma blev påföljden, när advokat utan samråd med klienten medgav yrkande om äktenskapsskillnad. När advokaten i 21/1998 i brottmål framställde ett alternativyrkande för den händelse klienten skulle bli fälld uppfattade klienten, som kom från en annan kulturkrets, detta som ett halvt erkännande. DN uttalade att advokaten borde ha förankrat alternativyrkandet hos klienten. I 7/2002 avstod advokaten utan samråd med klienten från att åberopa ett läkarintyg. Erinran. I 106/2001 sålde advokaten utan samråd med dödsbodelägarna den avlidnes lösöre. Inbördes auktion kunde inte hållas innan hyresavtal löpte ut. Advokaten erinrades. I 64/1999 uttalade nämnden att om advokat vill återkalla överenskommen bevisning skall han förvissa sig om att klienten är införstådd med detta. I 87/2004 erinrades principal bland annat för att biträdande jurist tagit ställning till skäligheten i motpartens yrkande om ersättning för rättegångskostnader utan att samråda med klienten. I samrådsskyldigheten ligger att advokaten noga med klienten måste dryfta vilka kostnadsrisker ett ärende kan medföra. Brister i detta hänseende har gett erinran, eller föranlett uttalande, bland annat i 96/2000, 108/1999

och 101/2001. Innan avtal med motpart ingås måste klientens samtycke inhämtas. I 53/1993 erinrades advokat som ingick förlikningsavtal utan att rådfråga klienten och i 156/1993 varnades advokat, som undertecknade förlikningsavtal i förhoppningen att klienten senare skulle godkänna detta. I 48/1993 avtalade advokaten utan samråd med klienten att verkställighet av dom fick anstå. Advokaten fick erinran – men generalsekreteraren tyckte förfarandet var godtagbart. I vissa fall räcker det inte med att samråd sker. Samrådet och skälen för klientens beslut skall dokumenteras. Detta gäller bland annat när någon säger sig vilja avstå från att söka ersättning från Brottsoffermyndigheten (63/2006), och när i brottmål överklagande sker bara i ansvarsdelen och inte i skadeståndsdelen (88/2000). Några till synes motstridiga avgöranden om samrådsskyldighet finns i 62/1999 och 30/2005. I det första ansågs en advokat som var boutredningsman inte behöva samråda med delägarna innan han ansökte om att boet skulle försättas i konkurs. I 30/2005 blev utgången den motsatta, sannolikt därför att hustrun till den avlidne möjligen hade både resurser och vilja att betala den avlidnes skulder. Som jag ser det bjuder försiktigheten att samråd sker innan konkursansökan inges, om det inte är alldeles uppenbart att sådant samråd inte tjänar något till. Samrådsskyldigheten innebär normalt inte att advokat är skyldig att underställa klienter inlagor i rättsliga förfaranden innan de ges in, 113/1992. Inte heller är advokat generellt skyldig att samråda med klient innan han begär anstånd med att företa viss processhandling. Får advokaten i samband med samråd eller eljest instruktioner av klienten måste han följa dem om så kan ske; avvikelser fordrar samtycke (101/1992). Den, som får ett uppdrag som offentlig försvarare, skall ”så snart ske kan, genom överläggning förbereda försvaret”, RB 21:7. I 12/1998 förordnades en advokat som offentlig försvarare den 9 december. Stämning utfärdades den 7 april men först på huvudförhandlingsdagen någon tid därefter hade advokaten kontakt med klienten. Advokaten erinrades.

Lojalitet mot motpart?

Bland de ärenden, som aldrig passerar prövningsavdelningarna, är det inte ovanligt att klienters motparter tycker att advokatuppdraget även borde ge någon lojalitet mot dem. ”Jag vill anmäla min hustrus advokat för att hon bara höll på henne” återkommer då och då. Under ett särskilt avsnitt kommer frågan om förhållandet till motpart som inte är företräd av eget ombud att diskuteras, men det är uppenbart att någon egentlig lojalitetsplikt inte uppkommer mot motparten. Att det är så innebär inte att viss omsorgs-

plikt inte kan föreligga, främst i de fall motparten inte anlitar biträde.

Informationsskyldighet mot klient

I VGA behandlas advokatens informationsskyldighet och skyldighet att besvara förfrågningar från klienten i 2.3:

Klienten skall hållas underrättad om vad som förekommer vid utförandet av uppdraget. Frågor från klienten om uppdraget skall besvaras skyndsamt.

Att informationer, som lämnas klienter måste vara helt sanningsenliga, behandlas i ett särskilt avsnitt om advokaters sanningsplikt.

Informationsskyldigheten innebär bland annat att domar och beslut skall tillställas klienten, 214/2007. Det räcker inte att advokaten muntligen informerar klienten om utgången, 127/1998. I 6/2007 konstateras också att även om advokatens uppdrag upphört är han skyldig att tillstålla (den tidigare) klienten dom, som advokaten får. Även om advokat inte anser sig behörig att ta emot beslut skall han, om han får del av beslutet, tillse att klienten får det, 87/2006, som handlade om återkallat tillstånd till alkoholutskänkning. Blir advokaten på grund av arbetsanhopning ur stånd att ta fatt med ett ärende skall klienten underrättas, erinran i 145/2004. I åtskilliga andra fall har bristande kommunikation lett till erinran, bland annat i 170/1996, upplysning om att kollega övertagit klientens ärende, 88/1997, bristande information om dom, 87/2004, underlåten information om att klienten ålagts betalningsskyldighet för motparts rättegångskostnader (nämnt ovan i avsnittet angående samråd), 177/2006, brister i kommunikation angående om ett beslut skulle överklagas, och 38/2008, underlåten underrättelse till klient om hämtningsbeslut (också omnämnt under avsnitt om tystnadsplikt av omsorg om rättsordningen). I några fall har bristerna i kommunikationerna med klient varit så allvarliga att varning utdelats. I 113/1993 berättade advokaten inte för klienten att en jävssituation uppkommit och svarade inte på klientens förfrågningar. I 21/1999 fick en advokat, som erinrats för bristande kommunikation med klient och som trots detta fortsatt fela, varning. Och i 176/2001 berättade advokaten inte för klienten att hans processföring varit så bristfällig att talan avvisades, eller att han inte överklagat avvisningsbeslutet och han informerade inte klienten om rättsverkan av det lagakraftägande avvisningsbeslutet. I det sistnämnda fallet förenades varningen med en straffavgift om 10 000 kronor.

Utlämnande av klientens handlingar

Det är inte ovanligt att fråga ställs om skyldighet att lämna ut klientens handlingar. Svaret är enkelt. Ber klienten om att få ut sina handlingar är advokaten skyldig att lämna ut dem men har rätt till skälig ersättning för kopiering (76/1999). Det finns således ingen rätt att hålla handlingar inne till exempel för att därigenom framtvinga betalning av fordran. Någon skyldighet att lämna ut advokatens interna arbetsmaterial finns inte, men i övrigt torde skyldigheten att lämna ut de handlingar akten innehåller vara fullständig, och alltså omfatta inte bara handlingar som klienten tillfört utan också motpartsinlagor, korrespondens etc. Inga andra villkor för utlämnandet än betalning för kopieringskostnad får uppställas.

1995 uttalade samfundsstyrelsen följande:

I. Detta uttalande berör inte frågan om eventuell retentionsrätt. När i utlandet talas om ersättning avses – om inte annat uttryckligen anges – inte ersättning för arbete eller utlägg i ärendet som sådant.

II. Advokaten är skyldig att utlämna alla handlingar klienten tillställt advokaten, med undantag av brev till advokaten.

III. Advokaten är skyldig att utlämna originalhandlingar såsom protokoll, intyg, kontrakt, sakkunnigutlåtanden och skiljedomar.

IV. Handlingar som advokaten enligt punkt II och III är skyldig att utlämna, skall utlämnas utan ersättning, med följande undantag.

Där det uttryckligen eller tyst överenskommit att handlingarna efter uppdragets upphörande skall ligga kvar hos advokaten – exempelvis av praktiska skäl – och har klienten inte senast i anslutning till att uppdraget upphör begärt att få ut handlingarna, är advokaten inte skyldig att utlämna handlingarna annat än mot skälig ersättning. Denna omfattar såväl eget arbete som kostnader, häri inbegripet lönekostnader för personal som anlitas för att ta fram handlingar och förteckna dem m.m. Har advokaten vid överenskommelsen gjort förbehåll därom eller är det eljest med hänsyn till omständigheterna rimligt, äger advokaten av klienten begära säkerhet för ersättningen. Advokaten är i sådant fall inte skyldig att påbörja arbetet om klienten underlåter att ställa sådan säkerhet.

V. Advokaten är skyldig att utlämna kopior av följande handlingar som

klienten inte tidigare fått kopior av (eller fått i original): Korrespondens, domstolsprotokoll, domar, sakkunnigutlåtanden och av advokaten mottagna eller utgivna avtalsutkast.

I frågan om i vad mån denna skyldighet är beroende av att advokaten får ersättning, gäller vad som anges under punkt IV.

VI. Advokaten är inte skyldig att utlämna avtalsutkast med advokatens egna anteckningar och inte heller advokatens egna arbetspapper.

VII. Kopior av sådana handlingar som klienten redan tidigare fått kopior av, samt kopior av brev från klienten till advokaten, är advokaten inte skyldig att utlämna annat än mot skälig ersättning för såväl eget arbete i anledning av klientens begäran som för sina kostnader, häri inbegripet, rena kopieringskostnader, advokats lönekostnader för personal som anlitas för att ta fram handlingar, förteckna dem och kopiera dem. Advokaten är inte skyldig att påbörja arbetet om klienten underlåter att ställa av advokaten begärd säkerhet för ersättningen.

Advokatens skyldighet under denna punkt grundas inte specifikt på regeln i 36 § i Vägledande regler om god advokatsed (eftersom kravet enligt den regeln redan är uppfyllt i detta fall), utan är ett utflöde av advokatens allmänna plikt att ta tillvara klientens intressen. Denna plikt har vissa gränser. I fall som avses under denna punkt gäller advokatens skyldighet inte om klienten trots påminnelse underlåter att inbetala ersättning som advokaten i anledning av det avslutade uppdraget har rätt att fordra.

VIII. Advokaten har alltid rätt att för sin dokumentation göra och behålla kopior av klientens handlingar. Ett undantag skulle kunna vara om handlingen har ett alldeles speciellt intresse för bevarandet av t.ex. en affärshemlighet eller är av strängt personlig art eller liknande, varvid advokaten skulle kunna tänkas vara förhindrad att behålla en kopia. Är situationen sådan, att advokaten har anledning att befara ett angrepp eller ett skadeståndsanspråk och därför är nödsakad att ha tillgång till handlingen, har han rätt att taga kopia innan han lämnar ut handlingen.

I 179/2003 skickade advokaten skifteshandlingar och pantbrev för fullföljd av fastighetsöverlåtelse till bank med villkor att handlingarna fick utlämnas bara om mottagaren undertecknade vissa handlingar, bland annat att advokaten skulle ha rätt att frånträda som boutredningsman. Påföljden blev

erinran sedan advokaten först friats av prövningsnämnd men JK utnyttjat sin rätt att få ärendet prövat av DN i plenum. I 184/2007 hade advokaten på uppdrag av en släkting till testator hjälpt denna att till förmån för släktingen återkalla tidigare testamenten. Advokaten fick återkallelsehandlingen för förvar. När testator ville ha den tillbaka nekade advokaten med hänvisning till att han fått handlingen för förvar för släktingens räkning. DN varnade advokaten. I 96/2001 vägrade advokaten att tillstå ett bolags likvidator, för vilken advokaten var ombud, handlingar som överlämnats till honom. Han hävdade detentionsrätt. Sedan han i det ärendet erinrats framhärdat han i sin vägran. I 57/2003 varnades han därför med 25 000 kronor i straffavgift. Några speciella invändningar mot skyldighet att lämna ut klientens handlingar har prövats och underkänts. I 102/2008 menade advokaten att hon inte borde lämna ut handlingar med hänvisning till sekretesslagen 7:3, där det stadgades sekretess i vården (numera offentlighets- och sekretesslagen 25:6), när utlämnande av handlingar till den behandlingsbehövande själv kan underlåtas när det är av synnerlig vikt för vården eller behandlingen att handlingarna inte utlämnas. DN fann att bestämmelsen inte kunde åberopas av en advokat mot klient. I 119/2006 vägrade advokaten att lämna ut handlingar till nya ombud därför att klienten ingått ett sekretessavtal beträffande handlingarna. Inte heller detta förhållande ansågs utgöra grund för advokaten att vägra lika lite som pågående disciplinärende är grund för vägran, 72/2007. Beträffande sekretessavtal har samfundsstyrelsen gjort följande uttalande:

Advokat skall iaktta diskretion om sina klienters angelägenheter och får inte utan vederbörligt samtycke yppa något som i hans verksamhet anförtrotts honom. Denna advokatens tystnadsplikt gäller i förhållande till klienten och kan därför inte hindra advokaten från att, på klientens uppdrag, som skriftlig bevisning vid allmän domstol inge och åberopa ett avtal som klienten åtagit sig mot tredje part att behandla konfidentiellt. Det åligger advokaten att upplysa klienten om vilka förpliktelser klienten därigenom kan ådra sig.

I många fall torde underlåtenheten att utlämna handlingar mera bero på handlingsförlamning eller slarv än på att advokaten anser sig ha skäl att vägra. Begär en klient ut sina handlingar skall han få dem utan dröjsmål, 40/2002. Andra exempel på erinringar eller formulering i beslut som innefattar andra förseelser är 18/1994 och 137/2005, båda för dröjsmål med att lämna ut klienthandlingar.

Om klienten vägrar att precisera vilka handlingar han vill ha ut skall advokaten på eget ansvar bedöma frågan, 261/2004, där en mycket besvärlig klient vägrade att samråda om avgränsningar men DN ändå ansåg att advokaten borde skicka de handlingar klientens begäran kunde omfatta.

Samfundsstyrelsens uttalande ger närmast vid handen att advokaten normalt självmant skall skicka aktens handlingar till klienten när uppdrag avslutas. För egen del är jag böjd att tycka att om inte klienten ger uttryck för en vilja att återfå handlingar får advokaten presumera att klienten önskar att handlingarna skall kvarbli i akten. Jag tror också att klientens skyldighet att svara för kopieringskostnader är mera vidsträckt än vad uttalandet ger vid handen.

Ekonomiska förbindelser med klienten och benefika förordnanden till advokat eller honom närstående

I VGA anges att ekonomiska transaktioner mellan en advokat och dennes klient inte får förekomma om sådana inte följer av uppdraget. Om klienten driver rörelse får dock normala transaktioner inom klientens rörelse ske.

Förbudet mot affärer med klienter har sin grund både i lojalitetskravet och i kravet på oberoende. Under den tid jag satt i DN skedde en skärpning i synen på sådana affärer och normalpåföljden blev varning, där inte varning med straffavgift utdömdes. En fråga, som fick särskild aktualitet under IT-boomen och den efterföljande IT-kraschen, var om, och i så fall i vilken utsträckning, advokat kunde som arvode ta del i klientföretaget. Samfundets negativa inställning till sådana tankar behandlas särskilt i ett avsnitt om arvode.

När det gäller frågan om advokat över huvud – oavsett om förvärvet skett genom arbete eller på annat sätt – får äga aktie eller andel i klientföretag är huvudregeln klar: det är förbjudet. Som undantag anges i VGA att advokat kan äga aktie eller andel i eget familjeföretag, liksom aktie eller andel i klientföretag vars ägande är spritt till en vidare krets. Förvärv av aktier från klienten eller denne närstående får bara ske om erbjudandet riktar sig till en vidare krets.

Regeln i föregående stycke bygger på ett vägledande uttalande av styrelsen från 2000. Där hänvisas beträffande kretsbegreppet till aktiebolagslagen 4:18. Hänvisningen gällde 1975 års aktiebolagslag och innebär, att bara sådana erbjudanden som enligt denna lag medförde krav på emissionsprospekt kan antas. Även om förutsättningarna för ett innehav eller förvärv föreligger är detta förbjudet om därigenom intressekonflikt upp-

kommer eller kan förväntas uppstå. Det vägledande uttalandet fortsätter och talar för sig självt:

Advokatens förvärv eller innehav av aktie i klientföretag får inte medföra att andra regler om god advokatsed åsidosätts, t.ex. får förvärvet eller innehavet inte medföra att advokaten därigenom får eller, såvitt vid tidpunkten för förvärvet kan bedömas, kan komma att få ett intresse som strider mot klientens intresse.

Det förhållandet, att advokat under vissa förutsättningar får äga aktie i klientföretag, innebär ingen förändring av regeln, att det inte bör förekomma andra ekonomiska transaktioner mellan advokaten och klienten än som följer av uppdragsförhållandet och att advokaten regelmässigt inte bör inlåta sig i affärsförbindelse med klienten. Aktie i klientföretag skall därför normalt förvärvas från annan än klienten. Förvärv av aktie direkt från klienten bör dock kunna ske om förvärvet sker vid spridning av ägandet i den omfattning som krävs enligt första stycket, under förutsättning att förvärvet sker på samma villkor som för övriga förvärvare.

Vad ovan angivits beträffande aktie skall också gälla andel, emissionsbevis, interimsbevis, konvertibelt skuldebrev, skuldebrev förenat med optionsrätt till nyteckning, vinstandelsbevis, option på aktie eller andel liksom andra derivat av aktie eller andel av vad slag det vara må.

Praxis från DN är rätt rikhaltig. Följande kan nämnas. I 104/1992 föranledde en advokats förvärv av fastighetsandel från klient bara uttalande. Tre ledamöter i nämnden ville fria. Den milda synen förestavades av att det uppenbarligen bara var för att hjälpa klienten, som förvärvet skett. Personligen är jag övertygad om att om ärendet skulle prövats i dag hade påföljden blivit mer än ett uttalande.

Redan i 24/1993 intog nämnden en strängare hållning. Advokaten förvärvade genom av honom ägt bolag aktier och andelar i ett klientbolag med optionsavtal för klienten att återförvärva egendomen. Transaktionen syftade huvudsakligen till att kringgå ett dispenskrav i skattelagstiftningen, men det var inte bara detta kringgående som föranledde att varning utdömdes.

I 15/1993 fick advokaten varning för att han överlät en fordran – som inte uppkommit i advokatverksamheten – till klient medan köp av begagnad bil från klienten, som under någon tid handlat med sådana bilar, inte föranledde någon anmärkning. Det är viktigt att uppmärksamma det rörelsekrav,

som uppställdes för att bilköpet skulle accepteras. Från privatpersoner som är klienter kan i princip inga förvärv godtas. I 116/1992 fick advokaten varning därför att han från bolag, som han biträtt och där ägaren också varit klient, förvärvade ett patent.

I ärende 186/1996 fick en advokat erinran för att han från ett aktiebolag, ägt av ett dödsbo som han utredde, förvärvat en skogsfastighet. Förfarandet hade nästan säkert i dag förskyllt varning. I ärende 104/1997 erbjöds advokaten medan klientförhållande bestod att förvärva en fastighet men tackade nej. I omedelbar anslutning till att klientförhållandet upphörde förvärvade han så fastigheten. Avgörandet visar att förbudet mot klientaffärer kvarstår även efter det att uppdraget avslutats. Något vägledande avgörande om hur lång karenstiden är finns inte, men själv är jag böjd att tycka att den överensstämmer med den tid, under vilken man inte kan ta uppdrag mot den förutvarande klienten. Också i 116/2001 gällde det en förutvarande klient, som utan att klientförhållande uppstod med advokaten tog upp frågor kring exploatering av ett dataspel. När ett av advokaten delägt bolag förvärvade rätten till spelet fick advokaten varning.

I 91/2002 tilldelades en advokat varning med straffavgift 10 000 kronor, dels för att han haft affärer med klient, dels för att han i tidigare disciplinärende ljugit om den saken. Påföljden blev densamma när advokat för betydande belopp till klient sålt aktierna i ett av advokaten ägt bolag, 36/1995.

I 101/1998 fick en advokat varning för att han medverkade till att en fordran överläts på ett vilande bolag, som advokaten ägde. Invändningen att advokaten utfäst sig att sälja aktierna i det vilande bolaget till den som klienten anvisade godtogs inte. Sist i detta avsnitt refereras också ett fall, där gåvobrev till advokatens hustru inte ansågs acceptabelt trots att klienten kunde fordra gåvans återgång.

I 115/1999 fick advokaten varning jämte straffavgift 25 000 kronor. Ett av advokaten delägt bolag gjorde affärer med klienten, och händelseförloppet slutade med att det delägda bolaget blev ägare till klientens uppfinning. Fallet illustrerar utmärkt väl de grundläggande skälen till att affärer med klienter skall undvikas.

I 90/1999 gav ett förslag från advokat, som biträdde klient i planärende, att advokaten skulle få förvärva två fastigheter från klienten varning jämte straffavgift 25 000 kronor. Även försök till affär med klient leder således till påföljd.

Den klientkrets förbudet omfattar är inte inskränkt. I 21/2008 fick en advokat varning när han från ett bolag, ägt av hustrun till en person som

han försvarade för ekonomisk brottslighet och företrätt av denne, förvärvade en fastighet.

En omdiskuterad fråga har över tiden varit om en advokat kan ingå borgen för klient. Av nuvarande utformning av VGA följer att så bara kan vara fallet om borgensåtagandet är en direkt följd av ett klientuppdrag, till exempel borgen i ett kvarstadsärende. Men även när borgen ingås i samband med uppdrag bör enligt min mening stor försiktighet iakttas. Det är en allmän livserfarenhet att borgensåtagande ofta leder till bitterhet mellan kontrahenterna. I ärende 46/2001 uttalade nämnden att en advokat inte borde ha erbjudit sig att gå i borgen för en klient i samband med ett husköp. I ett säreget ärende, 137/1992, lånade advokaten klienten 35 000 kronor, skrev av lånet och gick i borgen för klienten, förmodligen som ett utslag av dåligt samvete för att klientens ärende missköts. För detta fick hon varning men ärendet innehöll också andra förseelser. Av avgörandet torde också kunna utläsas att samma restriktioner som ovan angivits för borgensåtaganden också gäller lån till klient.

Här skall avslutningsvis beröras fall, där advokat medverkat till benefika rättshandlingar i förhållande till advokaten eller honom närstående. Att sådan medverkan är förbjuden framstår väl som självklart. I 8/2002 varnades en advokat för biträde med förslag till testamente, som delvis skulle gynna advokaten. I 205/2004 var det fråga om en serie testamenten som advokaten upprättat, dels innan hon blev advokat, dels efter. Det testamente hon upprättade sedan hon blev advokat upprepade förordnande till henne från det första testamentet och advokaten fick varning. Från diskussionen i ärendet erinrar jag mig att det var det förhållandet, att det senare testamentet inskränkte advokatens rätt, som gjorde att påföljden stannade vid varning utan straffavgift. I 56/2002 fick advokaten varning med straffavgift 15 000 kronor sedan han biträtt med upprättande av flera testamenten till förmån för sig själv och sina barn. I ett fall fick advokaten erinran medan två av DN:s ledamöter ville varna. Advokaten avböjde propå att själv medverka till testamente till förmån för hennes familj. Emellertid diskuterar hon ett tänkt testamentes innehåll med testator och sedan hon hänvisat testator till annan jurist gav hon denna instruktioner angående testamentets innehåll. Handlungsregeln är enkel. Om klient eller annan säger sig vilja testamentera egendom till advokat eller advokaten närstående skall advokaten utan vidare diskussion i saken hänvisa vederbörande till att söka biträde av annan och advokaten bör avhålla sig från varje kontakt med nytt biträde.

I 183/2004 medverkade advokaten till att en oskyld person skänkte sin

fastighet till advokatens hustru. Invändning att givaren kunde åvägbringa återgång av gåvan befriade inte från ansvar och advokaten fick varning jämte straffavgift 25 000 kronor.

Klargörande av uppdragsförhållande

Det åligger advokaten att tillse att den, som advokaten betraktar som klient, har detta klart för sig. Regeln har uttalats bland annat i 9/2000. Om den nya regeln i VGA 4.1.4, citerad också i arvodesavsnittet, får fullt genomslag, bortfaller väl i princip problemet:

4.1.4 En advokat skall i anslutning till att uppdraget antas ange principerna för sin debitering samt upplysa klienten om vilka faktureringsrutiner som advokaten avser att tillämpa.

Själv är jag dock tveksam om regeln kommer att följas fullt ut, framför allt i bagatellärenden. Från praxis kan nämnas 56/2007. Advokaten hade där tagit emot två äkta makar på sitt kontor, upprättat förslag till gemensam ansökan om äktenskapsskillnad och föravtal avseende bodelning, samt, för mannen, testamente. Ansökan kom aldrig till användning. I senare ärende företrädde advokaten mannen mot hustrun. Han hävdade att han hela tiden varit mannens advokat men DN fann att han borde tilldelas erinran, eftersom han inte gjort detta förhållande tillräckligt klart för hustrun. Och i 111/1992 tog advokaten fullmakt från en granne att tillsammans med advokaten överklaga ett planärende, som berörde dem båda. När advokaten därefter debiterade grannen för överklagandet förklarade grannen att hon trots att fullmakten bara skulle ge extra tyngd åt advokatens eget överklagande. DN uttalade att advokaten borde klargjort för grannen att han uppfattade kontakten med henne som ett advokatuppdrag.

Det är självklart att advokat inte får agera för klients räkning utan att ha uppdrag. I 142/2005 hade HD konstaterat att advokaten handlat på ett sätt som ådrog klienten skadeståndsskyldighet. Utan något uppdrag sökte advokaten resning i HD:s dom och för detta varnades han.

En advokat måste klargöra för klient när han anser sitt uppdrag slutfört. Brist i detta avseende har i 108/1995 lett till erinran.

Arvodesfrågor

De grundläggande reglerna om arvode i VGA återfinns i 4.1.1 och 4.1.2. De lyder:

4.1.1 Det arvode som en advokat debiterar skall vara skäligt.

4.1.2 Vid bedömning av vad som är skäligt arvode för ett uppdrag får beaktas vad som avtalats med klienten, uppdragets omfattning, dess art, svårighetsgrad och betydelse, liksom advokatens skicklighet, arbetets resultat och andra sådana omständigheter.

Skälighetsregeln

Att det är advokaten som har bevisbördan för ett arvodes skälighet mot klient som är konsument följer redan av grunderna för konsumentlagstiftningen. I DN:s tidigare riktiga praxis har denna princip fastslagits också för klienter, som inte är konsumenter. Fram till för några år sedan tillhandahöll samfundet en möjlighet för klient att påkalla skiljeförfarande för prövning av skäligheten i debiterade arvoden. Sedan kritik riktats mot kvaliteten i skiljeavgörandena och tveksamhet uppkommit om inte förfarandena hos skiljenämnderna skapade än mer missnöje från klientsidan och viss frustration hos advokaterna avskaffades systemet. DN väntade sig att detta skulle leda till en anstormning av ärenden där klient klagade på advokatens debiteringar, men antalet sådana ärenden har varit mycket få och kritik mot för höga arvoden har nästan enbart förekommit i samband med annan kritik mot advokatens agerande eller brist på agerande.

Ur disciplinär synvinkel är frågan om arvodens storlek svårhanterlig. Det ligger i sakens natur att utredningen oftast är otillräcklig. I ett särskilt avsnitt kommer dock att behandlas frågan om att arbetsredogörelse skall lämnas på begäran och vara så utformad, att skäligheten hos påfört arvode kan bedömas. Ur den tidigare praxis med bedömningar som vilat på skiljeavgöranden kan nämnas 140/1998, där skiljenämnden fastställde att advokaten fick nöja sig med 2 805 kronor mot debiterade 9 817 kronor vilket ledde till erinran medan i 138/1998 en prutning med 42 500 kronor på en räkning om 112 500 kronor inte gav påföljd. När i 89/2003 en advokatbyrå i ett mycket stort antal likartade och mycket illa skötta läkemedelsmål framställde uppenbart oskäliga ersättningsanspråk fick den ansvarige advokaten varning med straffavgift 15 000 kronor, och en advokat, som i skiljeförfarande framställde uppenbart oskäligt kostnadsyrkande mot kollega i tidigare byrågemenskap, fick i 173/2001 erinran. När en skiljenämnd prutade ett arvode från 130 250 kronor till 62 500 kronor gav det erinran. Och i 51/1994 prutade skiljenämnden 48 750 kronor av ett anspråk om 71 500 kronor, också erinran. Men sett som en helhet lämnar DN:s praxis

föga vägledning när det gäller just skäligheten i arvodesanspråk. Som Holger Wiklund framhållit är det endast flagranta överdebiteringar som bör föranleda disciplinär påföljd.

Fast arvode

En advokat bör inte ingå ett avtal om fast arvode innan ärendets omfattning och svårighetsgrad kan överblickas. Ingås ett avtal om fast arvode innebär detta inte att regeln om skäligt arvode sätts ur spel. Ett sådant avtal får därmed närmast karaktären av ett avtal om takpris. Möjligen övergår i den situationen i någon mån bevisbördan för att resultatet blir oskäligt på klienten.

Takpris

En annan form av takpris behandlas i ett uttalande från samfundsstyrelsen 2009. Frågan var där om avtal kan träffas med klient om att arvodet kan begränsas till viss andel av klientens inkomster under avtal, som advokaten upprättat.

Styrelsen uttalade:

Det arvode som en advokat debiterar skall vara skäligt. Något principiellt hinder mot att avtala om en begränsning av arvodet [till viss procentuell andel av vad under en avtalstid mellan klienten och advokaten klienten förtjänade under ett avtal advokaten medverkat till] kan inte anses föreligga.

Nedlagd tid som debiteringsnorm

Utvecklingen har i de flesta uppdragstyper gått i riktning mot att nedlagd tid blir en alltmer dominerande faktor vid arvodesbestämning. Enligt min uppfattning är denna utveckling – som drivits längst när fråga är om statlig finansiering av advokattjänster – olycklig. Den skicklige och erfarne advokaten med god kontorsorganisation missgynnas när han, vilket är hans plikt, sanningsenligt redovisar den tid han måst lägga ner på ett uppdrag. En faktor, som drivit mot tidsdebitering, är det alltmer utbredda likviditetsstyrda bruket att delfakturera. Delfakturerering hindrar i de flesta fall möjligheten att väga in resultatet av advokatens verksamhet vid debiteringen. Jag har ingen förhoppning om att utvecklingen mot tiden som dominerande beloppsfaktor skall brytas, och visst har den också fördelar. Nedlagd tid, rätt redovisad, är en mera objektiv faktor än övriga faktorer.

Betalning bara i sedvanliga betalningsmedel

När det gäller övriga frågor, som sammanhänger med arvoden, är det lättare att vara konkret. Av ett vägledande uttalande av samfundsstyrelsen från år 2000, kodifierat i VGA, framgår att advokat bara får ta betalt i sedvanliga betalningsmedel. Det får alltså inte förekomma att advokaten tar betalt i värdepapper, lösöre och dylikt och av avsnittet om ekonomiska förbindelser med klient framgår att det råder förbud mot att ta betalt i andel i klientens företagsförmögenhet:

God advokatsed tillåter inte att advokat uppbär ersättning i annat än sedvanliga betalningsmedel. Med sedvanliga betalningsmedel avses kontanter, check, postväxel och liknande.

Skyldighet att redogöra för debiteringsprinciper och faktureringsrutiner

Den i VGA inskrivna skyldigheten att på begäran lämna arbetsredogörelse behandlas i ett särskilt avsnitt.

I 4.1.4 första punkten i VGA fastslås en princip, som veterligt aldrig prövats i DN:

4.1.4 En advokat skall i anslutning till att uppdraget antas ange principerna för sin debitering samt upplysa klienten om vilka faktureringsrutiner som advokaten avser att tillämpa.

Regeln är såvitt jag kan förstå ny och jag är osäker på i vilken grad den slagit igenom. Jag har på annat ställe skrivit att skriftliga uppdragsbekräftelser kanske borde tillämpas mera generellt men jag tvekar om de – i vart fall utanför de största byråerna – är vanligt förekommande. Nu finns i vart fall ett krav på upplysning om debiteringsprinciper och faktureringsrutiner och man kan på goda grunder anta, att om det mellan klient och advokat uppkommer tvist huruvida verkligen sådana informationer lämnats, ligger det på advokaten att kunna dokumentera hur det förhåller sig. Klart är att det föreligger en absolut skyldighet att besvara klientens förfrågan om arvodesnivåer och faktureringsrutiner. Vad som i denna del sagts eller skrivits kan påverka advokats rätt att frånträda uppdrag i förtid vid utebliven betalning. Möjligen har genom den nya regeln DN:s avgörande i 56/1998 blivit överspelat. Där uttalade nämnden att en bodelningsförrättare inte var skyldig att upplysa parterna om deras solidariska ansvar för

förrättarens kostnader. Det tjänstedirektiv, som numera implementerats i svensk rätt, har också bäring på advokatens upplysningsplikt i nu berörda hänseenden.

Olika faktureringsformer

Fortsättningen av punkten 4.1.4 i VGA definierar olika faktureringsformer:

Arvode får debiteras genom delfaktura, a conto-faktura eller fakturering efter avslutande av uppdraget.

Med delfakturering avses debitering av slutligt arvode för del av advokatens arbete som kan hänföras till viss period eller visst arbetsmoment. Med fakturering a conto avses debitering av del av det totala arvodet utan bestämd anknytning till viss del av arbetet. Debitering av arvode a conto skall redovisas i slutfaktura.

Här skall endast pekas på att fakturering a conto inte får ske med större belopp än vad som skäligen kan uppskattas som värdet på utfört arbete. Ett överskott i denna del skulle ha haft karaktären av förskott, mer därom senare, och behandlas som klientmedel. Avräkning skall ske senast vid den slutliga debiteringen. I några fall har advokater lyft klientmedel och i sin bokföring betecknat lyften som a conto på blivande arvode. När det visats att inget arbete utförts som motiverat uttagen har DN uppfattat att det rört sig om ”bokförda förskingringar” och advokaterna uteslutits, se avsnitt om främjande av orätt.

Utöver det som framgår av texten anvisar kommentaren till VGA att det kan finnas andra former för ersättning till advokat än betalning mot faktura. I s k retaineruppdrag, säkerligen mycket mera ovanliga i dag än när jag började på byrå under 1960-talet, där advokaten mot viss ersättning åtar sig att under en period sköta i klientens verksamhet uppkommande advokatuppdrag, gäller då enligt kommentaren särskilda regler för avräkning av förskott, men jag har svårt att se att de avviker från vad som allmänt gäller för sådan avräkning. Negativa retaineruppdrag, d v s betalning för att avstå från att biträda viss klient, är förbjudna. I äldre praxis tilldelades en advokat, som i förlikningsavtal åtagit sig att avstå från att ta ärenden mot motparten, disciplinär påföljd.

Procentavtal och riskavtal

Sedan gammalt anses i Sverige ett principiellt förbud råda mot avtal om att advokaten skall arvoderas med andel i uppdragets resultat. I VGA upprepas förbudet men med den brasklappen att särskilda skäl kan göra att ett avtal om sådan contingency fee är tillåtligt. Regeln överensstämmer nära med CCBE:s regler om god advokatsed. Den restriktiva inställningen till procentavtal har utomordentligt gott fog för sig. Genom sådana avtal uppkommer ett förhållande, som i allt väsentligt liknar affärer med klient, se särskilt avsnitt om detta. Det mesta som kan anföras mot sådana affärer gäller också för procentavtal. Hinder har dock inte ansetts möta mot att klienten till advokat som säkerhet för arvode pantsätter sin eventuella fordran mot motpart för utdömda rättegångskostnader, 9/1997.

När det gäller praxis kan nämnas att i ett äldre avgörande fick en advokat varning när han som boutredningsman tagit mäklararvode för att försälja boets fasta egendom. Mäklarverksamhet är numera förbjuden för advokater när mäklarverksamheten inte är ett led i ett annat advokatuppdrag. I 80/2008 slog DN fast att detta gällde oavsett i vilken form advokatrörelsen drevs. Advokaten gjorde gällande att han kunde vara advokat i sin advokatverksamhet, som drevs i enskild firma, och mäklare samtidigt. Det tyckte inte DN.

Beträffande nyare praxis kan följande antecknas. I 134/2003 hade advokaten träffat avtal om arvode med viss procent av det skadestånd som kunde vinnas. Eftersom advokaten inte visat att sådana omständigheter förelåg, att avtalet var godtagbart, fick han erinran. I ärendena 88 och 89/2006 fick advokaten varning när han som agent för idrottsmän betingade sig andel i idrottsmännens intäkter. I 150/2004 skulle enligt avtal advokaten få viss andel av värdet av stulen egendom som genom advokatens förmedling kunde återskaffas. Advokaten fick varning men den omfattade också att avtalet innebar en uppenbar risk för att gärningsmän skulle få betalt för det de stulit. Fallet har uppenbara paralleller till den situation som uppkom efter de stora stölderna på Nationalmuseum. Den situationen kommenteras i avsnittet om skyldighet att avböja uppdrag. Slutligen skall här nämnas ett fall där procentavtal ansågs godtagbart. En amerikansk byrå drev i samarbete med en svensk byrå process i USA. På i USA sedvanligt sätt hade den amerikanska byrån träffat avtal om arvode som del av inflytande belopp. Det ansågs inte strida mot god advokatsed att den svenska byrån avtalade med den amerikanska att det biträde den svenska byrån lämnade skulle arvoderas med andel i vad den amerikanska uppbar.

Förbudet mot procentavtal innebär inte att varje avtal, där advokaten tar

en risk i fråga om sitt arvode, är förbjudet. Men i 4.2.2 i VGA stadgas:

Ett avtal som innebär att advokaten tar en ekonomisk risk i utfallet av saken får inte innebära att advokatens ekonomiska egenintresse i saken blir oproportionerligt eller på annat sätt kan inverka negativt på advokatens utförande av uppdraget.

Ett avtal av innebörd att advokaten skall få sämre betalt om en talan ogillas men erhålla ett högre arvode än han eljest skulle debiterat om saken vinnes kan vara tillåtet om skillnaderna inte blir så stora, att advokatens agerande riskerar påverkas. Det finns till exempel en risk att advokaten i en sådan situation tillråder en förlikning med sämre utfall än vad som eljest kunnat uppnås. Mot den bakgrunden måste man nog om inte särskilda omständigheter föreligger avråda från avtal av innebörd att advokaten blir helt lottlös om saken förloras. I 29/2005 riktade emellertid DN inte någon kritik mot en biträdande jurists principal för att juristen erbjudit sig att utföra tjänster utan betalning om tjänsterna inte ledde till framgång. Själva erbjudandet gav emellertid på grund av då antagna vägledande regler om förbud att erbjuda sina tjänster erinran. Sedan VGA antagits tror jag inte att avgörandet i den delen står sig, se ovan angående ackvisitionsmetoder.

Högre debitering än vad som yrkats i rättsligt förfarande

Sedan länge finns en regel av innebörd att man inte utan särskilda skäl får påföra klienten ett högre arvode än vad man för hans räkning yrkat i rättsligt förfarande. En rättslig bedömning av kostnadsyrkandet kan ge klienten en fingervisning om vad som utgör skäligt arvode men regeln motiverades nog ursprungligen mest av en önskan att bryta domstolarnas ovilja mot att tillerkänna vinnande part full ersättning för dess kostnader. Särskilda skäl kan bland annat vara instruktion från klienten eller att man av processtekniska skäl inte önskar avslöja att man konsulterat en sakkunnig med för klienten negativt resultat. I 44/2000 erinrades privat försvarare, som vid frikännande dom yrkade ersättning med vad han kunnat få som offentlig försvarare – det tak HD uppställt – men debiterade klienten ett högre belopp. I 123/2001 svängde praxis 180 grader och för framtiden gäller att advokat är fri att begränsa sitt yrkande till vad domstol med någorlunda säkerhet betraktar som takersättning. Att en domstol bedömt skäligheten av yrkad ersättning och därvid ansett advokatens arvode vara för högt har ingen rättskraft mot klienten. Prutningen kan ju bero på att klienten

oskäligt betungat advokaten eller på annat förhållande som bör tillräknas klienten, och domstolars förmåga att bedöma arvodesnivåer är väl inte alltid den bästa. Att principen gäller också när fråga är om av JK tillerkänt arvode framgår av 57/1999. Beror en prutning på att advokaten inte lämnat domstolen underlag för bedömning av skäligheten i kostnadsyrkande får advokaten inte begära mellanskillnaden av klienten, 104/2007.

Arvode när advokaten försummat att tillvarata klientens intresse i fråga om uppdragets finansiering

Att advokat är skyldig att upplysa klienten om möjlighet att få rättshjälp och rättsskydd kommer att behandlas i ett särskilt avsnitt. Leder försummelse i detta avseende till ekonomisk förlust för klienten skall advokaten bära skadan, 82/2001 och 124/2004. Avser advokaten att påföra klienten arvode med högre belopp än den ersättningsgrund försäkringsvillkor innehåller, skall han tydligt klargöra detta för klienten och advokaten har bevisbördan för att så skett, bland annat 140/2003 och 121/2007. Träffas avtal om avvikelser i efterhand skall detta dokumenteras och innan sådant avtal sluts skall klienten erhålla skäligt rådrum att överväga avtalet, 117/2007.

Att det i alla typer av rättsliga förfaranden, där advokatens biträde är offentligt finansierat, är förbjudet att betinga sig ersättning utöver vad biträdet tillerkänts, följer av författningsbestämmelser. Det har diskuterats om det är tillåtet att begära ersättning för åtgärder som vidtagits på direkt begäran av klient men som domstol inte anser ersättningsgilla. Min personliga åsikt är att det inte är tillåtet att vid sidan av utdömd ersättning uppbära arvode för sådana åtgärder ens om man varnat klienten för att åtgärden inte omfattas av den offentliga ersättningen, men under min tid i nämnden prövades aldrig frågan. I 166/1995 fick advokat varning för att han i strid med rättegångsbalken som försvarare betingade sig ersättning utöver vad domstolen tillerkände. Omständigheterna var dock en smula oklara. I 33/2008 fick advokat varning för arvodesanspråk mot klient utöver tillerkänd ersättning som biträde i rättshjälpsärende och detta trots att beslutet om rättshjälp till delar fördröjts av klienten.

I någon mån ändras rättsläget från och med den 1 januari 2010. Ändringen framgår av ett styrelsecirkulär från hösten 2009 med ändring av VGA 4.4.2. Ändringen är föranledd av att det öppnats möjlighet att anlita biträde på annan ort när klienten själv är beredd att svara för den merkostnad detta medför.

4.4.2 En advokat får inte för arbete, som omfattas av uppdrag såsom offentlig försvarare, biträde enligt rättshjälpslagen, eller annat rättsligt biträde av klienten eller annan förbehålla sig eller ta emot arvode eller annan ersättning utöver den ersättning som fastställs av vederbörande myndighet, *om annat inte följer av lag.*

Kommentar:

Regeln föreskriver samma förbud i fråga om arvode som följer av författningsbestämmelser. Regeln hindrar emellertid inte en advokat att i enlighet med 21 kap. 10 § femte stycket rättegångsbalken och 29 § rättshjälpslagen av en klient förbehålla sig och ta emot skälig ersättning för tidsspillan och utlägg, som enligt 21 kap. 10 § fjärde stycket rättegångsbalken och 27 § rättshjälpslagen inte omfattas av biträdets rätt till ersättning. Regeln omfattar alla typer av förordnanden som rättsligt biträde.

Försvaruppdrag kan inledningsvis antas utan att förordnande om offentligt försvar önskas av klienten, vilket exempelvis kan vara fallet då klienten vill undvika den offentlighet som kan följa av ett beslut om offentligt försvar. Vid sådant förhållande torde, om inte förordnande om sekretess kunnat erhållas och det inledande biträdet inte ersätts inom ett senare förordnande om offentligt försvar, advokaten ha rätt att för sådant biträde debitera klienten. En förutsättning för detta är att biträdet kan avskiljas och tydligt förbehåll därom gjorts vid antagandet av uppdraget.

Av naturliga skäl finns ingen praxis som belyser regeländringen.

Förskott på arvode och delarvode

Förskott på arvode skall skiljas från delfakturerering och a conto-fakturerering. Förskott får begäras för att täcka utgifter för klientens räkning och i övrigt när det är rimligt. Förskott utgör klientmedel och skall således avskiljas. I 26/1995 och 29/1995 slogs fast att i ärenden angående resning och talan inför Europadomstolen – alltså ärenden med typiskt sett små möjligheter till framgång – skall advokaten bara betinga sig ett förskott som täcker en översiktlig bedömning av ärendets möjligheter. Därefter skall advokaten delge klienten sin bedömning. Först om klienten därefter vill att ärendet skall drivas vidare får advokaten begära ett förskott som täcker allt arbete med resningsansökan eller målet inför Europadomstolen. På samma sätt som alltid i övrigt skall om klientmedel lyfts för arvodesbetalning skriftligt meddelande tillställas klienten. VGA anger att faktura skall utställas. För

min egen del anser jag där fråga är om a conto-ersättning att ett tydligt skriftligt meddelande är tillräckligt med mindre faktura erfordras för att klienten skall kunna avlyfta mervärdesskatt. Är fråga om delarvode skall faktura alltid utfärdas. Arvodeslyft utan meddelande har lett till en omfattande praxis där erinran varit den vanligaste påföljden, bland annat i 47/2005, 9/2001 och 153/2005. I 75/1998 avsåg lyften avsevärda belopp och påföljden blev varning. Av 62/2005 framgår att upplysningsplikten i fråga om arvodeslyft av likvidator riktar sig mot aktieägarna.

Att slutfaktura skall utfärdas utan dröjsmål när ett uppdrag upphört framgår av VGA 4.6.1. Det enda undantaget är när endast delfakturerings tillämpas. Praxis ger ingen fullständig bild av hur snabbt slutfakturerings måste ske. I denna del syndas det nog mycket i kåren. Fem månaders dröjsmål har i 12/2000 och 65/2005 lett till erinran respektive uttalande medan 14 månaders dröjsmål i 7/2006 gav erinran. I 58/2001 gav ett års dröjsmål erinran.

Ytterligare om arvodespraxis

Från DN:s praxis i arvodesfrågor kan också nämnas följande avgöranden.

I 102/2001 fann DN att ingen anmärkning kunde riktas mot en advokat som ur försäkringsersättning enligt rättsskyddsförsäkring tillgodogjorde sig arvode på sätt som medförde att sakkunnig, gentemot vilken advokaten inte hade någon betalningsskyldighet, inte ur ersättningen erhöll medel trots att ersättningen beräknats också med den sakkunniges arvode som grund. Motpart och anlita sakkunnig har inte något direkt anspråk i ersättningsbeloppet och detsamma gäller sannolikt vittnesersättningar.

Arvodesanspråk skall rikta sig mot rätt part och bara när betalningsskyldighet föreligger. I 93/2007 fick en advokat erinran för att hans biträdande jurist avräknade sitt arvode för biträde till ett handelsbolag mot klientmedel tillhöriga en ekonomiansvarig i bolag. När inte klart och dokumenterat samtycke förelåg ansågs förfarandet oacceptabelt. I 84/2006 krävdes en son för arbete utfört för modern och när betalningsskyldighet bestreds kommenterade advokaten inte detta utan krävde på nytt. Erinran. I 93/1995 påförde boutredningsman delägare, som inte hade personligt betalningsansvar mot advokaten, arvode. Påföljden blev varning. Samma blev påföljden när boutredningsman krävde god man som saknade betalningsansvar på arvode, 139/1995. I 62/2004 ansåg DN att det var försvarligt att fakturera målbolaget vid ett företagsförvärv trots att konsultationen gavs till någon, som ännu inte var ägare till bolaget. Konsultationen avsåg bolagsrättsliga frågor som skulle få sin tillämpning sedan väl förvärvet skett.

Att advokat inte får begära arvode för arbete i disciplinärende mot honom framgår av 33/1998 och 95/2007. Påföljden för sådan begäran har medfört erinran.

I 35/2000 fick en advokat erinran när han inte återbetalade arvode i ärende där han konstaterades vara jävig. I 150/2006 erinrades advokat som när han krävde klient på arvode, som redan betalats, förbigick klientens invändning om att betalning skett med tystnad.

När uppburet arvode av domstol eller skiljenämnd förklarats vara alltför högt skall advokaten utan dröjsmål återbetala vad han erhållit för mycket. I 57/2001 gav dröjsmål med återbetalning varning, i 34/1993 och 82/2005 erinran.

Utformningen av kostnadsräkning

En advokat svarar för att han ger sin kostnadsräkning en sådan utformning att skäligheten kan bedömas. Det är självklart att han därvid skall vara sanningsenlig. I 39/1998 fann DN att advokaten genom slarv gett sin räkning ett vilseledande innehåll. Påföljden blev varning med straffavgift 5 000 kronor. I 173/2003 uppgav advokaten en tidsåtgång som var långt större än den faktiska. I kompletterande räkning angav hon tidsåtgången till hälften. I tingsrätt dömdes hon för försök till bedrägeri men friades i hovrätt på grund av brister när det gällde uppsåtet. I DN fick hon varning med maximal straffavgift, 50 000 kronor.

En kostnadsräkning (och redovisningsräkning) skall vara så klart och tydligt uppställd att klienten utan svårighet kan tillgodogöra sig innehållet. I 128/2004 erinrades en advokat för att räkning inte innehöll en klar siffermässig redovisning.

Andra arvodesfrågor

Ovan har angivits att a conto-arvode inte får lyftas förrän mot arvodet svarande arbete utförts. En mycket erfaren konkursförvaltare fick i 15/2008 erinran för att han lyft arvoden i konkurser innan formell rätt därtill förelagat. I 42/2000 fick en advokat varning med straffavgift 30 000 kronor för flera förseelser, bland annat att han lyft arvode som god man innan beslut i arvodesfrågan fanns från överförmyndare.

När någon slutat på advokatbyrån skall samråd ske med vederbörande när av honom nedlagt arbete skall debiteras. Regeln uttalades i 98/2000.

Det är oförenligt med god advokatsed att i factoring överlåta klientfordran eller fordran på rättsskyddsbolag, 15/2001.

Att klienten lovat att betala en faktura gör inte att skäligheten inte kan prövas, 149/1994. Inte heller avtal om fast arvode hindrar en skälighetsprövning, 109/1995, där skäligheten av ett på förhand avtalat arvode prövades och inte gav anledning till anmärkning.

En advokat får bara ta betalt om han åtagit sig ett uppdrag. I 62/2002 hade en presumtiv klient skrivit till flera advokatbyråer och frågat om de ville åta sig hans skadeståndsärende. Advokaten svarade nej och det avböjande beskedet innehöll några råd. Advokaten erinrades när han begärde rådgivningsavgift.

I 123/2007 fick en advokat varning när han fakturerat ett förskott om 10 000 kronor, som inte avskiljdes, och sedan inte avräknades vid den slutliga faktureringen.

Avräkning av arvode får inte ske i annan klientens egendom än klientmedel. I 18/2001 biträdde advokaten med boutredning och fick fullmakt att lyfta medel från boets bankräkningar. Han behandlade inte medlen som klientmedel och fick därför erinran när han lyfte arvode med stöd av fullmakten. En advokat kan vara skyldig att utföra arbete för klienten även sedan uppdraget upphört men är för sådant fall berättigad till arvode. I 105/2007 var advokaten testamentsexekutor. Sedan uppdraget slutförts tillfördes boet ytterligare medel. DN uttalade att advokaten hade varit skyldig att fördela medlen men då också berättigad till arvode härför.

Att begära arvode för åtgärder företagna innan substitutionsfullmakt erhållits i ett rättshjälpsärende har gett varning.

Slutligen kan nämnas att DN inte betraktade det som oetiskt att i utmättingsärende för arvodesfordran anvisa egendom om vars existens advokaten fått vetskap i sitt uppdrag.

Felaktigt innehåll i fakturor

I avsnittet om arbetsredogörelser nedan konstateras att det är ett allvarligt brott mot god advokatsed att ge redovisningen av utförda arbetsuppgifter en felaktig eller missvisande utformning. Ett annat allvarligt brott mot god advokatsed är att medverka till att en fakturas innehåll gör det möjligt att felaktigt utnyttja fakturan för avdragsrätt i rörelse, när biträdet inte varit av dragsgill natur. I 107/2005 fick advokaten varning med straffavgift 25 000 kronor för att han fakturerat ett aktiebolag för tjänster, som lämnats bolagets ägare. Påföljden omfattade dock flera förseelser. I 221/2004 tilldelades en advokat varning för fakturering till handelsbolag för uppdrag, som i grunden rörde tvist mellan delägarna. I 125/2006 uttalade DN att det var

det förhållandet, att en faktura till ett taxibolag som rörde skadereglering för ägaren inte klart utvisade att det rörde sig om privat angelägenhet, som medförde att varning utdömdes. I 15/2000 uteslöts advokaten när han i eget bolag (inte advokatbolag) utfärdade en faktura med påstående att marknadsföring utförts i stor omfattning trots att han visste att uppgiften var fullständigt osann. Slutligen skall här nämnas att i 62/2004 ansåg inte DN att det var fel att fakturera ett målbolag för konsultationer lämnade till den tilltänkte förvärvaren så länge konsultationerna avsåg frågor för målbolaget som skulle aktualiseras sedan förvärvet skett. Fallet har också refererats ovan.

Arbetsredogörelse

Advokater är inte skyldiga att i sina fakturor specificera sitt arvode men begär klienten det skall en arbetsredogörelse lämnas utan dröjsmål. När advokaten inte utan sådant dröjsmål lämnat begärd redogörelse fick han i 100/2008 erinran. I 47/2001 erbjöd sig advokaten att sänka sin arvodesdebitering om han slapp lämna begärd arbetsredogörelse. Erinran. Universell testamentstagare är berättigad till arbetsredogörelse när boet påförs arvode, 171/1996. Advokaten får bära det ekonomiska ansvaret för brister i arbetsredogörelser, som gör att full ersättning för hans arbete inte döms ut.

Självfallet måste en arbetsredogörelse vara sanningsenlig. Enligt min uppfattning måste den inte, om inte arvode enligt avtal eller lag skall beräknas med nedlagd tid som bas, innehålla uppgift om tidsåtgång.

När arbetsredogörelse begärs får advokaten inte ta betalt för denna. Arbetsredogörelse kan begäras inte bara av klient utan också av rättsskyddsbolag, och när advokat vägrat att lämna redogörelse på begäran av sådant bolag har han erinrats, 14/1995.

Finansiering av uppdrag

När det gäller finansiering av uppdrag innehåller VGA följande regler utöver vad som ovan citerats när det gäller förändring i VGA 4.4.2 att gälla från och med 1 januari 2010:

4.4.1 En advokat skall upplysa klienten om tillgängliga möjligheter att få uppdraget finansierat genom offentliga förmåner eller försäkringskydd samt upplysa om villkoren för detta. En advokat skall medverka till att klientens rättigheter i detta hänseende tillvaratas.

4.4.3 En advokat skall, i anslutning till att ett uppdrag där rättsskydd föreligger antas, klargöra för klienten om advokaten avser att avvika från av försäkringsvillkoren angiven ersättningsnorm.

4.4.1 stadgar alltså en ovillkorlig skyldighet att upplysa klienten om möjligheten att helt eller delvis få ett uppdrag finansierat genom offentliga förmåner eller försäkringsskydd. Om klienten väljer att utnyttja sådan finansiering ingår det i advokatens uppdrag – om han vill mottaga det – att hjälpa klienten med formaliteterna. Vill klienten trots att upplysningar lämnas inte utnyttja finansieringsmöjligheterna skall advokaten dokumentera att upplysningar lämnats och att klienten avböjt. Bevisbördan för att upplysningar i sådana fall lämnas ligger på advokaten varför upplysningarna bör dokumenteras skriftligen. Samma bevisbördan när det gäller lämnade upplysningar åvilar advokaten om han inte vill nöja sig med den arvodesnivå, som rättsskydds försäkring medger, se 4.4.3. Har advokaten inte gjort förbehåll om annan arvodesnivå får han inte debitera klienten högre arvode än det, som grundar rättsskyddsersättning. Han bör inte utan tydlig dokumentation av träffad överenskommelse vara berättigad att sedan ärendet avslutats från klienten uppbära högre arvode, t ex därför att ärendet förts till ett framgångsrikt slut. Skulle advokaten komma med ett sådant förslag skall advokaten ge klienten skäligt råd om att överväga förslaget och understryka att klienten inte har någon förpliktelse att anta det (117/07).

I rättsskyddsärenden skall originalfakturan tillställas klienten, uttalande i 98/2000. Det har antytts att vissa advokater aldrig tillställer klienten faktura och kanske då i den faktura, som åberopas för ersättning från försäkringsgivaren, lämnar upplysningar som klienten vet är oriktiga. Något sådant fall – som väl innefattar oredlighet – har veterligt inte behandlats under min tid i nämnden. Klart är emellertid att advokaten inte får med klienten träffa avtal om att advokaten skall avstå från självriskan enligt försäkringen. Om en advokat gör så när ärendet misslyckats och advokaten finner ömmande skäl har inte blivit föremål för prövning och jag är personligen villrådig när det gäller tillåtligheten.

I kommentaren till VGA 4.4 anges att det normalt inte är tillåtet att begära att klient som åtnjuter rättsskydd själv skall förskotta hela advokatens arvode och hänvisa klienten att själv utverka ersättningen. Förbudets första led är svårtolkat. Innebär det ett förbud mot att efter avtal begära att klienten förskottar arvode bara advokaten själv i slutändan tillser att

ersättningen regleras? I 112/2005 var situationen just denna och advokaten erinrades för påtagligt dröjsmål med att se till att klienten fick ut sin försäkringsersättning. Jag kan dock inte minnas att DN vid sin överläggning fann skäl att reagera mot själva det grundläggande avtalet om delfakturering månadsvis och att sådana faktureringsrutiner tillämpas vet jag.

I 72/1997 och 171/2001 erinrades advokater, som begärde högre arvode än rättskyddsnormen medgav, därför att de inte på förhand upplyst klienten om att de avsåg att avvika från normen. När biträdande jurist handlade på samma sätt fick principalen erinran i 68/2005. Att informationen om avvikelse från normen skall vara tydlig framgår av 12/2007. I 33/2008 framställde advokaten arvodesanspråk mot rättshjälpsklienten utöver vad som följde av domstols beslut. Advokaten varnades trots att dröjsmål med beslut om rättshjälp till delar berodde på att klienten inte lämnade begärda upplysningar. Varning blev det också i 36/1997 där advokaten inte rättade sig efter lagakraftgående beslut av Rättshjälpsnämnden och återbetalade ersättning. I 38/1999 varnades advokaten när hon tillgodogjort sig arvode utöver vad hon tillerkänts av hovrätt i rättshjälpsärende. Advokaten kunde inte styrka att hon var berättigad till ersättning utöver det utdömda beloppet. I 200/1996 föreslog advokaten, som var offentlig försvarare, att klienten skulle bekosta en USA-resa för advokaten och dennes hustru. Advokaten fick erinran vilket framstår som en förvånansvärd mild påföljd.

Bevisbördan för bakgrunden till beslutet när rättskydd och/eller rättshjälp inte sökts belyses av ett antal avgöranden, som alla utgår från att det åligger advokaten att styrka att beslutet tagits efter tillräcklig information till klienten. Av avgörandena kan också utläsas att frågan om rättskydd eller rättshjälp skall utredas genast (någon gång används lokutionen omedelbart), 51/1993, 3/1994, 51/1997, 105/1995, 39/1999, 124/2000, 39/2004, 223/2004, 5/2005, 43/2005 och 39/2008, som alla medförde erinran. När det gäller tidpunkten för ansökan om rättshjälp gäller säkert som huvudregel att ansökan skall ges in så snart det över huvud är möjligt. När det gäller rättskydd är jag för egen del böjd att säga att kontrollen av om rättskydds-försäkring finns skall göras genast medan ansökan till försäkringsbolaget borde kunna anstå till dess det framstår som sannolikt att självriskens grundbelopp kommer att överskridas. Kommunikationen med klienten i rättshjälps- och rättskyddsfrågor skall vara tydlig. I 93/2002 erinrades advokaten för ottydlighet. Erinran blev det också i 139/1993, där advokaten underlåtit att upplysa om taket i rättskydds-försäkring. Advokatens undersökningsplikt när det gäller möjligheten till rättskydd eller rättshjälp går

långt. I 116/1994 uttalade DN att man inte kan nöja sig med klientens egna uppgifter om att försäkring kan tas i anspråk. Och i 21/2004 förklarade nämnden att det förhållandet att klienten presenterade sig som tidigare innehavare av ledande befattningar i näringslivet och gav ett allmänt intryck av att ha en god ekonomi inte befriade advokaten från kontroll av möjlighet till rättshjälp. Uttalandet är möjligen väl långtgående; en klientrelation kan säkert lätt lida skada om klienten upplever att advokaten ställer för klienten sårande frågor. Möjligen avsåg nämnden att markera att om advokaten avstår från att ställa frågor får han också stå risken för att inte få betalt. Det står nämligen alldeles klart att advokat inte är berättigad till ersättning, som hade kunnat utgå om rättshjälp eller rättsskydd beviljats, annat än i de fall där advokaten kan bevisa att klienten uttryckligen avstått från sina rättigheter i denna del och avståendet skett efter erforderlig information. Detsamma gäller för tid innan rättshjälp söktes, 143/1996 (erinran).

När rättsskydd söks och beviljas uppkommer en lojalitet inte bara mot klienten utan också mot det beviljande försäkringsbolaget. Regeln om att advokat inte får åsamka klient onödiga kostnader gäller också till förmån för bolaget. I det tidigare tillämpade skiljedomsförfarandet avseende arvoden tillerkändes bolagen en självständig talerätt. Bolagen har också rätt att begära arbetsredogörelser. Samma sanningsplikt som gäller mot klient gäller enligt min uppfattning mot rättsskyddsbolag, det vill säga sanningsplikten är både positiv och negativ. I 28/1997 fick advokaten varning med straffavgift 5 000 kronor när han förteg för bolaget att rättshjälp söktes och beviljats. Påföljden täckte också det förhållandet att advokaten framställde arvodesanspråk som vida översteg vad rättsskyddsvillkoren medgav. I 211/2004 och 98/2000 påminde DN om förhållandet att originalfakturan skall sändas till klienten och en kopia till rättsskyddsbolaget. Det är viktigt att klienten utan anmaning får fakturan. Det är ju bara klienten som kan bilda sig en uppfattning om att samtliga i arbetsredogörelsen upptagna moment faktiskt kommit till utförande. När det gäller rättshjälpsavgift framgår det direkt av lagtexten att den inte får efterskänkas och brott mot regeln har i 137/2005 lett till varning. Rättsskydd skall regleras med försäkringsgivaren så snart det går. Lämnar regleringen överskott skall, om motpartens kostnader ingår i underlaget för regleringen, överskottet hanteras ofördrojligen, 20/2001 (erinran för principal). I 19/1994 klandrades advokaten för att överskott inte skickades vidare till motpartsombudet utan dröjsmål och underlåtenheten medförde erinran. Själv har jag svårt att se att handlingsregeln är just den beskrivna, nämligen att överskottet genast skall redovisas

till motparten. Eftersom det har konstaterats att motparten inte har någon särskild rätt till den del av ersättningen, som belöper på hans underlag (se det på andra ställen refererade ärendet 50/1997), är det för mig naturligtast att se överskottet som vilket klientmedelstillgodohavande som helst. In dubio får det väl anses vara den normala klientviljan att överskottet sänds till motparten men vill klienten något annat, bör klienten kunna anvisa vad som skall ske med överskottet. Om min analys är riktig kan ju en betalning till motparten i särskilda situationer innefatta ett mannamånsbrott.

Det säger sig självt att uppgifter i ansökan om rättsskydd och rättshjälp skall vara riktiga. Hur långt advokatens kontrollansvar sträcker sig är inte belyst i praxis. Men i 109/2004 uttalade DN att advokat inte fick underlåta att upplysa om klientens äganderätt till fastighetsandel bara därför att andelen var belastad av nyttjanderätt. Och i 109/2008 fick advokaten erinran när han inte omedelbart efter det att han fått reda på att en i ansökan om rättshjälp lämnad uppgift om att rättsskyddsförsäkring saknades var fel, inte rättade uppgiften.

Fel och försummelser vid uppdrags utförande

En framträdande plikt mot klienten är naturligtvis att klientens uppdrag sköts. I VGA anges (i sak i överensstämmelse med tidigare vägledande regler) att:

2.1.1 En advokat skall utföra ett uppdrag med omsorg, noggrannhet och tillbörlig skyndsamhet. Advokaten skall se till att klienten inte förorsakas onödiga kostnader.

2.1.2 Juridiska råd skall vara grundade på erforderliga undersökningar av gällande rätt.

Allmänt om missköta uppdrag

För klienterna spelar naturligtvis den första punkten i 2.1.1 en mycket betydelsefull roll. En stor andel av anmälningarna mot advokater till DN avser att advokaten misskött – eller möjligen inte skött alls – ett uppdrag. Skyndsamhetsrekvisitet, liksom misstag när det gäller att föra talan mot dom eller beslut, behandlas i särskilda avsnitt. Här skall uppmärksamheten riktas mot annan misskötsamhet.

Det ligger i sakens natur att höga krav kan ställas på advokaters förmåga att driva sina klienters sak. Advokattjänster är dyra, advokat kåren marknadsför sig som särskilt kompetent och klienterna vet att för att bli advokat måste man ha erfarenhet och kunskaper. Kort sagt, advokaten måste leva upp till bilden av att han är duktig. En fråga blir då om, och i så fall i vilken utsträckning, disciplinreglerna och tillämpningen av dem medverkar till att höja kvaliteten på advokatverksamheten i stort. Min tro är att reglerna motverkar slarv och nonchalans, men knappast att de gör advokaterna skickligare. När Leila Freivalds var justitieminister debatterade hon och jag ibland frågan om hur advokaternas kompetens kunde höjas. Leila Freivalds menade att en strängare tillämpning av vårt regelverk skulle innebära att advokaterna blev skickligare. Min uppfattning var – och är – att det snarare är marknadens krav som kan verka i den riktningen.

Alla advokater gör någon gång misstag. Hur skall man då dra gränsen mellan misstag av ursäktlig art och sådana, som bör föranleda disciplinär påföljd? En standard följer av 2.1.2:s krav på att advokaten skall känna

till, eller skaffa sig kunskap om, gällande rätt. Brister i detta avseende bör medföra påföljd. Om en advokat utger sig som särskilt kunnig inom ett visst område bör man också kunna ställa höga krav på hans sätt att utföra uppdrag inom det området. Och av 2.1.1:s noggrannhetskrav följer att rent slarv inte kan tolereras. Men därav följer inte, att varje felbedömning eller annat misstag en advokat gör, bör bestraffas. Misstaget bör på något sätt vara kvalificerat.

Praxis är omfattande. Här skall inledningsvis bara några fall nämnas. När en advokat i ett utlänningsärende gav klienten fel besked om hur långt ärendet kommit uttalade nämnden i 106/1998 att han borde kontrollerat förhållandena bättre. I 159/2006 erinrades en advokat, som gav in en bouppteckning för registrering redan innan delägarna i boet kallats till förrättningen. När en advokat i 27/2003 av rent misstag förväxlar två förstasidor i en ansökan om äktenskapsskillnad och ansökan därmed gavs ett annat innehåll än det, som följde av den ansökan parterna undertecknat, blev påföljden erinran. Misstag, som får tydliga konsekvenser, leder som regel till påföljd.

Onödiga kostnader

Kommentaren belyser inte närmare frågan om att advokaten inte får vålla klienten onödiga kostnader. I praxis finns bara något avgörande när det gäller denna regel, 109/2007. Där hade två advokater i en promemoria till klienten förklarat att det inte fanns risk att kostnaderna i ärendet skulle överstiga vad som vanns. Resultatet av att klienten följde advokaternas råd och av advokaternas agerande blev att klienten fick betala flera miljoner i kostnader utan att vinna något och kostnader översteg mångdubbelt processföremålet. Påföljden blev varning.

Intyg

När advokat intygar något måste han naturligtvis vara särskilt noggrann vid kontrollen av underlaget. I 87/2002 försäkrade en advokat att hans klient saknade tillgångar, trots att advokaten visste att klientens mor överfört tillgångar till denne. Påföljden blev varning, som dock omfattade också andra förseelser. I 37/1995 fick advokaten varning för oriktiga uppgifter i ett prospekt, men också här omfattade varningen flera missförhållanden. I 12/1995 fick advokaten en erinran därför att han inte kunde styrka riktigheten av det han intygat. En advokat har således bevisbördan för riktigheten i sitt intyg. Ett direkt osant intygande gav i 119/2002 varning

med straffavgift 25 000 kronor. Advokaten och dennes sekreterare skrev under en testamentsvittnesmening av sedvanlig art trots att de inte varit med när testamentet undertecknades. Dessutom skickade advokaten en kopia av testamentet till en delägare i testators dödsbo utan att upplysa om förhållandet.

Otydliga avtal

De avtal, som advokat medverkar till, skall inte kunna missförstås. När advokat i avtal inför texten att ena parten skall ”erlägga hälften av månadskostnaden i februari 5 200 kronor”, och det således inte var klart om 5 200 kronor skulle erläggas eller om månadskostnaden var det beloppet, uttalade DN att avtalet borde ha utformats så, att det inte kunde missförstås. Och nämnden har i 217/2004 uttalat att om avtal inte är bindande skall detta framgå av avtalstexten. Tre ledamöter tyckte att advokatens klara besked om att parterna underrättats om att avtalet, som avsåg framtida försäljning av fast egendom, inte band, var ursäkt nog. Personligen tycker jag att nämndens inställning är sträng. Min uppfattning är att advokat måste kunna dokumentera att han meddelat parterna att ett avtal inte binder och då kan gå fri från kritik. Men möjligen är detta inte tillräckligt; avtalet kan ju vilseleda andra än de parter, som undertecknat det, och nämndmajoriteten har kanske fog för sin hållning.

Processföring

En advokat skall kunna sköta processer, som han ger sig in i. I ett stort antal fall har advokat tilldelats erinran för brister i processföring, i 26/1993 återkallad talan, därför att motpart gått i konkurs, som ledde till förlust av lönegaranti och skyldighet för klient att ersätta motpartskostnader, stämningensansökan i underhållsmål för vårdnadshavare i stället för för barnet (119/2008), underlåtenhet att återropa läkarintyg (7/2002), underlåtenhet att inge yttrande med tredskodom som följd (87/2005), underlåtenhet att komplettera överklagande med avvisning som resultat (86/2000), underlåtenhet att yrka rättegångskostnader i mål angående tillstånd för dödsbo att sälja fast egendom (88/1999), oskicklig processföring (108/2008), där kärandeombudet först efter 18 månaders process framställer det yrkande, som så småningom leder till framgång, och inte anger beviseman, 115/2001, där advokaten inte förmår lämna sådana uppgifter att det rimliga i kärömålet kan bedömas, 103/1992 där inhibitionsyrkande, som lagligen inte kan bifallas, framställdes och grunder och bevisning avvisas, 40/2008, där för-

sumlig processföring ledde till tidsutdräkt och ökade kostnader, 182/1996, där advokaten inte förmådde visa att domstolens uppfattning att advokatens processföring varit försumlig var fel, och där det således fastslogs att om domstol har sådan uppfattning måste advokaten motbevisa den, om disciplinär påföljd skall undgås, svårigheter att precisera talan och svulstiga inlagor. Och 198/2004, där advokaten, på samma sätt som i flera av de ovan refererade fallen, dömts att jämte huvudmannen svara för delar av eller hela rättegångskostnaden. När advokaten i 110/2000 inte efterkom domstols föreläggande med avvisning som följd fick han varning. I 176/2001 misskötte advokaten sin klients talan i sådan grad att talan avvisas. När han inte klagat på avvisningsbeslutet, som leder till rättsförlust, och inte informerar klienten om rättsverkningarna av beslutet blev påföljden varning med 10 000 kronor i straffavgift. Processföring, som ledde till stupstocks föreläggande, gav när föreläggandet inte efterkoms varning, (50/1998). Processer måste också bevakas. I 69/2000 fick advokaten under sin oktobersemester handlingar i ett ärende, med besked att ärendet kunde komma att avgöras efter föredragning. När advokaten återkom från sin semester meddelade hon inte omedelbart domstolen att fler handlingar kunde komma att tillföras ärendet från hennes sida. Det dröjer flera veckor innan hon tog fatt med ärendet. Då hade beslut redan fattats. Erinran.

Om brottmålsdom överklagas i ansvarsdelen ligger det på advokaten att kunna styrka skälen till att domen inte överklagats också i skadeståndsdel, 88/2000 och 116/2000, där erinran tilldelades. När fel domstol får ta emot inlagor får advokaten erinran, 48/2005. Det går inte att skylla på misslag av personal. Samma blev påföljden för val av fel domstol också i 3/1997, där advokaten dessutom missade att talan i hyresmål skall föras inom viss tid, och i 170/2001, där i hyrestvist där medling påkallats och klienten inte kunde godta hyreshöjning advokaten missade att begära uppskov med avflyttningen. I 80/2000 missade advokaten att resning måste sökas inom viss tid från det kännedom om resningsgrunden vunnits. Erinran. Underlåtenhet att inge fullmakt, som advokaten innehar, ger i 66/1993 erinran när underlåtenheten leder till utslag i mål om betalningsföreläggande. I flera fall har advokater erinrats därför att de genom att utebli från förhandlingar eller inte i tid inkomma med yttrande dragit på sina huvudmän tredsdomar, se bland annat 263/2004. I 46/1994 blev påföljden varning sedan advokaten både missat att yttra sig i tid och därefter inte inställt sig till förhandling. Följden blev en oåterkallelig tredsdom.

När advokaten i krångligt internationellt familjerättsmål missade att i

den svenska delen av rättegången framställa yrkanden om vårdnad och underhållsbidrag, blev påföljden erinran.

Enligt RB 21:7 bör en försvarare så snart ske kan genom överläggning med den misstänkte förbereda försvaret. När en försvarare mer än fyra månader efter det att han förordnats träffade den tilltalade först dagen för huvudförhandling medförde det erinran.

Rättegångsmissbruk

Under min tid har inte förekommit något fall av påföljd för rättegångsmissbruk. En oenig DN erinrade dock en advokat, som medverkat till ett uppenbart gagnlöst överklagande av deldom på äktenskapsskillnad. Tre ledamöter i nämnden tyckte inte att förfarandet var klandervärt.

Passivitet

En advokat, som förordnats som offentligt biträde enligt LVU, underlät att föranstalta om nytt polisförhör när klienten, som utpekats som far för sexuella övergrepp, ville att sådant förhör skulle hållas. Advokaten underlät dessutom att inställa sig när förhöret sedermera kom till stånd och båda förhållandena ansågs förskylla erinran, 14/2005. Samma blev påföljden för en särskild företrädare för ett 11-årigt barn. I 191/2007 tilldelades hon under dissidens erinran för att hon inte tillskapat godtagbar atmosfär för klienten, som skulle undergå gynekologisk undersökning vid misstanke om olaglig könsstympning. Tre ledamöter tyckte inte att det som förekommit – eller snarare underlåtit – borde medföra påföljd.

Misstag vid verkställighet

När advokat av misstag sökte verkställighet av tingsrättsdom trots att domen ändrats av hovrätt blev i 43/1995 påföljden erinran. Här kan nämnas att det inte åvilar en advokat att om inte särskilda skäl föreligger omedelbart föranstalta om exekutiva åtgärder när dom meddelats. I 54/1998 sökte advokaten inte kvarstad. Han försvarade sig med att inga tecken tydde på att motparten skulle undandra sig betalningsskyldighet. Det argumentet accepterades DN. Och samma blev resultatet i 90/1993, där advokaten i stället för att söka verkställighet upprepade gånger tillskrev motpartsombudet och uppmanade detta att tillse att betalning enligt en hovrättsdom kom till stånd. Klienten menade att om advokaten i stället omedelbart sökt verkställighet hade betalning kunna säkras. DN ansåg inte att advokaten förfarit fel.

Upplyningsplikt mot klient om gällande rätt och underlag för skatterådgivning

Advokat skall på eget initiativ upplysa klienter om rättsregler, som han inser att de bör känna till. I 10/2006 upplyste inte advokat, som förrätade bouppteckning, om möjligheten att återvinna arvsskatt från tidigare dödsfall. Erinran. Och samma påföljd utdömdes i tre avgöranden i fråga om skatteregler. Vid skatterådgivning skall enligt DN följande gälla: Advokat skall i ärende, där beskattningsfrågor typiskt sett är av betydelse, tillse att klienten får erforderliga upplysningar om beskattningsreglerna. Kan advokaten inte lämna dem själv skall han råda klienten att söka biträde av någon som kan. Advokaten är också skyldig att tillse att han, om han skall lämna råd i skattefrågor, får tillgång till erforderligt underlag för rådgivningen, 145/1992, 146/1992 och 79/1993. Underlåtenhet att upplysa klient om tidsfrist i förmänsrättslagstiftningen gav i 7/1993 erinran. Felbedömning av giltigheten i uppsägning av arrendeavtal gav samma påföljd. Och underlåtenhet att upplysa om möjligheten att avstå från arv (32/2000), och om att avtal om engångsunderhåll kräver socialnämnds tillstånd (16/2002), medförde också erinran. I några fall har direkt felaktiga upplysningar lett till erinran: påstående att med äganderätt till ritningar och tekniskt underlag följde upphovsrätten, 38/2007, att ATP-pension inte kunde bli föremål för utmätning, 129/1997, och att avgift till bostadsrättsförening kan nedsättas hos länsstyrelse, 51/1993.

När klienten dömts att betala motparts kostnader

Om klient dömts att betala motpart skall advokat upplysa om att verkställighetsåtgärder kan komma att vidtagas om klienten inte självmant betalar. I både 183/1996 och 97/2007 rådde advokaterna klient att avvakta tills krav framfördes och klienterna klagade på att de därför blev föremål för exekutiva åtgärder. Råden gav erinran. Här kan nämnas, att enligt avgörande, som refereras i avsnitt om förhållandet till motpart, är det inte oförenligt med god advokatsed, att utan föregående varning söka verkställighet av dom, när förpliktigad inte självmant gör rätt för sig.

Sjukdom ingen ursäkt

Sjukdom utgör inte under någon nämnvärd tid ursäkt för att missköta ärende, jämför med vad som sägs i avsnittet om byråorganisation. Regeln belyses bland annat i 6/2004 och 85/2006, som båda avsåg misskötta ärenden där advokaterna angav sjukdom som orsak men ändå erinrades.

Skyldighet att besvara meddelanden från klienter och andra

7.3.2 i VGA lyder:

Meddelanden som sänds till en advokat i dennes verksamhet skall utan dröjsmål besvaras, om det inte av omständigheterna framgår att ett svar inte behövs. Om ett svar inte kan avges utan dröjsmål, skall mottagandet av meddelandet bekräftas och svar avges så snart det kan ske.

Utan tvivel är detta en bestämmelse, som en del advokater har svårt att leva upp till. Andra är å sin sida exemplariska med att i vart fall erkänna mottagandet av en skrivelse. Ibland har jag inte kunnat värja mig för tanken att ett motiv för att erkänna mottagandet kan vara att ett sådant erkännande så att säga ger en prick i den arbetsredogörelse, som kan komma att lämnas i samband med att arvode begärs. Men det må vara hur som helst med den saken, den som sänder ett meddelande till en advokat skall inte mötas av kompakt tystnad om meddelandet är sådant, att avsändaren med fog förväntar sig svar. Av avfattningen av bestämmelsen framgår att den direkt bara träffar meddelanden som sänds, brev, telefax, sms och e-postbrev. I vilken utsträckning advokat är skyldig att motringa när klient eller annan ber advokaten ringa upp framstår som mera osäkert. Jag är för egen del böjd att tycka att myndigheter och domstolar har berättigat anspråk på att advokaten ringer tillbaka och det är självklart att klientlojaliteten som regel kräver att samtal från klienten besvaras. Men det finns klienter som, utan känsla för att advokaten kan ha flera ärenden att handlägga, bombarderar honom med telefonsamtal, och det kan då vara berättigat att avvakta en smula med återuppringningar. Samma absoluta plikt som föreligger när det gäller att besvara sända meddelanden torde inte föreligga för telefonsamtal, 119/1993.

Sjukdom och sorg utgör inte under någon längre tid ursäkt att inte besvara meddelanden, 116/1992 (depression och hustruns frånfälle), 113/2001 (nära anhörigas bortgång) och 141/2003 (flera månaders dröjsmål att besvara brev på grund av sjukdom). Påföljden har blivit uttalande eller erinran. En klar handlingsregel uttalas i 56/2001: sjuk advokat skall ordna sin kontorsorganisation så att klienterna får veta att meddelanden inte kan besvaras omgående.

Att advokat inte besvarade förlikningserbjudande därför att han fann erbjudandet befängat ledde till uttalande i 97/2003 av innebörd att erbu-

danden skall besvaras, och i 216/2007 uttalade DN att drygt två månaders dröjsmål med att besvara förlikningserbjudande var en för lång tid. Advokat får inte heller undandra sig att ta emot meddelande. I 26/1998 fick en advokat erinran för att han inte löste ut en rekommenderad försändelse. När en advokat förstår att hans svar inte nått adressaten får han inte dröja sex veckor med att försöka se till att meddelandet kommer fram, uttalande i 97/2001. Svar den 10 februari på brev sänt till advokaten den 19 december året innan har dröjt för länge, erinran i 36/1999. Och samma blev påföljden när advokat dröjde tre månader med svar och hänvisade till att klienten inte gett honom underlag för svaret. Advokaten skulle i den situationen ha svarat med besked varför meddelandet inte kunde besvaras i sak, 93/2001. Svar den 25 augusti på meddelande som kommit till advokaten den 16 juli under advokatens semester, har ansetts försvarbart. Och stridbar anmälare i 101/2008 fick ingen framgång. Advokaten tillskrevs den 8 oktober med begäran om vissa uppgifter. Advokaten skickade brevet till sin huvudman, som inte lät sig avhöras. Den 23 oktober påmindes advokaten om brevet. Han påminde klienten och meddelade motpartens utredare härom. Den 13 november anmälde utredaren saken till samfundet. Den 19 november underrättade advokaten utredaren om att inga uppgifter erhållits. Händelseförloppet föranledde ingen påföljd. Handläggningen betraktades som godtagbar, enligt min minnesbild med marginal.

När en konkursförvaltare fick brev med förfrågan från utländsk advokat svarade han i 95/1993 mycket kortfattat att utdelning inte kunde påräknas i konkursen. Begäran om fylligare besked ledde inte till svar. DN uttalade att även den andra skrivelsen borde ha besvarats. I 45/2005 lämnade konkursförvaltare förfrågan från konkursgäldenärens ställföreträdare obesvarad och fick för det erinran. Här kunde nämnden stödja sig inte bara på vägledande regler och praxis utan också på konkurslagen 7:9. Och konkursförvaltare, som i strid med bestämmelsen i konkurslagen 7:15 inte lämnade borgenär bilagorna till förvaltarberättelse fick i 157/1993 också erinran. I 207/2007 hävdade advokaten i brev till motpart att denne var skyldig att skiljas från godtrosförvärvad egendom mot lösen. När motparten efterfrågade lagstöd från advokaten blev det tyst, vilket ledde till erinran. Och när en person, mot vilken advokat i 84/2006 riktar arvodesanspråk, bestred anspråket får advokaten inte bara kräva på nytt. Han måste bemöta bestridandet och när han inte gjorde det fick han erinran.

Dröjsmål med handläggning av uppdrag

VGA uppställer i 2.1.1 kravet att uppdrag "... skall utföras med tillbörlig skyndsamhet".

En av de vanligaste anmärkningarna mot advokater är att de brutit mot denna regel och många av anmärkningarna är befogade. Ärenden blir lig-gande, ja till och med glöms bort. Och när väl handläggningen av ett eller annat skäl hängt upp sig eller aldrig påbörjats blir ärendet lätt en surdeg; advokaten tittar med stigande avsky på ärendets akt och det blir nästan en omöjlighet att ta fatt i det. När han så till sist tvingas blir det ofta lättare än han trott. Han har i efterhand svårt att förstå varför han inte kunde ta sig samman tidigare. Det bästa botemedlet mot surdegar är därför att man tvingar sig att verkligen ta itu med ärendet. Men alltför ofta är det först efter många påminnelser och kanske till och med en disciplinämölan som ärendet lossnar.

Praxis är omfattande men i grund och botten föga intressant. De flesta anmälda dröjsmål, som går vidare till nämnden, är uppenbara brott mot god advokatsed, även om några speglar klientens förväntan att advokaten skall lägga allt annat åt sidan och kasta sig över klientens ärende. Det kan man naturligtvis inte begära. Viktigt är att advokaten i sin klientkontakt redogör för den takt i vilket ärendet kan förväntas fortlöpa. Men även om advokaten reserverat sig för att handläggningen kan komma att dra ut på tiden får tidsutdräkten inte bli uppseendeväckande. I 84/2001 erinrades advokaten för två års dröjsmål med att föra ärendet vidare, trots att advo-katen ostridigt förklarar, att han åtog sig saken bara klienten hade ytterst måttliga krav på handläggningstakten.

Normalpåföljden för dröjsmål med handläggning, gemenligen kallat såsning, är erinran, till exempel 54/1995, sex månaders dröjsmål med att fatta beslut om lönegaranti, 4/1995, tre och en halv månads dröjsmål med att efter instruktion återkalla vadetalan, 147/2005, dröjsmål ett år att ta ställning till om advokaten ville medverka till resningsansökan, 103/1997, dröjsmål med att inge halvårsberättelse som konkursförvaltare, 76/1997, tre månaders försening med bevisuppgift (och underlåtenhet att hålla klient underrättad om ärendets handläggning), 100/1997, dröjsmål med att väcka talan angående underhållsbidrag för förfluten tid, 106/1997, några månaders försening med att återredovisa ej förbrukat förskott, 69/1998, ett antal månaders fördröjning med att redovisa förvaltning som god man och dröjsmål med att inge bouppteckning, 99/1998, fyra månaders dröjsmål med att efter avslutat uppdrag översända handlingar till klienten, 11/2000,

underlåtenhet att snarast underrätta testamentstagare om förordnande som boutredningsman, 104/2000, fem månaders dröjsmål med att upprätta förslag till stämningsansökan, 55/2001, tre års dröjsmål med att upprätta stämningsansökan, 72/2001, ett års dröjsmål med att inge inlägga till AMF, 23/2006, dröjsmål med att väcka talan där advokaten uppfattat att klienten ville avvakta men inte förvissade sig om att han rätt uppfattat klientens inställning, 39/2006, fem månaders dröjsmål med att utlämna relevanta handlingar till nytt ombud och 174/2006, tre månaders dröjsmål med att besvara brev från motpart. Det ligger i sakens natur att även mycket korta dröjsmål i särskilda situationer kan strida mot god advokatsed. I 6/2005 dröjde advokaten i sex dagar med att översända beslut om umgängesrätt och klienten gick därför miste om ett tillfälle att utöva sådan rätt. DN uttalade att översändandet borde ha skett tidigare. Slutligen skall här nämnas 63/2001, där ett dröjsmål om en månad med att tillställa nytt ombud handlingar i föga brådskande ärende inte bedömdes som påtalbart.

Sjukdom och andra personliga problem gör inte såsning ursäktlig 86/1998, sjukdom, 14/2003, sjukdom, 66/2003, trots sjukdom varning för lång tids misskötsel av boutredningar, 98/2003, sjukdom som i princip gjort advokaten oförmögen att utföra uppdraget, 6/2004, makes sjukdom och moders frånfälle och 86/2005, flera års sjukskrivning. I 116/1992 nöjde sig nämnden med ett uttalande när advokaten på grund av sjukdom dröjt både med att svara samfundet, handlägga ärendet och besvara brev. Jag tror att praxis går mot upprätthållande av strängare principer.

En ärendetyp, som gett många anmälningar för långsam handläggning, är uppdrag som bodelningsförrättare. Avvägningen för advokaten är säkert i många fall svår; man hoppas att parterna skall komma överens, ena maken saboterar ofta förfarandet och tvångsmedlen är begränsade, ombuden lovar komma med uppgifter utan att leva upp till sina löften och frågorna kan vara juridiskt komplicerade med yrkanden om snedfördelning, påståenden om skulder till närstående och annat som kan ge huvudbry. Men – inte minst av hänsyn till en make, som vill få saken ur världen och gå vidare, är det viktigt att uppdragen drivs beslutsamt. Några ärenden från 1997 kan tjäna som exempel, 54/1997, 84/1997 och 110/1997, alla med erinran som följd. Men listan skulle kunna göras lång. I 88/1998 finns ett principiellt viktigt avgörande. Advokaten begärde förskott och ena parten förklarade att han inte hade för avsikt att betala. När advokaten ändå kallade till sammanträde, och inte utan tidsutdräkt begärde sig entledigad, ansåg DN i ett uttalande att han eftergivit sitt krav på förskott och inte fick dra ut på tiden.

I allvarliga fall av säsning har påföljden blivit varning, 161/1993, tio års dröjsmål med att slutföra skaderegleringsärende, 5/1994, bristande handläggning under flera år, 54/1995, avsevärt dröjsmål med att handlägga lönegarantiärende, 77/1997, ett mycket stort antal ärenden som inte drivits framåt, 94/1997, avsevärda dröjsmål med att som konkursförvaltare avge halvårsberättelser, 97/1997, långt dröjsmål med att inge anmälan till Europadomstolen och med att besvara framställningar från klienten, 119/1998, tre års dröjsmål med att slutföra uppdrag angående jämkning av underhållsbidrag (två ledamöter i DN tyckte erinran kunde räcka), 102/1999, långt dröjsmål med att avsluta dödsbo och slutredovisa medel och 91/2003, tio års dröjsmål med att förrätta arvskiften. Om advokat erinrats för dröjsmål i ett ärende, eller fått flera erinringar för säsning, blir påföljden regelmässigt också varning, till exempel 140/2004 och 33/2007. Rör det sig om upprepade tidigare påföljder har också straffavgift utdömts, till exempel 184/1996, där ett mycket stort antal anmärkningar för dröjsmål gav varning med straffavgift 10 000 kronor, 15/1999, där advokaten för liknande förseelser fick varning med straffavgift 30 000 kronor, 73/2001 där straffavgiften blev 15 000 kronor och 33/2002, där advokaten varnats för säsning i samma ärende och påföljden blev varning med straffavgift 15 000 kronor. Det kan här anmärkas att i tre fall av de refererade, de advokater som tilldelats varning eller varning med straffavgift för säsning sedermera uteslutits ur samfundet.

Missade överklaganden och frister

En särskild grupp av fel när det gäller att utföra advokatuppdrag avser misstag ifråga om överklaganden. Även om sådana misstag ytligt sett ofta inte får så allvarliga konsekvenser – överklagandet hade ofta inte lett till någon ändring – kan klienten uppleva en stor frustration. På senare tid har därför synen på dessa misstag skärpts, och i stället för att som under min tid erinran varit den normala påföljden, ges nu regelmässigt varning.

En advokat skall förvissa sig om utgångspunkten för beräkningen av en frist, inom tidsfristen förvissa sig om klienten vill överklaga och om så är fallet förvissa sig om att överklagandet kommer till rätt domstol/myndighet och att det kommer fram i tid. Advokaten kan inte försvara sig med att han instruerat personal rätt eller att överklagandet med normal postgång borde ha kommit fram. Vet advokaten att klienten vill överklaga men kommer ingen fullmakt från denne skall advokaten klaga och i efterhand komplettera med fullmakten. Det ligger också ett betydande ansvar på advokaten för att fullmakt inhämtas.

Erinran har tilldelats bland annat i 141/1992, missad fatalietid för överklagande i asylärende, 115/1994, missat överklagande i flyktingärende, 159/1994, för sent klander av testamente, 149/1996, för sent överklagande efter missförstånd om när beslut i asylärende kvitterats ut, 35/1999, ingen uttrycklig fråga från advokaten om klient, som fått dom som innehöll besvärshänvisning, ville överklaga, 137/2001, där advokaten inte i tid föredde fullmakt, 62/2001, som illustrerar fall där advokaten inte i tid får fullmakt men i alla fall borde ha klagat, 154/2004, missad frist i ärende angående uppehållstillstånd, 212/2004, där advokaten ordnat så, att överklagandet i ett tvistemål normalt skulle ha kommit fram i tid men inte gjorde det och 143/2005, miss i asylärende. I de flesta av dessa ärenden skulle i dag förmodligen påföljden ha blivit varning. Varning blev det också i 9/2005, där advokaten medvetet dröjde med att överklaga en dom om 14 års fängelse till sista dagen, och då inte förvissade sig om att överklagandet kom fram i tid, vilket det inte gjorde. I 89/2000 missade advokaten tidsfristen för resning men slapp med hänsyn till att förseelsen låg långt bak i tiden och att skadan reglerats ekonomiskt någon påföljd. I 210/1997 underlät advokaten, som hade fullmakt som gjorde honom behörig att klaga, att ta reda på om klienten ville klaga och fick erinran för detta. Ett missat rätt hopplöst överklagande i ett bygglovsärende föranledde bara ett uttalande. Advokaten erbjöd sig att utan kostnad för klienten söka nå det av klienten önskade resultatet på en väg, som hade mycket större möjligheter att lyckas (109/1992). Och när i 130/2005 klienten lämnar ett positivt vilseledande besked om när ett beslut kvitterats ut slapp advokaten påföljd för att överklagande missats.

Advokater måste göra helt klart för klienter vilka tidsfrister som gäller och rättsverkan av att sådan frist försitts. I 76/2001 hade advokaten en mycket svårkontaktad klient. Trots detta tyckte nämnden i ett uttalande att advokaten borde ha sett till att klienten fick vetskap om att hans försäkringsärende kunde förfalla. Och i 88/2005 erinrades advokat för att han inte gjort klart för klienten att bristande betalning till advokaten skulle leda till att inte ytterligare arbete i klientens sak lades ner, med följd att ärende hos domstol förföll.

I 57/1993 förvissade sig inte advokaten om att ett telefax sista dagen av en frist kommit fram, vilket ledde till erinran. Samma blev påföljden i 212/2004, där advokaten inte heller förvissade sig om att överklagande kommit fram. Advokaten hade överlätit åt sekreterare att ombesörja expeditionen och hon hade talat med posten, som bekräftat att försändelsen skulle komma fram i tid. Men det räcker alltså inte. Det är visshet som

gäller. Och det understryks ytterligare i 11/2005, där Migrationsverket inte fick in ett överklagande.

Att helt missa överklagande är naturligtvis minst lika allvarligt som att klaga för sent. Jag har antecknat följande fall, som alla gav erinran, även om jag i något fall var skiljaktig och ville varna. 86/1996, på grund av stress och sjukdom missat överklagande av dom i vårdnadsmål, 13/1997, där nämnden inte fick reda på innehållet i den dom som inte överklagades, 97/2000, dom mot ung klient angående skadegörelse och skadestånd, 138/2001, negativt beslut i ärende angående uppehållstillstånd, 81/2002, vägrat prövningstillstånd i hovrätt, 74/2003, beslut i ärende om återkallelse av körkort, 77/2003, tingsrättsdom där överklagandet missades på grund av sjukdom, 42/2005, dom i brottmål på grund av personalmisshandling, 10/2005, beslut om underhållsstöd och 16/2005, brottmålsdom om fyra månaders fängelse för bokförings- och skattebrott.

Advokat skall, som ovan angivits, se till att det blir helt klart om klienten vill klaga eller inte. I 6/2001 önskade klienten omprövning av ett arbetsskadeärende. Klientens hustru hämtade på advokatbyrån mannens handlingar och förklarade, att hennes make skulle återkomma. När så inte skedde tog advokaten det som ett besked att ingen omprövning skulle ske. Nämnden erinrade advokaten med motiveringen att det ålegat henne att kontakta klienten och få klart besked i omprövningsfrågan. I 207/2007 hade advokaten fullmakt som gjorde honom behörig att överklaga en fällande brottmålsdom. Advokaten klarlade inte om klienten ville överklaga vilket medförde erinran. Det ovan antecknade 6/2001 utgör en förändring av praxis. I 132/1994 godtog nämnden att när klient inte återkom med ytterligare uppgifter i ett flyktingärende fick advokaten tolka förhållandet som att inget överklagande önskades.

Att advokat måste vara noggrann när det gäller att avgöra till vilken domstol eller myndighet ett överklagande skall ges in framgår av 48/2005. Där erinrades advokaten för att en ansökan om prövningstillstånd gått till en tingsrätt i stället för till hovrätt, vilket fick till följd att ansökan kom en dag för sent. Påstående om fel av personal befriade inte från ansvar.

Diverse andra malpracticeärenden

I 145/2005 och 29/2008 hade advokaterna eftersatt bokföringsskyldigheten i aktiebolag i likvidation. Påföljden blev erinran respektive varning. Det sistnämnda fallet ansågs allvarligt eftersom bokföringsskyldigheten inte alls fullgjorts för någon period och först långt i efterhand för andra.

Advokat, som trots föreläggande inte redovisade till överförmyndarnämnd för godmanskap, fick i 169/2007 varning.

Beträffande uppdrag som boutredningsman, bouppteckningsförrättare och skiftesman finns åtskilliga avgöranden. I 51/2002 fastslogs, att boutredningsman är skyldig att avsätta medel till täckande av framtida skatter. Underlåtenhet medförde uttalande. Motsvarande förseelse gav i 40/1995 erinran. Underlåtenhet att granska delägars redovisning medförde i 72/1998 också erinran. Samma blev påföljden när advokat inte satte sig in i rättsverkningarna av att ett testamente inte bevakats, 17/2003. I 99/1993 hade skiftesman indirekt – genom uppgift i sin kostnadsräkning – åtagit sig att deklarerat för dödsboet. När han underlät detta erinrades han. Att boutredningsman är skyldig att deklarerat framgår av 99/2001. Advokatens underlåtenhet gav emellertid bara ett uttalande eftersom han trots försök inte kunnat få fram något som helst underlag. Förordnande som boutredningsman innefattar skyldighet att redovisa tillkommande medel även om uppdraget i och för sig är avslutat. Advokaten har rätt att få betalt för sitt arbete, vilket också konstaterats i avsnittet om arvode, 105/2007. Att inge en bouppteckning trots vetskap om att en delägare inte nåtts av kallelse till förrättningen, är en allvarlig förseelse, och gav i 158/1993 varning. Att övriga delägare uppgivit att delägaren inte hade för avsikt att komma var ingen ursäkt. Försäljning av boets lösöre utan samtycke av delägarna gav i 106/2001 erinran. Samma påföljd blev det i 49/2001, där advokaten slarvat med att betala boets räkningar, och i redovisning förbisåg vissa aktier. Också skifte av boets egendom innan klanderprocess avgjorts medförde erinran. I 78/2007 förrättade boutredningsman utan stöd i lag partiellt tvångsskifte. Misstaget gav erinran. I 89/2004 ansågs emellertid felaktig forumuppgift av bodelningsförrättare inte vara av beskaffenhet att medföra påföljd. I 46/2007 uttalade nämnden den rätt självklara principen, att om bouppteckning inte kan förrättas i tid skall anstånd sökas.

När en advokat medverkar till överlåtelse av fast egendom – antingen det sker genom underhandsförsäljning i konkurs (139/1992), bodelning eller vanligt försäljningsuppdrag – är han skyldig att tillse att överlåtarens personliga betalningsansvar för intecknad gäld undanröjs.

En konkursförvaltare, som först i 123/2001 erinrats för brister i sin förvaltning – underlåtenhet att avge halvårsberättelser och försenad konkursbouppteckning – fick i 142/2001 varning för likartade förseelser. Advokat skall som konkursförvaltare meddela formellt beslut över ansökan om lönegaranti, även om garantikravet framstår som uppenbart ogrundat,

erinran i 39/2008. Mycket grava missförhållanden vid konkursförvaltning gav i 21/2005 varning med straffavgift 50 000 kronor. Förseelserna skulle normalt ha medfört uteslutning, men lång tid hade förflutit. Ärendet refereras också i avsnittet om handläggningsfrågor. Också i 175/2006 medförde grov misskötsel av uppdrag som konkursförvaltare varning. När advokater inte kan återfinna omhändertaget bokföringsmaterial ger det erinran. Här skall också anmärkas, att skyldigheten enligt konkurslagen att omhänderta gäldenärens bokföring är absolut. I 125/1997 hjälpte inte advokatens invändning att bokföringen var tillgänglig hos redovisningsbyrå, erinran.

Slutligen skall här innan friande beslut refereras anges några spridda ärenden, där advokaten erinrats. I 125/1998 kompletterade inte advokaten trots löfte utredningen i ett skadeärende. I 182/2004 skickade inte advokaten ett förundersökningsprotokoll till försäkringsgivare, vilket ledde till rättsförlust. I 53/2001 utredde inte advokaten hyresförhållanden och alkoholtillstånd i samband med överlåtelse av aktier i restaurangbolag. I 183/2007 medgav advokaten att hästar slaktades trots att han av finsk domstol förordnats att sälja dem. I 112/1997 krävde advokaten utan stöd i lag ränta avseende rättegångskostnader, som motpart förpliktats utge. Och i 9/2002 slarvade advokaten med att i ett köpekontrakt stryka en bestämmelse av innebörd att förvärvstillstånd inte erfordrades. Köpekontraktet kom därmed att få ett felaktigt innehåll. I 164/2005 uttalade DN att den, som får i uppdrag att företräda någon inför trafikskadenämnden, omgående skall underrätta nämnden till undvikande av att nämnden tar beslut innan advokaten yttrat sig. I 81/1999 väckte advokaten inte talan inom sex månader från besked att försäkringsskada ansågs slutreglerad. Och i 70/2003 misgade advokaten att inom föreskriven tid väcka talan i hyresärende.

”Friande avgöranden”

Som inledningsvis i detta avsnitt angivits är varje misstag inte sådant, att det bör föranleda påföljd. Några exempel på ”friande” beslut kan nämnas: begäran om uppskov med straffverkställighet sedan verkställigheten börjat ledde inte till påföljd, trots att sådant uppskov inte lagligen kan beviljas, 63/2000. Underlåtenhet att skriftligen dokumentera en muntlig överenskommelse, som träffades inför advokaten innebar inte brott mot god advokatsed, 118/2000. Några månaders försening med årsredovisning till delägarna i dödsbo ansågs ursäktlig, liksom dröjsmål med att ställa om boets post, 8/1998. När både åklagare, tingsrätt och hovrätt missar preskription i brottmål, riktas ingen kritik mot advokaten för samma förbiseende,

45/2006. Advokat är inte skyldig att som bodelningsförrättare efterforska uppskjutna realisationsvinster, 113/2008. Fördelning av hemustrustningslån i bodelningsärende gav ingen påföljd, trots att sådant lån inte får fördelas, 77/2000. Med hänsyn till viss osäkerhet i rättsläget klandrades inte en advokat, som inte stämt in alla dödsbodelägare i en klandertalan, 8/1993. Inte heller avtal om överlåtelse av andel i fastighet gav påföljd, trots att avtalet inte medförde lagfartsmöjlighet. Och fördelning enligt huvudtalet i stället för i proportion till ägarandel av ett underskott, som uppkom när en delägare i samägd fastighet inte förmådde lösa sin i fastigheten in-tecknade gäld, ansågs inte heller vara disciplinär. I 160/1995 friades en advokat, som till en mäklare utlämnade två pantbrev, som advokaten visste kanske tillkommit genom brott. Mäklaren hade lämnat pantbreven till advokaten. Majoriteten i DN ansåg att advokaten inte kunde motsätta sig utlämnandet medan två ledamöter ville tilldela varning.

Intressekonflikter och andra skäl att avböja eller frånträda uppdrag

Kommentaren till VGA

När VGA antogs blev frågan om intressekonflikter föremål för omfattande överläggningar och en delvis ny systematik infördes. I sak torde skillnaderna mot rättsläget före införandet av VGA vara begränsade, men på några punkter uppfattar jag att VGA innefattar nyheter. Särskilda regler infördes för den situationen att advokat tjänstgör som skiljeman eller domare – numera skall i den situationen jävsreglerna i lagen om skiljedom och i rättegångsbalken tillämpas. Personligen finner jag att detta är olyckligt, men det är gällande rätt. Det betyder att det samtycke, som VGA:s författare, styrelsen och fullmäktige läser in i det förhållandet, att om skiljemannen meddelat parterna att en omständighet föreligger, som normalt skulle förhindrat honom att ta uppdrag för part, inte alls omfattas av det skyddssystem, som följer av den försiktigt öppnade dörren mot samtyckes betydelse i vissa andra fall. Även om en solklar jävssituation föreligger kan skiljemannen fortsätta sitt uppdrag om ingen av parterna reagerar och det gäller även om skiljemannen inte fäst parternas uppmärksamhet på förhållandet men de ändå har kännedom om saken. Och en sådan bristande reaktion kan ju som jag ser det mycket väl bero på processtaktiska, processekonomiska eller andra överväganden och alls inte innebära att part uppfattar advokatens agerande som etiskt försvarbart. Och den andra ändringen i förhållande till vad som gällt tidigare är just att samtycke från den skyddsvärda parten nu kan tillmätas viss betydelse inte bara när det gäller avvikelser från tystnadsplikt – redan tidigare har det antagits att just tystnadsplikten är dispensabel.

Eftersom kommentaren till reglerna om intressekonflikter är ovanligt belysande väljer jag att här infoga den nästan in extenso.

Avböjande och frånträdande av uppdrag när skyldighet därtill föreligger

3.1 Erbjudande av uppdrag

En advokat är inte skyldig att ta emot ett uppdrag som erbjuds, men är

skyldig att snarast meddela om uppdraget inte antas. Advokaten behöver inte ange skäl för att inte anta ett uppdrag.

Kommentar:

Om uppdraget erbjuds av en tidigare klient som kan ha anledning att tro att advokaten kommer att åta sig uppdraget, kan advokaten dock anses skyldig att vidta åtgärder som advokaten inser är så brådskande att klienten vid avböjande svar inte kommer att kunna finna annat ombud i tid och därigenom riskera rättsförlust.

3.2 Intressekonflikter

3.2.1 En advokat får inte anta ett uppdrag om det föreligger en intressekonflikt eller beaktansvärd risk för sådan. Intressekonflikt föreligger om

1. advokaten biträder eller tidigare har biträtt motparten i saken,
2. advokaten biträder en annan klient i samma sak och klienterna har motstridiga intressen,
3. advokaten biträder en annan klient i en näraliggande sak och klienterna har motstridiga intressen,
4. det finns risk för att kunskap som omfattas av advokatens tystnadsplikt kan ha betydelse i saken,
5. advokaten själv eller någon denne närstående har ett intresse med anknytning till saken som strider mot klientens, eller
6. det annars föreligger någon omständighet som utgör hinder för advokaten att fullt ut tillvarata klientens intressen avseende uppdraget.

Kommentar:

De "obligatoriska" intressekonfliktsituationerna kan, efter berörda motstående intressen, indelas i klients uppdragsintresse (punkterna 1, 2 och 3), klients sekretessintresse (punkt 4) och advokatens egenintresse (punkt 5).

Uttrycket "beaktansvärd risk" innebär att advokaten även måste överväga om en intressekonflikt kan uppstå i framtiden. Det är därför t.ex. endast i utpräglade undantagsfall tillåtet att acceptera uppdrag som försvarare för två tilltalade i samma sak även om det inte omedelbart framgår att de har motstridiga intressen.

3.2.2 En intressekonflikt kan även föreligga om advokaten biträder eller tidigare har biträtt motparten i annan sak.

Kommentar:

Skrivningen "kan" innebär att det inte nödvändigtvis utgör en intressekonflikt att advokaten har pågående uppdrag för motparten. Motpartens intresse är ett allmänt lojalitetsintresse. Ofta är det förhållandet att advokaten har pågående uppdrag för motparten förtroendeskadligt och då föreligger en intressekonflikt. Ibland kan dock omständigheterna vara sådana att ingen av klienterna kan antas anse det illojalt, t.ex. om en advokat som har i uppdrag att företräda en part i ett skattemål ombeds biträda en annan klient med granskning av ett tilltänkt avtal med skatteklienten och ingetdera ärendet har större omfattning eller betydelse för advokaten eller för någon av klienterna.

Att advokaten tidigare haft ett (avslutat) uppdrag för motparten är å andra sidan ofta inte förtroendeskadligt, men det måste i sammanhanget observeras att uttrycket "kunskap som omfattas av advokatens tystnadsplikt" i 3.2.1 punkten 4 inte är begränsat till kunskap om sakomständigheter. Även kännedom om en individs personlighet och förhållningssätt kan utnyttjas i en förhandlingssituation och omfattas av lokutionen. Om advokaten kan förvänta uppdrag från den tidigare motparten även i framtiden får intressekonflikt oftare anses föreligga.

En advokat som exempelvis regelbundet företrätt eller företräder en kommuns socialnämnd i ärenden enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, bör inte åta sig uppdrag för en enskild i ett annat sådant ärende mot den kommunen, om det inte är klart att engagemanget för kommunen är att betrakta som avslutat.

3.2.3 När prövning sker av huruvida en intressekonflikt föreligger i förhållande till klienter och motparter som är juridiska personer kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, som klient eller motpart vara att betrakta hela eller del av den koncern eller intressegruppering i vilken den juridiska personen ingår. Det som gäller intressegrupperingar kan även gälla en fysisk person som ägare i en juridisk person. Vid sådan prövning kan å andra sidan även som klient eller motpart vara att betrakta endast en del av den juridiska personen, om denna har omfattande verksamhet.

Kommentar:

De två första meningarna innebär att en intressekonflikt kan föreligga även om det första uppdraget är lämnat av en annan fysisk eller juridisk person än den som är tilltänkt klient i det senare uppdraget, för det fall att dessa har

intressegemenskap. Den sista meningen innebär å andra sidan att en advokat kan få företräda t.ex. ett lokalkontor i Haparanda och samtidigt agera mot samma juridiska persons lokalkontor i Ystad. Huruvida detta är godtagbart beror på de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, bland annat uppdragets betydelse för klienten och advokaten samt om det finns risk för att samma individer i klientens organisation får befattning med båda uppdragen; i det senare fallet får intressekonflikt normalt anses föreligga.

3.3 Upplysningsplikt och samtycke

3.3.1 En advokat som överväger att anta ett uppdrag är skyldig att så snart det är möjligt pröva om någon intressekonflikt föreligger som utgör hinder för advokaten att acceptera uppdraget. Finner advokaten att hinder inte föreligger, men att det likväl föreligger omständighet som skulle kunna ge klienten anledning till en annan bedömning, är advokaten skyldig att omgående upplysa klienten om detta. Kan sådan upplysning inte lämnas utan att advokatens tystnadsplikt eftersätts, skall advokaten avböja uppdraget.

Kommentar:

Regeln innebär att advokaten inte skall fråga sig bara om en intressekonflikt objektivt sett föreligger, utan även hur situationen ter sig ur klientens synvinkel. Även om advokaten bedömer att någon intressekonflikt inte är för handen och att uppdraget kan antas, kan omständigheter föreligga som skulle ha kunnat påverka klientens val av advokat om klienten känt till dem. I det fallet måste klienten få möjlighet att ta ställning till dessa omständigheter innan uppdraget lämnas.

3.3.2 Om uttryckligt samtycke kan inhämtas utan att advokatens tystnadsplikt eftersätts får advokaten, efter att sådant samtycke inhämtats, undantagsvis acceptera ett uppdrag även om en intressekonflikt enligt 3.2.1 punkterna 3 eller 4 eller 3.2.2 ovan kan anses föreligga, förutsatt att omständigheterna inte är sådana att det finns anledning till tvivel på advokatens förmåga att fullt ut tillvarata klientens intressen.

Kommentar:

Regeln i 3.3.2 behandlar de undantagsfall då ett samtycke från klienten kan inverka på möjligheten att anta ett uppdrag trots att en intressekonflikt kan anses föreligga, liksom förutsättningarna för att ett sådant samtycke skall kunna få betydelse.

Regeln tar inte sikte på och är inte tillämplig vid företagsöverlåtelser genom auktionsförfarande (*controlled auctions*), på så sätt att samtycke i något fall skulle möjliggöra för en advokatbyrå att företräda två eller flera konkurrerande budgivare i ett sådant auktionsförfarande.

Att en klient kan dispensera från sekretessintresset är klart, och det finns även anledning att tillåta berörda klienter att utöva inflytande i frågan om huruvida det allmänna lojalitetskravet skall förhindra advokaten från att ta ett uppdrag. Det är i praktiken tämligen vanligt att advokaten efterhör exempelvis en bolagsklients synpunkt på att advokaten accepterar ett uppdrag mot bolaget eller annan koncernenhet. Om klienten i sådant fall förklarar sig inte ha någon invändning mot detta, bör en sådan meningsyttring beaktas såsom ett väsentligt moment vid advokatens prövning av om klientens lojalitetsintresse träds förnär genom advokatens antagande av uppdraget. Ett exempel där samtycke kan innebära att advokaten kan företräda flera intressen är då flera parter gemensamt begär biträde av advokaten för att upprätta ett avtal parterna emellan. För den händelse klienterna under uppdragets gång får sådana motstridiga intressen att advokaten inte kan fortsätta uppdraget, hänvisas till 3.4.1.

3.4 Skyldighet att frånträda uppdrag

3.4.1 En advokat som efter att ha antagit ett uppdrag finner att det föreligger någon sådan omständighet som medför att advokaten skulle ha varit skyldig att avböja uppdraget om advokaten haft kännedom om omständigheten när uppdraget erbjöds, måste frånträda uppdraget. Sådan upplysningsplikt som anges i 3.3 gäller även när en omständighet som aktualiserar frågan om intressekonflikt uppstår eller blir känd först efter det att uppdraget antagits.

Kommentar:

Principiellt är bedömningen i fråga om skyldighet att frånträda ett uppdrag densamma under uppdragets gång som när uppdraget accepteras. Det kan emellertid få vittgående konsekvenser för en klient om advokaten frånträder ett pågående uppdrag och advokaten måste då överväga om det men klienten skulle lida är så stort att uppdraget trots allt inte bör frånträdas. Fråga blir således om en intresseavvägning där det inte är givet att advokaten i den uppkomna situationen alltid har att handla så som advokaten bort handla om omständigheterna varit kända för advokaten vid uppdragets antagande. Om en advokat företräder flera klienter i samma

sak och en intressekonflikt under ett ärendes handläggning uppstår dem emellan (exempelvis vid ett försvararuppdrag eller vid ett uppdrag för flera vårdnadshavare i ett mål enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga), måste advokaten frånträda uppdraget för samtliga klienter. I en sådan situation är också andra vid samma advokatbyrå eller i gemensam kontorsorganisation verksamma jurister förhindrade att överta något av uppdragen.

3.4.2 En advokat är även skyldig att frånträda uppdrag om

1. advokaten på grund av laga förfall eller liknande omständighet blir förhindrad att fullfölja uppdraget,
2. klienten begär att advokaten skall handla brottsligt eller i strid mot god advokatsed och trots påpekande vidhåller sin begäran,
3. klienten undertrycker eller förvanskar bevis eller handlar svikligt och inte kan förmås till rättelse, eller
4. advokaten, för att inte handla i strid med lagstiftningen om åtgärder mot penningtvätt, rapporterat en klient till polisen.

Kommentar:

Bestämmelsens tre första punkter motsvarar vad som gäller enligt punkterna 1–3 i andra stycket av tidigare 15 §. Avträdandeplikten enligt den fjärde punkten är en följd av penningtvättslagstiftningen

3.5 Kollegas intressekonflikt

Vid tillämpning av 3.2 och 3.4 anses intressekonflikt för annan i den byrå eller i den byrågemenskap där en advokat är verksam normalt utgöra intressekonflikt också för advokaten. Undantag gäller om intressekonflikten uppkommit på grund av en kollegas inträde i byrån och dennes intressekonflikt uppkommit endast på grund av tidigare kollegors uppdrag. Undantag gäller även om kollegans intressekonflikt är av det slag som sägs i 3.2.1 punkten 5 och omständigheterna inte är sådana att punkten 6 är tillämplig.

Kommentar:

Bestämmelsen uttrycker den s.k. smittoregeln. Sakligt motsvarar den nya huvudregeln bestämmelsen i tidigare 14 §. Det har dock ansetts lämpligt att särskilt behandla två undantagsfall. Med "annan" avses annan juristkollega, men även en verkställande direktör som inte är advokat omfattas av regeln.

Enligt huvudregeln kommer således intressekonflikt för en advokat att smitta alla övriga på byrån eller i den arbetsgemenskap vari advokaten ingår. Arbetsgemenskapen kan uppkomma på olika sätt. Ett består i att advokaten, utan att bolagsförhållande föreligger, samarbetar med andra i kontorsgemenskap. Den bakomliggande tanken är att jävssmitta träffar alla dem som samarbetar på sådant sätt att, typiskt sett, risken är påtaglig för att information som omfattas av advokatens tystnads- eller diskretionsplikt obehörigen sprids till utomstående. Exempel på fall där sådan risk får anses föreligga är att advokaten med annan delar lokaler, biträdespersonal, datasystem, skrivare, fax och annan sådan kontorsutrustning. Smittoregeln innebär att intressekonflikt som uppkommit på ett advokatkontor sprids även till advokatbyråns övriga arbetsplatser, däribland till dem som är belägna på annan ort inom eller utom Sverige. Det är i princip inte möjligt att undvika intressekonflikt genom upprättande av informationsbarriärer.

Från huvudregeln har gjorts två undantag. Det första gäller den vanliga situation där en advokat går från en advokatbyrå till en annan samtidigt som man på den byrå som advokaten lämnar (den gamla byrån) handlägger ett ärende vari klientens motpart biträds av en advokat på den byrå till vilken övergången sker (den nya byrån). Enligt huvudregeln skulle övergången kunna medföra att advokaten smittar den nya byrån med påföljd att den nya byrån måste avträda sitt uppdrag för motparten. En sådan ordning skulle innebära att klienter inte sällan tvingas byta ombud utan att egentliga sakliga skäl för detta föreligger. Regeln skulle ofta framstå såsom alltför sträng. Ett undantag från huvudregeln är därför påkallat. En absolut förutsättning för undantagsregelns tillämpning är då att den övergående advokaten i sin verksamhet på den gamla byrån inte haft någon befattning med eller annars fått förtrolig information om det aktuella uppdraget och att intressekonflikten för den advokatens del helt betingats av jävssmitta från annan på den gamla byrån. Det andra undantaget avser att en advokat på en byrå i en viss sak har ett intresse av personlig karaktär. Ett typiskt fall är att advokaten eller någon denne närstående har ett ekonomiskt intresse i ett företag. Det har då ansetts för strängt att låta detta förhållande obetingat medföra att annan på byrån inte skulle kunna handlägga ett uppdrag där klienten har ett mot kollegans intresseföretag stående intresse. Dock kan omständigheterna i det enskilda fallet vara sådana att det kan råda tvivel om huruvida den handläggande advokaten verkligen kan företräda klienten fullt ut mot intresset hos annan på advokatbyrån. En sådan situation kan vara att byråns uppdrag är sådant att

byråkollegans ekonomi mer påtagligt skulle kunna påverkas av utfallet av klientuppdraget. I sådant fall gäller inte undantaget.

3.8 Uppdrag som skiljeman eller domare

Vad ovan angivits beträffande intressekonflikt skall inte gälla då advokat är underkastad jävsregler såsom skiljeman eller som domare i domstol.

Kommentar:

Att en advokat anlitas som skiljeman hör numera till vanligheterna. I sådant fall är advokaten regelmässigt underkastad de särskilda jävsregler som enligt lag och/eller tillämpligt skiljedomsreglemente gäller för en skiljeman. Dessa särskilda jävsregler är i allmänhet konstruerade så att part som vill göra gällande jäv har att anmäla detta inom viss tid från kännedom om det jävsgrundande förhållandet. I annat fall blir rätten att göra jävsinvändning prekluderad. Syftet med preklusionsreglerna är att förhindra ett illojalt utnyttjande av jävsinstitutet.

Svenska advokater deltar såsom skiljemän ofta i förfaranden där det också som medskiljemän deltar jurister, oftast advokater, från andra länder. Det framstår som angeläget att samtliga skiljemän är underkastade samma jävsregler. Det skulle vara olyckligt om olika jävsregler kom att gälla för ledamöterna i en och samma nämnd genom att den svenske advokaten skulle vara underkastad de för skiljetvisten gällande jävsreglerna samt därutöver de regler om jäv som följer av svenska advokatetiska regler. Effekten av den skiljedomsrättsliga preklusionsregeln skulle även försvagas, eftersom en part som försummat fristen i praktiken ofta skulle kunna tvinga bort en skiljeman under hot om disciplinmålan. De skiljemannarättsliga jävsreglerna är ändamålsenligt utformade av lagstiftaren. Något extra regelverk därutöver behövs inte. Denna regel innebär därför till viss del en återgång till det rättstillstånd som i disciplinnämndens tidigare praxis rådde och som innebar att en advokat i sin skiljemannaverksamhet var undantagen från disciplinär kontroll, eftersom sådan verksamhet inte ansågs innefatta advokatverksamhet. Att helt lyfta bort de advokatetiska reglerna från skiljemannauppdragen vore dock att gå för långt. Det är tillräckligt att i fråga om intressekollisioner låta de regler som gäller för skiljeförfarandet vara ensamt styrande.

I fråga om en kollegas intressekonflikt, liksom vad gäller intressekonflikt för skiljemannen beträffande nya uppdrag, skall självfallet ett uppdrag som skiljeman bedömas på samma sätt som ett sedvanligt klientuppdrag, dvs. ett

skiljemannauppdrag får normala jävseffekter för övriga på advokatbyrån.

Samma sak som sagts beträffande skiljemannauppdrag gäller för en advokat som tillfälligt adjungeras att tjänstgöra i domstol. Rättegångsbalkens jävsregler är här tillräckliga.

Om praxis

Praxis när det gäller intressekonflikter är omfattande. Av de cirka 1 500 avgöranden, som jag efter genomgång av DN:s beslut egensinnigt tyckt var värda att referera, avser över 200 intressekonflikter. Detta skall inte tas till intäkt för att intressekonflikterna spelar en dominerande roll antalsmässigt i nämndens avgöranden. Det gör de inte. Men intressekonflikterna visar på att verkligheten är så komplex att det knappast låter sig göras att i förväg lämna anvisningar för alla olika situationer utan att det hela tiden dyker upp nya – och oförutsedda. Det ligger nog också i sakens natur att intressekonflikterna tilldrar sig ett extra stort intresse; de berör ju en verklig kärnfråga när det gäller advokatverksamheten. När detta skrivs har Law Society i England och Wales aviserat att man avser att införa regler, som i betydande grad skulle komma att avvika från våra – och för övrigt från tror jag nästan alla andra europeiska regelverk. Man har redan tagit ett steg genom att tillåta att samma byrå företräder olika budgivare vid controlled auctions. Nu övervägs att generellt tillåta en byrå att företräda en klient mot en annan klient på byrån, bara klienterna är tillräckligt insiktsfulla och vet om förhållandet. Dessutom överväger man att tillåta att advokatbyråer ägs av andra än advokater och att de kan dra till sig kapital från marknaden, till exempel genom börsintroduktioner. Min tro, som jag delar med en kraftig majoritet av de europeiska advokatorganisationerna, är att de nya reglerna är ett närmast förödande slag mot advokattiteln som varumärke. Skulle fler organisationer gå samma väg som Law Society vill beträda kommer vi att förlora vår trovärdighet. Det känns tryggt att Law Society än så länge verkar stå nästan fullständigt ensamt.

Praxis innehåller allt från solklara fall till mera subtila överväganden. Gränsen mellan intressekonflikter å ena sidan och brott mot klientlojaliteten å andra sidan är heller inte knivskarp. När jag refererar ett antal av DN:s avgöranden har jag inte fäst avgörande skillnad vid gränsdragningen.

Omständigheter innan advokat börjat på byrå

Det är inte bara omständigheter, som inträffar när någon blivit advokat eller börjat på byrå, som kan konstituera jäv. En biträdande jurist hade tidigare

varit chefsjurist på ett företag. Företaget blev föremål för ett offentligt bud. Företagets styrelse tillstyrkte budet och chefsjuristen var involverad i denna process. Han lämnade därefter företaget för anställning på byrå och där biträdde han ett annat företag som skulle lämna ett konkurrerande bud. DN förklarade att när en jurist lämnar en anställning för att ta anställning på eller inträda som delägare i en byrå inträder jäv för såväl juristen som andra jurister på byrån i ärenden vilka juristen tagit befattning med eller erhållit information om hos den förste arbetsgivaren och varnade principalen, 37/2008.

Politiska uppdrag

Politiska uppdrag kan om advokaten sitter i någon form av beslutsfunktion utgöra hinder mot att ta uppdrag mot kommun eller staten. I 113/1997 ansågs det förhållandet, att advokaten var vice ordförande i kommunfullmäktige, hindra att han tog ärende mot kommunen angående vägran att erlægga fastställd VA-taxa. Å andra sidan ansågs i 114/1997 hinder inte föreligga för advokat att ta uppdrag för en granne mot en annan enligt miljöskyddslagen bara därför att advokaten var politiskt aktiv i en kommun, vars miljönämnd och byggnadsnämnd varit inkopplade på ärendet.

Byråjäv

När det gäller byråjäv har utvecklingen inom kåren gjort att den tidigare uppfattningen, att om en kollega på byrån är jävig drabbar jävet alla advokater och biträdande jurister på byrån, har fått modifieras. Regeln var säkert rimlig när byråerna var små och kontakten mellan juristerna på byrån tät. I dag ser verkligheten annorlunda ut. Men utgångspunkten är ändå densamma. Det skall något särskilt till om jäv för byråkollega inte skall smitta. Och med byråkollega avses då inte bara den som verkligen arbetar på samma byrå. Jävet träffar principiellt också den som är i kontorsgemenskap med den jävige och enligt avgörande av DN också den, som med den jävige träffat samarbetsavtal, även om inte fysisk kontorsgemenskap upprättas. Att utgångspunkten är att byråjäv inträder world wide framgår av 120/2005. Där åtog sig två advokater att vara ombud i ett skiljeärende avseende varumärke trots att byråns kontor i Ryssland sju år tidigare hade anlitats av motparten för att registrera ett varumärke. Det förhållandet att båda ärendena gällde varumärkesrätt innebar att inte ens sju års karenstid ansågs tillräcklig. När en advokat, som genom byråfusion blev delägare med en kollega, som tidigare utfärdat en legal opinion i en

tvist, inte när han fick klart för sig sammanhanget omedelbart avträdde som ombud för motparten till den som fått legal opinion, varnades han, 169/2005. Däremot utgör inte det förhållandet att en jurist byter byrå, vare sig om han är anställd advokat, delägare eller biträdande jurist, att byråerna måste lämna de ärenden de har mot varandra om inte juristen tagit någon del i handläggningen av ärendena eller fått förtroliga upplysningar om dessa, 94/2007 (biträdande jurist) och bestämmelsen i 3.5 i VGA. När det gäller delägare ansåg sig Etikkommittén bygga på DN:s praxis. Jag har inte funnit fog för den uppfattningen; tvärt om har jag uppfattat att DN:s uppfattning tidigare var att delägars övergång skulle medföra jäv för den nya byrån, även om den som går över inte vare sig tagit befattning med eller fått förtroliga informationer om det jävsgrundande ärendet. Jag uppfattar motiveringen i 79/2007 på det sättet. Där hade två advokater varit delägare i en byrå, som utfört en due diligence-utredning beträffande ett försäkringsbolag. De flyttade sedermera över till en annan byrå, som handlade en tvist mot ett aktiebolag med vilket försäkringsbolaget fusionerades. DN uttalade att man skulle bedöma situationen som om det var den nya byrån som utfört utredningen men fann inte att denna gett sådana inblickar i motpartens förhållanden att jäv förelåg. Som jag ser det hade nämnden om man ansett detta i stället skrivit att eftersom de flyttande advokaterna inte varit inblandade i utredningen och inte heller fått förtrolig information om resultatet av denna förelåg ingen jävssituation. Detta sagt tycker jag att Etikkommittén hamnade rätt. Det skulle vara olyckligt om man i alltför stor utsträckning uppställer hinder för byråbyten. Sådana kan säkert vara befruktande för utvecklingen av yrkestekniken. Men jag tycker att man måste snegla på omständigheterna i det särskilda fallet. Det känns som om det är skillnad om övergången avser en delägare på en byrå med ett stort antal advokater till en annan som likaledes har ett stort antal advokater jämfört med att en delägare på en tvåmansbyrå övergår till en annan tvåmansbyrå. Och också ärendetyp kan som jag ser det göra att en eller båda byråerna måste avträda sina uppdrag. Vårdnadsmål och andra familjerättsliga tvister bör kanske behandlas annorlunda än rena ekonomiska mellanhavanden. Det kan också vara skillnad om den som går över på den nya byrån tar befattning med ett ärende där den gamla byrån är inblandad för motparten. Så har möjligen DN resonerat i 74/1993 där en advokat fick erinran för att han på ny byrå engagerade sig i ett ärende som för motparten drivits på den gamla byrån. Föreligger jäv på grund av byråbyte eller samarbetsavtal inträder jävet redan då avtalet om byte eller

samarbete ingås, 8/2001 (samarbetsavtal) och 121/1994 (byråbyte). Som exempel på tillämpningen av huvudregeln om smitta kan nämnas 10/1993, advokaten tog uppdrag mot någon som i närtid företräts av annan på byrån, 164/1993, uppdrag mot anställd, där byråkollega biträtt den anställde angående anställningsförhållandet (två och ett halvt år mellan uppdragen och ny företagsledning i arbetsgivaren hjälpte inte), 117/1994, advokat vill avträda när han upptäcker att byråkollega sitter i motpartens styrelse men övertalas av klienten att kvarstå (invändning att byråkollegan har för avsikt att avveckla sitt styrelseengagemang hjälpte inte), 122/1994, advokaten kvarstår i sitt uppdrag trots att DN förklarar byråkollega jävig på grund av tidigare kontakter med motparten, 98/1998, där kontorsgemenskap medförde smitta, 135/2000, där konkursförvaltare inte föranstaltar om medförvaltare när han företräder konkursboet i anmärkningsprocess, trots att han genom byråfusion blir byråkollega till borgenärens tidigare ombud, 64/2005, där advokat inte avträder som boutredningsman när han får reda på att kollega i kontorsgemenskap redan vidtalats för uppdraget, 32/2006, biträdande jurist tillåts att ta ärende för någon som är medsvarande till principalen i mål om bristtäckning för otillåten värdeöverföring i aktiebolag, 21/2006, ärende mot en förening, som kort tid innan biträtts av byråkollega i flera ärenden, 47/2006, där advokaten företräder en make mot den andra trots att byråkollega kort tid innan företrätt handelsbolag med makarna som bolagsmän, 45/2007, bevakning i bolagskonkurs, där byråkollega biträtt bolaget med bedömning av tvistig fordran och 11/2008, biträde i brottmål och handräkningsärende avseende egendom, som byråkollega i annan ort sålt i sin egenskap av konkursförvaltare, och 55/2007, där advokaten inte avträdde uppdrag när hon fick veta att motparten ringt upp advokatens biträdande jurist och redogjort för ärendet och blivit tilldelad en rådgivningstid. Alla här uppräknade ärenden föranledde erinran. Däremot ansågs inte det förhållandet att byråkollega var konkursförvaltare utgöra hinder för advokat att ta ärende mot konkursgäldenärens företrädare, inte ens när ärendet rörde med konkursgäldenären solidariskt ansvar.

Eget ekonomiskt intresse

Exempel på fall där egenintressen medfört jäv är 52/1997, där advokaten fick varning med straffavgift 10 000 kronor när han inte upplyste klienten om att han hade intressen i det bolag, som köpte klientens aktier (och dessutom fakturerade målbolaget), 74/2005, där advokaten ingick i ett team, som biträdde en klient vid ett offentligt bud trots att advokaten ägde

10 000 aktier i målbolaget, diskretionärt förvaltade och en förhållandevis liten del av advokatens förmögenhet, och 3/2002, där advokaten företrädde ett bolag i vilket han var hälftendelägare mot aktiebolag, som kontrollerades av person som han var offentlig försvarare för.

Lojalitetstidens längd

En fråga, som ofta blir föremål för diskussion när advokatetik avhandlas, är hur länge lojaliteten mot en klient hindrar advokat att ta ärende mot honom. Några fasta regler har aldrig uppställts och kan nog aldrig uppställas. Ärendetyp, klientstorlek, graden av den förtroelighet som uppkommit mellan advokaten och klienten liksom – men säkert inte i betydande grad – den lojalitet klienten visar advokaten, kan vara omständigheter av betydelse. När advokat i 58/2003 1998 biträtt två sambor med fastighetsaffär där fastigheten lagts i ett av dem samägt bolag fick advokaten erinran när han 1999 biträdde den ena sambon mot den andra i samband med att de separerade. I 186/2007 biträdde advokaten en klient i testamentsmål under åren 2003–2005. När advokaten 2006 tog ett inkassoärende mot klienten fick han erinran. Ur prejudikatssynpunkt skuggas ärendet något av att klienten varit anställd som jurist på advokatens byrå. I 41/1995 hade byråkollega 17–18 år tidigare biträtt arvinge i en boutredning. Nu gällde frågan om arvingen var arvsberättigad eller inte. Med hänsyn till att ärendena hade beröringspunkter hjälpte inte den långa karenstiden och advokaten fick erinran när han företrädde intressen, som stred mot den tidigare klientens. I 130/2001 blev advokaten också erinrad. Den 1 juli 1999 hade advokaten avslutat ett litet ärende, där han inte fått begärda upplysningar från klienten. Trots sistnämnda förhållande, som visade en viss brist på lojalitet från klienten mot advokaten, ansågs denne inte ha rätt att redan i februari 2000 ta ett uppdrag mot den tidigare klienten. Också i 187/2007 ansågs en karenstid vara för kort trots att klienten visat illojalitet genom att inte betala advokatens faktura i tidigare ärenden. Dessa utfördes under oktober och november 2004 och advokaten tog i juni 2005 uppdrag för person, som stämt den tidigare klienten. Erinran. Och i 269/2004 erinrades en advokat, som 1993 biträtt en man vars dotter väckt talan om underhållsbidrag, och under åren 1996–1998 biträdde mannen och hans hustru med bodelning och skilsmässa, när han 2003 biträdde en annan dotter mot mannen. I 131/1996 godtog nämnden att advokat, som biträtt dotterbolag till en konkursgäldenär, biträdde bank i återvinningsmål i konkursen. Byråkompanjon hade fram till två år innan återvinningsmålet

anhängiggjordes varit ledamot av konkursgäldenärens styrelse. I efterhand kan jag tycka att utgången framstår som tveksam. Två års karenstid ansågs i 211/2007 vara tillräcklig för att advokat, som tillsammans med kollega biträdd en taxirörelse, skulle kunna ta uppdrag som motpartsombud i process mot taxirörelsen. Och det förhållandet att motpart tio år tidigare sökt en biträdande jurist på byrån angående beräkning av underhållsbidrag var inte skäl att vägra motta uppdrag mot den tidigare klienten i vårdnads mål, 150/2004. Inte heller behöver det alltid konstituera jäv att man tidigare biträdd en motpart. I 118/1999 fick en advokat, som biträdd en klient mot ett företag, sedan uppdraget avslutats erbjudande att bli styrelseordförande i motpartsföretaget. DN fann att hinder inte mötte eftersom frågan aktualiserats först efter det att det första uppdraget avslutats. Motsättningsvis kan väl utläsas att om frågan väckts innan det första uppdraget avslutats hade advokaten varit tvungen att tacka nej och det beskedet skulle ha gällt också när det första uppdraget avslutats.

Jag kommer att särskilt behandla frågor kring jäv och lojalitetsplikt i försvarar- och målsägandebiträdesrollerna och i rollen som offentligt biträde och särskild företrädare.

Fåmansbolag

På samma sätt som en viss lojalitet uppkommer för en boutredningsman mot boets delägare skapar ofta uppdrag för fåmansbolag en lojalitet mot bolagets ägare. Har man haft uppdrag för en delägare mot en annan, är det oftast oacceptabelt att man tar uppdrag för bolaget. På samma sätt är det ofta oförsvarligt att man, när man haft uppdrag för fåmansbolag, tar uppdrag mot någon av delägarna om inte erforderlig karenstid förflutit. Principen uttalades tydligt av en majoritet i DN i 189/1996 (erinran), där advokaten efter att ha haft uppdrag för ett fåmansbolag tog uppdrag för en delägare mot en annan. DN förklarade att uppdrag för fåmansbolag normalt utgör hinder för uppdrag mot delägare. Personligen ansåg jag att uttalandet var alltför kategoriskt. Jag ville lägga bevisbördan för det olämpliga på anmälaren, men så blev det inte. Redan i 59/1995 ansågs en advokat, som haft uppdrag för ett bolag i liten fåmanskoncern, biträdd med upprättande av kompanjonavtal och förvarade aktier till säkerhet för delägarers förpliktelser mot varandra, handla klandervärt när han tog uppdrag för en delägare mot en annan. Och i 56/1993 medförde uppdrag mot en aktieägare, som bett advokaten inträda i bolagets styrelse vilket också skett, erinran. Att uppdrag för ett fåmansbolag kan grunda lojalitet också mot ställföre-

trädare för bolaget framgår av 194/1996. Där hade advokaten företrätt ett fåmansbolag och tog därefter uppdrag mot den, som varit ställföreträdare när uppdraget för bolaget handlades. Erinran. Och liknande situationer ledde också i 70/1998 och 52/1998 till erinran. I 60/1997 fick en advokat erinran därför att han, efter att ha biträtt ett av två makar gemensamt ägt aktiebolag, tog uppdrag för den ena mot den andra i familjerättslig angelägenhet. I 231/2004, refererat ovan i avsnittet om att främja orätt, utslöts advokaten efter ett närmast exempellöst förfarande. Tre delägare drev i aktiebolagsform ett litet glasmästeri. En av delägarna, advokatens klient, ville komma ur samarbetet och föreslog att de andra skulle lösa ut honom. När ingen uppgörelse kunde träffas tog advokaten fullmakt från sin klient, som hade rätt att ensam teckna bolagets firma, att företräda bolaget och sålde dess inkräm med rätt för motpartsdelägarna att på vissa villkor köpa tillbaka tillgångarna. Det var uppenbart att tilltaget var avsett att framtvunga att klienten löstes ut. HD bevärdigade bara advokatens utslutningsbeslut med några rader när man avtog hans besvär över beslutet (NJA 2006 N 22). En lite likartad situation – men inte lika flagrant – återspeglas i 94/1998, där advokaten varnades med 10 000 kronor i straffavgift. Advokaten hade ett uppdrag för en bolagsman i ett handelsbolag mot den andre. I den situationen betalade hon ut medel tillhöriga handelsbolaget trots att hon insåg att bara den av delägarna, som var hennes klient, önskade utbetalningen och hon debiterade också handelsbolaget för sina åtgärder. Det är uppenbart att om det råder tvist i ett bolagsförhållande, och advokaten företräder en av de tvistande, kan han aldrig som ombud för bolaget företa någon rättshandling, som inte är förankrad hos alla delägare. Regeln upprätthölls i 36/2008. Där företrädde advokaten en delägare vid bolagsstämma i fåmansbolag mot andre delägaren. Utan att förankra beslutet företrädde han därefter på uppmaning av sin klient bolaget vid avyttring av dess tillgångar. Påföljden blev erinran. Ytterligare exempel på att uppdrag för fåmansbolag hindrar advokat att ta uppdrag för en delägare mot en annan erbjuder 52/2001 och 116/2006, båda med erinringar som resultat. Men i 76/2006 blev beslutet mera i linje med vad jag förfäktat i 189/1996. Där hade advokaten uppdrag för fåmansbolag. I tvist mellan delägarna utfärdade han på uppdrag av en delägare en legal opinion. Nämnden mildrade nu sitt uttalande att uppdrag för fåmansbolag normalt hindrade uppdrag för en delägare mot en annan till ”att sådant hinder ofta föreligger på grund av den lojalitet mot samtliga delägare uppdraget för bolaget medför”. Nämnden konstaterade vidare att uppdrag för fåmansbolag kan ha gett upplysningar

som advokaten är förhindrad att använda för en delägare mot en annan. I ärendet fann nämnden inte att uppdraget för bolaget lett till sådan lojalitet mot anmälaren, eller att legal opinion byggde på förtroligt material, och ärendet ledde därför inte till åtgärd. Hur långt DN rört sig i riktning mot den uppfattning jag förfäktat är svårt att utläsa. Några ytterligare ärenden med anknytning till fåmansbolag kan nämnas. I 220/2004 biträdde advokaten ett nybildat bolag som skulle ha fem intressenter. Han tog därefter en tvist mot bolaget med anknytning till vad som tidigare förekommit. Hans invändning att han i grund och botten hela tiden bara företrätt en delägare hindrade inte erinran. I 90/2007 företrädde advokaten en klient, delägare i ett fåmansbolag, i tvist där klienten hävdade bättre rätt till ett patent. Medan tvisten pågick tog advokaten uppdrag för bolaget i obeståndsfrågor och ifråga om egen konkursansökan för bolaget, erinran. Och slutligen skall ett avgörande nämnas där advokaten i flera avseenden ansågs fela. Han hade biträtt ett fåmansbolag i olika aktiebolagsrättsliga angelägenheter. Vid en bolagsstämma skulle en granskningsrapport läggas fram, som bland annat behandlade advokatens debiteringar mot bolaget. Styrelsen bad honom närvara vid behandlingen av rapporten som representant för bolaget, men stämman beslöt att han inte fick närvara. Då ”bytte han hatt” och förklarade att han i stället närvarade vid stämman som biträde till en av aktieägarna. DN varnade honom både för att han tog uppdrag för en aktieägare mot de andra när han företrätt bolaget och för att han ville tvinga sig kvar på stämman, där anmärkningar mot honom skulle behandlas. Att leda bolagsstämma på uppdrag av en delägare i fåmansbolag, som tvistar med en annan delägare, har inte ansetts fel; uppdraget har betraktats som ett uppdrag för den som anmanat advokaten att leda stämman och DN godtog också att, när lottning medförde att klienten fick röstmajoriteten på stämman, denna under ledning av advokaten beslöt att bolaget skulle träda i likvidation.

Bankundantaget

När de gäller de riktigt stora juridiska enheterna behöver ett uppdrag för en del av enheten – det må vara någon av de största bankerna, de stora byggbolagen, de stora försäkringsbolagen, staten och kommuner – inte med nödvändighet innebära, att ärende inte kan tas mot enheten. Avgörande blir vilken inblick i enhetens beslutsfunktioner advokaten får i det första uppdraget, om det är samma beslutsfattare i båda ärendena, självständigheten hos de olika delarna av enheten och andra liknande omständigheter.

Att en advokat eller byråkollega sitter i en lokalstyrelse i en bank i Göteborg behöver inte nödvändigtvis innebära hinder att ta ett ärende mot ett lokalkontor i Stockholm. Om någon i byrån sitter i verklig beslutsfunktion i banken, till exempel i en regionstyrelse, utgör detta emellertid hinder att ta ärenden mot banken, under alla omständigheter inom regionen. Även om enheten är stor bör ärenden av samma typ inte samtidigt drivas för och emot enheten. I både 84/2003 och 141/2004 erinrades advokater, som samtidigt hade skaderegleringsärenden för och mot Folksam. I 178/2006 ansågs det fel av advokaten att, när hans byrå hade ärenden både för och emot NCC, ta uppdrag som ordförande i en överbesiktningsnämnd, som skulle pröva ett ärende avseende ett dotterbolag inom NCC-koncernen. Ärendet belyser – liksom 31/2008 – att jävskontroll skall omfatta ägarförhållandena hos parterna. Erinran. Svenska Kredit har inte ansetts så stort att man samtidigt kan ge råd i obeståndssituation och vara ombud för motparten i skiljeförfarande, erinran i 43/1994. Man kan heller inte samtidigt vara ledamot i en skiljedomsliknande nämnd, som skall slita tvister mellan en statlig myndighet och ett stort byggbolag, och åta sig att vara ordförande i myndighetens eget interna skiljeråd med uppgift att slita tvister inom myndigheten, erinran i 144/2005. Något överraskande ansåg DN i 193/1996 att man kunde biträda en klient mot Retriva samtidigt som man tog uppdrag för Retriva avseende en konkursbevakning. Friad blev också advokaten i 60/1998, när han tog uppdrag mot Skanska, trots att han hade uppdrag för JM, där Skanska var huvudägare och Skanskas VD var styrelseordförande.

Boutredningar

Åtskilliga avgöranden rör jävssituationer i samband med boutredningar. I 64/2005 erinrades en advokat för att han tog uppdrag som boutredningsman, när kollega i kontorsgemenskap tackat ja till att bli boutredningsman i bo med motstående intressen. I 33/1999 uttalande DN att advokaten inte borde ha förrättat tilläggsbouppteckning, när han var ombud för en delägare i tvist mot en annan. I 92/2005 erinrades advokaten när han accepterade att bli boutredningsman i dödsbo, där det rädde starka motsättningar, och där han tidigare biträtt en delägare mot en annan. Domstolarna fann att det inte förelåg hinder mot förordnandet och advokaten hade mycket svårt att förstå att därmed var saken inte klar. Så är det naturligtvis inte. Det är inte domstolarna – utom HD i de ärenden som går dit – som skall avgöra vad som är god advokatsed och i åtskilliga fall ser domstolarna,

ibland av bekvämlighetsskäl, annorlunda på jävsfrågor, till exempel på frågan om en försvarare kan företräda flera misstänkta. Också i 27/2005 erinrades advokat som företrätt en delägare mot en annan i angelägenhet, som sammanhängde med ett dödsbo, men som ändå accepterade att bli boutredningsman i boet. Att en delägare varit klient hos advokat i angelägenhet, som inte berör dödsbo och där uppdraget inte heller riktar sig mot annan dödsbodelägare, utgör däremot inte hinder mot att advokaten förordnas som boutredningsman i boet, 35/1995 och 46/2008. Men regeln får nu anses vara att om tidigare uppdrag för en dödsbodelägare avsett tvist med annan delägare bör advokat inte acceptera att bli boutredningsman, även om tvisten inte har bäring på förhållanden i boet. Utgången blev visserligen en annan i 71/2003 och efter stor tveksamhet i 15/2005 men i 27/2005 erinrades en advokat, som företrätt en påstådd delägare i tvist mot efterlevande hustru, när han accepterade att bli boutredningsman i makens dödsbo och samma blev utgången i 165/2007, där advokaten företrätt en kvinna mot hennes makes son, och därefter (tre till fyra år senare) accepterade att bli boutredningsman i makens bo. I 37/1995 erinrades en advokat när han åtog sig att vara boutredningsman i bo, där det förekom omfattande engagemang mellan den avlidne och ett aktiebolag, i vars styrelse advokaten satt. Den som är god man vid bouppteckning kan enligt uttalande av DN i 126/2004 inte ta uppdrag för en delägare i boet mot en annan. Och har man haft uppdrag för anhörig, som typiskt sett kan leda till att annan anhörig känner sig förfördelad, bör man inte bli god man för de anhörigas förälder, erinran i 159/2006. Avslutningsvis skall här nämnas ett ovanligt fall, 9/2008. Enligt ett testamente skulle en stiftelse bildas med en advokat som ordförande. Sedan testator avlidit, stiftelsen bildats och advokaten förordnats till boutredningsman ansåg advokaten att majoriteten i stiftelsens styrelse handlade i strid med stiftarens vilja, och stämde stiftelsen med yrkande att överlåtelsen till stiftelsen skulle gå åter till dödsboet. Majoriteten i stiftelsestyrelsen ansåg att advokaten i den situationen skulle avgå ur styrelsen men advokaten hävdade – med framgång i DN – att han borde kvarstå i enlighet med testamentets förordnande, men att han borde avstå från att i stiftelsen delta i handläggningen av tvisten.

Offentliga försvar, målsägandebitråde och offentligt biträde enligt LVU

Uppdragen som offentlig försvarare, målsägandebitråde och i viss mån särskild företrädare för barn och offentligt biträde enligt LVU skapar en

lojalitet mot den som företräds, som är särskilt omfattande, ibland närmast evig. I 126/2001 ansågs visserligen inte det förhållandet, att advokaten nio år tidigare varit försvarare för en person, utgöra hinder för honom att biträda den tidigare klientens hustru i mål om äktenskapsskillnad. Men praxis har i övrigt varit sträng när det gäller att bedöma när en advokat kan ta uppdrag mot en tidigare klient i uppdrag av den typ som här avses. I 123/1994 erinrades en advokat som, trots att han varit biträde åt två makar i ett LVU-ärende, därefter blev målsägandebiträde för hustrun i mål mot mannen angående misshandel. I 112/1996 hade advokaten varit ombud för en kvinna i ärende enligt LVU och då fått reda på att hon prostituerade sig. Trots att kvinnan var målsägande accepterade advokaten därefter att försvara en person för koppleri, erinran. I 43/2006 hade advokaten 2004 varit offentlig försvarare för en person. Redan 2005 tog hon uppdrag som målsägandebiträde i mål mot den tidigare klienten. Erinran. I 57/2008 erinrades en advokat som i början av 2000-talet varit offentlig försvarare för en person, och som 2007 tog uppdrag som målsägandebiträde i mål mot personen. I 111/2008 tog advokaten uppdrag som offentlig försvarare av en person, som åtalats för mord på någon som advokaten två år tidigare försvarat. Erinran. En likartad situation ledde till uttalande i 34/1999, där dock sju år förflutit mellan försvaret av den mördade och mordet. Har man två år tidigare försvarat någon för rattfylleri får man inte biträda en åtalad för våldtäkt på den tidigare klienten, erinran i 99/2003. Inte heller får man ta uppdrag att försvara någon som misshandlat en tidigare klient, erinran i 55/1993. I ett antal fall har varning tilldelats, bland annat i 207/2004 där tre advokater på samma byrå i klar strid med vägledande uttalande av samsfundsstyrelsen från 2001 åtog sig att försvara tre rymlingar i mål angående brott förövade under rymningen. Uttalandet hade fått mycket publicitet. Det lyder:

Fråga har uppkommit om det är förenligt med god advokatsed att advokater verksamma vid samma byrå eller i gemensam kontorsorganisation uppträder som försvarare för mer än en misstänkt i samma mål.

Reglerna om intressekonflikt återfinns i 13–15 §§ Vägledande regler om god advokatsed. När det gäller uppdrag som försvarare, privat eller offentlig, gäller samma regler rörande intressekonflikt som i advokatens verksamhet i övrigt. Ett samtycke från klienten liksom den omständigheten att den misstänkte begärt advokaten i fråga är i princip utan betydelse för frågan om advokaten kan åta sig eller fullgöra ett uppdrag. Inte heller den

misstänktes inställning i ansvarsfrågan, om denne erkänner eller förnekar brott, har någon självständig betydelse för bedömningen av om intressekonflikt föreligger.

Det ligger i brottmålets och därmed försvararuppdragets natur att motsättningar och andra intressekonflikter mellan olika misstänkta kan uppkomma under uppdragets fullgörande. Parter och vittnen kan komma att ändra tidigare lämnade uppgifter, erkännanden tas tillbaka o.s.v. Även förhållanden relevanta för bestämmande av straffvärde och påföljd kan grunda intressekonflikt mellan de tilltalade.

Vid mottagandet av ett försvararuppdrag skall advokaten på samma sätt som vid andra uppdrag pröva frågan om en eventuell intressekonflikt. Endast om det med hänsyn till vad som är känt när uppdraget erbjuds är uppenbart att det inte föreligger eller kan tänkas uppkomma en intressekonflikt får advokaten åta sig uppdraget. Ställningstagandet skall omfatta alla advokater verksamma vid advokatbyrån eller i gemensam kontorsorganisation.

När det gäller privata försvarare kan det vidare inte komma i fråga att en tilltalad svarar för ersättningen till advokat, som försvarar annan tilltalad i samma mål.

Som ytterligare exempel på varningar kan nämnas 257/2004. Där försvarade advokaten en kvinna och samtidigt i ett annat mål hennes sambo, åtalad för misshandel av kvinnan. Domstolens ordförande ansåg att förfarandet var acceptabelt men det gjorde inget som helst intryck på DN. I 133/1998 tog advokaten offentligt försvar trots att målsäganden var en person advokaten fem år tidigare försvarat, och då fått uppgifter, som kunnat åberopas i det senare målet. I 7/1998 var omständigheterna likartade. I 53/2006 accepterade advokaten att bli offentlig försvarare för medtilltalad till klient, som advokaten varit offentlig försvarare för och där de tilltalade hade motstridiga intressen.

Också det förhållandet att advokat varit målsägandebiträde åt medtilltalad utgör hinder för uppdrag som offentlig försvarare, erinran i 63/2008. I 123/1995 fick advokaten erinran när han kvarstod som offentlig försvarare trots att han fick veta att hans far, tidigare kompanjon och numera i kontorsgemenskap, lämnat målsäganden en längre konsultation. Samma blev påföljden i 203/2004 för den advokat, som försvarade en person trots att målsäganden biträdades av advokat i kontorsgemenskap (och detta trots att gärningsbeskrivningen inte upptog att brott riktade sig mot målsäganden).

Några avgöranden från 1998 antyder att nämnden då såg något mildare på hithörande jävsfrågor: i 84/1998 nöjde sig DN med att uttala att man inte borde ta offentligt försvar för någon, som man tidigare varit målsägandebiträde för, tre ledamöter ville erinra*, och 82/1998, där bara en ledamot ville erinra medan DN uttalade att advokat inte skall vara målsägandebiträde i mål om misshandel, när han några år tidigare försvarat den tilltalade. Båda ärendena skulle enligt min uppfattning numera renderat erinran. I 80/1999 uttalade nämnden att en advokat, som försvarat en person 1988, och biträtt honom i en hyrestvist 1995, inte borde försvara den som var misstänkt för misshandel av den tidigare klienten. Ett annat uttalande, i 115/1998, slår fast att man inte bör kvarstå som offentlig försvarare när åklagarens huvudvittne är någon, som man tidigare biträtt, och att man inte bör acceptera uppdrag som offentlig försvarare för ett sådant vittne innan dom i det mål, där vittnesmålet skall avläggas, har vunnit laga kraft. I 176/1995 var advokaten företrädare för barn, som bodde hos någon som advokaten försvarade, tidigare dömd för sexualbrott. DN fann i uttalande att advokaten inte borde ha tagit uppdraget för barnet. När målsägandebiträde hamnar i tvist om arvode med klient i annat ärende bör han avträda som biträde, uttalande i 256/2004. Man bör inte befatta sig med motpart till klient man försvarar ens om det rör sig om rent kurativa åtgärder. I 49/1997 försvarade advokaten en mor i mål angående misshandel av dottern. Trots detta tog advokaten emot dottern på sitt kontor och erbjöd sig att hjälpa dottern med socialärende, erinran. Uppdrag som särskild företrädare för barn gör att man inte kan ta uppdrag för en förälder mot den andre, erinran i 26/2006. Har man försvarat en person för våld mot tjänsteman och osant intygande bör man inte acceptera att bli offentligt biträde enligt LVU för den tidigare klientens barn, uttalande i 55/2004. Och har man återkommande ärenden enligt LVU för en socialnämnd skall man inte ta ärende angående omhändertagande av barn mot samma nämnd, erinran för principal i 169/2006 där nämnden förklarade att sådana ärenden har en särskild karaktär eftersom de ”är särskilt ingripande i den personliga sfären och berör människor på ett särskilt sätt”. Formuleringen har sin förebild i ett vägledande uttalande av samfundsstyrelsen.

Diverse andra jävssituationer

För att illustrera hur många situationer, som kan leda till intressekonflikter, skall jag kort referera ett femtiotal ärenden, som lett till uttalanden, erinringar och varningar. När ingenting särskilt sägs har ett ärende föranlett

erinran. I 135/1992 varnades advokaten för flera förseelser, däribland att han företrädde en klient i ett ärende, trots att motparten var klient hos flera av byråns andra jurister i andra ärenden. Nämnden framhöll att de andra ärendena var "liknande" men det gör enligt min mening ingen skillnad. I 131/1993 tog advokaten ärenden för en hustru och son mot en klient, som han tidigare biträtt i ärende angående underhållsbidrag. I 163/1993 varnades två advokater. De hade en fondkommissionsfirma som stor klient. När så en placering gått snett rådde de, utan att tala om sitt klientförhållande, placeraren att inte väcka talan mot firman utan mot en privatperson. Och de fortsatte sitt uppdrag för placeraren även sedan denne genom annan advokat väckt talan mot firman. DN gjorde bedömningen att både det förhållandet att advokaterna tog ett uppdrag för placeraren, och att de kvarstod i uppdraget sedan talan väckts mot firman, förskyllde varning. I 5/1995 tog advokaten förvaltaruppdrag i konkurs trots att han redan var förvaltare i annan konkurs, där det förelåg tvist mellan konkursbolagen. I 52/1995 hade advokaten som biträdande jurist på en byrå företrätt sin principal i dennes egenskap av ägare till en fastighet. Sedan advokaten bytt byrå och kommit in i samfundet företrädde han motpart till den tidigare principalen i hyresärende avseende fastigheten. I 79/1995 hade advokaten upprättat aktieägaravtal på uppdrag av samtliga aktieägare i ett fåmansbolag, och tog trots det uppdrag för en delägare mot en annan och för bolaget mot en (möjligen tidigare) delägare. Fallet kunde lika gärna ha refererats ovan under avsnittet om fåmansbolag. I 140/1995 tog advokaten uppdrag för en fastighetsägare angående fel i fastigheten, trots att han tidigare i olika ärenden företrätt en tidigare ägare, dock inte klientens fångesman. Risken för en potentiell intressekonflikt bedömdes som alltför stor. I 76/1996 accepterade en advokat att bli styrelseordförande i ett aktiebolag, trots att detta tvistade med en annan klient hos advokaten. I 107/1996 biträdde advokaten en bodelningsförrättare bland annat med att upprätta protokoll från sammanträden. När bodelningen var klar företrädde advokaten ena bodelningsparten mot den andra angående upplösning av samäganderätt. I 119/1996 hade advokaten haft uppdrag som av tingsrätt förordnad medlare. Därefter företrädde han ena medlingsparten mot den andra. Hans invändning att medlingsuppdrag inte konstituerar klientförhållande lämnades, med förakt vill jag minnas, utan avseende. I 146/1996 företrädde en advokat två föreningar. Mindre än ett år efter det att uppdraget avslutats tog han uppdrag för den ena mot den andra. I 155/1996 förde advokaten samtidigt talan för och emot en person. I 197/1996 tog advokaten uppdrag mot en

person i en fastighetstvist, där advokaten lämnat konsultation i tvisten till motparten. I 52/1997 varnades advokaten med 10 000 kronor i straffavgift när han företrädde både köpare och säljare i en aktieaffär. Påföljden omfattade också fakturering till ett bolag som han inte haft uppdrag för, och underlåtenhet att registrera klient i byråns diarium. I 58/1997 hade advokaten och dennes biträdande jurist företrätt olika bolag i en koncern. Därefter tog han uppdrag mot koncernen. I 20/1998 företrädde advokaten ett medelstort bolag. Därefter tog han uppdrag mot bolagets dotterbolag. I 23/1998 tog advokaten uppdrag för en fastighetsägare angående fel i fastigheten trots att han biträtt ägarens fängesman vid dennes köp av fastigheten. I 77/1998 biträdde en advokat ena maken i försök att jämka ett äktenskapsförord, trots att advokaten medverkat vid äktenskapsförordets tillkomst. I 87/1998 hade advokaten för ett bolags räkning medverkat till att samarbetsavtal kom till stånd med ett säljbolag. Som likvidator i säljbolaget handlade han tvister mellan den ursprungliga klienten och likvidationsbolaget. I 13/1999 uttalade DN att när en advokat kom underfund med att han företrädde en klient som var motpart till en person, som ringt upp honom och redogjort för sitt ärende i avsikt att bli klient hos advokaten, borde advokaten ha frånträtt det tidigare uppdraget. I 17/1999 företrädde advokaten en bostadsrättsförening mot en bostadsrättsinnehavare. Sedan domstol förordnat att denne skulle avhysas träffades ett förlikningsavtal av innebörd att advokaten som god man skulle sälja bostadsrätten. Sedan bostadsrättsinnehavarens hustru ropat in bostadsrätten men nekats medlemskap i föreningen företrädde advokaten denna mot henne. Det borde han enligt DN:s uttalande inte ha gjort. I 109/1999 biträdde advokaten ett telefonbolag med krav enligt ett samtrafikavtal. Samma år hade motparten konsulterat byråkolleger och genom åren hade motparten haft flera förbindelser med byrån. I 35/2000 åtog sig advokaten att driva ett ärende mot ett företag gällande ett avtal, som advokaten på företagets uppdrag medverkat till. När man företräder ett konkursdrabbat företag (alltså inte konkursboet) bör man avstå från uppdrag mot konkursboet, uttalande i 85/2001. I 100/2001 hade advokaten biträtt ett bolag. Han accepterade därefter att bilda ett konkurrerande bolag ägt av honom själv och tidigare anställda i klientbolaget och tog plats i konkurrentbolagets styrelse. Enligt nämnden skulle han varken ha biträtt vid bildandet eller inträtt i styrelsen. Frågan om affärer med klient aktualiserades inte. I 165/2001 hade advokaten ett uppdrag för en stor aktieägare i ett fåmansbolag. Styrelsen i bolaget beslöt att en informell kommitté skulle granska klientens transaktioner med bolaget.

Advokaten accepterade att på uppdrag av bolaget granska kommitténs rapport. I 105/2001 lämnade ett stort antal nyckelpersoner en annonsbyrå, som varit advokatens klient i åtskilliga hänseenden, och beviljade sig själva arbetsbefrielse. Advokaten biträdde avhopparna med bolagsbildning för konkurrerande verksamhet. I 13/2002 hade advokaten biträtt en person i ärende angående äktenskapsskillnad och vårdnad. Därefter tog advokaten uppdrag för den tidigare klientens hustru angående bodelningsfråga. I 71/2002 accepterade en till byrån knuten konsult att vara skiljeman i en tvist, där en av byråns största klienter var part. DN konstaterade att konsulten, ett förutvarande justitieråd, handlat i strid med god advokatsed men att principalen inte brustit i sin övervakningsplikt. Enligt VGA hade konsulten bort redogöra för klientförhållandet men om parterna då inte påkallat att han avgick skulle konsulten ha kunna fortsätta som skiljeman. I 84/2002 företrädde advokaten två dödsbon trots att de hade ett tvistigt mellanhavande. I 87/2002 och 43/2003 finns exempel på att man inte på uppdrag av en klient skall föreslå någon att företa en benefik rättshandling till förmån för klienten och vid accept biträda givaren vid upprättande av erforderliga handlingar. Ett sådant förfarande skapar ju en lojalitetskonflikt. I det första fallet hjälpte advokaten på uppdrag av sonen till en 86-årig kvinna till med en serie rättshandlingar, som syftade till att sonen utan avräkning vid kommande arv skulle erhålla huvuddelen av kvinnans förmögenhet. För detta fick advokaten varning, som dock omfattade också andra förseelser. I det andra fallet, som också gav varning, upprättade advokaten, som hade en stiftelse som klient, på uppdrag av stiftelsen och på dennas bekostnad förslag till testamente till förmån för stiftelsen. I 109/2003 konstaterade DN att inte ens om situationen är akut kan den, som företräder en man mot hustrun i mål om underhållsbidrag till barn, hjälpa hustrun mot en bank. I 254/2004 hade advokaten företrätt ett bolag i likvidation mot en revisor. När det så blev tvist mellan den advokat som var likvidator när tvisten med revisorn handlades och likvidationsboet, tog advokaten uppdrag för den förre likvidatorn mot bolaget. I sitt erinransbeslut underströk DN att relativt kort tid förflutit mellan de olika uppdragen. I 269/2004 biträdde advokaten en man när hans dotter förde talan om underhållsbidrag. 1996–1998 biträdde advokaten mannen och hans hustru beträffande skilsmässa och bodelning. När han 2003 biträdde en annan dotter mot mannen ansågs inte tillräcklig tid ha förflutit. I 18/2005 uttalade DN att en advokat, som på uppdrag av en minoritet av aktieägare och delvis på bekostnad av bolaget granskat ett avtal och bedömt dess giltighet,

inte borde ha tagit ett uppdrag som särskild granskningsman, där granskning av avtalet ingick som en del i uppdraget. I 93/2005 hade advokaten vid flera tillfällen medlat i en arrendetvist. När så ny jordägare inträdde i de avtal, som medlats fram, tog advokaten uppdrag för denne i ärende som berörde arrendeförhållandet. I 152/2005 rådde stora motsättningar mellan ägarna till ett aktiebolag, en stiftelse och en kommun. Trots att advokaterna hade ett ramavtal att företräda kommunen accepterade de att bli likvidator respektive att företräda sjuk likvidator i bolaget. I 32/2006 tog advokaten uppdrag som likvidator i ett aktiebolag trots att han möjligen hade bristtäckningsansvar mot bolaget. I 80/2006 varnades en advokat, som tog ett ärende mot ett likvidationsbolag som han företrätt. Han hade i 254/2004, omnämnt ovan, fått erinran för intressekonflikt just för att han tog ärende mot bolaget. När han nu åter tog uppdrag mot detta varnades han. En invändning, som ofta kommer från advokater, är att ett klientförhållande är formellt och att den reelle klienten är en annan. Så upplever säkert advokaten saken i många fall. En make kan till exempel vara en återkommande klient, som ber advokaten att biträda med ett inbördes testamente eller äktenskapsförord. Men även om det är den ene av två kontrahenter advokaten normalt har sina kontakter med, det är denne som påkallar advokatens biträde, och kanske är den som betalar hans räkning, skapar även ett formellt biträde en klientlojalitet. Saken illustreras väl av 145/2006. Där företrädde advokaten en amerikansk man. Biträdet ledde till att en fastighet köptes, formellt i hustruns namn. Hon kom också formellt att äga en motorbåt. Åt hustrun lämnar advokaten biträde både vid fastighetsköpet, med upprättande av självdeklaration och dessutom vid skadereglering när det gäller båten. När så advokaten biträdde mannen i ärende mot hustrun angående bättre rätt till fastigheten reagerade hustrun. Och DN gav henne rätt. Invändningen att det hela tiden varit mannen, som varit den egentliga klienten på byrån, lämnades utan avseende. En liknande situation erbjuder 16/2007. Där företrädde advokaten en far mot dennes son trots att advokaten på faderns uppdrag företrätt sonen i ett skatteärende, som väl närmast var föranlett av bulvanskap för fadern. Att advokaten alltid betraktat fadern som den egentliga klienten hjälpte inte, möjligen till delar beroende på att advokaten i skatteärendet fått insyn i sonens ekonomi. Det måste finnas fall, där biträde åt den som inte är den dominerande klienten är så obetydligt att ingen jävssituation uppkommer. Personligen tycker jag till exempel att ett biträde till båda makar med folkbokföringshandlingar vid återflyttning till Sverige inte skulle skapa lojalitet

mot mer än den som påkallat advokatens biträde, låt vara att om advokaten får insyn i bådars ekonomi eller personliga förhållanden, detta kan leda till ett annat resultat.

I 152/2006 innehöll ett avtal att tvister skulle slitas av tre personer, varav vardera parten skulle utse en, och de utsedda en tredje. Den ena partens ombud lät sig utses. Nämnden, som tolkade avtalet som ett skiljeavtal, tilldelade advokaten en erinran. Konkurrenslagstiftningen innehåller en regel om att kartellpart kan få ”strafflindring” om den medverkar i en kartellutredning. Därför skall advokat inte ta flera parter i en sådan utredning och kan inte heller, om han inledningsvis biträtt flera parter, därefter fortsätta ärendet för en part, 161/2006. I 163/2006 biträdde en advokat en kvinna, med vars make hon hade ett förhållande, med ansökan om äktenskapsskillnad. Hon varnades. I 56/2007 biträdde advokaten på uppmaning av mannen två makar med förslag till gemensam ansökan om äktenskapsskillnad, föravtal till bodelningsavtal och testamente för mannen. Eftersom advokaten inte gjort tillräckligt klart för hustrun att han bara företrädde mannen ansågs han, när han tog ett ärende för mannen mot hustrun, ha handlat i strid med god advokatsed. I 126/2007 ansågs en advokat, som kvarstod i ett uppdrag trots att han uppmärksammats på att han var jävig, förskylla varning. I 133/2007 klandrade advokaten ett testamente, som upprättats med biträde av en advokat som när testamentet skrevs var advokatens kompanjon. Det konstaterades också att det förhållandet att advokaten biträtt testator i familjerättsliga tvister utgjorde hinder för honom att ta uppdraget i testamentstvisten. I 180/2007 hade en person anlitat en byrå under en följd av år i olika angelägenheter – personligen och för bolags räkning. Några år efter det sista uppdraget tog en delägare ett uppdrag för en bank mot personen. I 182/2007 hade en advokat upprättat ett avtal för ett klientbolag. Han slutade på byrån 1997. 2001 försattes klientbolaget i konkurs. DN ansåg inte att en kollega på byrån kunde i egenskap av konkursförvaltare ta befattning med avtalet. I 31/2008, som nämnts ovan som ett exempel på bristande jävskontroll, fick advokaten varning när han kvarstod i det ärende han borde ha avstått från. I 56/2008 konsulterade styrelseledamöter i en bostadsrättsförening advokaten i fråga om jäv kunde anses föreligga för ledamöterna vid en upphandling av byggnadsentreprenad. Därefter tog advokaten ett uppdrag mot ledamöterna angående skadestånd på grund av entreprenaden. En ledamot i DN ansåg att båda uppdragen kom från föreningen och ville fria men majoriteten ansåg att jäv förelåg. Slutligen kan i detta sammanhang nämnas att majoriteten i DN ansåg att när en advokat

fått i uppdrag av en kommun att oberoende granska vad som förekommit i ett kommunalt ärende borde hon inte ta ett uppdrag för kommunen mot andra parten. Jag själv och två kolleger ville fria.

Uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag – hinder mot uppdrag för bolaget?

Att uppdrag som styrelsemedlem i aktiebolag inte principiellt hindrar advokat eller byråkollega att ta uppdrag för bolaget framgår av styrelsens uttalande från 2004:

Frågan har uppkommit om det är förenligt med advokats oberoende att utföra juridiska tjänster åt ett bolag, där advokaten är styrelseledamot.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har den 9 december 2004 antagit följande vägledande uttalande.

Principiellt möter det inte något hinder att en advokat som sitter i ett aktiebolags styrelse, eller annan advokat på samma byrå, utför uppdrag för bolaget. Vad nu sagts gäller både publika och privata aktiebolag och oavsett notering.

Situationen kan emellertid i konkreta fall vara sådan att det inte är förenligt med god advokatsed att vara styrelseledamot i och samtidigt ha klientuppdrag för ett aktiebolag. Utgångspunkten i sådana fall är att hinder då också föreligger för den som är i byrågemenskap med advokaten.

Frågan om hur koncernförhållanden påverkar frågeställningarna kan inte besvaras generellt. Om hinder möter för en advokat som sitter i ett moderbolags styrelse att motta uppdrag från moderbolaget, omfattar detta hinder normalt hela koncernen. Om en advokat som sitter i ett dotterbolags styrelse på grund av omständigheter i det enskilda fallet inte kan åta sig uppdrag för det bolaget, innebär detta emellertid inte nödvändigtvis att advokaten är förhindrad att åta sig uppdrag för moderbolaget. Frågan får avgöras från fall till fall.

Uttalandet tar bara sikte på frågeställningen ur advokatetisk synpunkt. I vissa fall kan nog styrelseuppdrag i noterade bolag samtidigt som byrån har uppdrag för bolaget strida mot bolagsstyrningskoden om advokaten i bolagsstyrelsen skall betraktas som oberoende. Här kan också advokatens bindning till större aktieägare spela in och sådan anknytning kan också påverka det lämpliga – ur kodens synvinkel – i att advokat ingår i aktiebolags valberedning. Också noteringsavtal kan ha betydelse.

”Friande avgöranden”

Bland ärenden, där DN inte funnit anledning att rikta kritik mot advokaten, kan nämnas 42/1990, där det inte ansågs fel att en advokat som tidigare företrätt en person nu biträdde en god man för personen i fråga i ärende angående återgång av gåva. I 3/1993 satt advokaten först i styrelsen för en bostadsrättsförening tillsammans med företrädare för allmännyttan. Det förhållandet att han suttit i styrelsen ansågs inte sedan bostadsrätter upplåtits och föreningens fastighet sålts utgöra hinder för honom att ta uppdrag mot föreningen och nya bostadsrättsinnehavare. I 150/1993 hade advokaten varit god man i ackordsförhandlingar för ett handelsbolag, som var komplementär i ett kommanditbolag. Han biträdde därefter en sparbank mot kommanditbolaget. DN uttalade att det ofta var olämpligt att god man tog ärende mot den i vars ackordsförhandlingar han varit god man, eftersom han kunde ha fått inblick i gäldenärens ekonomi. I det konkreta fallet förelåg enligt DN:s bedömning inte en sådan situation i förhållande till kommanditbolaget. Bedömningen förefaller vara rätt välvillig. Att byråkollega tidigare varit kompanjon med motparten grundar inte jäv, 101/1995. Likvidatorsuppdrag i ett bolag ägt av en person, har inte grundat jäv i ärende mot den personen, 49/2009. I 83/2000 hade en mor elva år tidigare försålt inventarier till en son. När advokaten nu företrädde sonen, och åberopade motfordringar mot skuld uppkommen vid överlåtelsen, ansågs det inte klandervärt. Advokaten hade i det första ärendet inte fått upplysningar, som påverkade sonens talan i det andra ärendet. En advokats påstående att motpartsombud inte borde ta uppdrag därför att han sammanlevde med sin huvudmans syster vann inget gehör i 27/2001. I 196/2004 ansågs en advokat inte ha gjort fel när han tagit ett civilmål där ett huvudvittne, som möjligen kunde bli tilltänkt motpart till advokatens huvudman, hade en son, som arbetat på advokatens byrå. I 150/2005 tog advokat uppdrag för Näringsdepartementet att granska motparts verksamhet. Det tyckte DN inte var fel. I 47/2007, också refererat i avsnitt om tystnadsplikt, hade advokaten biträtt en person med att upprätta testamente, som gynnade en dotter framför en annan. Advokaten företrädde senare testamentstagaren mot den förfördelade systemen. Två ledamöter i DN ansåg att det var fel att göra så men majoriteten i DN friade.

Rätt att frånträda uppdrag när skyldighet inte föreligger

Även om en advokat alltid har rätt att avböja ett uppdrag (utan att ange skälet, bara han gör klart att uppdraget avböjs) har han inte lika automatiskt rätt att frånträda ett uppdrag han åtagit sig. Huvudregeln är klar: har man väl tagit på sig ett ärende skall det fullföljas. Att det kan finnas skyldighet att avträda ett uppdrag när ett jävsförhållande uppmärksammas behandlas under avsnittet om intressekonflikter. Också situationer där klienten instruerar advokaten att handla oredligt eller i övrigt oetiskt behandlas i annat sammanhang. Här skall behandlas den situation som uppkommer, när advokaten utan att skyldighet föreligger önskar avträda ett pågående uppdrag. VGA 3.6 anger för sådana situationer följande:

En advokat får inte utan klientens samtycke frånträda ett uppdrag, om inte advokaten är skyldig att frånträda uppdraget eller annars giltigt skäl kan åberopas. Giltigt skäl för att frånträda ett uppdrag kan vara att

1. klienten vid överlämnande av uppdraget medvetet undanhållit sådana omständigheter som skulle ha varit väsentliga för advokatens bedömning för antagande av uppdraget,
2. klienten i orimlig grad betungar eller besvärar advokaten och inte kan förmås till rättelse,
3. klienten lämnar advokaten instruktioner att utföra uppdraget på ett sätt som uppenbarligen är gagnlöst eller strider mot klientens intressen och trots påpekande vidhåller dessa instruktioner,
4. klienten i väsentliga avseenden handlar i strid med advokatens råd eller annars klart ger till känna att klienten förlorat förtroendet för advokaten, eller
5. klienten trots påminnelse inte betalar förskott eller ersättning som advokaten har rätt att fordra på grund av uppdraget.

Som framgår av texten är regeln inte avsedd att vara uttömmande. Det skall också sägas att rätten att frånträda kan vara beroende på hur långt ärendet drivits. Det får väl antas att om en advokat vid klientens besök lovar att åta sig hans ärende, men vid den första genomläsningen av de dokument klienten överlämnat finner, att han inte skulle ha tagit på sig ärendet, kan ångra

sig om detta inte medför risk för rättsförlust för klienten. Något sådant fall har mig veterligt inte förekommit på senare år. Självfallet får advokaten i en sådan situation inte debitera klienten arvode med mindre dokumentationen bortom varje tvivel visar att uppdraget omöjligt kan vinna framgång och advokatens arbete klarlägger detta förhållande.

I vart fall om inte klienten vilselett advokaten får frånträdandet inte ske på sådant sätt eller vid sådan tidpunkt, att klienten skadas. Som framgår av referatet av praxis nedan är det inte tillåtet att frånträda ett uppdrag omedelbart före en förhandling, och den regeln kan väl sägas ha tillkommit inte bara av omtanke om klienten utan också om motparter, domstolar och myndigheter. I 57/2007 ansågs emellertid inte motparten ha ett berättigat intresse av att advokaten fortsatte sitt uppdrag. I förlikningsavtal hade föreskrivits att advokaten på visst sätt skulle delta i en besiktning. En sådan kom till stånd men parterna blev inte ense om rättsverkningarna. I den situationen kunde motparten inte påfordra att advokaten fortsatte sitt uppdrag, och deltog i nya besiktningar. Fallet har refererats också nedan i avsnitt om förhållandet till motpart.

Ibland kan det vara svårt att avgöra om det förhållandet att advokaten anser sin befattning med ett ärende avslutat beror på att han frånträder uppdraget, eller har avslutat det. Svenska advokaters dokumentation av omfattningen av deras uppdrag lämnar en hel del övrigt att önska. I långt högre utsträckning än som verkar ske borde advokater lämna uppdragsbekräftelser. Law Society lägger i England och Wales långt gående plikter på solicitors att skriftligen bekräfta vad advokaten åtagit sig – och dessutom redogöra i bekräftelsen för sina debiteringsprinciper. Tjänstedirektivet inom EU medför, som ovan angivits, liknande förpliktelser. En sådan ordning har säkert i många fall stort fog för sig. I DN har antagits att advokaten har ett stort ansvar för att klargöra eventuella begränsningar i sitt åtagande att driva ett ärende. Holger Wiklund uttalar på ett ställe en för mig närmast obegriplig åsikt. Han menar, att om en advokat åtagit sig att driva ett ärende inför domstol, kan man in dubio inte begära att advokaten driver det i mer än en instans. Jag finner föga fog för den åsikten. I 46/1999 fick en offentlig försvarare också en erinran när han vägrade att söka ett enligt advokaten omöjligt prövningstillstånd. Jag tror inte att det var uppdragets karaktär av offentligt försvar som ensamt var avgörande för DN:s beslut.

I 125/1992 hade advokaten inte fått betalt för en faktura, som förföll till betalning i augusti. Han meddelade muntligen och skriftligen att han inte kunde biträda klienten om han inte fick betalt. Några dagar före utsatt

förhandling hade han dock en kontakt med klienten i sak och diskuterade en eventuell uppgörelse. Dagen före en utsatt förhandling i december samma år frånträdde han uppdraget. Erinran. Samma påföljd utdömdes för principal när biträdande jurist dagen före förhandling i Arbetsdomstolen frånträdde uppdrag under påstående att han inte kunde få kontakt med huvudmannen, och att begärt förskott inte inbetalats, 228/2004. I 40/2005 fick advokaten en erinran när han, troligen fullständigt riktigt, bedömde det som utsiktslöst att väcka talan i ett arbetsrättsligt ärende men meddelade klienten detta först kort tid innan talerätten preskriberades. När biträdande jurist, som lämnade klient i sticket strax före huvudförhandling i hovrätt, inte kunde visa att hon gjort helt klart för klienten att fortsatt biträde förutsatte att utvidgad rättshjälp kunde meddelas uttalade DN i ärende mot principalen, att juristen borde fortsatt sitt biträde, 46/2006. I 45/1993, som ledde till uteslutning för en lång rad förseelser, uttalade DN att det låg på varningsstadiet att hota frånträda ett uppdrag för klienter när försäkringsgivare inte ville lämna a conto-ersättning i rättsskyddsärende.

Av 59/1998 framgår att bevisbördan för att godtagbara skäl att frånträda ett uppdrag finns ligger på advokaten och när sådana inte lämnades fick advokaten erinran. 181/2006 visar, att om advokat vill uppställa som förutsättning för biträde att rättshjälp kan meddelas, måste man vara glasklar på den punkten. Otydlig advokat fick erinran.

Det förhållandet, att klient i annat ärende uttalar brist på förtroende för advokaten, ger inte denne rätt att frånträda ett uppdrag, 112/2001.

Här skall slutligen som exempel på rätten att avträda, när a conto-fakturer som advokaten har rätt att utfärda inte betalas, hänvisas till 34/2005 där bodelningsförrättare som inte fick betalt för fakturer avseende nedlagt arbete ansågs ha rätt att begära sitt entledigande.

Förhållandet till motpart

Under avsnitt om advokats sanningsplikt behandlas den sanningsplikt, som råder mot motpart. På motsvarande sätt behandlas i avsnitt om förbud mot kränkningar också förhållningssätt mot motparter. Också i andra avsnitt, främst det om otillbörliga åtgärder, förekommer uttalanden om förhållandet till motpart.

Här skall främst behandlas frågor om motpartsförhållandet, som inte beskrivs på annat ställe i framställningen. Bland annat behandlas följande regler i VGA:

5.1 2 och 4:

Otillbörliga åtgärder är bland andra:

2. ansökan om betalningsföreläggande, konkursansökan eller betalningsanmaning före konkursansökan i fall då advokaten vet att det mot fordran görs invändning som inte är uppenbart ogrundad, eller
4. omotiverad kontakt med utomstående eller hot om sådan åtgärd.

och 5.2:

Förvarning om rättsliga åtgärder

5.2.1 Rättslig åtgärd mot en motpart får inte vidtas utan att motparten först har beretts skälig tid för att ta ställning till klientens anspråk och möjlighet att träffa en uppgörelse i godo.

5.2.2 Rättslig åtgärd får dock vidtas utan förvarning, om ett dröjsmål skulle medföra risk för rättsförlost eller annan skada för klienten samt om det annars finns särskilda skäl för att skyndsamt vidta sådan åtgärd.

Under särskilda rubriker behandlas frågor om regler för advokats handlande då motparten saknar ombud eller biträde, om när motparten anlitar advokat och när motparten framlägger förlikningserbjudanden.

Hot om konkursansökan, konkursanmaning och betalningsförelägganden

Reglerna om ansökan om betalningsförelägganden, konkursansökan och konkursanmaning har gett upphov till rätt omfattande praxis. Reglerna är enkla: Ansökan om betalningsföreläggande, konkursansökan och kon-

kursanmaning får inte användas då advokaten vet, att mot klientens krav riktas anmärkning, som inte är uppenbart ogrundad. Inte heller får i sådana situationer hot om de angivna åtgärderna framställas. Regeln när det gäller betalningsföreläggande uttalades bland annat i 112/1998. Brott mot regeln gav i 94/2000 erinran. Men när kvittningsinvändning var sådan, att man kunde bortse från den, blev det ingen påföljd i 13/2005. Och när motpart i 113/1998 inte ansåg sig bunden av förlikningsavtal därför att fel bankkonto angivits i ett avtal var det inte fel att ansöka om betalningsföreläggande. Likadant blev resultatet i 13/2005, där motparten förklarade sig sakna betalningsförmåga och framställde utomordentligt vag kvittningsinvändning. Att motpart tidigare till huvudmannen bestritt fordran gör inte att advokat måste avstå från inkassoskrivelse, 24/2003. När ansökan om betalningsföreläggande inges måste advokaten vara noggrann med att tillse att rätt person söks, uttalande i 144/1994. Och söker advokat inkassera belopp skall grunden för fordran anges med tillräcklig tydlighet, 24/2003.

Konkursansökan, kursanmaning och hot om sådana åtgärder trots vetskap om att fordran är tvistig har gett erinran i bland annat 33/1993, 101/1993, 66/1994, 95/1995, 136/1995 (principalansvar), 102/1996, 98/2001, 117/2001 och 118/2008. I 107/1998 fann tingsrätt att återopad motfordran saknade grund. Advokaten friades. Men det förtjänar att framhållas att ur etisk synpunkt är det slutliga resultatet av prövningen inte det avgörande. Avgörande är i stället vad advokaten kunnat överblicka när beslut om åtgärd togs. Varje misslyckad konkursansökan är inte med nödvändighet disciplinär och det motsatta gäller också – det förhållandet att en rättslig prövning leder till att en invändning ogillas medför inte automatiskt att ansökan om betalningsföreläggande eller konkursåtgärd framstår som godtagbar.

I några fall har brott mot reglerna om konkursansökan varit så flagranta, att varning tilldelats. Det har rört sig om något fall där det var helt uppenbart att motparten inte var på obestånd, 35/1994, eller där advokaten tidigare gjort sig skyldig till liknande förseelser, 4/2005.

Opåkallade hänvändelser till utomstående

Omotiverade kontakter med utomstående skall inte förekomma och advokat får inte heller hota med sådan åtgärd. I 85/1995 sände advokaten i en infekterad granntvist kopia av sitt brev till motparten till polismyndighet, trots att detta på intet sätt var påkallat för att tillvarata klientens rätt. Advokaten fick erinran. I 17/1994 fick advokaten en varning när han som

påtryckning översände en stämningsansökan till en bostadsrättsförening, där motparten var medlem. Stämningsansökan hade till yttermera visso aldrig getts in. I 10/2000 erinrades advokaten, när han hos motpartens arbetsgivare begärde att denne skulle innehålla delar av gäldenärens lön, trots att något beslut om utmätning i lön inte förelåg. Däremot har en cirkulärskrivelse till motparts fordringsägare med förfrågan om fordringar var till salu inte ansetts strida mot bestämmelsen i nuvarande 5.1.4 i VGA (57/2002) och kritik har heller inte riktats mot advokaten i 185/2006. I sistnämnda ärende hade motpart oanmäld kommit upp på advokatens byrå medförande en vän, och de båda sammanträffade med advokaten. Advokaten tog därefter kontakt med vännen. Med hänsyn till att motparten själv tagit med vännen till byrån ansågs hänvändelsen till vännen inte strida mot god advokatsed.

Meddelande till motpart innan rättslig åtgärd vidtas

Regeln om att rättsliga åtgärder skall föregås av meddelande till motparten har belysts i några avgöranden. I 102/1999 uppgav advokatens klient att klienten och hans hustru var överens om äktenskapsskillnad men att hustrun inte ville underteckna en ansökan. När advokaten utan föregående meddelande ansökte om stämning fick han erinran. Däremot blev det ingen påföljd när två makar enligt advokaten träffat överenskommelse om gemensam ansökan om äktenskapsskillnad. Advokaten tillställde makarna en gemensam ansökan. När denna inte återkom undertecknad efter åtta dagar stämde advokaten och DN riktade inte anmärkning mot honom för detta. I 91/2001 stämde en advokat i ett vårdnadsmål, där talan redan väckts i annan domstol angående umgängesrätt. Eftersom advokaten inte meddelat att stämningsansökan kunde komma att inges erinrades han. Samma blev påföljden, när en advokat i ett hyresmål väckte talan utan att dessförinnan undersöka möjligheten av en uppgörelse. I 19/2005 försvarade sig en advokat, som efter segslitna förhandlingar väckt talan utan föregående meddelande i mål om fel i fast egendom, med att en av motparterna levde under oordnade förhållanden, och det var viktigt att dennes egendom inte skingrades. När kvarstad inte söktes gjorde advokatens försvar inte intryck på DN, som tilldelade erinran. I 48/1997, som avsåg skadeståndsskyldighet i anledning av att Estonia förlist, väcktes utan föregående meddelande talan mot styrelseledamöterna i ägarrederiet. Advokaten försvarade sig framgångsrikt med att det var fara i dröjsmål; risken var att talan annars väcktes i annat land. Fallet illustrerar annars att det normalt finns starkt fog för

regeln; en av styrelseledamöterna, den som gjorde anmälan till DN, hade inte varit medlem i styrelsen när den påstått skadebringande handlingen begicks, och hade han fått tillfälle att bemöta anspråken hade han med all sannolikhet sluppit figurera i rättegången. I 14/2003 väcktes talan om äktenskapsskillnad av advokat som god man utan föregående meddelande. Advokatens försvar var att det rörde sig om ett mycket kort äktenskap, att klientens hälsa vacklade, och att genom att äktenskapsskillnaden åvägbringades så fort som möjligt skevdelning vid kommande bodelning skulle kunna ske. En mycket knapp majoritet i DN tyckte att advokatens åtgärd hade fog för sig. Fyra ledamöter tyckte att brådskan inte var tillräcklig för att motivera avsteg från huvudregeln. I 40/1999 ansågs behovet av att få en anteckning i lagfartsspalten enligt JB 19:30 så angeläget, att stämning fick väckas utan föregående meddelande. Det rörde sig om en 81-årig man, som sålt sin fastighet till vad som ansågs vara uppenbart underpris. Risk förelåg enligt advokaten att fastigheten skulle säljas.

Skäligt rådrum

Hur långt rådrum motpart skall lämnas beror rimligen på sakens beskaffenhet. I 111/2000 bedömdes fem dagars rådrum i fordringsmål som alltför kort och medförde erinran, som dock täckte också andra förseelser. Två dagars rådrum bedömdes – rätt självklart – i 37/2003 som för kort och gav erinran. Tre dagars rådrum i ärende angående lönefordran ansågs i 3/2001 för kort, uttalande, som möjligen kan förklaras med de preskriptionsregler som är kopplade till förmånsrätt för just lönefordringar. Påföljden borde annars normalt ha blivit erinran. I 19/2000, som också avsåg tre dagars rådrum, bedömdes en tredagarsfrist vara så kort att erinran tilldelades. I 72/2003 bedömdes krav om betalning inom åtta dagar som skäligt rådrum, när kravet sändes med A-post.

Här skall slutligen nämnas att när en advokat, som företräder en delägare mot annan i ett dödsbo, kallar till bouppteckning med åtta dagars varsel anses fristen för kort, 159/2006. Nämnas kan också att motpart inte har anspråk på att talan verkligen väcks inom tid som anges i meddelande. I 132/2003 angav advokaten att talan avsågs bli väckt inom fjorton dagar men dröjde ett år. DN ansåg inte att förhållandet (såvitt avsåg motparten) var klandervärt.

Oreglerad omsorg om motpart

Praxis i DN visar också att även när uttryckliga regler i VGA saknas kan

advokat ha skyldigheter mot motpart, dock aldrig någon som bygger på lojalitet. Det är inte tillåtet att försöka lura motpart. I 13/1993 föreslog advokaten efterarvingar att de skulle nöja sig med ett mindre belopp. Advokaten visste att boet innehöll mycket betydande värden. Förfarandet ledde till varning. När en kvinna inte antecknats som aktieägare i en aktiebok förbjöd advokaterna henne att rösta vid stämma i bolaget trots att de visste, att hon tecknat och betalat aktier i en emission, och trots att det var advokaternas klient som skulle verkställt anteckningen. Framställs krav mot en person skall advokaten med omsorg pröva att kraven riktar sig mot rätt person. I 15/1998 invände den, som krav riktade sig mot, att fel person söktes. Nämnden uttalade att i den situationen borde advokaten gjort en noggrann utredning. När anledning uppkommer att motpart, som betalat utdömda rättegångskostnader till advokat, i stället borde betalat en del till staten, kan advokaten inte förklara, att eftersom saken ligger tre år tillbaka i tiden bryr hon sig inte om att forska i sin bokföring. Erinran. I 106/2007 tyckte DN:s majoritet inte att advokat borde ha medverkat till ett uppenbart gagnlöst överklagande av deldom på äktenskapsskillnad. Motparten ville gifta om sig och överklagandet fördröjde det nya äktenskapet, vilket synbarligen var den klagandes avsikt. Tre ledamöter ansåg inte att det var klandervärt att använda det i och för sig lagliga rättsmedlet. I 264/2004 uttalade nämnden att en advokat gjort fel. I ett skiljeförfarande hittade advokaten i motpartens lokaler en handling, som hade betydelse för processen. Han visade den för motpartsombudet och tog därefter utan tillstånd med sig handlingen. Det borde han inte ha gjort. Inte heller får en advokat begära att en bank lämnar ut uppgifter om motpartens tillgodohavanden. I 31/1993 skrev advokaten till en bank och begärde, utan att markera att han bara företrädde mannen, att få ut uppgifter om båda makarnas bankräkningar. Förfarandet ledde till erinran. I 58/1994 blev utgången den motsatta. En anmälare klagade över att en advokat i ett hyresärende medverkat till att hyresgäster i en fastighet samlade in uppgifter om hur motpartens lägenhet användes. Förfarandet var enligt DN invändningsfritt. Inte heller i 57/2007 klandrades advokaten. I ett förlikningsavtal hade föreskrivits att advokaten skulle delta i en viss besiktning. En sådan kom till stånd men tvist uppkom om rättsverkningarna av denna. I den situationen hade inte motparten ett berättigat krav på att advokaten skulle ställa sig till förfogande vid en ny besiktning. Fallet har också refererats ovan.

I avsnitt om sanningsplikt anges att advokat inte får vilseleda motpart. När advokat av oaktsamhet felaktigt i brev till motpart påstod att bostads-

arrende upphör vid arrendatorns död fick advokaten erinran, 40/2003. Och samma blev påföljden i 112/1997, där advokaten grundlöst krävt motpart på ränta avseende utdömda rättegångskostnader i ärende, där rättshjälp förekom.

Kreditupplysningar

Advokat får inte i syfte att den egentlige intressenten döljs begära kreditupplysning avseende privatperson. I 47/2000 hade advokaten för en utländsk klients räkning begärt en sådan kreditupplysning. När privatpersonen hörde av sig och begärde uppgift om vem som var den bakomliggande beställaren ville advokaten först inhämta klientens samtycke innan han röjde dennes identitet. Kort tid efter det första samtalet får han tillståndet och han ringer då upp privatpersonen och berättar klientens namn. Ingen påföljd, men hade klienten vägrat hade advokaten ändå varit skyldig att avslöja klientens identitet. Med andra ord skall man i en situation som den beskrivna ange för klienten att det kommer fram vem denne är.

Samfundsstyrelsen har gjort följande vägledande uttalande om kreditupplysningar:

Att begära en kreditupplysning om en motpart kan ingå som en normal del av ett advokatuppdrag.

Om motparten är en fysisk person eller ett handelsbolag eller kommanditbolag skall ett kreditupplysningsföretag enligt gällande regler innan en kreditupplysning lämnas ut, begära uppgift om vem den egentlige beställaren av upplysningen är. En advokat måste således, innan en kreditupplysning om en sådan motpart begärs, av sin klient inhämta samtycke till att klientens namn uppges vid beställningen. Utan sådant samtycke får kreditupplysning inte begäras.

Redovisning till motpart av klientmedel

Vid redovisning av klientmedel kan det vara nödvändigt att viss hänsyn visas motpart. I 154/2005 hade advokaten mottagit en handpenning avseende en fastighet ägd av hans klient och en annan person. Han var då inte berättigad att redovisa hela handpenningen till klienten och fick, när han gjorde så, erinran. Också motpart har ett berättigat krav på att klientmedel, som skall utbetalas till motparten, redovisas utan dröjsmål. I 23/1999 dröjde advokaten mer än tre månader med sådan redovisning, vilket gav varning med straffavgift 5 000 kronor. I 50/1997 klarläggs en viktig princip: varken

motparten eller motpartens advokat har någon särskild rätt i klientmedel, som advokat uppburit från rättsskyddsbolag, även om motpartens kostnader utgjort en del av basen vid beräkning av det som betalas ut. Advokaten skall behandla medlen som vilka klientmedel som helst, vilket torde betyda, att om klienten begär det, överskott sedan advokaten tillgodogjort sig vad han är berättigad till kan redovisas till klienten.

Integritetskränkande åtgärder

Advokat får inte opåskallat göra intrång i motpartens integritet. I 119/2005 erinrades en advokat, som skickade meddelande till motparten på sådant sätt, att personalen på ett behandlingshem för alkoholproblem kunde ta del av uppgifter om motpartens personliga förhållanden. I 33/1995 blev påföljden densamma, när advokaten skickade telefax till motpartens arbetsplats utan att förvissa sig om att telefaxet togs emot av motparten personligen. (Annorlunda blev i klientrelationen bedömningen i 85/1999, där advokaten skickade fax till sin klient. Klienten hade själv lämnat numret till faxen och när advokaten via faxnumret krävde arvode betalt via faxen blev det bara ett uttalande att detta var olämpligt.) I 89/2001 skickade en biträdande jurist brev till en polisman adresserat till polismannen på dennes arbetsplats. DN uttalade att principalen brustit i sin övervakningsplikt, när han inte tillsåg att brevet märktes på sådan sätt, att det framgick att det rörde en privatangelägenhet. Men av 8/1997 framgår att det inte är fel att till en delgivningscentral öppet skicka en konkursanmaning.

Motparts rätt att få ut handlingar

I några fall har motparts rätt att begära ut handlingar från advokat prövats. I 91/2007 hade advokaten åtagit sig att förvara ett gåvobrev, varigenom en överlåtelse av fast egendom fullbordats. Advokaten accepterade att givaren uppställde villkoret att gåvobrevet inte fick lämnas ut till gåvotagaren utan givarens samtycke. Det borde han inte ha gjort. Och också det förhållandet att advokaten, sedan givaren avlidit, vägrade att lämna ut gåvobrevet till boutredningsman, klandrades av DN, som fann att båda förhållandena skulle medföra erinran. Motsatt utgång blev det i 48/2001. Advokaten vägrade att till en känd bolagsplundrare lämna ut de originalfullmakter advokaten hade att företräda ett bolag. Motparten var behörig att företräda bolaget men advokaten menade att motpartens förvärv av aktierna i detta var oklart.

Exekutiva åtgärder

Enligt DN:s uppfattning måste den, som dömts att prestera något, själv ta initiativet till att prestationen fullgörs. I 112/1999 riktades ingen anmärkning mot advokat, som utan föregående varning begärde verkställighet av dom sju dagar efter det att domen meddelats. Och av 82/2005 framgår, att en prövningsavdelning inte fann skäl att klandra en advokat, som för sin klients räkning utan föregående varning sökte verkställighet av dom mot kollega. Men när advokat i 89/2005 begär utmätning för fordran på staten avseende utdömda rättegångskostnader fann DN att åtgärden var obefogad, eftersom staten inte kunde förväntas undandra sig sin betalningsskyldighet, och advokaten erinrades. Precis som i all annan verksamhet skall advokat i verkställighetsärenden vara noggrann. I 43/1995 fick advokaten en erinran när han sökte verkställighet av en tingsrättsdom trots att hovrätt nedsatt motpartens betalningsskyldighet. Ansökan om verkställighet för utdömda rättegångskostnader gav, när motparten redan erlagt beloppet, i 119/1999 erinran. I 114/2001 uttalade DN, att det var oförenligt med god advokatsed att ansöka om verkställighet av hela ett utdömt belopp när viss avbetalning skett. I 1/2000 erinrades en advokat, som fått fordran avseende utdömda rättegångskostnader överlåten till sig, för att advokaten krävde motparten, trots att han visste att kronofogden mätt ut fordran för klientens skulder och därvid meddelat motparten förbud att betala till annan än kronofogden.

Skyldighet att mottaga delgivning och erkänna mottagandet av handlingar

Är advokat behörig att för klientens räkning motta delgivning får han inte undandra sig att göra det, 13/2001 och 123/2004. Det kan vara god advokat-teknik att inte i alla sammanhang använda sig av standardfullmakter, som medger delgivning. Advokat är skyldig att på begäran erkänna mottagandet av handling. Detta framgår av 156/1994. DN konstaterade där att en advokat inte kunde undandra sig att skriftligen erkänna att han emottagit en konkursanmaning, även om han inte därmed tog ställning till rättsverkningarna. Han hade faktiskt fått handlingen och det var han på begäran skyldig att skriftligen erkänna.

Åtgärder med av motpart undertecknad handling

Att advokat inte har rätt att göra ändringar i av motpart undertecknat avtal eller undertrycka ett sådant avtal är väl självklart. I 188/2004 fick advoka-

ten varning när hon utan motpartens samtycke i av denne undertecknat avtal ändrade ordningsföljden för de veckor, under vilken umgängesrätt skulle utövas. I 67/1998 hade klienten undertecknat ett köpeavtal, som redan undertecknats av köparen och en annan delägare i fastigheten. Hon överlämnade det undertecknade avtalet till advokaten med instruktion, att det inte fick utlämnas utan hennes samtycke. När samtycke sedermera vägrades rev advokaten avtalet. Förfarandet ledde till varning.

Otillbörliga åtgärder

I VGA behandlas frågan om otillbörliga åtgärder för att gynna klientens sak under huvudrubriken Förhållandet till motpart. Åtskilliga sådana åtgärder kan emellertid rikta sig mot andra än en motpart – till exempel vittnen, målsäganden, sakkunniga, tjänstemän hos myndighet, motpartsombud och tredje man. I det följande gör jag ingen skillnad mellan målgrupperna även om det ligger i sakens natur, att de flesta av de behandlade åtgärderna typiskt sett riktar sig mot motparter.

VGA 5.1 lyder:

Otillbörliga åtgärder

En advokat får inte försöka främja klientens sak genom otillbörliga åtgärder mot motparten.

Otillbörliga åtgärder är bland andra:

1. anmälan till myndighet om brott eller annat som saknar fog eller samband med uppdraget, liksom hot om sådan anmälan,
2. ansökan om betalningsföreläggande, konkursansökan eller betalningsanmaning före konkursansökan i fall då advokaten vet att det mot fordran görs invändning som inte är uppenbart ogrundad,
3. skandalisering av motparten eller hot om sådan åtgärd, eller
4. omotiverad kontakt med utomstående eller hot om sådan åtgärd.

Den yttersta gränsen för vad en advokat kan tillåta sig som påtryckning för att gagna sin klient följer av straffrätten och andra lagbud, till exempel regler om tystnadsplikt. Men en advokat har också, vilket bland annat följer av portalbestämmelsen i VGA, inte bara att hålla sig inom lagens gränser. Han skall också tillvarata sin klients intressen *inom ramen för god advokatsed*. Och god advokatsed innebär att man måste ta viss hänsyn till andra, även om en tilltänkt åtgärd inte är direkt olaglig. Holger Wiklund anger som norm att advokat över huvud taget inte skall – vare sig avsiktligt eller

ej – tillfoga klientens motpart större obehag än vad som är nödvändigt för ett behörigt tillgodoseende av klientens intressen.

Katalogen i 5.1 är, som framgår av texten i bestämmelsen, inte uttömmande. Den fångar dock enligt min mening upp de flesta situationer, där advokat bör iaktta stor försiktighet. Med skandalisering avses enligt kommentaren, att advokat med otillbörliga uttalanden vänder sig till en obestämd krets. För min egen del anser jag att man kan skandalisera någon, även om det som yttras i sig inte är otillbörligt ens i vidsträckt mening. Men kanske kommentaren skall läsas så, att det otillbörliga ligger i syftet med att man lämnar uppgiften till en vidare krets, eller hotar med att göra så. Om syftet är att förmå den uppgiften avser att handla på visst sätt är väl förfarandet nästan alltid otillbörligt.

Punkten 2 i VGA är en kodifiering av praxis från DN. När det gäller konkursanmaningar, konkursansökningar och hot om sådana är praxis rikhaltig. Erinran är normalpåföljden, utdelad till exempel i 33/1993, 101/1993, 66/1994, 95/1995, 136/1995, 8/1997, 102/1996, 117/2000 och 118/2008. Om advokat trots tidigare erinran för samma förseelse upprepar samma sorts otillbörliga handlingssätt blir påföljden varning, 4/2005. Och i 35/1994 varnades en advokat när han i två fall ingav konkursansökan mot företag, där det fanns all anledning att förmoda att de inte var på obestånd. I 107/1998 godtogs advokatens handlingssätt. Advokaten gav in konkursansökan trots att motfordran påstods. Tingsrätten fann dock att det inte funnits fog för påståendet om motfordrans existens. Jag vill emellertid mana till försiktighet när det gäller att tolka avgörandet. Det är inte frågan om motfordran slutligen visar sig existera eller inte som är avgörande för etiken. Finns en osäkerhet skall inte konkurshot eller konkursansökan tillgripas och man kan alltså inte i alla situationer freda sig med att visa, att motparten i slutändan visade sig ha fel. Att konkursanmaning normalt inte får tillgripas då fordran är föremål för process är väl närmast uppenbart, erinran i 5/2007.

Myndighetsanmälningar och hot om sådana

Advokat bör iaktta den största försiktighet när det gäller polisanmälan, annan anmälan till myndighet eller hot om sådan åtgärd. Flera av de ärenden, som refereras i avsnitt om kränkande uppgifter, innefattar också otillbörliga åtgärder. Här skall ytterligare några ärenden omnämnas, där erinran tilldelats: 82/1994, hot om polisanmälan för sexuella övergrepp om skadestånd inte betalades, 115/1995, hot om polisanmälan för trolöshet mot huvudman om vissa krav inte frånges, 23/2001, 77/2001, påstående i brev till motpart

att denne handlar oseriöst och obefogat hot om polisanmälan, 160/2007, hot om polisanmälan om hyresvärd inte frånfull krav på såvitt kunde bedömas klar hyresfordran om 4 miljoner kronor och 98/2008, hot utan tillräcklig grund om polisanmälan. Även hot, som framställs indirekt, kan medföra disciplinärt ansvar. När advokaten i 69/2001 skriver till motpart att byråkollega hittills förmått huvudmannen att avstå från polisanmälan, och att advokaten hoppas att det så skall förbli, erinrades advokaten. I några fall har påföljden blivit varning. När advokat, som inte fått betalt för sin räkning, hotar med polisanmälan gav det varning, 105/1999. Samma påföljd blev det i 23/2001. Där medverkade advokaten till polisanmälan för bedrägeri avseende påstådda fel i fast egendom. I 18/1999 tilldelades också varning. Advokaten hotade inte bara en revisor med polisanmälan för ett avtal revisorn upprättat, utan uttalade samtidigt, att han förutsatte att revisorn i kommande rättegång skulle vittna till fördel för advokatens klient. Och i 77/2007, där advokaten påstod att motparten begått brott och hotade med polisanmälan blev påföljden varning. Samma var förhållandena och påföljden i 155/1993. Exempelen visar, att den advokat som hotar med polisanmälan, skall ha mycket på fötterna. Ett sådant hot förutsätter att advokaten noga överväger om brott verkligen förövats och advokaten kan därvid – precis som när det gäller kränkande uppgifter – inte bara lita på vad klienten säger. Han måste själv så långt möjligt är förvissa sig om att brottsmisstanken är välgrundad.

Andra hot

Hot om avhysning från bostadslägenhet har framstått som alltför långtgående i 13/2004. Där hade fastighetsägaren, efter det att en brand totalförstört en lägenhet, bedömt att tidigare hyresgästs rätt till lägenheten upphört. Tvist uppkom mellan hyresgästen och hyresvärden och i den hotade hyresgästens advokat ett par, som i god tro förhyrt den numera reparerade lägenheten, med avhysning om paret inte flyttade ut. Hotet bedömdes som otillbörlig påtryckning och gav erinran. Erinran blev också påföljden i 212/2007. En hyresgäst, ett svenskt storföretag, sade med stöd av hyreslagstiftningen upp ett avtal om hyra avseende advokatens privatägda bostadsrättslägenhet innan avtalstiden gick ut. Advokaten hotade då att skandalisera företaget. I avsnitt om agerande mot vittnen har 146/2003 refererats. Hot om att vittne kunde komma att hämtas inför ögonen på sina arbetskamrater ansågs alltför bryskt, erinran. Hot i arbetsrättsligt ärende att anmäla arbetsgivare för skattemyndighet och om skandalisering i massmedia gav varning. Fallet är

ett gott exempel på att hot om myndighetsanmälan, som inte har samband med klientens ärende, alltid är otillbörligt. Varning blev det också i 128/1992 för den advokat, som i mål angående fel i fast egendom förklarade att inte bara domstolen, utan också press, radio och TV, skulle komma att få del av utredningsmaterial och gjorda videoinspelningar. Varning blev det också i 118/2006, där advokaten i diskussion med Barncancerfonden om arvode i boutredning hotade med att inte rekommendera klienter att testamentera till fonden. Slutligen skall här nämnas 124/1999, där advokaten, som tyckte att hans hustru tidigare make trakasserade henne, hotade med att se till att maken och dennes syster inte fick stanna i Sverige. Fallet är refererat också i avsnittet om advokatverksamhet eller inte.

I 124/2001 gjorde advokaten gällande att biträdande jurist borde tänka sig för när det gällde att framföra oriktiga uppgifter. Annars kunde bekymmer uppkomma vid ansökan om inträde i samfundet. Advokaten erinrades. Varning blev det för den advokat, som i 105/1998 hotade biträdande jurist med ofördelaktigt yttrande i blivande ansökan till samfundet om inte juristen hjälpte advokaten att få betalt av en klient, som lämnat advokaten. Fallet är refererat också i avsnitt om förhållandet till kolleger.

Hot i ärende om återbetalning av arvode för bokföringsärende, som enligt advokaten missköts, om att om återbetalningen inte skedde kunde berörd myndighet komma att tillskrivas, ansågs inte otillbörligt i 128/2001. Redogörelse i brev till motpart för reglerna om egenmäktigt förfarande och trolöshet mot huvudman ledde heller inte till anmärkning, 67/1999. I 130/2007 hotade advokaten med polisanmälan om inte medel återbetalades till dödsbo. DN fann inte skrivsättet välöverlagt, men eftersom hotet inte framförts direkt till motparten utan till dennas advokat lät nämnden bero med uttalandet. När advokat i 50/2000 förklarade att han upplevde motpartsombudet som jävigt, och hotade honom med anmälan till samfundet om han inte avträdde, fann DN inget klandervärt i detta. Och påpekande att stämningsansökan förbereddes, och att denna kunde komma att medföra publicitet, har inte ansett innebära otillåten påtryckning.

Den typ av otillbörliga handlingar, som innebär att advokat lämnar sanninglösa eller vilseledande uppgifter, behandlas i ett särskilt avsnitt om advokats sanningsplikt. Här skall dock påpekas att advokat, som i eget ärende framställde grundlösa krav, i 173/2001 fick erinran.

Kränkande uttalanden och olämpligt skrivsätt

I VGA:s inledande bestämmelse anges att advokat är skyldig att uppträda

sakligt och korrekt. I detta krav ligger ett förbud mot att opåkallat kränka andra människor. I fråga om motparter har detta förhållande fått ett klart uttryck i VGA 5.3:

En advokat får inte i ett rättsligt förfarande förebbringa bevisning om förhållanden som är nedsättande för motparten eller göra för motparten kränkande eller förklenande uttalanden, om det inte i den aktuella situationen ter sig försvarligt för att ta tillvara klientens intressen. Också i övrigt skall en advokat avstå från åtgärder eller uttalanden, som är ägnade att i onödan kränka eller såra motparten.

Också beträffande vittnen och andra finns ett stadgande i VGA, som formellt gäller i förfaranden hos domstolar och andra myndigheter, men som generellt får anses tillämpligt som förstärkning av kravet på korrekt uppförande:

6.3.2 En advokat får inte om ett vittne eller annan lämna nedsättande uppgifter eller göra kränkande eller förklenande uttalanden, om det inte i den aktuella situationen ter sig försvarligt för att ta tillvara klientens intressen.

När det gäller kränkande uppgifter måste advokaten först och främst övertyga sig själv om att uppgiften är sann. Som nedan kommer att utvecklas gäller det i särskild grad om uppgiften innefattar påstående om brott. Den allmänna regel, som säger att advokat får lita på klients uppgift om inte särskilda skäl talar för att den är oriktig, gäller alltså inte fullt ut i fråga om sådant, som kränker motpart eller annan. Advokaten måste, innan han beslutar sig för att föra sådana uppgifter vidare, så långt möjligt är förvissa sig om sanningshalten. När så skett måste advokaten göra ytterligare ett övervägande. Är det påkallat för att tillvarata min klients rätt att jag för uppgiften vidare? I många av de fall, där disciplinär påföljd tilldelats för kränkning, har DN funnit att påkallelserekvisitetet inte varit uppfyllt.

Praxis i fråga om påstående om brott är sträng. I 7/1994 gav en obefogad polisanmälan erinran. Påstående att ett motpartsombud som god man missbrukade förtroendeställning gav i 151/1995 också erinran. När en biträdande jurist i 135/1995 hotade att anmäla en motpart för förskingring, bedrägeri, trolöshet mot huvudman, bokföringsbrott med flera brott fick principalen erinran. Hade advokaten själv skrivit som den biträdande juristen gjorde skulle han med all sannolikhet ha varnats. I 26/1994 bedömdes

att obefogad anmälan till riksåklagaren, med påstående att namngivna personer vållat äldre kvinnas död, skulle medföra erinran. Och samma blev påföljden i 124/1995, påstående om att dödsbodelägare behållit viss egendom och att detta utgjorde brottslig gärning, och 83/1995, påstående att bolags inställning i viss fråga utgjorde försök till skattebrott, 109/2001, påstående i skrift till Kammarkollegiet att dödsbodelägare enligt åklagares och rådmans bedömning gjort sig skyldig till grovt ocker, och 45/1994, påstående att styrelseledamöter i förening gjort sig skyldig till förtal genom en uppgift i föreningens årsredovisning. Regeln om skyldighet att själv utreda om kränkande uppgift är sann belyses i 136/1996. Påstående i mål i tvistemål mot mäklare att denne var dömd för bedrägeri medförde, när det visade sig att mäklaren friats i hovrätt, erinran. I och för sig var uppgiften i hög grad påkallad om den varit sann, men det var den alltså inte. Också i 136/2001 erinrades advokaten när han utan tillräcklig grund i skiljeförfarande hävdade att motpart möjligen anstiftat olaga hot. I 33/1997 varnades advokaten när han ställt sig bakom och undertecknat en cirkulärskrivelse, där det angavs att motparten anmäls för brott, att beslag gjorts och att åtalsfrågan skulle prövas. Förfarandet innebar både en opåkallad hänvändelse till utomstående och en kränkning. I 3/2005 påstod advokaten att motparten gjort sig skyldig till ocker. Eftersom påståendet lämnades till motpartsadvokaten skulle det normalt inte medfört mer än ett uttalande. Advokaten var emellertid en ”notorisk återfallsförbrytare” när det gällde kränkande uttalanden och fick därför varning. När en motpart under sanningförsäkran vägrade att uppge om han var straffad för brott ansågs det däremot inte fel att påstå att så var fallet, trots att uppgiften var oriktig. Motparten kunde ju ha besvarat frågan. Och i 122/2004 friades advokaten för påkallat påstående att person gjort sig skyldig till försäkringsbedrägeri. Uppgiften, som var fel, byggde på missinformation, inte bara av klienten, utan också, vid kontroll av advokaten, av försäkringsbolag.

Att kränkningen sker mot motpartsadvokat har inte ansetts särskilt försvarande. I både 219/2004 och 79/1999 var det fråga om sådana kränkningar, i det förstnämnda påstående att motpartsombudet åberopade handling, som han visste var förfalskad, och i det andra att motpartsadvokaten och hans klient fullföljde de tillgrepp, de gjort sig skyldiga till. I båda fallen tilldelades erinran. I äldre tid, med kårens dåvarande understyrkande av kollegialitetens betydelse, hade förmodligen båda fallen lett till varning. Det hade det nog också blivit i 13/2003, där advokaten i kravbrev mot två kolleger påstod att de handlat på ett sätt som fick bedömas som grovt be-

drägeri. Nu stannade påföljden vid erinran.

Påstående i 101/1996 att läkare vid avgivande av yttrande gjort sig skyldig till falsk eller vårdslös tillvitelse och myndighetsmissbruk gav varning. I 99/1992 förklarade advokaten i cirkulär till myndigheter, privatperson och kreditinstitut, att motpart begått brott. Underlaget för hans beskyllningar var bräckligt och kretsen av mottagare oacceptabel. Advokaten varnades. I 132/1998 anklagade advokaten en rådmän för att på handling i efterhand ha antecknat ett spikningsbeslut, som feldaterats. Detta påstående om allvarligt tjänstefel medförde varning. Varning blev det också för den advokat, som i 139/2003 påstod att klients make våldtagit klienten. Advokaten hade tidigare erinrats för samma sak. Och advokatens handlande i 267/2004 bedömdes som särskilt klandervärt. På eget initiativ ringde advokaten upp motparts arbetsgivare och meddelade att hon varit målsägandebiträde för barn i mål, där den friade motparten anklagades för sexuellt utnyttjande av barn, och att barnets berättelse om utnyttjandet varit trovärdig. Förfarandet medförde varning med straffavgift 10 000 kronor. I 77/2007 gav uttalande att klient begått brott (och hot om opåkallad polisanmälan) varning.

Det har inte ansetts otillbörligt att vid kontakt med medmisstänkt, på vilken advokatens klient skyller, varna den medmisstänkte att polisanmälan för falsk tillvitelse kunde övervägas. Slutligen skall anges att uppgifter till, och inte om, en person ger advokaten något vidare latituder. I 51/2001 skrev advokaten till en motpart att man övervägde polisanmälan för tillgrepp av aktier. Med hänsyn till att uppgiften lämnades i personligt brev till motparten föranledde den ingen åtgärd.

Praxis när det gäller andra kränkningar än beskyllning för brott och ifråga om olämpligt skrivsätt i allmänhet är omfattande. DN:s klassificering av förseelserna är något vacklande. Nämnden gör ingen klar skillnad mellan det olämpliga skrivsättet och kränkande omdömen. Det ligger emellertid i sakens natur att kravet på korrekt uppträdande är starkare när advokaten uttrycker sig i skrift än när han i stridens hetta uttrycker sig muntligen. En del uttalanden, som beivrats som olämpligt skrivsätt, hade förmodligen fått passera opåtalade om de inte lämnats i skrift.

Advokater bör vara försiktiga med att uttala sig förklenande om tjänstemän och myndigheter. När advokat skrev att handläggare vid Migrationsverket är ”jäv(l)ig” uttalade DN att skrivsättet är olämpligt, (170/2007). Detsamma blev fallet när en advokat vid en häkttingsförhandling talade om ”rambopoliser”.

I åtskilliga fall har uttalande till eller om tjänstemän lett till erinran,

exempelvis 161/2001, där besviken advokat skriver att hon återkallar talan därför att ett tingsrättsbeslut visar att domstolen inte är opartisk, 3/1998, där advokaten skriver att en polisman på ett otillständigt och smaklöst sätt klappat målsägandens skrevande stjärt (vilket också renderade advokaten böter för förtal), 111/2005, där advokaten om tjänstemän hos socialförvaltning skriver att de gjort sig skyldiga till kriminella handlingar, lögnaktighet och bruk av förfalskade journalhandlingar, 91/2005 med opåkallade påståenden att kommunaltjänstemän är främlingsfientliga, 93/1999, där advokaten påstår att en åklagare styrs av personliga empatier och "antisympatier", 7/1999, med påstående att en socialsekreterare använder sin fria fantasi för att fabricera missförhållanden, 40/1997, där det påstås att en handläggare vid domstolsverket, som överklagat ett ersättningsbeslut till advokaten, fattat personligt agg till advokaten, sysslar med ren personförföljelse och missbrukar sin tjänsteställning, 81/1998, där advokaten ifrågasätter om inte motpart skänkt gåvor till domare och en lagman fått köpa en bil för billigt av motparten, 56/2000, där advokaten utan egen undersökning vidarebefordrar tilltalads uppgifter om polisbrutalitet och omfattande misshandel i polishus, 153/1995, där advokaten i överklagande påstår att domstols ersättningsbeslut påverkats av att ordföranden som målsägande uppträtt i mål, där advokaten fått den tilltalade frikänd, och 199/1996 med påstående att socialförvaltnings utredare sover törnrosasömn, inte gör utredningar, ljuger och vilseleder. Men i 46/1998 gav ett påstående om att en åklagare otillbörligt hotat en klient att denne skulle anhållas och häktas om han inte erkände ett mutbrott ingen påföljd. Klienten erkände men återtog sedan sitt erkännande. Påstående om det otillbörliga hotet torde ha framstått som nödvändigt för att rubba tilltron till erkännandet.

Uttalanden, som anger att någon är rasist eller nazist, och rasistiska uttalanden, är inte förenliga med god advokatsed. I 134/2001 erinrades advokaten när han i DN:s handläggning antyder att en anmälan till nämnden har rasistisk bakgrund. Också i 108/1996 gjorde advokaten gällande att åklagare och poliser handlade utifrån rasistiska motiv. Erinran. Samma blev påföljden i 118/2001, där advokat förde vidare en uppgift han fått bara av sin klient att vittne varit nazistsympatisör och förnekat förintelsen. Samma hade också påföljden blivit för advokaten i 127/2006 där advokaten kallade Centralvakten på Kronobergshäktet för nazi-spärr, men eftersom ärendet rörde också andra förseelser fick advokaten varning. Påstående att en motpart hade samma människosyn som (den mördade) Fadimes far gav erinran, 29/2003. Och slutligen skall här nämnas att advokat, som

omtalade en liten pojke, född i ett förhållande mellan en svensk kvinna och en italiensk man, som ”den där lille halvitalienaren” erinrades.

Bland övriga kränkningar, som gett erinran, kan nämnas 63/1993, påstående att motparten var en notorisk framställare av ersättningsanspråk, vilket lett till omplacering i kommunal tjänst, och slutligen till att tjänsten förlorats, 85/2000, påstående att motpart inte drog sig för lögner och hot, var benägen att hota, ljuga och duperas, 64/2004, där advokaten om målsägande uttalade att hon fick ursäkta, men att hon faktiskt sett ut som en hora, vilket gav upphov till en mediestorm, 24/1999, påstående att motpart i sin egenskap av läkare påverkat annan kollega att skriva ett oriktigt intyg, 49/2002 med brev till motpart, som krävde betalning, där advokaten skrev att han utgick från att kravet inte var ett bedrägeriförsök, 20/2002, där advokaten påstod att motparten erbjöd svarta pengar för att få försäljningsuppdrag, 63/1994, där advokaten påstod att ett försäkringsbolag medvetet försökte vilseleda och lämnat felaktiga, osanna och ofullständiga uppgifter, 122/2008, med obestyrkt uppgift att motparten är känd för brottslig verksamhet, 27/2002, påstående i plädering att motpart våldtagit och misshandlat en kvinna, 42/1990, obestyrkt uppgift om incest, 63/1998, uppgift att motpartsombuds ogrundade påståenden sannolikt berodde på att ombudet inte var rättsbildat och att påståenden om jäv var infantila, 101/1998, påstående att psykiater själv hade psykiska problem (påföljden blev dock varning på grund av andra förseelser), 121/1998, opåkallat påtalande av att motpartsombud varit försatt i konkurs, 14/1995, omnämnande av försäkringsbolags personal som underhuggare, 83/1998, brev där en kvinna (inte motpart) påstods ha levt under oordnade förhållanden, att mycket sprit förekommit och att den registrerade fadern till advokatens klient tidvis lämnat kvinnan ensam med andra män, 81/1998, påstående att biträdande jurist förvränger sin redogörelse för verkliga förhållanden, 96/1998, påstående att motpartsadvokats uppgifter i visst hänseende var ren lögn, 74/2002, påstående i bygglovsärende att granne trakasserat sin före detta hustru (principalansvar), 25/2002, påstående att motpart var en ynka till mansperson, som lockar underåriga till sexuella tjänster, 103/1999, inlaga till DN med påstående att snöd vinning torde vara motivet för kollega att mot bättre vetande och begagnade av tvivelaktiga metoder företräda sin klient, 130/2004, påstående om motpartskollega att denne främjade orätt genom att försöka få ut sekretessbelagt förundersökningsmaterial att användas i ärende angående misstänkt försäkringsbedrägeri, 100/2004, cirkulärskrivelse med uppgift att ledamöter av en bolagsstyrelse varit grovt

manipulativa och ohederliga, 82/2008, påstående till arbetsgivare att nyanställda varit illojala och spritt affärshemligheter när påståendena, som möjligen var sanna, var opåkallade, 120/2006, opåkallat påstående att motpart plundrat bolag, 57/1998, uttalande av bodelningsförrättare att en av parterna hade svårt för ekonomiska frågor och behövde sakkunnig hjälp att förvalta sin bodelningslott, 48/1995, yttrande till samfundet där en ställföreträdare för en konkursgäldenär betecknades som ”fängelse-dömde X” och 171/1996, påstående att generalsekreterare i arvodesärende ställde ovidkommande och trakasserande frågor. I några fall har påföljden stannat vid uttalande, så i 3/2001 för uttalande att motpart inte drar sig för osanna uppgifter och inte respekterar sanningen, och i 26/2003, där advokaten i stämmingsansökan påstod att ett försäkringsbolag synbarligen mot bättre vetande försökt med ett budgeterbjudande. I andra fall åter, till exempel 49/2008 och 103/2008, har varning tilldelats när advokat i återkommande ärenden kränker andra. I sistnämnda fall dömdes också straffavgift 5 000 kronor ut.

Förlikningserbjudanden

I VGA upprepas i 5.7 den sedan länge gällande handlingsregeln:

En advokat får inte utan motpartens samtycke i ett rättsligt förfarande yppa av motparten framfört förlikningserbjudande.

Regeln är till för att underlätta förlikningsförhandlingar. Jag tror att det finns en vulgäruppfattning att advokater i stor utsträckning motarbetar förlikningar av privatekonomiska skäl. Enligt min uppfattning kan inget vara felaktigare. De flesta advokater, i vart fall de flesta bra advokater, går mycket långt för att förlika parter och gör inte sällan direkta ekonomiska uppoffringar för att förlikningar skall kunna åstadkommas. Tillfredsställelsen av att en tvist kan bringas ur världen är betydande. Förbudet att referera motpartens förslag till förlikning gäller inte egna förlikningsförslag.

I praxis har återopande av motpartens förlikningsförslag utan tillstånd regelmässigt medfört erinran, till exempel i 12/1994, 53/2001, 169/2001, 121/2005 och 163/2005.

Så snart ett meddelande från motparten kan uppfattas som ett förlikningserbjudande slår förbudet till, även om meddelandet inte utformats som ett formellt erbjudande om förlikning, 10/2003. Förlikningserbjudande får inte redovisas även om det inte riktat sig till advokaten. I 15/2004 refe-

rerade advokaten ett påstående från sin klient om vad motparten erbjudit. Påföljden blev erinran. Det spelar ingen roll i vilket syfte ett motpartserbjudande åberopas. I 216/2004 åberopades ett förlikningsförslag, inte för att styrka den fordran som påstods, utan för att visa att viss beställning skett. Förfarandet ledde till erinran. Någon enstaka gång har påföljden för brott mot regeln lett till varning, 111/1999. DN uppfattade kringgåendet av regeln som ovanligt förkastligt när advokaten som skriftligt bevis åberopade ett brev från motpartsombudet med förslag till förlikning.

”Friande avgöranden”

Exempel på ”friande” beslut erbjuder 117/2001, åberopande av belastningsregisterutdrag och utdrag från kronofogden i hyresärende till styrkande av att det bara var ett rivningskontrakt som motparten fått, 93/1993, där motparts stämmningsansökan påstods vara ett pekoral, som inte var värt trycksvärtan det var fäst på, 145/1994, där det påstods att motparten innehåller medel mot bättre vetande, 160/1995, där också uttrycket mot bättre vetande användes om motpartstalan, 179/1994, påstående att motpart lurat sin hustru och att process kunde bli en djupt uppslitande historia i en liten stad som Ronneby, 52/2004, där tredje man utpekades för mordhot, 67/1999, där advokaten menande redogjorde för reglerna om egenmäktigt förfarande och trolöshet mot huvudman, 103/2003, påstående i vårdnads-mål att make behandlat sin hustru som om han vore taliban, misshandlat henne och krävt att hon skulle gå klädd på visst sätt, 9/1995, påstående i cirkulär att ställföreträdare för konkursgäldenär gjort sig skyldig till försök till ”plundering”, alltså motsatt utgång i förhållande till 120/2006, refererat ovan (skillnaden att i 9/1995 ansågs uppgiften påkallad), 7/2000, uppgifter av innebörd att motparten hotat med vapen, varit utrustad med beväpnad livvakt och hotat med våld, uppgifter, som synes ha bedömts som påkallade, 90/2005, påstående att motpart, som gjort avancerade ekonomiska transaktioner, var kapabel till avancerat lurendrejeri, 121/2008, påstående i handräkningsärende att motpart föranstaltat om egenmäktigt och olovligt uppryckande av stolpar utvisande att motparten hade för avsikt att tillägna sig mark, 31/2003, fråga till motpart under sanningsförsäkran om motparten straffats för brott, 19/2005, påstående om motpart i mål om fel i fast egendom att denne hade alkoholproblem, 22/2000, påstående att motpart kunde misstänkas för att göra beställningar av pornografi till klienten för att trakassera denne, 135/1996, upplysning att advokaten inte gav fem öre för en namngiven polisman och retorisk fråga om man på

frivården var fullständigt rubbade, 122/2002, felaktigt påstående i inläga till värderingsnämnd att motpart var försatt i konkurs, 89/2000, påstående i mål om inte betald hyra att motparten satt i system att inte betala hyror, 65/2008, på trovärdiga uppgifter från klient grundat påstående i mål om äktenskapsskillnad och besöksförbud att motparten var manodepressiv och 102/1998, där advokaten till en inläga fogar handling där hennes klient uppger att tidigare make utövar telefonterror, olaga hot, förtal, skadegörelse, ofredande, stöld, och inbrott, grundlösa anmälningar och möjligen förgiftning. Advokaten fredade sig med att hustrun tidigare i rättegången lämnat samma uppgifter. Men generellt gäller, som tidigare angivits, att man inte kan vidarebefordra kränkande uppgifter, som man inte själv får lämna genom att inge handlingar, där annan lämnar uppgifterna.

Motpartsombud

Förbigående av motpartsombud och huvudombud

I 5.6 VGA återfinns det sedan länge gällande förbudet att förbigå motpartsombud:

Om motparten anlitar advokat, skall förhandlingar i saken föras med advokaten och meddelanden i ärendet riktas till denne. Det är då inte tillåtet att söka kontakt direkt med motparten, om det inte är fråga om åtgärd som lagligen måste företas mot motparten själv eller det annars av särskilda skäl framstår som nödvändigt. I sådana fall skall motpartens advokat underrättas.

Förvånansvärt ofta bryter advokater mot den angivna regeln. Den första frågan blir om bara advokater åtnjuter det skydd mot förbigående, som regeln uppställer. I kommentaren till VGA har man satt ner foten och på sätt Holger Wiklund föreslår inkluderat varje rättsbildat ombud motparten anlitar, vare sig advokat, biträdande jurist eller annan. Holger Wiklund har dock den brasklappen att ju mindre kvalificerat ombudet är desto större skäl att tillämpa undantagsregeln om direktkontakt, se nedan. En särskild fråga är hur det förhåller sig med den, som inte är ombud för motparten utan företrädare för denna, eller anställd hos honom. I 82/2000 ansågs en advokat inte handla fel då han för kännedom skickade inlagor han upprättat till en försvarsjurists chefer. Mycket talar enligt min mening för att den som är anställd hos motparten inte fullt ut omfattas av skyddskretsen. Han är ju i någon bemärkelse motparten och att då begränsa möjligheten att söka andra företrädare för denna förefaller mig mindre ändamålsenligt.

Enligt ett uttalande i 181/2007 skall, om advokat skickar kopior av det han skrivit till motpartsombudets klient, advokaten kunna visa att han har vägande skäl.

Man får inte kringgå förbudet genom att be annan framföra budskap till motparten. I 46/2000 fick advokaten en erinran när hon bett en testamentsexekutor framföra ett förlikningsbud till motpart, som företrädde av ombud.

Om en advokat förklarar att han företräder en klient får man inte kräva fullmakt och under mellantiden direktkontakta motparten, 30/2008.

När tillräckliga skäl föreligger att tro att motpartsadvokatens uppdrag

helt upphört får direktkontakt tas med dennes tidigare klient, 119/2005. Men när en advokat i 12/2008 kontaktade motpart i bodelningsärende, och bad denne att medverka till att ett arrendeavtal överfördes till hans klient ensam, hjälpte inte invändningen att bodelningsärendet, där arrenderätten borde ha diskuterats, var avslutat. Det förhållandet att motparten i helt annan angelägenhet tidigare företrätts av advokat gör däremot inte att man är skyldig att underrätta denne, när man direktkontaktar motparten, 127/2005.

Inte ens i närmast kurativt syfte får direktkontakt tas med motpart företrädd av jurist. När advokat ringde till motpart för att diskutera hämtning av barn gav det i 112/2000 erinran.

Klara förbigåenden har gett erinran, till exempel i 128/1995, 43/2000, 124/2004 och 56/2006. Påföljden blev densamma i 41/1998, där advokaten inte bara förbigick motpartsombudet, utan också utan dettas samtycke träffade förlikningsavtal. I efterhand tycker jag påföljden förefaller mild.

Ett fall av förbigående, som av DN bedömdes som särskilt allvarligt, återfinns i 40/1999. En 81-årig man hade genom advokat väckt talan om att ett köpeavtal avseende fast egendom skulle gå åter på grund av ocker. När motpartsadvokaten tog direktkontakt med den gamle mannen i syfte att få honom att återkalla talan blev påföljden varning med straffavgift 5 000 kronor.

Vad som sagts om motpartsombud ovan gäller naturligtvis också för målsägandebiträden. Och här gäller att även om advokaten inte har kunskap om att sådant biträde förordnats skall han i sådana fall, där biträde typiskt sett förordnas, inte kontakta målsäganden förrän han tagit reda på om det finns biträde, och för sådant fall kontakta detta, uttalande i 101/2003.

Nämndens praxis under ”min tid” belyser inte undantagsregeln om att direktkontakt kan tas när lag eller särskilda skäl föranleder detta. Skälen bör nog vara mycket tungt vägande, kanske att en handling under tidspress måste delges i ett arbetsrättsligt ärende, eller motsvarande. Om man vill som skäl åberopa att motpartsombudet inte fungerar i förhållande till sin klient måste man ha en grundlig dokumentation. Den rätt vanliga invändningen att motpartsombudet är extremt förlikningsovilligt hjälper alls inte.

En särskild situation uppkommer när motparten själv kontaktar advokaten. I det fallet bör man genom frågor till motparten skaffa sig vetskap om att uppdraget för motpartskollegan upphört. Om motparten bekräftar att så är fallet finns inte längre något hinder för direktkontakt. Får man inte en

klar sådan bekräftelse bör man avhålla sig från direktkontakter och hänvisa motparten att återkomma genom sitt ombud.

Slutligen är det min uppfattning att om advokatens klient kontaktar advokaten, och förklarar att han själv träffat uppgörelse, finns ingen skyldighet att kontakta motpartsombudet. Får man en förfrågan från detta hade jag svarat att ärendet är för min del avslutat.

I 15/1997 fann DN att det inte fanns anledning att anmärka när en advokat, som fått fullmakt av klienten, tog direktkontakt med denne i stället för att gå via huvudombudet, ett inkassoföretag.

Motparten saknar ombud

Saknar en motpart i ett rättsligt ärende biträde av rättsbildad person skall advokaten, så snart han anser att sådant biträde bort anlitas, råda motparten att söka advokat. Det får dock aldrig råda något tvivel om att advokaten inte har någon lojalitetsplikt mot motparten. Tvekar advokaten det minsta om att motparten inser detta skall han upplysa om förhållandet. Av advokatens sanningsplikt följer att han aldrig får lämna uppgift om faktiska förhållanden eller gällande rätt, som han vet är fel. Här gäller emellertid – som på annat håll – att advokaten har rätt att utgå från att hans klient lämnar sanna uppgifter om faktiska förhållanden, om advokaten inte har särskild anledning att ifrågasätta uppgifterna. Vad advokaten påstår om gällande rätt skall, som alltid när det gäller advokaters agerande, vara underbyggt av erforderlig utredning. Om advokaten inser att flera tolkningar är möjliga finns särskild anledning att råda motparten att söka egen advokat. Det sagda visar att advokaten har en viss omsorgsplikt också mot part. Den sträcker sig dock i princip inte längre än till upplysningsplikten. Själv känner jag emellertid en betydande tvekan att medverka till en rättshandling, som jag inser aldrig kommit till stånd om motpart följt mitt råd att anlita advokat. Något avgörande till stöd för denna inställning har jag inte kunnat finna och det är möjligt att latituderna sträcker sig ända till ockergränsen. Och det är farligt när man ger sig in på tankar, som på ett eller annat sätt gör en till motpartens advokat. Klart är emellertid att man inte får uppräta handlingar, som är ägnade att vilseleda motparten. I 204/2004 hade en person dömts att betala skadestånd på grund av brott. Brottsoffernämnden hade utbetalat en del av skadeståndet. I förlikningsavtal angav advokaten att skadeståndsskyldigheten, genom att ett visst belopp nu betalades, skulle anses fullt och slutligt reglerad. Advokaten förteg därvid att Brottsoffernämnden kunde komma att regressa beträffande det belopp nämnden

utbetalat. Avtalet bedömdes som vilseledande och advokaten fick erinran. Fallet har också refererats i avsnitt om advokats sanningsplikt.

En särskild regel gäller ifråga om upprättande och utgivande av familjerättsliga handlingar, se 5.5.2 i VGA:

5.5.2 Förslag till äktenskapsförord, bodelningshandling, överenskommelse om ensam vårdnad om barn och andra sådana handlingar, får normalt inte utges utan föregående kontakt med båda parter. En advokat får dock tillstålla part, som advokaten inte haft kontakt med, förslag till sådan handling, om advokaten i följebrev lämnar sådan information som anges i 5.5.1.

Den bestämmelse i 5.5.1, som stadgandet hänvisar till, innehåller just upplysningsskyldighet om att advokaten inte har i uppdrag att tillvarata motpartens intressen och att advokat är skyldig att på sätt ovan sagts tillråda motparten att skaffa egen advokat.

Underlåten uppmaning att söka egen advokat har, såvitt jag kan finna, inte under min tid föranlett åtgärd från DN. Regeln om föregående kontakt med motpart i de situationer, som 5.5.2 försöker fånga upp, har normalt föranlett erinringar, till exempel i 92/2004, där advokaten upprättar förslag till äktenskapsförord, som gör klientens (och blivande makas) egendom till enskild, och lämnar förslaget till klienten utan kontakt med hustrun. I samma ärende och i 18/2005 ger nämnden också erinran för att advokaterna, sedan förorden undertecknats, utan föregående kontakt med båda parter registrerar förorden.

En särskild fråga är om man kan sända text till en 5.5.2-handling till sin klient via e-mail och därmed underlätta för klienten att själv upprätta handlingen och förmå motparten att underteckna den. Har man uttryckligen förbjudit klienten att förfara så tycker jag man gjort vad som kan begäras. Men i något avgörande, som avser upprättande av gåvobrev på uppdrag av gåvomottagaren, har DN uppfattat att risken för att gåvotagaren själv skulle upprätta handlingen och få den undertecknad vara så stor, att advokaten borde avstått, 17/2005, där advokaten fick erinran. Normalt får handlingar med benefikt innehåll upprättas bara på uppdrag av den, som skall underteckna handlingen. I 43/2003 biträdde advokaten en välgörande stiftelse. Trots detta upprättade han – på stiftelsens bekostnad – testamente till förmån för stiftelsen. Varning.

I 160/1993 fann nämnden att en advokat, som anlätats för en boutredning av sonen till den avlidna, handlade fel när han sände den avlidnas

testamente till en god man för underåriga, och begärde godkännande utan att upplysa om laglotsreglerna. Testamentet skulle med förbigående av syskon och syskonbarn i praktiken ge sonen hela kvarlåtenskapen och advokatens handlande gav erinran. Jag utgår från att det var just begäran om godkännande eller befattningen med boutredningen, som medförde upplysningsplikten. Jag har svårt att se att, om advokaten bara hade till uppgift att delge testamentet, han skulle haft skyldighet att upplysa om rättsverkningarna av delgivningen. I 10/1999 fastslog DN i ett uttalande, att om advokat biträder ena maken vid upprättande av gemensam ansökan om äktenskapsskillnad, skall advokaten på ett tidigt stadium göra andra maken uppmärksam på att denna kan bli återbetalningsskyldig för del av rättshjälpskostnader. Men upplysningsplikten sträcker sig inte så långt att advokat, som upprättar tilläggsavtal till hyresavtal med så kort hyrestid att indexklausul blir ogiltig, är skyldig att fästa motpartens uppmärksamhet på detta förhållande, 30/2002.

I 43/2004 erinrades principalen, då hans biträdande jurist skrev till en målsägande och föreslog att denna skulle återta sin anmälan om misshandel, och bifogade en återkallelsekrift för undertecknande. Det är svårt att avgöra om förfarandet hade varit godtagbart om brevet innehållit en uppmaning att först rådgöra med egen advokat. Det tycker jag.

Plikter mot tredje man

Det är självklart att advokat inte får medverka till brott riktat mot tredje man. Men advokatens plikter sträcker sig längre än så. Den sanningsplikt, som gäller för advokater, förbjuder dem att medverka till att någon vilseleds, även om vilseledandet inte skulle vara brottsligt. Reglerna om opåkalad kränkning och olämpligt skrivsätt får anses gälla också i förhållande till tredje man. Och det noggrannhets- och aktsamhetskrav, som i förhållande till klient kan uppställa på advokatens arbete, gäller också i förhållande till tredje man. När advokaten i 111/2000 efter bristfällig utredning framställde krav mot fel person, fick han erinran, som dock också omfattade alltför kort rådrom och felaktigt krav på mervärdesskatt.

I 81/2005 delgav advokaten bröstarvingar ett testamente och förklarade att de antingen kunde godkänna testamentet, eller nöja sig med att förklara att de tagit del av detta. När en av bröstarvingarna godkände testamentet med förbehåll för sin lagliga rätt borde advokaten, trots att inget klientförhållande rådde, ha upplyst att förbehållet borde delges med testamentstagarna. Erinran. I avsnittet om skyldigheter mot motpart behandlas ett avgörande där advokat inte ansågs ha skyldighet att fästa motparts uppmärksamhet på en för motparten väsentlig bestämmelse i hyreslagstiftningen. Avgörandena skall kanske läsas så att advokatens upplysningsplikt normalt inte får kollidera med klientens intresse. En annan tolkning är att advokaten, genom att vid delgivningen lämna anvisningar om hur tredje man kunde förfara, drog på sig ansvaret för att informationen blev fullständig.

Medverkan på initiativ av en son till en serie rättshandlingar av en 86-årig kvinna i uppenbart syfte att egendom inte skulle tillfalla en dotter gav i 87/2002 varning, som också omfattade medverkan till att dottern låstes ute från den lägenhet där hon var skriven.

På annan plats har angivits att det är olämpligt att ett målsägandebiträde frågar en åhörare i ett mål om dennes identitet och syftet med att han lyssnar. Tredje mans integritet ansågs kränkt.

I 91/2007 fick advokaten erinran när han accepterade att förvara ett gåvobrev avseende fast egendom med villkor att gåvogivarens samtycke erfordrades, för att gåvobrevet skulle få lämnas ut till gåvotagaren, och sedan dessutom vägrade att lämna gåvobrevet till boutredningsman. Av beslutet kan utredas att både accepten av villkoret och vägran var för sig förskyllde påföljden.

En advokat fick i 45/2005 en erinran när han inte lämnade upplysningar om konkursen till en styrelseledamot i det konkursdrabbade företaget, jämför konkurslagen 7:9.

Någon allmän omsorgsplikt mot tredje man kan dock inte anses föreliggande. I 255/2004 riktades ingen kritik mot att likvidator inte ansåg att det ingick i hans plikter att hjälpa en VD i ett dotterbolag utomlands att bli avregistrerad som VD, och i 14/2008 ansågs en konkursförvaltare inte skyldig att medverka till att en hypoteksinskrivning i Frankrike undanröjdes.

Agerande mot vittnen m fl

I VGA har advokats förhållande till vittnen, sakkunniga och målsägare särskilt uppmärksammas. Bestämmelsen om kontakter med vittnen återfinns i 6.3.1:

En advokat får inte utöva otillbörlig påverkan på ett vittne eller annan som åberopas i rättegång. Advokaten är oförhindrad att, också om sådan person åberopas av åklagare eller annan motpart, ta kontakt med denne för att informera sig om vad personen kan berätta.

Förbudet mot att kränka förhörspersoner speglar nog ofta inte bara vad som är god advokatsed utan också vad som är god advokatteknik. Att förhörspersoner inte opåkallat får kränkas gör inte att advokaten får väja för obehagliga frågor eller kränkande uppgifter, när dessa är nödvändiga för att tillvarata klientens intressen. Men många gånger gör det klienten mera skada än nytta, om domstol eller myndighet i övrigt finner att advokaten förnedrar en förhörsperson. Det är lätt att sympatierna för klientens sak far illa.

Att advokat inte får försöka att otillbörligen påverka förhörsperson är väl självklart. Men varje påverkan kan inte anses oförsvarlig. Under avsnitt om tystnadsplikt av omsorgen om rättsordningen har 12/2002 omnämnts. I det ärendet ansågs det försvarbart att en advokat, vars klient skyllde på en medmisstänkt, kontaktade denne och förklarade, att en polisanmälan för falsk angivelse kunde övervägas. I 106/2003, refererat också under det nyssnämnda avsnittet, sade advokaten, som var offentlig försvarare för klient med restriktioner, till målsäganden att den misstänkte hoppades att hennes anmälan skulle tas tillbaka. DN uppfattade inte det sagda som ett budskap men fann vad som sagts vara otillbörligt, och tilldelade erinran.

Den, som åberopar ett vittne eller annan förhörsperson, får därmed inte någon sorts ”ensamrätt” till kontakter med personen. Från åklagarsidan uttalas då och då att advokat skulle vara förhindrad att kontakta personer, som åklagaren åberopat, eller som under pågående förundersökning hörts av polisen. Samfundet delar inte den uppfattningen. Tvärt om kan det vara en plikt för advokat att försöka genom direktkontakt bilda sig en uppfattning om vad en åberopad eller presumtiv förhörsperson har att säga. Sådan plikt kan följa av advokatens allmänna omsorgsplikt vid utförande

av uppdrag. Viktigt är emellertid att kontakten tas på ett sätt, som inte kan uppfattas som ett försök till påverkan. Ibland kan det väl också vara advokattekniskt bättre att avstå från en kontakt i förväg. Advokaten måste räkna med att kontakten senare blir belyst, och att detta förhållande kan påverka värderingen av vad förhörspersonen säger.

Samfundsstyrelsen har gjort följande uttalande:

En försvarare har att med nit och omsorg självständigt tillvarata den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning. Det föreligger inga särskilda begränsningar i försvararens rätt att under förundersökning eller inför huvudförhandling vidta egna utredningar i arbetet med att förbereda försvaret. Det gäller även vid införskaffande av upplysningar från personer som har hörts eller kommer att höras under utredningen eller vid kommande huvudförhandling. Försvararen har samma rätt som åklagaren att ta kontakt med eventuella vittnen.

Det är emellertid lätt att försvararen utsätter sig för misstanke att ha påverkat ett vittne, vilket är till men för klientens sak. Bedömer försvararen att det för fullgörandet av försvararuppdraget bör inhämtas uppgifter från någon måste därför detta ske på ett sådant sätt att de uppgifter som vittnet lämnar inte förringas på grund av de förhållanden under vilka uppgifterna lämnats. Försvararen måste alltid överväga risken för att resultatet av egna utredningar i form av vittnesförhör kan missgynna klientens intressen. Försvararens kontakter med vittnen kräver av nämnda skäl försiktighet och återhållsamhet. Har försvararen beslutat att inhämta uppgifter från ett redan åberopat eller tilltänkt vittne skall han för vittnet klargöra sin ställning som försvarare för den misstänkte. Försvararen bör även redogöra för att vittnet senare kan bli ålagd att lämna uppgifter under ed i samband med en eventuell rättegång om vittnet intar en sådan ställning. Det ligger vidare i den misstänktes liksom försvararens, i dennes yrkesroll, intresse att dokumentera omständigheterna vid utfrågningen och de uppgifter som framkommer.

Frågan huruvida den misstänkte själv bör tillåtas närvara vid samtal med ett vittne måste bedömas från fall till fall. Brottsmisstänkens art och vittnets roll och ställning kan ha betydelse för denna bedömning. Där det finns anledning misstänka att klientens närvaro kan ha inverkan på vittnet och därmed de uppgifter som lämnas skall klienten inte närvara. Det torde endast i undantagsfall förhålla sig så att klientens särskilda kunskap eller inblick exempelvis ett visst sakförhållande, gör att försvararen bedömer det

nödvändigt för klienten att närvara vid utfrågningen av vittnet. Frågor till vittnet bör ställas av försvararen och endast undantagsvis av annan.

Att en försvarare, som önskar komma i kontakt med en målsägande, därvid inte får förbigå målsägandebiträdet har utvecklats under avsnittet om förbigående av motpartsombud. Samma regel gäller om särskild företrädare för barn och vårdnadshavare för underårig, i sistnämnda fall om inte särskilda omständigheter gör en direktkontakt försvarbar. I konsekvens med vad nu sagts fann DN i 8/1999 att en advokat, som på sitt kontor förhörde ett vittne, som lämnat oförmånliga uppgifter om advokatens klient, inte gjorde fel. Åklagare hade gjort en annan bedömning. Samma blev resultatet i 28/1999, där advokat både under förundersökningen och sedan åtal väckts kontaktade vittnen och medmisstänkt, som hörts under förundersökningen. När en advokat till ett av motparten åberopat vittne i mål mellan makar överstående tidigare domar mellan makarna fick advokaten emellertid erinran för att ha försökt påverka vittnet, 24/1999. Slutligen har DN uttalat, att en advokat, som skriver till ett ovilligt vittne att detta kan komma att hämtas till domstol inför sina arbetskamrater i Österrike, handlat olämpligt.

Kostnadsansvar mot sakkunniga och anlitade kolleger

Reglerna om ansvar för att anlitade sakkunniga och kolleger får betalt är klara och entydiga. I 7.10 i VGA heter det:

7.10.1 Om en advokat på klients vägnar anlitar en sakkunnig för att verkställa utredning, avge utlåtande eller annat, skall advokaten om denne inte avser att ansvara för den sakkunniges arvode och kostnader, klargöra detta innan uppdraget påbörjas.

7.10.2 Om en advokat på klients vägnar anlitar en kollega, t.ex. som platsombud, är advokaten skyldig att ansvara för kollegans arvode och kostnader, om förbehåll om annat inte har gjorts.

I 102/1992 fick en principal erinran när han inte såg till att engelsk kollega, som anlitats av advokatens biträdande jurist, fick betalt.

Betalning till anlitad kollega eller sakkunnig skall ske utan dröjsmål. I 5/2001 fick advokaten erinran när han inte såg till att en anlitad sakkunnig fick betalt inom skälig tid. Advokaten skyllde på dröjsmål från rättsskyddsmeddelande försäkringsbolag, men det ansågs inte befria advokaten från ansvaret. Samma resonemang fördes i 27/1994.

I 20/2001 fick advokaten erinran för att han under lång tid inte reglerat sakkunnigs kostnadsanspråk. Advokatens försvar att Utlänningsnämnden prutat arvodet till hälften var inte någon ursäkt för dröjsmålet.

När en advokat mot anlitad sakkunnigs krav på betalning gjorde uppenbart ogrundade invändningar fick han i 28/2002 varning.

Bevisbördan för att förbehåll gjorts beträffande att advokaten inte vill bära kostnadsansvaret ligger på advokaten. Advokaten har också ansvaret för att betalningsfrågan klarläggs när någon erbjudit sig att utföra ett sakkunniguppdrag och advokaten accepterat erbjudandet. Det sistnämnda framgår av 235/2005. Advokaten överklagade som målsägandebiträde friande domar till HD. En juridikprofessor ringde upp advokaten och erbjöd sig att lämna vissa synpunkter, som kunde vara till nytta för klienten. Sedan advokaten använt synpunkterna i inlägga till HD krävde professorn ersättning. DN uttalade att advokaten borde ha klarlagt de ekonomiska förutsättningarna för samarbetet, och när så inte skett omedelbart betala den sakkunnige.

Förhållandet till domstolar och andra myndigheter

Även om VGA:s krav på korrekt och sakligt uppträdande i portalbestämmelsen väl täcker de allra flesta yrkesplikter advokater har i och mot domstolar och hos andra myndigheter har det av hävd ansetts, att plikterna i förhållande till myndigheter bör regleras särskilt. I VGA heter det:

6.1.1 Såsom ombud eller biträde i rättegång är en advokat skyldig att iakttå vad rättegångsbalken och andra författningar rörande processen föreskriver. Advokaten skall ordentligt sätta sig in i saken och driva denna med sådan omsorg och på det sätt som god rättskipning kräver.

6.1.2 En advokat skall verka för att av rätten meddelade förelägganden följs och att förfrågningar från rättens sida besvaras utan dröjsmål.

6.1.3 Uppstår hinder för inställelse eller dylikt skall rätten skyndsamt underrättas om detta.

6.4 Det som sägs i 6.1–6.3 äger tillämpning också på förfaranden inför annan myndighet än domstol.

6.1.4 Upphör advokatens uppdrag som ombud eller biträde, är advokaten skyldig att utan dröjsmål meddela rätten detta.

Tidigare krav i vägledande regler om skyndsamhet anses, när klientintresset inte fordrar annat, nu framgå av kravet på omsorg. Ur VGA har också tidigare krav på att advokat skall visa rätten aktning rensats bort. Bestämmelser av den arten framstår väl numera som obsoleta. Det betyder naturligtvis inte att advokat skall få lov att handla på ett sätt, som kränker domstol eller myndighet, bara att umgänget mellan rättens aktörer skall ske med den hövlighet, som normal umgängeston kräver. Holger Wiklund skriver rätt träffande att advokater skall visa myndigheter samma aktning, som myndigheterna bör visa advokaterna. En särskild fråga är hur tilltal skall ske. Bör man säga du till varandra i rättssalen, och gör det någon skillnad om man talar till en vän eller bekant, eller till någon man inte alls

känner? Att advokater säger du till varandra framstår väl som det enda naturliga. När det gäller hur man tilltalar en ordförande i förhandling tycker jag frågan styrs av ordföranden. Säger han du är det självklart att man svarar på samma sätt. Och säger ordföranden advokaten brukar jag säga ordföranden. Och man bör absolut inte markera någon särskild intimitet med domare. I rättsalen är vi aktörer, låt vara att vi utanför den är vänner. Parter och vittnen tycker jag bör tilltalas på det sätt man tror de är mest bekväma med. Men vad nu sagts om tilltal är bara min egen uppfattning. DN har bara tagit ställning till kränkningar, och det är svårt att tro att någon kan bli kränkt av att kallas du.

Att advokat är skyldig att iaktta skrivna processregler är väl närmast en truism. Bland de regler, som genom hänvisningen i 6.1.1 blir tillämpliga, finns bland annat RB 9:1, förbudet att föranleda rättegång i tvistemål mot bättre vetande, RB 9:2 med förbudet mot ogrundade överklaganden, och RB 9:3, med förbudet mot att förhala rättegång. Även om de nu nämnda reglerna väl numera tillämpas sparsamt, om än alls, strider det mot god advokatsed att handla i strid med dem. Det betyder bland annat att det inte är tillåtet att på direkt eller underförstådd instruktion av klienten förhala ett förfarande. Advokaten har således här ett personligt ansvar för att processföringen är lojal. DN har, som angivits under avsnittet om fel vid uppdrags utförande, under dissidens erinrat en advokat, som medverkade till att gagnlöst klandra deldom avseende äktenskapsskillnad.

Den kanske vanligaste förseelsen i rättegångar och andra myndighetsförfaranden är, att advokaten inte efterkommer myndighetens föreläggande. Förelägganden *skall* efterkommas. Det går inte att skylla på att klienten inte ger advokaten underlag. Så är säkert ofta fallet, men advokaten måste då underrätta domstolen inom den förelagda fristen, och det är därvid inte illojalt mot klienten att förklara för domstolen vad dröjsmålet beror på. Vid val av påföljd har DN sneglat på vilken betydelse dröjsmålet fått. Om dröjsmålet varit av mindre betydelse har erinran tilldelats, till exempel i 28/1994, 164 och 165/1995, 79/1997, 49 och 85/1998, 39/2000, 148/2004 och 16/2008. Har myndigheten tvingats påminna utan resultat har påföljden regelmässigt blivit varning, till exempel i 38/1997, 108/2002, 46/2005 och 14/2006. Samma har påföljden blivit om advokaten underlåter inte bara att svara domstol utan också samfundet, till exempel 147/1996 och 14/2006. Numera förskyller normalt underlåtenhet att svara samfundet dessutom straffavgift, se avsnitt om förhållandet till samfundet. Också underlåtenhet, som leder till stupstocksföreläggande, 50/1998 och 10/2003, ger varning, liksom när

dröjsmål leder till att talan avvisas, 110/2000. När advokaten i 22/2004 inte, trots förelägganden från överförmyndarnämnd, kan förmå sig att redovisa för godmanskap, blir påföljden varning med straffavgift 5 000 kronor. Ingen misstanke förelåg om något oegentligt. Slutligen skall i detta sammanhang nämnas att en advokat, som inte reagerade på domstols anmaning att meddela vilken delägare i dödsbo som fått redovisning, fick varning trots att någon redovisningsskyldighet förmodligen inte förelåg. Man måste ändå svara domstol. I 214/2004 ansågs inte ett dröjsmål om fem dagar med en bevisuppgift vara av den arten, att påföljd behövde utdömas.

Självfallet skall uppgifter en advokat lämnar myndighet vara sanna. Frågan om sanningsplikt när det gäller innehållet i ärenden och mål behandlas i ett särskilt avsnitt. Men inte heller i fråga om förhållanden, som påverkar handläggningen, får advokat ljuga. I 23/1999 varnades en advokat, som lämnade domstol osanna uppgifter för att denna skulle senarelägga en förhandling. I samma syfte uppgav advokaten i 94/2001 oriktigt att han skulle vara utomlands, varning. Och i 138/1995 åberopade advokaten ett förlikningsavtal, som han visste inte gällde. Påföljden stannade vid varning, kanske därför att advokaten översänt en förlikningslikvid till motpartsadvokaten, och denne inte returnerade likviden.

Att anklagelse mot domare för feldatering av spikningsbeslut gav varning i 132/1998 omtalas också i avsnittet om beskyllning om brott. Att i inlägga till hovrätt påstå att underrättsdomare var jävig och att grova rättegångsfel förevarit gav däremot i 59/2000 ingen påföljd.

Underlåtenhet att på kallelse infinna sig i domstol är en allvarlig förseelse. I 49/2005 stannade dock påföljden vid erinran när advokaten, utan att meddela domstolen, uteblev från huvudförhandling. Advokaten hävdade sjukdom även om starka misstankar om alkoholpåverkan förelåg – men ansågs obestyrkta. Erinran avsåg att advokaten inte meddelade domstolen om förhindret. Varning för att advokat inte inställt sig till förhandling har tilldelats i 158/2006, där advokaten kallats att vittna, 25/2005 och 28/2008, som båda gällde sammanträde inför hyresnämnd, det sistnämnda i advokatens eget ärende, och 15/2006, edgångssammanträde dit advokaten kallats som likvidator. En särskild fråga uppkommer när uppdrag hos flera domstolar kolliderar. 110/2008 ger en klar handlingsregel. Har man sagt sig vara oförhindrad att inställa sig i en domstol, och kollision därefter inträffar med annat mål, måste man reservationslöst meddela att man är förhindrad i det senare målet. I ärendet var advokaten förordnad som offentlig försvarare i ett omfattande brottmål. Sedan flera år var han också ombud i ett

tvistemål. Huvudförhandling i tvistemålet var bestämd till viss dag. Den domstol som handlade brottmålet satte ut brottmålet så, att det kolliderade med tvistemålet. När advokaten fick kännedom om kollisionen ringde han tvistemålsdomstolen och förklarade situationen. Efter kontakter mellan domstolarna vägrade tvistemålsdomstolen att ändra förhandlingsdag. Advokaten anmälde då i den domstolen förhinder. Han borde reservationslöst till brottmålsdomstolen ha anmält, att han var förhindrad att inställa sig i brottmålet. Erinran. Tre ledamöter tyckte att det hade räckt med ett uttalande, därför att de upplevde domstolarnas vägran att samarbeta som olämplig. Holger Wiklund skriver att de svenska domstolarna är mycket tillmötesgående när det gäller att rätta sig efter advokaters almanacka. Det är möjligt att det är så, sett i ett internationellt perspektiv, men i nämnden har omvittnats att domstolarna numera, kanske under pressen av en större arbetsbörda, blir mindre och mindre benägna att ta hänsyn till vad som händer i andra domstolar.

Förhållningstaktik har bedömts i några ärenden. I 68/1994 varnades en advokat, som uppenbart och systematiskt förhalade en process. Och i det under ett avsnitt om förhållandet till kolleger refererade ärendet 94/2007 konstaterade DN i ett uttalande, att det var oförenligt med god advokatsed att dröja med jävsinvändning till strax före en utsatt inställelse; jävsinvändningen borde göras så snart förhållandet (som inte föranledde ingripande från DN:s sida, men det är en annan historia) blev känt, och inte så sent att processens handläggning i onödan påverkades.

Upplysningsskyldighet till myndighet

En fråga om advokats upplysningsskyldighet till myndighet om klients förhållanden prövades i ett intressant avgörande, 126/2005. Där konstaterades, att om en tjänsteman hos kronofogdemyndighet ringer upp och frågar om advokaten förvaltar klientmedel för en viss klient, behöver advokaten inte svara (och får nog inte göra det). Han har också rätt att berätta för klienten om förfrågan och – på klientens anmaning – redovisa medel till denne. När myndigheten skriftligen, med hänvisning till utsökningsbalken 4:15, begär upplysning är advokaten skyldig att svara. Regeln återfinns i andra meningen i VGA 6.2.2:

En advokat är dock inte skyldig att förete eller åberopa bevis eller lämna uppgift som talar till klientens nackdel, om det inte finns en laglig skyldighet för advokaten att göra detta.

Ingripande i myndighets handläggning

Advokat skall inte på egen hand ingripa i myndighets handläggning av ärende. I 37/1998 instruerade en advokat, som utgick från att en förhandling skulle komma att ställas in, ett vittne att inte inställa sig, vilket ledde till ett kritiskt uttalande. Och när en offentlig försvarares klient strax innan en förhandling i hovrätten ringer upp advokaten, och meddelar att han är mycket missnöjd med advokatens arbete och alls inte vill företrädas av advokaten i förhandlingen, får advokaten ett kritiskt uttalande när han skickar en kollega i sitt ställe. Han borde ha inhämtat hovrättens inställning till försvararbytet.

Kringgående av myndighetsbeslut

En advokat får inte medverka till att ett beslut av myndighet kringgås. I ärende 105/2002 var det fråga om kringgående av domstolsbeslut. När domstol vägrade att låta klient byta rättshjälpsbiträde utfärdade biträdet en substitutionsfullmakt för den kollega, som klienten ville anlita. Både fullmaktsgivaren och den advokat, som mottog fullmakten, varnades.

Slutligen skall här nämnas 82/1999, som gav prov på en kvalificerad, om än en smula rörande, brist på omdöme. En advokat, som förordnats till offentlig försvarare i ett omfattande brottmål, skickade den kanslist, som medverkat vid förordnandet, ett presentkort om 900 kronor som tack. Varning.

Förhållandet till kolleger

I tidigare regelverk och diskussioner avseende god advokatsed har man uppehållit sig en hel del vid kollegialitetens betydelse. Så långt fram som till dess VGA antogs hette det i då gällande regelverk att advokat ”skall gentemot kolleger visa den hänsyn och det tillmötesgående som god kollegialitet kräver. Kritik mot kollega skall vara saklig och måttfull”. I VGA har tanken på särskild hänsyn till kolleger rensats bort. Synen på advokat-kåren som ett skrå har förändrats. Alla regler, som var ägnade att minska konkurrensen inom kåren, har mönstrats ut. Kollegerna framstår tydligare än förr också som konkurrenter. Detta sagt tror jag ändå att det även nu gäller, att viss extra hänsyn bör tas i förhållande till andra advokater och biträdande jurister på advokatbyråer. Alla är ju bundna till att iaktta god advokatsed och till dess en kollega visat, att han inte är beredd att leva upp till den standarden, måste man utgå från att reglerna kommer att iakttas. Och redan i detta förhållande ligger en viss samhörighet.

Den hänsyn som visas kolleger får dock aldrig gå ut över klientens intresen. Denna regel gällde också tidigare. Holger Wiklund refererar ett berömt fall, som vi i DN ibland haft att dra oss till minnes. En kollega hade fått en check av sin klient med uppdrag att vidarebefordra beloppet till en motpart. Det gjorde advokaten genom att lösa in checken utan att kontrollera att den hade täckning, och översände checkbeloppet till motpartskollegan. När det så visade sig att täckning saknades bad advokaten motpartskollegan att återbetala likviden, men kollegan vägrade och samfundsstyrelsen uttalade, att han gjorde rätt, och kunde vidarebefordra beloppet till sin klient. Klientintresset gick alltså före hänsynen till kollegan.

Kvar i VGA finns förbudet att förbigå kollega, men detta grundas väl inte i första hand på kollegialitet. Regeln har behandlats i ett särskilt avsnitt. När jag började på byrå för mer än fyrtio år sedan ansågs det allmänt – om än inte fastslaget i något regelverk – att om en betalning skulle verkställas till motpart skulle betalningen ske till motpartens advokat, om denne var behörig att motta beloppet. Jag tycker fortfarande att denna betalningsväg har fog för sig, men jag tror knappast att ett annat handlingsätt strider mot god advokatsed, om inte kollegan, eventuellt med företeende av bevis om sin behörighet, uttryckligen begärt att betalningen sker till honom. Kostnadsansvaret gentemot kollega, som anlitas för klients räkning, har behandlats i ett särskilt avsnitt.

De ärenden jag kunnat finna rörande kränkande uttalanden om kolleger, belyser inte i nämnvärd grad frågan om särskild hänsyn skall visas just kolleger. De flesta kränkande uttalandena skulle förmodligen ha beivrats oavsett om det fällt om en advokat eller om någon annan. Möjligen kan sägas att 65/1996 tyder på, att oriktigt uttalande om att någon avvikit från god advokatsed behandlas särskilt strängt. I en resningsansökan påstod advokaten att tidigare offentlig försvarares semester hindrat överklagande av brottmålsdom. Advokaten erinrades. Och samma förfarande ledde också i 84/1995 till erinran. I 134/1998 fick advokaten erinran, när han om sin bror, som också var advokat, påstod att broderns psykiska insufficiens tillsammans med hans alkoholkonsumtion reste tvivel på hans förmåga att leva upp till de krav, som kan ställas på en advokat. Och i 65/1996 varnades en advokat, som till tillsynsmyndighet skrev att två kolleger visade en besvärande inkompetens och ifrågasatte om inte kollegerna i maskopi med en konkursförvaltare ville bli av med en seriös spekulant på en fastighet för att själva komma över den. Exempel på att kritiska uttalanden om kolleger accepterats ger 96/2001, där ingen kritik riktades mot advokat, som i meddelande till annan förklarade att hon inte längre hade förtroende för en kollega, och att hon återkallat fullmakten för denne att företräda det bolag i likvidation, för vilket hon var likvidator. Förtroendeförlusten föreföll vara ovanligt väl grundad.

Att utebli från ett bodelningssammanträde utan att underrätta kollega, som skulle delta i sammanträdet, har ansetts vara ett brott mot god advokatsed och lett till erinran (263/2004). God advokatsed kräver att övergång från en byrå till annan ekonomiskt sköts på ett smidigt sätt. När någon slutat på advokatbyrån skall samråd ske med vederbörande, när av honom nedlagt arbete skall debiteras. Regeln uttalades i 98/2000, som refererats också under arvodesavsnittet. I 101/1994 fick advokaten erinran för att han vägrade att, då han lämnade en byrå, medverka till reglering av upparbetad ersättning. Oriktigt uppgift om att arvodesanspråk övertagits av nytt advokataktiebolag vid byråövergång har gett erinran, 210/2004.

Enligt Holger Wiklunds uppfattning bör en advokat underrätta kollega på motsidan om de åtgärder han ämnar vidta, till exempel vilka invändningar han avser att framställa, i den mån han kan göra så utan att därmed skada eller äventyra klientens intressen. I 84/2007, tidigare refererat, väntade advokaterna med att göra en jävsinvändning avseende motpartsadvokaterna till strax innan förberedelse i ett tvistemål skulle äga rum. DN uttalade att invändningen borde ha gjorts tidigare. Det framgår inte klart av avgörandet

om det var omtanke om kollegerna, deras klient eller om rättsordningen, som föranledde uttalandet.

När advokat påstår att han har ett uppdrag får man, som också angivits i avsnittet om förbigående av motpartsombud, inte kräva att han visar fullmakt. Uppgiften om uppdraget skall godtas om omständigheterna inte motsäger den. När en advokat utan fullmakt inställde sig vid en boupp-teckningsförrättning uttalade DN i 5/2000, att advokaten skulle ha antecknats som närvarande och att det han uppgav om tillgångar skulle ha antecknats.

Det står en advokat fritt att hävda åsikten, att motpartsadvokat är jävig, och att om denne inte frånträder sitt uppdrag anmälan kan komma att göras till domstol och DN, 50/2000. Det är inte heller fel att inge handlingar i disciplinärende mot kollega till domstol, trots att ärendet inte avgjorts, detta naturligtvis under förutsättning att inlämnandet inte kränker någon klientsekretess, 50/1998. Inte heller påstående att ett motpartsombud är olämpligt att driva ett ärende därför att ombudet sammanlever med huvudmannens syster har ansetts förgripligt även om det är svårt att förstå tankegången, 27/2001. Påstående att advokat driver ett ärende bara för att tjäna pengar gav i 110/2001 påföljd, men denna omfattade långt värre överlöpningar. Också i 103/1999 gav påstående om att advokat drevs av ekonomiska motiv en erinran.

Slutligen kan två ärenden nämnas. I 105/1998 fick advokaten varning när han hotade inträdessökande till samfundet att yttra sig ofördelaktigt om denne, om vederbörande inte hjälpte till att förmå tidigare klient att betala advokatens räkning. Och i 117/2005 ansågs inte två advokater handla i strid med god advokatsed när de begärde läkarintyg från en kollega, som under hänvisning till att en nära anhörig låg för döden, ville ställa in en domstolsförhandling. Med hänsyn till vad som tidigare förevarit i den tvist förhandlingen rörde var advokaternas misstänksamhet inte svårförståelig.

Sanningsplikten

En advokat skall tala sanning och skriva sant. I avsnittet om förhållandet till domstolar och andra myndigheter behandlas fall, där advokater lämnat oriktiga uppgifter för att påverka handläggningen av målet. Här skall advokats sanningsplikt i övrigt diskuteras.

Av kravet på trohet och lojalitet mot klienten följer en absolut sanningsplikt mot denne. Sanningsplikten är både negativ – det vill säga att det är förbjudet att lämna klienten felaktiga uppgifter – och positiv – det vill säga att advokaten själv skall upplysa klienten om allt, som advokaten inser att klienten bör få veta. Det sagda innebär också att det aldrig är tillåtet för en advokat att ta emot upplysningar på villkor, att de inte skall vidarebefordras till klient. Som särskilt allvarligt betraktas att advokaten ger klienten felaktiga uppgifter om hur klientens ärende handläggs. I 112/1993, 59/1999 och 124/2005 varnades advokater, som sanningslöst påstod att talan väckts i klienternas ärenden. I 27/1998 blev det varning för advokat, som oriktigt påstod att han fått uppskov i hovrätt, medan sanningen var att hovrätten nekat prövningstillstånd. Också i 70/1995, där advokaten sanningslöst till sin klient påstod sig ha gjort framställning till JK och skattemyndighet, och 48/2004, där advokaten lämnade sin klient felaktiga och vilseledande uppgifter, utdelades varningar.

Men inte bara mot klienten, utan också i övrigt, skall advokat vara sanningsenlig. Följande stadganden i VGA bör i detta sammanhang särskilt uppmärksammas:

5.4 En advokat får inte vilseleda motparten genom att om faktiskt förhållande eller innehållet i rättsregel lämna uppgift som advokaten vet är oriktig.

6.2.1 En advokat får inte till domstol lämna en uppgift som advokaten vet är osann och inte heller bestrida en uppgift som advokaten vet är sann.

6.2.2 En advokat får inte medverka till att bevis undertrycks eller förvanskas. En advokat är dock inte skyldig att förete eller åberopa bevis eller lämna uppgift som talar till klientens nackdel, om det inte finns en laglig skyldighet för advokaten att göra detta.

Av bestämmelserna framgår att advokatens negativa sanningsplikt är fullständig. I förhållande till domstolar och motparter föreligger däremot normalt ingen positiv sanningsplikt. I den negativa sanningsplikten innefattas en skyldighet att sanningsenligt besvara frågor från domstol och motparter. En sådan skyldighet följer i tvistemål redan av RB 43:6 första stycket:

Part skall sanningsenligt redogöra för de omständigheter han åberopar i målet och uttala sig om de av motparten anförda omständigheterna samt besvara framställda frågor.

Bestämmelsen är visserligen inte straffrättsligt sanktionerad, men ur disciplinär synpunkt skall den upprätthållas. Av intresse i detta sammanhang är också den sällan tillämpade bestämmelsen i RB 42:8 första stycket:

Under förberedelsen skall parterna var för sig ange de ytterligare omständigheter som de vill anföra samt yttra sig över vad motparten anför. De skall också, i den mån det inte skett tidigare, uppge de bevis som de vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis. Skriftliga bevis som inte redan företetts skall genast framläggas. Parterna är skyldiga att på framställning av motparten uppge, vilka andra skriftliga bevis de innehar.

Om framställning görs enligt sista meningen är advokat skyldig att medverka till att de uppgifter om skriftliga bevis, som lämnas, är sanningsenliga och uttömmande. Vill klienten inte medverka till detta är advokaten skyldig att frånträda sitt uppdrag.

Vad nu sagts om sanningsplikt gäller i alla ärenden, som inte innefattar påstående om brott. I brottmål – och enligt min uppfattning i andra ärenden, som påminner om brottmål, till exempel disciplinärenden av olika slag – gäller andra regler. Här skall dock nämnas att VGA 8 ålägger advokater en sanningsplikt också när de yttrar sig i egen angelägenhet till styrelse och DN. Det rör sig här om en negativ sanningsplikt. Reglerna har inte velat uppställa ett krav på fullständighet. Sanningsplikten mot samfundet och pliktens förhållande till Europakonventionen berörs kortfattat i avsnitt om advokaters förhållande till samfundet.

I brottmål – och som jag tror i brottmålsliknande förfaranden där inte sanningsplikt särskilt är föreskriven – gäller att den, som förfarandet riktar sig mot, inte har någon sanningsplikt. Den advokat, som biträder i sådana ärenden, är inte skyldig att positivt verka för att få fram sanningen. Bestäm-

melsen i RB 21:7, att offentlig försvarare för att tillvarata den tilltalades rätt, skall verka för sakens riktiga belysning, kan inte tas till intäkt för någon sådan skyldighet. Det betyder emellertid inte att sanningsplikten helt är satt ur spel. En advokat får aldrig lämna en sakuppgift, som han vet är osann, och inte heller bestrida en uppgift, som han vet är sann. Men det skall röra sig om verklig vetskap. Att klientens uppgifter verkar osannolika, eller att advokaten bildat sig en uppfattning om verkliga förhållanden, som avviker från vad klienten påstår, leder inte till att advokaten måste ta avstånd från vad klienten vill göra gällande. Det är således inte vad advokaten borde veta, som är måttstocken, utan vad han faktiskt vet. Och varken i tvistemål, brottmål eller i samband med annan myndighetsutövning är advokaten skyldig att verka för att klienten vitsordar en av motpart eller åklagare lämnad uppgift, även om advokaten tror sig veta att uppgiften är sann. Jag ser ingen skillnad i de etiska regler, som gäller för offentlig försvarare, i förhållande till vad som kan anses gälla för privata försvarare. Inte heller en offentlig försvarare är rättvisans tjänare; klientlojaliteten tar över intresset av att rättskipningen kan bygga på objektiva sanningar. Slutligen skall här nämnas att enligt min uppfattning får en advokat inte frånträda uppdraget att försvara någon bara därför att advokaten kommer till en personlig uppfattning att klienten ljuger. Vet advokaten att så är fallet – och i de flesta fall skall han väl försöka undvika att skaffa sig sådan vetskap – får han inte åberopa lögnerna eller stödja sin klients talan på de lögnaktiga uppgifterna men han måste vara mycket försiktig när det gäller att driva sin vetskap till en spets genom att avträda. Även om advokaten inte som skäl för att frånträda uppdraget uttryckligen åberopar sin kunskap om att klienten avviker från sanningen, ligger det i sakens natur att avslutandet av uppdraget kan medföra att klientens sak försämras, och advokaten får ju inte positivt ljuga om skälen till att han avträder. Hans undvikande svar i detta avseende är ägnat att skada klienten. Slutligen skall här nämnas 96/1994. Advokaten, som med stort fog var misstänkt för försök att otillbörligt påverka en målsägande, ljög både muntligen och skriftligen för tingsrätten om vad som förevarit. Trots att den otillbörliga påverkan inte ansågs vara fullt ut styrkt fick advokaten varning med straffavgift 15 000 kronor.

En punkt, där jag personligen tycker advokater är lättsinniga, gäller datering av handlingar. Det tycks mig ibland som om advokater – och ännu långt högre grad revisorer – tycker att handlingar kan dateras lite hur som helst. Men så är naturligtvis inte fallet. Medverkan till att avstående från arv antedaterades gav i 32/2000 varning. Samma påföljd utdelades i 117/1999,

där advokaten rådde person att antedatera delgivningserkännande. Och den påföljden kan nog påräknas för snart sagt varje avsiktlig feldatering, oavsett syftet och oavsett rättsverkningarna.

I 87/2002 förklarade advokaten för kronofogdemyndighet att klient saknade tillgångar trots att advokaten visste att klienten nyligen fått betydande medel från sin mor. Den osanna uppgiften inkluderades i den varning han fick för flera förseelser. När advokat i 28/2002 mot sakkunnigs krav på ersättning gjorde uppenbart ogrundade invändningar fick han varning. Osant intygande att advokaten och dennes sekreterare varit närvarande när ett testamente undertecknades gav i 119/2002, som också refereras i avsnittet om fel och försummelse vid utförande av uppdrag, varning med straffavgift 25 000 kronor. Oriktig anteckning om att en efterarvinge varit närvarande vid bouppteckningsförrättning (i själva verket var efterarvingens mor med) gav varning i 55/2008. I 50/2008 uppgav advokat vid överklagande av eget utmätningsärende sanningslöst att han hade motfordran. Påföljden blev varning med straffavgift 40 000 kronor. Påföljden påverkades av ett digert ”syndaregister” och advokaten är nu utesluten ur samfundet. När advokaten i mål om betalningsföreläggande sanningslöst i 186/2004 påstod att hon betalat den räkning ansökan avsåg nöjde sig nämnden med erinran. I 137/2004 intygade advokaten oriktigt i bouppteckning, att delägare var närvarande vid förrättning, trots att delägaren inte ens kallats. Varning med straffavgift 50 000 kronor. I 91/2002 framkom att advokaten ljugit om affärer med klient i tidigare disciplinärende. För lögnen och för att affärerna fortsatt fick advokaten varning med straffavgift 10 000 kronor. I 47/2004 hade advokaten kraftigt överdrivit tillgångspost i sitt advokataktiebolags balansräkning. Förfarandet gav varning. Av avsnittet om arvode framgår att uppgift om nedlagd tid i ärende måste vara sanningsenlig. I 173/2003, refererat i det avsnittet, fick advokaten varning med straffavgift 50 000 kronor för grovt oriktiga uppgifter i kostnadsräkning. Varning tilldelades också i 107/1999, där advokat förklarade sig beredd att tillhandahålla uppgifter om delvis fingerad fordran. I 105/2000 erinrades advokaten därför att han påstod sig kunna förbjuda flera personer att ta kontakt med hans huvudman och att överträdelse av förbudet kunde medföra straffansvar.

Att sanningsplikten kan vara positiv även om uppgift är till nackdel för klienten visar 28/2000 och 72/2002. I det första förde advokaten skadeståndstalan mot en besiktningsman, som gjort en tillträdesbesiktning. Advokaten förteg att säljarna av fastigheten accepterat att nedsätta köpeskillingen på grund av det fel, som besiktningsmannen förbisett. Advokaten

fick varning med straffavgift 25 000 kronor. I det senare fallet förteg advokaten i ett trafikskadeärende att klienten på nytt skadats i en trafikolycka, där skadan skulle regleras med annat försäkringsbolag. Advokaten erinrades. Även förhållandevis harmlösa osanningar eller felaktiga uppgifter har av DN betraktats som oetiska. I 121/1999 fick advokaten erinran därför att han inte rättade en uppgift till samfundets matrikel att han hade anställt en biträdande jurist. Personen hade inte blivit färdig med sin examen. Och i 162/1996 fick advokaten erinran därför att han till kollega lämnat uppgiften att han frånträtt ett uppdrag därför att han inte fick betalt. Sanningen var att det var klienten som lämnat advokaten.

I sanningsplikten och det allmänna kravet på omsorg ligger en skyldighet att kontrollera de uppgifter, som advokaten lämnar i intyg och intygsliggande handlingar. Men nämnden fann att en advokat, som litade på en kollegas felaktiga besked att delägare varit närvarande vid bouppteckningsförrättning, och vilken som god man undertecknade bouppteckningen med den felaktiga uppgiften, hade fog för sitt intygande och detta ledde inte till påföljd.

I kravet på sanningsplikt ligger också att advokat inte får upprätta handlingar, som kan vilseleda. I 204/2004 hade en person dömts att betala skadestånd på grund av brott. Brottsoffernämnden hade utbetalat en del av skadeståndet. I förlikningsavtal angav advokaten att skadeståndsskyldigheten genom att ett visst belopp betalades skulle anses fullt och slutligt reglerad. Advokaten förteg därvid att Brottsoffernämnden kunde komma att regressa beträffande det belopp nämnden utbetalat. Avtalet bedömdes som vilseledande och advokaten fick erinran. Fallet har också refererats i avsnittet om förhållandet till motpart.

Underlaget för lämnade intyg skall kunna dokumenteras. I 125/2000 antecknade advokaten en person som närvarande vid en pappersstämma i ett aktiebolag. Personen påstod att han aldrig lämnat sitt tillstånd till att anteckningen fick göras. Advokaten erinrades för att dokumentation av tillståndet saknades.

Tystnadsplikt av hänsyn till klient, motpart och tredje man

En kärnegenskap hos en god advokat är hans förmåga att iaktta tystnad och diskretion beträffande vad han erfar i sin verksamhet. Sedan RB infördes finns en i lag indirekt fastställd tystnadsplikt för advokater. Enligt RB 8:4 första stycket andra meningen är en advokat skyldig att förtiga vad han får kännedom om i sin yrkesutövning, när god advokatsed kräver detta. Gränserna för denna tystnadsplikt är inte helt enkla att dra. 34 § samfundets stadgar upprepar i sin bestämmelse om tystnadsplikt RB:s hänvisning till god advokatsed och i VGA lyder reglerna så här:

2.2.1 En advokat har tystnadsplikt avseende det som anförtrots advokaten inom ramen för advokatverksamheten eller som advokaten i samband därmed fått kännedom om. Undantag från tystnadsplikten gäller om klienten samtyckt därtill eller laglig skyldighet att lämna upplysning föreligger. Undantag gäller vidare i den mån yppandet är nödvändigt för att advokaten skall kunna värja sig mot klander från klientens sida eller hävda befogat ersättningsanspråk avseende det ifrågavarande uppdraget.

2.2.2 En advokat är skyldig att iaktta diskretion om sina klienters angelägenheter. En advokat får inte utan skäl göra sig underrättad om ärenden som förekommer på den byrå där advokaten är verksam, men som advokaten inte själv arbetar med.

2.2.3 En advokat är skyldig att ålägga sin personal samma tystnadsplikt och diskretionsplikt som gäller för advokaten själv.

VGA klargör inte om tystnadsplikten gäller också vad advokat fått veta beträffande motpart eller tredje man. Enligt min uppfattning kräver god smak att advokaten iakttar återhållsamhet med att sprida upplysningar om andra än klienter, när upplysningarna kommit fram i advokatverksamheten, men någon egentlig tystnadsplikt gäller nog knappast till förmån vare sig för tredje man eller motparter. Holger Wiklund delade min uppfattning när det gäller motparter men ansåg, att också uppgifter lämnade av tredje man kan omfattas av tystnadskravet. Avser uppgiften tredje mans person-

liga förhållanden kan jag i någon mån förstå inställningen, men jag har svårare att förstå, att också andra tredjemansuppgifter skulle omfattas av sekretess om inte uppgifterna lämnats med förbehåll för att de inte får föras vidare. Att ett sådant förbehåll aldrig kan godtas i förhållande till klienten har angivits bl a i avsnittet om klientlojalitet. Det kan också konstateras att diskretionskravet enligt 2.2.2 enligt det uttryckliga stadgandet bara gäller klientens angelägenheter.

Att tystnadsplikt kan gälla till förmån för rättsordningen behandlas i ett särskilt avsnitt om tystnadsplikt av hänsyn till den ordningen.

En gräns, som RB uppställer, återfinns i RB 36:5 med det där intagna vittnesförbudet. Vittnesförbudet är totalt för försvarare i brottmål, men det principiella förbudet för advokater att vittna om angelägenheter, som de erfarit i sin yrkesutövning bryts för andra än försvarare igenom av undantaget för brott som avses i 10 kap 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen. Det innebär bland annat att advokat, som inte är försvarare i målet, kan tvingas vittna om brott, där minimistraflet för brottet är ett års fängelse eller högre. Tidigare innehöll bestämmelsen en tröskel med minimistraflet om två års fängelse och det är min förhoppning att lagstiftaren när detta trycks återgått till den tröskeln.

5 kap 11 § konkurrenslagen och 3 kap 13 § taxeringslagen innehåller bestämmelser, som ger visst skydd för advokatsekretessen mot myndighetsingripanden, men det skulle föra för långt att här analysera räckvidden av bestämmelserna. Detsamma gäller lagstiftningen mot penningtvätt, som numera på ett för mig uppseendeväckande sätt bryter principen att en klient, eller en presumtiv klient, skall kunna anförtro sig åt en advokat utan risk för att det som sägs kommer till annans kännedom. Här bryts inte bara sekretessen igenom, utan lagstiftningen ålägger dessutom advokaten en skyldighet att positivt verka för att det han i förtroende fått veta kommer till myndighets kännedom. Mycket grundläggande värderingar beträffande advokaters ställning i ett rättssamhälle sätts här åsido.

Skyddet för klientsekretess när det gäller presumtiva klienter diskuteras i kommentaren. Uppgifter, som advokaten får utan att över huvud ha accepterat att uppgifterna skall lämnas, skyddas inte. Om någon utan föregående överenskommelse med advokat skickar denne ett material kan han inte förlita sig på att materialet kommer att behandlas under sekretess. Tvärt om kan det vara en plikt för advokaten att använda materialet till nackdel för avsändaren men till förmån för en klient. Om någon utan föregående tidsbeställning tas emot av advokat bör han dock behandlas som om advo-

katen överenskommit om sammanträffandet, och alltså vara skyddad. Det så kallade Nationalmuseumsfallet, refererat nedan och också i avsnittet om främjande av orätt, ger stöd för det antagandet.

Ett medgivande från den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller att lämna sekretesskyddad uppgift, gör utlämnandet tillåtet. Medgivandet bör dock vara väl dokumenterat och tillräckligt tydligt. Undantagsregeln är i sin tur en undantagsregel från principen att advokater skall pröva sin etik utan hänsyn till att klienten medger avsteg. I VGA har dock tagits ett försiktigt steg i riktning mot att klients samtycke till intressekonflikt skall tillmätas betydelse. I alla andra sammanhang utom just när det gäller tystnadsplikten har DN hittills undvikit att tillmäta klientsamtycke betydelse vid sina bedömningar.

Som framgår av VGA har advokat rätt att lämna sekretessbelagd uppgift om det behövs för att hävda rätt till ersättning, som advokaten är berättigad till, och för att värja sig mot beskyllningar av olika slag. Avvikelsen från tystnadsplikten får dock inte drivas längre än vad som är oundgängligen nödvändigt för att det berättigade syftet skall kunna nås.

I VGA 2.2.2 andra meningen har införts ett nytt ”snokförbud”. Bara den eller de på en advokatbyrå, som är direkt sysselsatta med ett ärende, får ta del av materialet i ärendet utan godtagbara skäl. Holger Wiklund gick ett steg längre. Han menade att tystnadsplikten nästan generellt gällde också mellan advokaterna på en byrå och att klientens samtycke behövdes för att tystnadsplikten i den delen skulle brytas. Klientsamtycke fick dock presumeras när det gällde dem som biträdde advokaten i ärendet. Jag förmenar för min del att detta är att driva kravet på diskretion allt för långt. En påtaglig fördel med att inte arbeta på en enmansbyrå är att man med kolleger kan dryfta rättsliga och taktiska frågor, ibland etiska. Låt vara att man då ofta och i betydande utsträckning kan diskutera principer och inte konkreta ärenden, men ibland kan det inte undvikas att sådana uppgifter, som annars skulle omfattas av sekretess, avhandlas. Kunskapsutbytet inom byrån gynnas av ett sådant samarbete och det utbytet höjer kompetensen och är till fördel för klientkollektivet. Ett sådant utbyte kan också vara ett skäl för att ”snokförbudet” ställs åt sidan. Ett annat skäl kan vara behovet av jävskontroll. Men principen gäller – snoka inte!

Sekretesskravet kan brytas i nödsituationer, t ex när advokaten får veta att någon planerar ett allvarligt brott. Någon ledning i fråga om vilka brott det kan röra sig om kan man måhända återfinna i den ovan angivna bestämmelsen i RB 36:5, men så länge den gör undantag för brott för vilket

minimistraflet bara är så lågt som ett år är jag för min del böjd att tycka att ribban måste sättas väsentligt högre. Det förhållandet att en advokat kan tvingas som vittne avslöja förtroenden gör honom inte berättigad att utan vidare aktivt sprida information. Holger Wiklund menade att i den särskilda nödsituationen, att en advokat får kännedom om att någon planerar ett självmord, borde anhöriga kunna underrättas. Det tyckte inte DN i 103/2007. En ung man sökte en advokats biträde med att upprätta testamente och förklarade att detta skedde inför ett förestående självmord. Advokaten tog i bästa välmening kontakt med klientens mor, och berättade vad sonen sagt. Det tyckte DN i ett uttalande att han borde ha låtit bli. Men visst måste det finnas situationer, där så allvarliga intressen står på spel, att klientens rätt till tystnad väger lätt i förhållande till intressena. Här kan advokaten ställas inför mycket svåra avgöranden. I alla advokaters verksamhet uppstår ibland situationer, där det blir fel hur advokaten än handlar. Det gäller då att göra det som leder till minst skada.

Sekretess behöver inte iaktas beträffande omständighet, som är allmänt känd. Men det skall verkligen röra sig om något som är allom bekant. Det förhållandet, att omständigheten framgår av offentliga källor, till exempel förundersökningsprotokoll som är offentliga, berättigar inte en advokat att föra uppgiften vidare. Att sekretess råder i samfundsstyrelsens och DN:s verksamhet framgår av samfundets stadgar. I linje härmed är advokat skyldig att i disciplinärenden lämna uppgifter, som annars skulle omfattas av sekretess. Samfundsstyrelsen har numera trots detta regelverk beslutat att DN:s beslut skall vara allmänt tillgängliga. Generalsekreteraren eller samfundets chefsjurist får, när någon begär att få ta del av ett beslut, avgöra i vilka delar beslutet skall sekretessbeläggas. Advokaten kan aldrig räkna med att hans identitet omfattas av sekretessen. Sedan tidigare gäller också att besluten från DN har varit tillgängliga hos JK. Alla beslut översänds till JK som ett led i dennes tillsynsverksamhet. Under kortare tid kan en hel akt vara tillgänglig hos JK, om denne begärt att få in akten. Under denna tid, och också när det gäller uppgifter i själva besluten, gäller hos JK de allmänna sekretessbestämmelserna. Mot den bakgrunden framstår samfundsstyrelsens beslut som välgrundat. Se om frågan också avsnitt om förhållandet till samfundet.

Brott mot tystnadsplikten genom meddelande till media har behandlats i ett särskilt avsnitt.

Tystnadsplikten gäller inte bara uttalanden. Den omfattar också ett förbud mot att i sin verksamhet låta ovidkommande få del av uppgifter på

annat sätt. I 109/1999 erinrades en advokat när han gjort det möjligt för utomstående att avlyssna ett mobilsamtal, där uppgifter om ett identifierbart ärende lämnades. Slarv med att förvara handlingar innehållande klientuppgifter har i ett flertal fall lett till erinran. Se i denna del också avsnittet ovan om hantering av handlingar. I 12/2006 använde advokaten handlingar i avslutat ärende som skrivmaterial i nytt ärende vilket gjorde att rättsskyddsbolag fick del av handlingarna. I 166/2007 överlämnade en advokat, som förberedde en grupptalan, utan klientens samtycke handlingar för kopiering till en förening, som bildats av gruppen. 134/2000 avsåg det förhållandet att advokat överlämnat handlingar han fått av tidigare klient till dennes motpart. Att handlingarna var offentliga gjorde inte förfarandet ursäktligt, erinran. I 88/2003 förvarade advokaten klienthandlingar på ett vinds kontor där obehöriga kunde ta del av dem, också erinran.

Undantagsregeln att advokat får avslöja sekretessbelagda uppgifter för att tillvarata sin rätt att få betalt illustreras av 262/2004, där advokaten ansågs ha rätt att i kravmål avslöja uppgifter, som annars varit sekretessbelagda, däribland om en tvist med namngiven huvudman i ett agentförhållande, där klienten fungerade som agent.

Också välmenande brott mot tystnadsplikt är oetiska, jämför vad ovan sagts i självmordsfallet. I 63/2002 berättade advokaten för anhöriga till en testator, som väntade i hans reception medan testator i enrum besökt advokaten, att de ”inte borde vara oroliga”. Advokaten fick erinran.

När en advokat, som tidigare varit målsägandebiträde, utan klientens samtycke accepterade att vittna om vad som förekommit mellan honom och klienten fick han i 108/2000 varning. I 66/1999 ansågs däremot inte det förhållandet, att advokaten vittnade i tvist mellan två bolag om vem som skulle betala en advokaträkning, i sig vara oetiskt. Det framkom ingenting konkret om att advokaten lämnat uppgifter, som var skyddsvärda.

När så kan ske skall själva klientförhållandet omfattas av sekretess. I 145/2004 berättade en advokat för någon, som sökte hans biträde att det inte gick eftersom motparten tidigare sökt advokaten. Det borde han inte ha berättat och fick erinran. Som tidigare angivits behöver en advokat aldrig berätta varför han inte vill motta ett uppdrag och får ofta inte heller göra det.

Skyddet för presumtiv klient har diskuterats ovan. I 35/1993 ställde en person, som ville bli klient, frågor till advokaten. Advokaten hänvisade därefter till samtalet i senare uppdrag för motpart, vilket medförde erinran. I 21/2002, som refereras också i avsnittet om att främja orätt, sökte

kriminella personer kontakt med advokat för att denne skulle förmedla budskap om att de kunde återskaffa från Nationalmuseum stulna tavlor. Sedan advokaten (alltför sent) avböjde att biträda hjälpte han till att identifiera personerna. DN varnade för brott mot tystnadsplikt och hänvisade till att de brott, som klienterna kunde tänkas ha gjort sig skyldiga till eller vara i färd med att begå, inte var av den arten att vittnesförbudet i RB 36:5 bröts igenom. Personligen tycker jag att även om straffskalan varit en annan skulle advokaten ha tigit.

En advokat gör inte fel när han visar i förundersökning sekretessbelagt material för sakkunnig, som biträder honom i brottmålet, 99/1997.

Tystnadsplikten gäller även i förhållande till avliden person. Dödsbodelägarna kan inte, ens om de är eniga, lösa advokaten från plikten. I 47/2007 vägrade advokaten, sedan testator avlidit, att till dödsbodelägare lämna ut anteckningar hon gjort i samband med att ett testamente upprättats. DN fann att hon handlade rätt. En närliggande fråga är omfattningen av tystnadsplikten när klientföretag gått i konkurs eller fått nya ägare. Företags revisorer har ålagts en plikt att lämna konkursförvaltare upplysningar. Någon sådan plikt kan inte generellt antas finnas för ett företags advokat. Tvärt om får man anta att tidigare ställföreträdare har anspråk på att advokaten iakttar diskretion om överväganden och diskussioner, som kan vara ofördelaktiga för ställföreträdarna. I detta avseende har samfundsstyrelsen gjort följande uttalande:

En advokat skall iaktta diskretion om sin klients angelägenheter och inte, om inte laglig skyldighet föreligger, utan vederbörligt samtycke yppa något som i hans verksamhet förtrofts honom eller som han i samband med sådant förtroende erfarit, se 19 § Vägledande regler om god advokatsed. Detta gäller också om klienten försatts i konkurs. Även i det fallet krävs enligt god advokatsed således att den som tystnadsplikten gäller till förmån för, som beroende på omständigheterna kan vara också annan än bolaget om ett klientbolag försatts i konkurs, lämnar sitt medgivande för att advokaten skall ha rätt att lämna ut uppgifter om konkursgäldenären, vilka omfattas av sekretessen, till konkursförvaltaren. Detta innebär dock inte att en advokat har rätt att innehålla egendom som ingår i gäldenärens bo, t.ex. avtal i original.

Konkursförvaltaren torde kunna lösa advokaten från hans tystnadsplikt bara när denna endast har bäring på själva företaget, och alltså inte i öv-

rigt. Och ny styrelse i ett aktiebolag kan på samma sätt inte generellt lösa advokaten från tystnadsplikten avseende vad som tidigare förekommit. I 152/1993 fick en advokat erinran när han i polisförhör beredvilligt berättade vad som förekommit i samband med en skalbolagsaffär, och bolagets nya ställföreträdare löst honom från tystnadsplikten. I samma ärende bedömdes frågan om advokaten kunde vittna om dessa förhållanden i senare rättegång. Rätten beslutade – enligt min mening klart felaktigt – att advokaten skulle vittna, och hänvisade till att han lösts från tystnadsplikten. Vittnesmålet ansågs ursäktligt med hänsyn till domstolens beslut men i efterhand tycker jag att DN klarare borde ha uttalat att advokaten borde ha vägrat att uttala sig.

Frågan om advokat får avslöja klients adress har tidigare tilldragit sig stort intresse. Normalt föreligger väl inget hinder; i många fall är det ofrånkomligt att adressen avslöjas. Men avslöjande får bara ske med klientens klara eller underförstådda medgivande. Inte sällan framgår det av omständigheterna att klienten inte vill att adressen röjs. I 118/1994 avslöjade en advokat i inlägga till hovrätt klientens adress, trots att denna var spärrmarkerad hos skatteförvaltningen. I det konkreta fallet ansågs misstaget ursäktligt, men det är givet att adressen inte borde ha lämnats ut.

Det är normalt inte tillåtet att i marknadsföring eller upphandlingsförfaranden lämna referenser till klienter. I och för sig kan det väl med klients samtycke vara tillåtet att referera till klienten men ett uttryckligt och väl dokumenterat samtycke skall då finnas. Men om initiativet till att referens skall lämnas kommer från klient, presumtiv klient eller myndighet, som gör en upphandling bör stor försiktighet tillämpas. Styrelsen har 2009 gjort följande vägledande uttalande angående just upphandlingssituationen:

Vägledande uttalande angående advokats skyldighet att uppge referenser vid upphandling

Det är vanligt att bland annat upphandlande myndigheter ställer krav på att anbudsgivare ska lämna referenser.

Fråga har uppkommit om det föreligger skyldighet för advokat att uppge referenser vid upphandling.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 13 november 2009 antagit följande vägledande uttalande.

Principerna om konfidentialitet och lojalitet utgör hörnstenar i de vägledande reglerna om god advokatsed. En advokats främsta plikt är att visa trohet och lojalitet gentemot klienten. En advokat har tystnadsplikt avse-

ende det som anförtrotts advokaten inom ramen för advokatverksamheten, om inte klienten samtyckt till att information får lämnas ut.

Det kan inte anses förenligt med god advokatsed att en advokat vid upphandling, i vilken uppställs krav på referenser, utan föregående samtycke uppger namn på klienter och/eller vad uppdragen avsett.

Det kan inte heller anses ankomma på en advokat att begära samtycke från klient för att kunna uppge referenser. I vissa fall kan det vara direkt olämpligt att advokaten ställer en fråga om samtycke till klienten. Frågan om det lämpliga i att begära samtycke får avgöras från fall till fall.

Som exempel på att tystnadsplikten omfattar inte bara förtroenden, utan också annat som advokaten erfarit, kan nämnas 109/2000. En advokat blev av polis uppmanad att upprepa vad klienten sagt i ett tidigare polisförhör, uppenbarligen för att klienten skulle konfronteras med advokatens uppgifter. Advokaten förklarade att hon inte mindes men borde enligt DN ha blankt vägrat att svara på frågan. Parentetiskt kan nämnas att advokaten före det andra förhöret nämnde för klienten, att polisen ville höra henne. När åklagare reagerade mot detta förklarade DN att omnämmandet var en yrkesplikt.

Som framgår av VGA skall advokat förplikta sina anställda att iaktta samma tystnadsplikt, som gäller för honom. Har han gjort så kvarstår inte någon sekretess i förhållande till de anställda, som arbetar med ärendet, 40/2002, men det kan väl vara klokt att någon enstaka gång fundera på om en uppgift inte är av sådan natur, att man även i förhållande till anställda bör iaktta diskretion. Enligt grunderna för ”snokförbudet” gäller naturligtvis detta förbud även för anställda på byrån, och dessa bör klart informeras om detta förhållande.

Tystnadsplikt av omsorg om rättsordningen

En offentlig försvarare, alltså i praktiken nästan alltid en advokat, har en ovillkorlig rätt att sammanträffa med en anhållen eller häktad i enrum. Regeln är mycket viktig för de frihetsberövade; för klienten, som ofta är utan kontakt med anhöriga, blir advokaten den enda han får träffa, som helhjärtat står på hans sida. Mot den bakgrunden är det av största vikt att privilegiet inte missbrukas. Budskap får inte lämnas till eller vidarebefordras från en person, som är frihetsberövad med restriktioner angående kontakter, och advokaten skall utgå från att den frihetsberövade har sådana restriktioner, så snart omständigheterna talar för att så kan vara fallet.

Omsorgen om rättsordningen kan också tala för att advokaten skall iaktta diskretion beträffande vad han får reda på i omvärlden, men han får aldrig dölja någon vetskap för klienten, till exempel vetskap om att denne skall hämtas till förhör eller rättegång, och det är aldrig tillåtet för en advokat att ta emot information på villkor att den inte får delges klienten. I sistnämnda hänseende tycker jag mig kunna se att det finns en klar skillnad mellan samfundets uppfattning och åklagarmyndigheternas. Men, som nedan kommer att belysas, skall inte ens information, som advokaten får av någon som bryter mot restriktioner, undanhållas klienten. I olika länder kan man säkert ha olika syn på advokatens roll. I Sverige har vi envist värjt oss mot tanken att advokaten i första hand skulle vara rättvisans tjänare, ett synsätt, som flera europeiska länder upprätthåller. Den svenske advokaten har i första hand en närmast obegränsad lojalitet mot sin klient, även om han naturligtvis skall visa samhället den lojalitet, som klientintresset medger. I 125/1996 fann DN inte att något fel begicks, när advokaten i samband med polisförhör underrättat klienten om dennes rätt att tiga. En polisman uppfattade vad advokaten sade som ett råd att tiga medan advokaten förklarade, att han alltid upplyser sina klienter om rätten att vara tyst. Och i 38/2008 erinrades advokat, som inte upplyste sin klient om denne skulle hämtas till förhandling.

Som nyss angivits bör advokaten, när han biträder en frihetsberövad, utgå från att denne har restriktioner, i vart fall när omständigheterna talar för att så är fallet. Invändningen från advokater, att de inte fått del av restriktionsbeslutet, har inte beaktats. Av HD-avgörande framgår att res-

triktioner inte förhindrar rent kurativa åtgärder från advokatens sida, men denne måste vara vaksam mot att sådana åtgärder kan innebära förtäckta budskap. Råder minsta tvekan bör advokaten rådgöra med åklagaren innan åtgärd vidtas, naturligtvis efter samråd med klienten. Det är bara med åklagaren som överläggning kan ske. En advokat lånade efter tillstånd från en arrestvakt ut sin mobiltelefon till häktad med restriktioner för att denne skulle ringa sin sambo. Arrestvaktens tillstånd tillmättes ingen betydelse och advokaten fick varning (84/2005).

Praxis när det gäller restriktionsbrott är rikhaltig och påföljderna allvarliga, i något fall uteslutning. Följande fall förtjänar att nämnas:

I 114/1999 ringde advokaten på uppdrag av för smuglingsmisstanke häktad person, som ålagts restriktioner, upp sonen till en medmisstänkt och frågade om sonen kunde hjälpa till att ta hand om några balkar. Advokaten fick varning med 40 000 kronor i straffavgift. I 29/2001 ringde advokaten upp en medbrottsling och berättade, dels att telefonavlyssning förekom, dels att ett avlyssnat telefonsamtal borde ges en viss innebörd. Advokaten uteslöts och HD upprätthöll – om än med minsta möjliga majoritet – uteslutningsbeslutet (NJA 2001 s 535). Också i DN var majoriteten för uteslutning minsta möjliga. I 79/2005 varnades en advokat, som enligt egen uppgift i kurativt syfte ringde upp en person som tidigare kontaktat honom i saken, och bad denne att kontakta en tredje man. Kontakten med den som ringts upp – och därvid föreslagit att den tilltalade, som hade restriktioner, skulle inta en viss ståndpunkt i brottmålet – ansågs ligga på erinransstadiet medan uppmaningen att kontakta tredje man förskyllde varning.

I 86/1997 berättade advokaten, i strid med restriktioner, för medförsvare att hans klient avsåg att påstå att ett rånvapen var ofarligt. Påföljden blev varning med straffavgift 10 000 kronor. Medförsvaren vidarebefordrade uppgiften till sin klient, som därefter berättade samma historia. Förfarandet bedömdes i 87/1997. Nämnden ansåg att advokaten inte gjort fel. I 106/2003 sade advokaten, som var offentlig försvarare för klient med restriktioner, till målsäganden att den misstänkte hoppades att hennes anmälan skulle tas tillbaka. DN bedömde inte vad som sagts utgöra något budskap och påföljden stannade därför vid erinran. I 86/1999 lämnade advokaten ett inte fullt utrett budskap till målsäganden. Med hänsyn till att utredningen inte visade vad budskapet innehöll, stannade påföljden vid varning. I 21/2003 styrktes inget annat budskap från en häktad med restriktioner än att vederbörande var frihetsberövad. Påföljden stannade också här vid varning. Samma blev påföljden för den advokat, som sökte

upp en häktads sambo, med budskapet att hon inte skulle vara rädd om den häktade kom ut, 101/2003.

I flera fall har advokater på ett oetiskt sätt avslöjat uppgifter från förundersökningar. I 178/2003 fick en advokat erinran när han berättade för en morbror till en för mord häktad person, att morbrodern var misstänkt för anstiftan till mordet. DN fann att han borde insett att uppgiften kunde försvåra utredningen. Det konstaterades i beslutet att advokaten i berört avseende inte var bunden av annan tystnadsplikt än den god advokatsed föreskriver. Uttalandet avsåg sannolikt att tillbakavisa att det, som förekommer vid häktningsförhandlingar inför lyckta dörrar, generellt omfattas av tystnadsplikt. I 72/1993 ansågs att en advokat inte fick lämna ut uppgifter ur förundersökningsprotokoll till utomstående så länge förundersökningssekretess råder, erinran. Och när en advokat till grovt kriminell lämnade ut uppgifter om vem som tjuvat angående ett värdetransportrån, och därmed utsatte andra för stor fara, och dessutom försvårade lagföring för allvarliga brott, blev advokaten i 29/2006 utesluten. Frågan om försvårande av utredning var också uppe i 4/2001. Där anmälde en chefsåklagare en advokat, som var offentlig försvarare för en person, som var häktad med restriktioner. Den häktade skyllde på en annan person och advokaten tog kontakt med denne. Till skillnad från åklagaren tyckte DN inte att det var fel att ta kontakten, och eftersom det, som kom fram i nämnden, inte visade att utredningen försvårats skulle ingen påföljd utdelas. Motsättningsvis kan man nog utläsa att om kontakten varit ägnad att försvåra utredningen, skulle kontakten ansetts oetisk.

Ett ytterligare fall, där DN hade annan uppfattning än en åklagare, var 120/2007. Under pågående huvudförhandling mot häktad med restriktioner fick advokaten av utomstående fyra handlingar, som han inte hade anledning tro innehöll något budskap till den tilltalade. När han visade dem för den tilltalade reagerade åklagaren men inte DN. Enligt nämndens uppfattning kan beslut om restriktion inte tolkas så, att advokaten är förhindrad att i förtroende diskutera handlingar med den tilltalade, även om inte handlingarna tillförts förundersökningen. En sådan tolkning skulle på ett oacceptabelt sätt inskränka advokatens utredningsmöjligheter. Utgången i 48/2008 blev den motsatta. Där erinrades advokaten därför att han gjorde det möjligt för den tilltalade att titta i en almanacka, som överlämnats till advokaten av ett blivande vittne. Med hänsyn till att det förelåg risk för att handlingen innehöll ett budskap borde advokaten sett till att den tilltalade inte kunde läsa i den.

Tillåtna och otillåtna kurativa åtgärder har blivit föremål för bedömning några gånger. I 10/1995, (varning med 10 000 kronor i straffavgift) såg DN allvarligt på att en offentlig försvarare i ett narkotikamål tog kontakt med en person för att få framfört, att en annan person skulle betala den kontaktade personen 6 000 kronor, som enligt den häktades uppgift utgjorde socialbidrag. Advokaten tog utan vidare uppgiften om att det rörde sig om ett socialbidrag och inte vinning av brott för god, och nämnden såg den omständigheten som försvårande. Av skrivningen kan man se att DN snudgade vid en allvarligare påföljd men att denna, med hänsyn till att advokaten gjort en felbedömning av omfattningen av den kurativa verksamhet han utan åklagarkontakt kunnat ägna sig åt, nöjde sig nämnden med den utmätta påföljden. Handlingsregeln verkar enkel. När en häktad ber om en sådan tjänst skall man upplysa honom om att advokaten måste rådgöra med åklagaren. Säger klienten nej får saken förfalla. I annat fall rådgör man med åklagaren. I 76/2008 tilldelades advokaten varning med straffavgift 25 000 kronor. Advokatens klient var häktad misstänkt för grovt narkotikabrott, innefattande att narkotika smugglats in i landet från Spanien. Advokaten ringde på uppdrag av den häktade upp dennes bror och bad honom att ta hand om en bil, som stod parkerad på en flygplats i Spanien och flytta den. Nycklar och parkeringskort kunde hämtas hos en bekant till den häktade. Brodern flyttade bilen, vilket i och för sig inte innebar att utredningen försvårades. Det kunde emellertid inte advokaten utan kontakt med åklagaren avgöra, och påföljden blev därför allvarlig. I 102/1995 förde advokaten ut en generalfullmakt för annan att företräda den häktade, som hade restriktioner och där tingsrätt förordnat om kvarstad på den häktades egendom. Advokaten överlämnade fullmakten till ombudet och betraktade sin medverkan som rent kurativ. Att advokaten gjort en felbedömning, och inte trodde sig främja orätt, framgick enligt DN av att han inte på något sätt dolt sin medverkan, utan tvärt om själv bevittnat fullmakten, och påföljden blev varning med 5 000 kronor i straffavgift.

Som tillåten kurativ åtgärd har bedömts att, sedan en hustru ringt till häktet och sagt att hon ville ha äktenskapsskillnad, på den häktades uppdrag ringa till hustrun och säga att klienten medgav skillnad – vid samtalet berördes ingenting som hade med häktningen att göra.

Slutligen skall här nämnas en bedömning av kollisionen mellan klientlojaliteten och lojaliteten mot rättsordningen. En tilltalad uppgav för sina advokater att han under rättegången hört en nämndeman uttala att ett visst vittne inte var trovärdigt. Advokaterna underrättade inte domstolen om

förhållandet vilket hovrätt – men inte DN – tyckte var fel. Enligt nämnden vägde lojaliteten mot klienten och tystnadsplikten tyngre än lojaliteten mot rättsordningen (13/2000).

Förhållandet till Advokatsamfundet

I RB 8:6 andra stycket föreskrivs att en advokat är skyldig att lämna samfundet de uppgifter, som behövs för [den disciplinära] tillsynen.

I 43 § samfundsstadgarna anges att ledamot, mot vilken anmärkning riktas, är pliktig att efter anmaning avgiva skriftligt yttrande, att förete de handlingar som disciplinnämnden eller generalsekreteraren ålägger honom att tillhandahålla samt att på kallelse infinna sig inför nämnden. I 46 § heter det vidare:

En ledamot är skyldig att lämna styrelsen de uppgifter som behövs för dess tillsyn över advokatväsendet. Styrelsen får efter fullmäktiges hörande meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten.

I punkten 8 i VGA sägs:

En advokat är skyldig att inom förelagd tid inkomma med yttrande och svaromål som begärs av Advokatsamfundets styrelse eller disciplinnämnd eller av generalsekreteraren eller dennes medhjälpare. Advokaten är därvid inte bunden av den tystnadsplikt som annars gäller. De uppgifter advokaten lämnar skall vara sanningsenliga.

Att advokater lojalt uppfyller sin skyldighet att lämna uppgifter till samfundet är av största vikt för att styrelsens och disciplinnämndens övervakning av att advokater iakttar god advokatsed skall kunna utövas. Över tiden har DN:s syn på underlåtenhet i detta avseende skärpts. Fram till 2007 gav underlåtenhet att svara i disciplinärenden – när fråga inte var om återfall – regelmässigt varning. Från 2007 är normalpåföljden varning med straffavgift 5 000 kronor medan upprepad förseelse ger varning med straffavgift 10 000 kronor och vid flera återfall 20 000 eller 25 000 kronor. Påföljderna markerar den vikt DN fäster vid att advokaten svarar, och inom nämnden höjs då och då röster för att upprepade förseelser borde medföra uteslutning.

Advokat kan inte neka samfundsstyrelsen eller DN uppgifter med hänsyn till advokatsekretessen. I gengäld föreskrivs i RB 8:6 sista stycket en

tystnadsplikt för den, som deltagit i handläggningen av ett tillsynsärende, beträffande vad som därvid erfarits om någons personliga eller ekonomiska förhållanden.

I samfundsstadgarnas 47 § föreskrivs att styrelseledamot, suppleant och ledamot av disciplinnämnden, liksom generalsekreteraren och annan advokat, som deltagit i handläggningen av disciplinärende eller annat tillsynsärende, har att iaktta tystnadsplikt beträffande vad de i tillsynsärende erfarit om samfundsledamot och dennes verksamhet.

Enligt min mening ger regelverket inte tillräckligt skydd för klientsekretessen och inte mot att advokats personliga förhållanden röjs. Även om samfundets chefsjurist eller generalsekreteraren skall göra en sekretessprövning innan ett beslut av DN lämnas ut – samma prövning skall göras hos JK om någon där begär att beslut skall lämnas ut – kan advokat aldrig räkna med att hans identitet hemlighålls och risken är då uppenbar att sekretessprövningen inte skyddar till exempel uppgifter om psykisk ohälsa, som lett till mildare påföljd. Risken är också att mindre seriösa advokater hotar klient med att dennes personliga förhållanden kommer att röjas om anmälan görs till samfundet. Men kanske det är svårt att finna ett system, som bättre skyddar de inblandades integritet. Klart är att samfundets attityd ifråga om öppenhet avseende DN:s beslut förändrats över tiden. I dag är den klara huvudregeln att besluten tillhandahålls den, som begär det, även om saklegitimation saknas. Offentlighetsprincipen leder ju till att besluten ändå är offentliga hos JK och det känns då bättre att samfundet självt får göra sekretessbedömningen än att den sköts av tjänstemän hos JK.

De uppgifter advokaten lämnar skall vara sanningsenliga. Det finns dock inte längre – det gjorde det enligt tidigare vägledande regler – ett krav på att lämnade uppgifter är fullständiga. Ett sådant krav står knappast i samklang med grunderna för Europakonventionens krav på rättvis rättegång. En advokat skall inte för att uppfylla god advokatsed vara tvungen att yttra sig och lämna uppgifter, som kan läggas honom till last. Men svarar han skall vad han säger vara sant. I 92/2002 fick advokaten varning med straffavgift 10 000 kronor därför att han i tidigare disciplinärende ljugit för DN angående affärer med klienten och därefter fortsatt affärerna.

För tydlighetens skull skall här – liksom det skett i kommentaren till VGA – anges att regelverket inte innehåller någon skyldighet för advokat att lämna uppgifter om andra advokaters agerande.

Ovan har angivits att synen på underlåtenhet att svara samfundet har skärpts. I beslutet i 7/2007 ändrade DN sin tidigare praxis att ge ”första-

gångsförbrytare” varning till att besluta att varningen skulle förenas med straffavgift 5 000 kronor. Beslutet har sedermera bekräftats bland annat i 27/2007. Redan tidigare har ”återfallsförbrytare” tilldelats straffavgifter, 5 000 kronor i 110/1992 och 2/1998, 10 000 kronor i 10/1993, 49/1993, 109/1993 och 79/2000, 20 000 i 112/2004 och från senare tid 25 000 i 119/2007 och 27/2008, som dock också omfattade andra förseelser.

Från tidigare praxis kan nämnas varning i 159/2003, 50/1994, 147/1996, 45/1998, 95/2000, 47/2002, 224/2004 och 146/2006.

Enligt 46 § i samfundsstadgarna har styrelsen möjlighet att förordna att advokat bokföring och medelsförvaltning skall granskas av auktoriserad revisor. Denne får vidarebefordra uppgifter från granskningen endast om de ger anledning till anmärkning. När en advokat i 156/2007 inte medverkade till en sådan av styrelsen beslutad granskning bedömdes det som så allvarligt, att varning förenades med straffavgift 30 000 kronor. Här skall slutligen i denna del anmärkas att enligt femte stycket i 46 § i stadgarna kan styrelsen besluta att advokats diarier och räkenskaper med tillhörande handlingar skall granskas av generalsekreteraren eller företes för styrelsen. Under de tio år jag satt i huvudstyrelsen togs inget sådant beslut och jag känner inte heller till något sådant beslut från senare tid. Det skall emellertid anmärkas att samfundsstyrelsen under hösten 2009 tagit beslut om en mera aktiv – och inte bara reaktiv – tillsyn över kåren. En sådan tillsyn utövar ju redan Revisorsnämnden över auktoriserade och godkända revisorer. De närmare formerna för hur denna tillsyn skall utformas har väl ännu inte utkristalliserats. Klart torde dock vara att aktiva advokater inte skall sättas att kontrollera andra advokater.

I några fall har sjukdom och depression lett till att dröjsmål med att svara samfundet bara föranlett uttalande eller ingen påföljd alls, 116/1992 och 128/2005. Bedömningen av sjukdom som ursäkt har alltså bedömts lindrigare i fråga om svar till samfundet än när det varit tal om plikter mot klienter.

Enligt samfundets bokföringsreglemente skall advokat, som driver egen verksamhet, årligen till samfundet inge revisionsberättelse, som utöver uppgifter om bokföringen skall innehålla besked om advokaten iakttagit gällande riktlinjer för vidareutbildning och, om advokaten driver sin verksamhet i aktiebolagsform, uppgifter om vad aktieboken innehåller. Bestämmelserna om bokföringen lyder:

9 § Advokat, som driver egen verksamhet, skall tillse att det utses auktori-

serad eller godkänd revisor med uppgift att utföra revision i enlighet med god revisionsred och utfärda intyg om att bokföringen sker enligt lag och detta reglemente samt att bestämmelserna i reglementet även i övrigt iakttagits (revisionsberättelse).

Advokat som driver advokatverksamhet i aktiebolagsform skall vidare tillse att auktoriserad eller godkänd revisor utfärdar intyg om vad aktieboken utvisar beträffande innehavet av aktierna i advokataktiebolaget samt att intyget inom sju månader efter utgången av varje räkenskapsår insänds till samfundets kansli.

10 § Inom sju månader efter utgången av varje räkenskapsår skall advokat, som bedriver egen verksamhet, till samfundets kansli insända revisionsberättelse enligt 9 § ovan.

I 111/2007 underlät advokaten att trots förelägganden inkomma med årsredovisning för sitt advokataktiebolag. Dåvarande bokföringsreglemente föreskrev en sådan skyldighet. Advokaten varnades och fick straffavgift 15 000 kronor, som dock omfattade också andra förseelser.

Rättidigt fullgörande av advokats ekonomiska skyldigheter mot samfundet regleras inte i VGA. Underlåter advokat att trots anmaning erlagga avgifter till samfundet, avdelning som han tillhör eller samfundets serviceaktiebolag, eller fastställda straffavgifter varnas han av samfundets kansli att hans underlåtenhet kan medföra att han anses ha utträtt ur samfundet. Fortgår underlåtenheten förklarar styrelsen, och alltså inte DN, att advokaten skall anses ha utträtt. Avgifterna och straffavgifterna torde inte kunna tas ut exekutionsvägen, i vart fall inte straffavgifterna.

Sakregister

- A conto-arvode 62, 68, 121
- Advokataktiebolag 20 ff
- Advokatbyråer, övergång mellan 28, 100 f, 112
- Advokatrörelsens organisation 20 ff, 38
- Advokatsekretess 167 ff
- Advokatverksamhet eller inte 15 ff
- Affärer med klient 54 ff
- Agerande utan uppdrag 58
- Akter 28, 51, 54
- Aktie i klientföretag 54 ff
- Alkoholpåverkan 16, 46, 155
- Ambulance chasing 27
- Andel i klientföretag 54 ff, 61
- Anhållen, se Häktad
- Anmälare i disciplinärende, påtryckning mot 14
- Anställning hos annan än advokat/advokatbyrå 23 f
- Ansvarsbegränsning 33
- Ansvarsförsäkring 32 ff
- Antedatering 163 f
- Arbete i eget disciplinärende 15, 68
- Arbetsanhopning 50
- Arbetsmaterial 51 f
- Arbetsredogörelse 59, 69, 70 ff
- Arvode 30, 39, 58 ff, 62
 - a conto 62, 68, 121
 - fast 60
 - förskott 66, 69
 - i annat än pengar 61
 - indrivning av 69
 - oskäligt 59 f
 - specifikation 70
 - uttag ur klientmedel utan meddelande till klient 66 f
 - utöver rättsskyddsförsäkring 65 f, 72
 - utöver vad som yrkats i rättegång 11, 64 f
- Arvodesbegränsning 60
- Arvodesförskott 66, 69
 - avskiljande av 69
- Arvodesräkning
 - dröjsmål med utställande av 67
 - oriktiga uppgifter i 68 ff
 - utformning 68
- Arvodesuttag ur klientmedel 66 f
- Avskiljande av klientmedel 38 f, 69
- Avstående från rättshjälpsavgift 73
- Avstående från självrisk 71 f
- Avsägelse, se Frånträdande av uppdrag
- Avtal
 - medverkan utan kontakt med båda kontrahenter 145
 - undertryckande av 129 f
 - ändringar i 129 f
- Avträdande, se Frånträdande
- Bank, se ”Bankkundantaget”
- ”Bankkundantaget” 106 f
- Bedrägeri 42, 68
- Benefik rättshandling till advokats eller närståendes förmån 57 f
- Bestickning 44, 157
- Betalningsföreläggande 122 f

Betalningsmedel 61
 Bevisning 48, 156
 Biträdande jurist 18, 24 f
 — och egen advokatverksamhet
 24, 29
 — principalansvar 29 ff, 48, 121,
 123, 146
 — principalens övervakningsplikt
 24, 28 ff
 — uthyrning 24
 — vandel 24
 Bodelningsförrättare 84, 90
 Bokföring 23, 34 ff, 87, 181 f
 Bokföringsgranskning 23
 Borgen för klient 57
 Boutredningsman 47, 88 f, 107 f
 Brev 25
 — besvarande av 31, 81 f
 Brevpapper 16, 18, 25 f
 Brott, påstående om 134 ff, 155
 Bulvanskap 45, 55
 Byråjäv 100 ff
 — vid försvararuppdrag 109 f

 Contingency fee 63
 Controlled auctions 99

 Datering 163 f
 Debiteringsprinciper 58, 61 f
 Delarvode 62, 67
 Delägare i fåmansbolag 104 ff
 Direktkontakt med motpart 142 f
 Deklaration 23
 Delfakturering 60, 62, 72
 Delgivning 25
 Delgivningsserkännande 129
 Direktkontakt med vittne 149 f
 Disciplinärende 179 ff

 Diskretion 53, 166 ff
 Domaruppdrag 16
 Domstol 153 ff
 Domstolsförhandlingar, kollision
 155 f
 Dröjsmål 83 ff
 — med besvarande av skrivelser
 82
 — med redovisning 38 f
 — med utställande av räkning 67
 Duande 153 f

 Eget disciplinärende, arbete 15, 68
 Eget ekonomiskt intresse 102 f
 Ekonomi 22 f
 Ekonomiska förbindelser med
 klient 54 ff
 Exekutiva åtgärder 79 f, 129

 Faktureringsrutiner 58, 61 f
 Familjerättsliga handlingar 145
 Fast arvode 60
 Fast pris 60
 Fastighetsförmedling 18, 63
 Fastighetsförvaltning 20 f
 Fastighetsmäklarverksamhet,
 se Fastighetsförmedling
 Fatalier 85 ff
 Frist för motpart 125
 Frister 85 ff
 Fel vid uppdrag 75 ff
 Filialer 22
 Finansiering av uppdrag 70 ff
 Firma 21 f, 25 f
 ”Formell klient” 115
 Forum 87 f, 124
 Frihetsberövad, se Häktad
 Frist för motpart 125

- Frågeförbud 167
- Frånträdande av uppdrag 119 ff,
163
- Fåmansbolag 104 ff, 112 f
- Förbigående av motpartsombud
142 ff
- Föreläggande 78, 154 f
- Förfalskning 42
- Förhalande 154, 156
- Förlikning 39
- Förlikningsserbjudande,
åberopande av 139 f
- Förmögenhetsförvaltning 20 f
- Förskingring 39, 42 f, 62
- Förskott 66
- Förskottskrav vid rättsskydds-
försäkring 71 f
- Försumlig processföring 77 ff
- Försvare 49, 79, 108 ff, 162 f
— egen utredning 150 f
— kontakt med målsägande 151
— kontakt med vittne 149 ff
- Försäkring, se Ansvarsförsäkring
- Försäkringsbolag, se
”Bankudentaget”
- Förtal 137
- Förundersökning 176
- Gällande rätt, upplysningsplikt 80
- Handlingar 27 f
— familjerättsliga 145
— med benefikt innehåll,
upprättande 145 f
— utlämnande och innehållande
av 51 ff, 83, 128, 147
- Hot 122, 131 ff, 149, 151, 180
— om polisanmälan m m 131 ff
- om skandalisering 18, 131 f
- Häktad, otillåten kommunikation
med utomstående 43 f, 149,
174 ff
- Hänvändelse till utomstående
123 f, 135 f
- Informationsskyldighet mot klient
50, 58, 61 f, 80
- Inhyrning av jurist 32
- Inkasso 123
- Innehållande, se Handlingar
- Inspelning av samtal eller
förhandlingar 46
- Inställelse
— inför disciplinnämnden 15
— vid domstol 155 f
- Integritetskränkande åtgärder 128
- Intressekonflikter 91 ff
— ”bankudentaget” 106 f
— med eget eller anhörigas
intresse 102 f
— vid skadereglering 33 f
— vid skiljemannauppdrag 16,
30 f, 91
— vid domaruppdrag 16, 91
— biträde åt flera klienter vid
ingående av avtal 58
- Intyg 76 f, 165
- Jäv, se Intressekonflikter
- Klargörande av uppdragsför-
hållande 58
- Klient 47 ff, 163
— ekonomiska förbindelser
med 54 ff
— ”formell klient” 115

- frågor från 50
- informationsskyldighet mot 50
- samråd med 48 f
- sanningsplikt mot 161
- uppdrag mot 103 f
- upplysningsplikt mot 50, 58 ff, 61 f
- övergivande av 48
- Klientföretag 54 ff
- Klientlojalitet 47 f, 103 f, 115
- Klientmedel, redovisning till motpart 127 f
- Klientmedelsförvaltning 34 ff
- Klientsekretess 166 ff
- Kolliderande domstolsförhandlingar 155 f
- Kollega 158 ff
- kostnadsansvar mot 152
- Kommun, se ”Bankundantaget”
- Konkurrensklausuler 24 f
- Konkurs och tystnadsplikt 171
- Konkursanmaning 122 f, 128, 131
- Konkursansökan 122 f, 131
- Konkursförvaltare 82, 85, 88 f, 102, 112, 171
- Kontakt med motpart 142 f
- Kontakt med vittne 149 ff
- Kontorsgemenskap 26 f, 100, 102, 108 ff
- Kostnader
- onödiga 76
- motparts-kostnader 80
- Kostnadsräkning, utformning 68
- Kreditupplysning 127
- Kränkande uttalanden 133 ff, 147
- om eller till kollega 159 f
- om eller till motpart 134 ff
- om eller till tredje man 147
- om eller till vittne 149
- Lojalitet mot motpart 49
- Lojalitetsplikt 47 f, 103 f, 115
- Lån till klient 57
- Lagen om vård av unga, se LVU-mål
- LVU-mål 32, 108 ff
- Marknadsföring 26 f
- Massmedier 19
- Meddelanden 31, 81 f
- Missköta uppdrag 75 ff
- Motpart 122 ff
- direktkontakt med 142 ff
- Motpartsombud, förbigående av 142 ff
- Motparts-kostnader 80
- Myndigheter 153 ff
- Målsägande 151, 157, 163
- Målsägandebiträde 108 ff, 143, 147, 151, 152
- Mäklarverksamhet, se Fastighetsförmedling
- Negativa retaineruppdrag 62
- No cure no pay 64
- Nödfallsituationer och tystnadsplikt 168 f
- Oberoende 20 f
- Obestånd 22 f
- Olämpligt skrivsätt 136 ff, 147
- Omprövning av disciplinbeslut 13 f
- Onödiga kostnader 76

- Oredlighet 16, 42 f, 71
 Orätt 40, 42 ff, 63, 68, 70, 90
 Osant intygande 76 f, 164 f
 Otillbörlig påtryckning på vittne
 149
 Otillbörlig åtgärd mot motpart 130
 Otydligt avtal 77
- Pactum de quota litis, se Riskavtal
 Passivitet 79
 Penningtvätt 40 f, 42 f, 167
 Penningmedelsförvaltning 40 f
 Platsombud 152
 Polisanmälan 131 f, 149, 173
 Polisförhör 172 f
 Politiska uppdrag 100
 Pressen 19
 Procentavtal 63 f
 Processföring 77 ff, 154 ff
 Påstående om brott 134 ff, 155
 Påverkan på vittne 150 f
- Redovisning 34 ff
 Redovisningsräkning 68
 Referenser 172 f
 Reklam 26 f
 Restriktioner, se Häktad
 Retaineruppdrag 62
 Retentionsrätt 28, 51, 53
 Riskavtal 63 f
 Rådtrum 125
 Rättegång 154 ff, 162
 Rättegångsmissbruk 79
 Rättshjälp 70 ff, 121
 — förutsättning för biträde 121
 — upplysningsskyldighet mot klient 65
- Rättslig åtgärd utan föregående meddelande 124 f
 Rättsskyddsförsäkring 70 ff, 121
 — förskottskrav vid 71 f
 — upplysningsskyldighet mot klient 65
- Sakkunnig 171
 — ansvar för arvode till 152
 Saklegitimation vid disciplin-
 anmälan 15
 Samarbete 25 f
 Samrådsskyldighet mot klient 48 f
 Sanningsplikt 155, 161 ff, 180
 — i disciplinärende 162
 Sedvanliga betalningsmedel 61
 Sekreterare 27
 Sekretessavtal, klients mot tredje
 man 53
 Sjukdom 25, 38, 80 f, 84, 87, 155, 181
 Självrisk 71 f
 Skandalisering 18, 131 ff
 Skatt 23, 45, 55
 Skatterådgivning 80
 Skiljemannauppdrag 16, 30 f, 114,
 116
 Skrivsätt, olämpligt 136 ff, 147
 Skäligt rådtrum 125
 Slutfakturering 67
 ”Snokförbud” 26, 168, 173
 Socialnämnd 32, 111
 Specialistangivelse 27
 Specifikation 70
 Språkkunskaper 27
 Staten, se ”Bankundantaget”
 Styrelseuppdrag 18, 112, 117
 Särskild företrädare för barn 111

- Takpris 60
 Telefonsamtal 81
 Testamente av klient till förmån
 för advokaten 57 f
 Testamentsexekutor 47
 Tidigare klient, uppdrag mot 103 f
 Tillgänglighet 25
 Tilltal 153 f
 Tredje man 147 f
 Tryckfrihet 19 f, 47
 Tystnadsplikt 53, 166 ff, 174 ff,
 179 ff

 Undertryckande av avtal 129 f
 Unga, se LVU-mål
 Uppdrag
 — agerande utan 58
 — fel vid 75 ff
 — missköta 75 ff
 — mot tidigare klient 103 f
 Uppdragsackvisition 26 f, 64
 Uppdragsbekräftelse 120
 Uppdragsförhållande, klagörande
 av 58
 Uppgiftsskyldighet
 — mot myndighet 156 f
 — mot advokatsamfundet 179 ff
 Upphandling 172 f
 Upplysningsplikt mot klient 50,
 58, 61 f, 80
 Upptredande 45 ff
 Uthyrning av biträdande jurist
 24 f

 Utlämnande, se Handlingar
 Utländsk advokatbyrå 23 f
 Utmätning 129
 Utredning av försvarare 150 f
 Utomstående 123 f

 VD i advokataktiebolag 21 f
 Verksamhet i advokatbolag 20 f
 Verkställighet 79 f, 129
 Vilseledande 43, 144 f, 147, 165
 Vittne 134, 149 ff
 Vittnesförbud för advokat 167
 Vård av unga, se LVU-mål
 Värdepappershandel 21

 Yttrandefrihetslagstiftningen 19 f

 Åberopande av förliknings-
 erbjudande 139 f
 Årsredovisning 23

 Ägande av advokatbyrå 20, 22, 99
 Äktenskapsförord, bristande
 kontakt med båda kontra-
 henter 145
 Ändringar i avtal 129 f

 Övergång mellan advokatbyråer
 28, 100 f, 112
 Överklagande 85 ff
 Övergivande av klient 48
 Övervakningsplikt, biträdande
 jurist 24, 28 ff

Supplement till
ADVOKATETIK
En praxisgenomgång

CLAES PEYRON

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

2011

© 2011 CLAES PEYRON
REDAKTÖR: MAGNUS ANDERSSON

Innehåll

s6 Inledning

- s7 Rättelse
- s7 Advokatverksamhet eller inte?
- s7 Advokatrörelsens organisation m m
- s8 "Allmänna leveransvillkor"
- s9 Advokaters uppträdande
- s9 Principalansvar
- s10 Klientmedel
- s11 Brister i klientkontakter
- s12 Retentionsrätt
- s12 Arvodesfrågor
- s12 Otydliga eller verkningslösa avtal
- s12 Särskild företrädare
- s13 Malpractice
- s13 Benefika transaktioner till förmån för advokat
- s13 Jäv
- s16 Hänsyn till omvärlden
- s16 Kränkningar
- s16 Förlikningserbjudanden
- s17 Förbigående av motpartsombud
- s17 Obstruktion av rättsordningen
- s18 Plikter mot samfundet och utbildningskravet

Inledning

Mot slutet gick det trögt att genomföra projektet med genomgång av alla protokoll från min tid som ordförande i disciplinnämnden. När resultatet förelåg i form av boken *Advokatetik*, och sista handen därmed var lagd vid manuskriptet, blev det emellertid egendomligt tomt. Jag hade helt enkelt vant mig vid att läsa disciplinavgöranden. Många reciter är ju små noveller. De ger inblickar i hur människor har det, hur de resonerar, vilka förhoppningar och värderingar de har och vilken vardag kollegerna möter. Det var svårt att helt släppa materian. Och lite nyfiken var jag väl på om nämnden skulle ändra mycket i tidigare praxis. Så jag fortsatte att läsa, från sommaren 2008 till och med utgången av 2010. Ett fortsatt egensinnigt urval av fall antecknade jag, mest sådana där nya företeelser dök upp – t ex brister i fortbildningen – eller där jag tyckte mig ana avvikelser från hur vi resonerat på min tid. Men också några fall som tycktes bekräfta en tidigare praxis kändes intressanta. I huvudsak i enlighet med bokens systematik har jag samlat anteckningarna.

Claes Peyron

Hänvisningar till disciplinnämndens avgöranden skrivs i detta supplement, liksom i boken *Advokatetik*, på följande sätt.

7/2009 = § 7 i disciplinnämndens protokoll år 2009

252/2010 = § 252 i disciplinnämndens protokoll år 2010

Rättelse

I *Advokatetik* s 111 överst har en intressekollision för målsägandebitråde beskrivits felaktigt. Rätt beskrivning är att biträdet tog offentligt försvar för en person som misshandlat en person, som biträdet varit målsägandebitråde för i flera fall. (Som riktigt anges medförde förhållandet uttalande men tre ledamöter ville erinra.)

Advokatverksamhet eller inte?

Frågan om vad som är advokatverksamhet eller inte tilldrar sig fortfarande intresse. Nämnden har upprätthållit principen att till advokatverksamhet räknas inte bara rena advokatuppdrag, utan också när advokater som privatpersoner företar handlingar, som normalt faller inom advokaters verksamhetsområde. I 67/2010 svarade advokaten inte på förelägganden från domstol och kommun i egna angelägenheter, vilket ansågs falla inom advokatverksamheten. I 252/2010 fick advokat erinran när han som delägare i restaurang uppträdde osakligt och inkorrekt i ärende om utskänkningstillstånd. I 7/2009 ansågs en delägare inte ha rätt att förbigå ombud för anställd, även om tvisten med den anställda inte ansågs ingå i advokatverksamheten. Det ansågs dock inte styrkt att förbigående skett. I 181/2008 konstaterades att uppdrag som god man inte bara – som advokaten påstod – är ett socialt engagemang utan ingår i advokatverksamheten. Nämnden uttalade i samma ärende att advokaten borde tillsett att den han var god man för fick ett lämpligt äktenskapsförord när klienten avsåg att gifta sig. Jag har under hand fått frågan om advokat, som är part i tvistemål, själv kan ta kontakt med motparten utan att gå via hans advokat. Jag har svarat att det tycker jag inte men frågan har veterligt inte prövats. Slutligen fann nämnden i 27/2009 att verksamhet i disciplinnämnden inte är advokatverksamhet. Beslutet torde innebära att man inte i disciplinär ordning kan beivra brott mot den tystnadsplikt angående vad som förekommer i nämnden, som samfundets stadgar innehåller. Eftersom nämndens verksamhet är myndighetsutövning torde i stället ansvar för tjänstefel kunna ifrågakomma för sådana brott.

Advokatrörelsens organisation m m

När det gäller kontorsorganisation har nämnden i ett flertal fall prövat frågor kring otillåtna lån från advokataktiebolag, se bl a 124, 125 och 158/2009

samt 122, 193, 211 och 214/2010. I flera av fallen innefattar advokaternas förseelser också andra företeelser än de otillåtna lånen och påföljdspraxis är därmed svårtillgänglig. När det rör sig om mindre belopp och kanske mest om teknikaliteter har uttalanden gjorts i 124 och 125/2009 medan ett otillåtet lån om 300 000 kronor i 193/2010 gett erinran (trots att advokaten försökte värja sig med påpekandet att han lämnat sitt bolag villkorat aktieägartillskott med väsentligt högre belopp). Otillåtna lån i förening med brister i redovisning av innehållen skatt och av socialavgifter har gett varning eller varning med straffavgift 5 000 kronor, 214 och 211/2010. Personligen skulle jag nog sett strängare än nämnden på tydligt otillåtna lån. Sådana förfaranden är ju trots allt straffsanktionerade med fängelse i straffskalan. Men har lånen återbetalats under löpande år eller senast i samband med bokslut kanske nämndens synsätt är välavvägt.

Ansvar för att handlingar inte kommer i obehörigas händer är i det närmaste strikt. I 217/2010 följde en person som anlitats för att destruera klienthandlingar inte givna instruktioner vilket fick till följd att handlingar kom på villovägar. Advokaten varnades. I 119/2010 konstaterade nämnden att det inte räcker med att man överlämnar firmans bokföring till välrenommerad bokföringsbyrå. Man måste kontrollera att bokföringen sköts och att revisorsintyg lämnas. Att advokat, som mottar handlingar som lån, måste se till att han kan återlämna dem är väl självklart, 81/2009, erinran när handlingarna lånats ut till klient, som inte kunde förmås att återställa dem.

”Allmänna leveransvillkor”

Ett intressant avgörande är 133/2009. Där bedömdes en advokats ”allmänna leveransvillkor” som otillbörliga i följande avseenden:

- man får inte föreskriva att invändning mot faktura skall göras inom 30 dagar;
- man får inte föreskriva att betalning av faktura skall medföra att fakturan godkänns;
- man får inte föreskriva att bara grov vårdslöshet skall medföra skadeståndsansvar;
- man får inte föreskriva att indirekt skada inte ersätts;
- man får inte beloppsmässigt begränsa sitt ansvar på sådant sätt att det obligatoriska försäkringsskyddet inskränks (men beloppsmässiga begränsningar är inte principiellt otillåtna);

– man måste beakta de risker som regelmässigt kan identifieras på advokatbyrå; och

– man kan inte avtala bort skyldigheten att hålla arkiv.

Avslutningsvis skall här nämnas ett ”friande” avgörande. Att till domstolar anmäla att advokat är oanträffbar mellan den 12 juni och 30 augusti ansågs inte strida mot god advokatsed, 39/2009.

Advokaters uppträdande

I 41/2010 uttalade nämnden att när man är påtagligt ur form skall man inte ta telefonsamtal i verksamheten. När en advokat blev uppringd från Högsta domstolen och – förmodligen på grund av berusning – svarade konstigt och osammanhängande borde han inte ha tagit samtalet. I 136/2008 upprätthölls tidigare praxis att sjukdom och nära anhörigs dödsfall inte befriar advokat från hans plikter.

Som påpekas i *Advokatetik* finns – till skillnad från vad som gäller inom sjukvården och inom vissa utländska advokatsammanslutningar – inget principiellt förbud mot sexuella relationer med klient. I 188/2008 uttalade dock nämnden att den, som är offentligt biträde i asylärende, har en sådan ställning i förhållande till klienten att advokaten inte borde ha bitt klienten komma till hans hotell, ett förslag som uppenbarligen hade sexuella övertoner. Klientens beroende ställning angavs som särskilt skäl till att förfarandet var olämpligt. Om något uttryckligt och generellt förbud alltså inte råder mot sexuella klientrelationer kräver lojaliteten mot klient att advokat inte så länge uppdrag pågår inleder sexuella förbindelser med klientens hustru. Detta framgår av 101/2010, där det också konstateras att sedan uppdraget slutförts föreligger inte längre något hinder. Att advokat inte mot klients vilja skall göra fysiska närmanden är väl nästan självklart, varning i 117/2009. Nämnden anger särskilt att närmandena gjordes vid ett arbetsrelaterat möte, kanske för att understryka att närmandena skedde i advokatverksamheten.

Principalansvar

Advokats principalansvar har prövats i ett antal fall. När biträdande jurist sköter mycket infekterat vårdnadsärende måste principalen övervaka särskilt noga, erinran i 71/2009. När handlingar i biträdande jurists ärende skickas fel blir principalen ansvarig, erinran i 180/2009. I 11/2009 varnades

advokat när biträdande jurists arvode satts ner kraftigt genom förlikning men den biträdande juristen inte underrättade rättsskyddsbolag om förlikningen. Att påföljden blev så pass sträng kan nog förklaras med principals redan av Wiklund påtalade särskilda ansvar för byråns debiteringar. När biträdande jurist missar att överklaga ett avslagsbeslut i asylärende får principalen i 119/2009 erinran. Och det förhållandet att biträdande jurist i sju år varit anställd på en av landets största advokatbyråer hindrar inte att övervakning skall ske. När den biträdande juristen allvarligt missköter ärenden får principalen trots den biträdande juristens erfarenhet i 71/2010 erinran.

Klientmedel

Ett antal fall som berör hantering av klientmedel kan vara av intresse. I 185/2008 underlåter advokaten att avräkna klientmedel när han fakturerar, hotar med inkasso, dröjer med redovisning och tillställer inte sin huvudman sluträkning i ärende som innefattar rättsskydd. Dessutom dröjer han med redovisning av klientmedel. Påföljden blev erinran. I 60/2009 varnades advokaten när han av ”praktiska skäl” flyttade 65 000 kronor från dödsbos klientmedelskonto till eget konto där medlen stod i åtta månader. Varning blev också påföljden när en advokat i 153/2008 utan advokatuppsdrag vare sig för låntagare eller långgivare förmedlade lån och upplät sitt klientmedelskonto för lånetransaktionen. I 128/2010 förklarade nämnden att det var i sin ordning att tillgodogöra sig arvode ur klientmedel, som inbetalats för att utgöra säkerhet för borgensåtagande byrån iklätt sig. Klienten må ha uppfattat att medlen enbart utgjorde säkerhet för den skada borgensåtagandet kunde medföra och klientens utländska advokat förbjöd uttryckligen byrån att göra sig betald för arvode ur klientmedlen men nämnden såg inte att kritik kunde riktas mot förfarandet. Varningar har tilldelats i 7/2010 och 175/2010. I det förstnämnda hade advokaten biträtt en avliden person i dennes livstid. Tvist uppkom om arvodets storlek och det tvistiga beloppet antecknades just som ett sådant i bouppteckningen. Trots detta lyfte advokaten beloppet när han förordnats till boutredningsman. Mot bakgrund av tvisten kan man väl också fundera på om han borde ha tagit emot uppdraget som utredningsman. I det sistnämnda fallet tillgodogjorde sig advokaten klientmedel inbetalade som säkerhet för blivande arvode trots att motsvarande arbete inte utförts. Slutligen skall här nämnas 73/2010. Advokaten uppbar där för klientens räkning ett större belopp. Han

avvaktar till dess en faktura på ett mindre belopp förfaller och redovisar sedan för det större beloppet men håller inne 11 000 kronor som säkerhet för upparbetat arvodeskrav. Enligt nämnden hade advokaten inte rätt att innehålla klientmedel i avvaktan på att hans räkning förföll och han fick tillfälle att slutfakturera. Jag utgår från att nämnden menade att han inte hade rätt att innehålla hela det större beloppet i avvaktan på att fakturan förföll. Som jag ser det måste emellertid advokat ha rätt att av klientmedel innehålla belopp svarande mot fakturerat arvode och fakturerade kostnader även om texten i fakturan anger en framtida betaldag. Det förefaller mig orimligt att skyldighet skulle föreligga att redovisa samtliga klientmedel och därefter avvakta betalning från klienten inom en kort tidsrymd. När det gäller det andra ledet är jag mera tveksam. Men kanske nämnden resonerat så att det fordras avtal med klienten eller andra särskilda omständigheter för att säkerhetsbelopp skall få innehållas. Ett sådant synsätt kan ha fog för sig och rimmar väl med utgången i 176/2009. Där hade advokaten begärt och fått förskott med 1 500 kronor. Kort tid före utsatt muntlig förhandling begärde han ytterligare förskott och lämnade klienten när det begärda beloppet inte inbetalades. Nämnden fann att advokaten inte visat att han var berättigad till ytterligare förskott och tilldelade erinran.

Brister i klientkontakter

I flera fall har nämnden prövat brister i kontakter med klienter. I 69/2009 varnades advokaten när han inte meddelade sin klient att denne och dennes familj skulle utvisas. I 53/2010 konstaterades att tre veckors dröjsmål med att översända avslagsbeslut i asylärende var oacceptabelt, erinran. I 147/2009 fann nämnden att advokat, som hade fullmakt att kvittera ut socialmyndighets beslut i ärende om serveringstillstånd var skyldig att omedelbart underrätta klienten när beslut kommit advokaten till handa, också erinran. Samma blev påföljden i 138/10, som jag tycker är lärorikt. När hovrätt efter den nya processordningen skall hålla förhandling efter överklagande av den tilltalade och målsäganden inte skall omhöras är det viktigt att målsägandebiträdet underrättar målsäganden om förhandlingen; hovrätten skickar ingen kallelse till klienten. I det lite udda 141/2010 påstod advokaten att – sedan advokaten drabbats av stroke – det skulle vara ett avtalsbrott från klientens sida när denne ville byta ombud. Erinran. Det finns en skyldighet för advokat att underrätta klient när taket för rättsskydd överskrids, erinran i 187/2008. Och i 153/2010 varnades en illojal advokat,

som skrev till Migrationsverket och förklarade att hans klient inte hade asylskäl. Det är svårt att förstå att någon kan agera på det sättet.

Retentionsrätt

I 12/2009 upprepade nämnden att det inte är tillåtet för advokat att innehålla klients handlingar eller att vägra lämna ut en kopia därför att han inte fått betalt. Här skall dock påpekas att advokat är berättigad till skälig ersättning för kopieringskostnader (*Advokatetik* s 28) och man får väl utgå från att advokaten har rätt att begära sådan ersättning som ett villkor för att börja kopieringen.

Arvodesfrågor

Bland arvodesfrågor kan följande nämnas. I 134/2009 förklarade nämnden att advokat kan avtala att ett förhållandevis högt arvode skall utgå om en ombildning av hyresrätter till bostadsrätter kan komma till stånd medan inget arvode skall utgå om ombildningen misslyckas. När amerikansk domstol bestämmer advokatarvode i skadeståndsärendet med tillämpning av procentsatser är det tillåtet för svensk advokat att debitera i enlighet med domstolens beslut, 47/2010. Träffar advokat avtal om fast arvode för vissa arbetsmoment i ett uppdrag åligger det advokaten att tydligt klargöra vilka moment som ingår i det fasta arvodet, erinran i 73/2010.

Otydliga eller verkningslösa avtal

Advokat skall inte medverka till otydliga eller verkningslösa avtal. I 72/2009 erbjöd sig en advokat att utfärda en garanti för att hans klient skulle återvända till Sverige med sina barn om motparten medverkade till att klienten med barnen tillfälligt fick lämna Sverige. Med hänsyn till att garantin uppenbarligen saknade rättsverkan fick advokaten erinran.

Särskild företrädare

Tidigare praxis när det gäller handlingsplikt som särskild företrädare har upprätthållits i 135/2008. I ärende angående befarad könsstympling måste företrädaren vara tydligt aktiv. Man kan inte bara luta sig mot övertygelsen att myndigheterna sköter undersökningen och att någon lärare engagerar

sig. Det krävs ett mera aktivt engagemang och brister man i detta avseende får man erinran.

Malpractice

I flera fall har erinran tilldelats när advokater missar preskriptionsregler i försäkringsärenden, se bl a 44 och 174/2010. I det sistnämnda fallet fastslog nämnden att advokaten måste göra en *självständig* utredning av frågan när preskription inträder och alltså inte förlita sig på klientens uppgifter. Av andra misstag i yrkesutövningen kan nämnas att i 220/2010 erinrades advokaten när han överklagade en tredskodom till hovrätt i stället för att söka återvinning. Att missa att överklaga en dom på fängelsestraff ger varning, 123/2009, medan missat överklagande av häktningsbeslut ”bara” förskyllt erinran, 28/2010. Brott mot häktads restriktioner skall väl i normalfallet leda till uteslutning. När en oerfaren advokat, uppenbarligen av misstag, bröt mot sådana restriktioner och i kontakt med annan berättade om brottsmisstanke och att den häktade nekade till brott fick advokaten varning med 25 000 kronor i straffavgift.

Benefika transaktioner till förmån för advokat

Den stränga synen på att advokat medverkar till benefika transaktioner till förmån för advokaten eller dennes anhöriga upprätthålls. I 45/2010 fick advokaten varning med maximal straffavgift när han satte in sig själv som universell testamentstagare i ett klienttestamente.

Jäv

Som tidigare uppvisar jävsfallen en nästan osannolik variation. I 158/2008 slog nämnden fast att den som haft en person som klient inte bör åta sig att biträda med att klandra vederbörandes testamente. Nämnden angav särskilt att advokaten kunde ha fått upplysningar i det tidigare ärende, som omfattades av advokatens tystnadsplikt. Själv tycker jag att även lojaliteten kräver att advokat avstår från sådana uppdrag. Personlig anknytning kan göra det olämpligt att ta uppdrag som konkursförvaltare. I 182/2008 fann nämnden att advokat, som varit patient hos en person, inte borde accepterat att bli förvaltare i en juridisk person där vederbörande var ställföreträdare. I flera fall har nämnden prövat karenstider och risken för att tidigare

uppdrag gett insyn i klientens förhållande. När advokat företrätt ett handelsbolag i affärsvist får han inte kort tid därefter ta uppdrag för den ena delägaren mot den andra angående bodelning, erinran i 203/2010. Tidigare ärendetyp spelar naturligtvis roll för bedömningen av jävsfrågor; i 179/2010 ansågs det olämpligt att den, som 2002–2003 företrätt en person i ett arbetsrättsligt ärende år 2009 tog ett arbetsrättsligt ärende mot den tidigare klienten, erinran. Nämnden åberopade risken för att det tidigare ärendet gett upplysningar om klientens förhållanden. Två ledamöter var skiljaktiga och ville fria. Också i 196/2010 åberopade nämnden risken för att tidigare uppdrag gett insyn i klientens förhållanden. Advokaten och hans medhjälpare hade under en följd av år till och med 2007 i betydande utsträckning hjälpt en försäkringsgivare, bl a med tolkning av försäkringsvillkor. Han fick då inte 2009 ta uppdrag som rättegångsombud mot försäkringsgivaren angående just tolkning av villkor. Påföljden blev erinran. Sträng var nämnden enligt min mening i 80/2010. Där erinrades en advokat som år 2000 företrätt en person i ärende angående skadestånd efter trafikolycka. 2009 tog advokaten ett ärende mot den tidigare klienten angående vårdnad om barn. Nämnden framhöll att det ursprungliga ärendet varit av privaträttslig natur och gett advokaten inblick i klientens personliga och ekonomiska förhållanden. En ledamot var skiljaktig och ville fria. I 176/2008 tyckte också nämnden att den borde nämna att risken för kunska-per om klientens personliga förhållanden gjorde det olämpligt att advokaten tog ett ärende mot en person, som han ett år tidigare försvarat för rattfylleri. Tidigare praxis har som jag ser det också slagit fast att just försvararuppdrag skapar en särskilt bestående lojalitetsplikt. I 104/2010 fann nämnden karenstiden för kort. En kollega på advokatens byrå hade under två och ett halvt år företrätt en persons helägda bolag. Uppdraget avslutades 2006. När advokaten 2007 tog ett ärende mot aktieägaren personligen erinrade nämnden honom trots att ärendena synbarligen inte hade något alls med varandra att göra. I 34/2009 konstaterades att den, som varit offentligt biträde åt barn, inte borde åta sig uppdrag för bostadsrättsförening, som gick ut på att barnets mor skulle vråkas. Det var också fel att när uppdraget för föreningen pågick åta sig nytt uppdrag som offentligt biträde åt barnet. Erinran. Några ytterligare fall som belyser lojalitetsplikten mot delägare i fåmansbolag har prövats. I 13/2009 uttalade nämnden att det skall föreligga särskilda skäl om lojalitetsplikt inte skall uppkomma mot samtliga delägare i ett sådant bolag om man har uppdrag för bolaget. Bevisbördan för att det inte är olämpligt att företråda en delägare mot en annan lades

således på advokaten. I ett senare avgörande från 2009, 141, tycker jag inte det var lika klart om det var anmälaren som skulle visa det otillbörliga eller advokaten som skulle ”styrka sig fri”. Sammanfattningsvis kan nog sägas att den, som företräder ett fåmansbolag, bör tänka sig för flera gånger innan han tar uppdrag för en delägare mot en annan. Han måste räkna med att han kan tvingas förklara varför ingen lojalitet uppkommit i förhållande till den tilltänkta motparten. Enligt konkurslagen skall tillsynsmyndigheten underrättas om en tänkbar jävsgrund för konkursförvaltare. Utan att ta ställning till jävsfrågan som sådan erinrade nämnden en förvaltare, som underlåtit att meddela myndigheten om att han lämnat sin byrå för att gå över till annan byrå, där delägare företrädde den största fordringsägaren i konkursen, 98/2010. Också 105/2010 gäller upplysningsplikt. Nämnden ansåg där att en advokat har upplysningsplikt mot sin klient när advokaten samtidigt försvarar motpartsadvokaten i ett brottmål angående ekonomisk brottslighet. Situationen rymmer flera besvärliga moment. Skall handlingsregeln följas måste advokaten först fråga sin kollega om hinder möter mot att avslöja att denne är åtalad och berätta om försvararuppdraget. Han skall därefter – med vederbörligt tillstånd – underrätta sin klient om förhållandet. Reagerar klienten negativt skall han normalt frånträda uppdraget – alternativt uppdraget avböjas. Vägras tillstånd skall väl också uppdraget frånträdas eller avböjas, då utan angivande av skäl. Jag känner osäkerhet när det gäller handlingsregeln. Vad är det vi skall berätta för våra klienter om relationer till motpartsadvokater? Om motpartsadvokaten hör till advokatens närmaste vänner, föreligger då en upplysningsplikt? Många alldeles informella bindningar är ju mycket starkare än de som skapas av ett försvararuppdrag. Och nämnden har med all sannolikhet inte menat att försvararuppdraget faktiskt innefattade en jävssituation, bara en situation som beskrivs i Vägledande regler 3.3.1 andra punkten. Men kanske nämnden menade att den kloke advokaten borde ha avstått från uppdraget från början. 242/2010 belyser jäv för testamentsexekutor. Hinder möter inte för att fullgöra ett sådant uppdrag även om man biträtt den avlidne i dennes livstid mot flera av delägarna men inser advokaten att det kommer att bli tvist om arvode som påförts den avlidne före dödsfallet utgör detta hinder mot att bli boutredningsman. Avslutningsvis kan konstateras att energibolaget Eon är stort nog för att bankundantaget skall tillämpas på bolaget och ramavtal utan volymgarantier grundar inte automatiskt jäv. Man får i stället se till de konkreta uppdrag som förekommit.

Hänsyn till omvärlden

I advokatetikens krav ligger att man skall visa hänsyn till omvärlden. När advokat inser att en motpart tror att advokaten fortsatt företräder sin tidigare huvudman är advokaten skyldig att omedelbart upplysa om att så inte är fallet, 10/2009, uttalande. Och när kollega efter skriftväxling häver avtal om fastighetsöverlåtelse och därvid skriver att han förutsätter att advokaten är behörig att motta hävningsförklaringen får advokaten inte tåla och därefter hävda att behörighet inte föreligger, erinran i 182/2009. När försvarare av misstag i sakframställning och plädering några gånger nämner målsägandens skyddade förnamn föranleder det uttalande. Däremot föranleder inte uppgiften att målsäganden talade polska och bodde nära brottsplatsen någon reaktion från nämndens sida, 154/2008. I 142/2009 satte advokaten av misstag in ena partens skyddade adress i bodelningsavtal vilket ledde till erinran. Att av misstag ansöka om utmätning för betald skuld ger också erinran, 82/2010. Och advokat, som trots vetskap om att stora misshälligheter råder mellan delägarna i ett aktiebolag förlitar sig på sin klients uppgift att kallelse skett till en bolagsstämma utan att göra någon egen kontroll, fick i 11/2010 erinran.

Kränkningar

Kränkningar har bedömts i några fall. Sedan förundersökning nedlagts säger advokat på restaurang att den tingsfiskal, som beslutat att häkta den misstänkte, gjorde fel. Uttalandet har bedömts som kränkande, erinran i 185/2009. I förhör med målsäganden frågar advokaten i 37/2009 om målsäganden varit åtalad tidigare. Frågan hänför sig till ett åtal för människorov femton år tillbaka i tiden och målsäganden blev frikänd. Nämnden tycker i uttalande inte att advokatens syfte att ifrågasätta målsägandens trovärdighet var sådant att det rättfärdigade den kränkande frågan.

Förlikningserbjudanden

Att i strid med den klara regeln, att motparts förlikningserbjudande inte utan tillstånd får återopas, redovisa innehållet i ett sådant erbjudande och återropa det som bevisning ger fortsatt varning, 200/2010. Enligt uppgift har nämnden tagit ställning till hur en advokat skall agera om huvudmannen själv inger och återropar ett förlikningserbjudande. I den situationen återstår inget annat för advokaten än att frånträda uppdraget och annan

kollega kan inte åta sig att överta uppdraget med mindre klienten återkallar sitt åberopande.

Förbigående av motpartsombud

Två avgöranden avseende förbigående av motpartsombud visar svårigheten att bedöma när man kan skicka avtalsförslag till sin klient med vetskap eller misstanke om att förslaget kommer att skrivas ut och läggas fram för motparten vid sidan om dennes advokat, 29 och 80/2009. I det förstnämnda var ombuden ense om att parterna på egen hand skulle försöka förlikas. När den ena av parterna ringde upp sitt ombud och förklarade att uppgörelse nåtts upprättade ombudet utan att ”ens” (nämndens skrivning) underrätta motpartsombudet ett förlikningsavtal och skickade det till sin huvudman, erinran. Två nämndledamöter var skiljaktiga och ville fria. I det andra fallet drevs förhandlingar mellan två företag, företrädna av advokater. När den ena advokaten var bortrest träffades parterna utan ombud. Under mötets gång ber det ena företaget sin hemmavarande advokat att skriva ett letter of intent, som sägs återspegla vad parterna kommit överens om. Det gör advokaten och skickar texten till sin huvudman varefter handlingen skrivs ut och undertecknas. Nämnden friade. Här har ju e-posten kommit att ge problemet en ny dimension; tidigare kunde vi tydligare än nu ange att avtalsutkast var just utkast och inte avsedda att undertecknas men i dag är det lätt för klienten att göra ett förslag till original. För mig framstår det som klart att om man skickar en handling till sin klient och inser att den kommer att skrivas under av motparten måste man underrätta motpartsombudet, i vart fall när handlingen godkänts av den egna klienten.

Obstruktion av rättsordningen

Advokat får inte medverka till att obstruera rättsordningen. I 184/2008 försökte advokat få en utsatt förhandling inställd. När domstolen vägrade instruerade huvudmannen – möjligen på initiativ av advokaten – advokaten att frånträda sitt uppdrag vilket ledde till att förhandlingen fick inställas. Domstolen förpliktade advokaten att solidariskt med huvudmannen svara för ett betydande belopp av motpartens rättegångskostnader och nämnden erinrade för obstruktion.

Uppgifter till domstolar och andra myndigheter skall vara korrekta. När advokat i 143/2008 som likvidator nollade skattedeklarationer i stället för

att förklara att han saknade underlag för att lämna rätt uppgifter gav det varning.

Plikter mot samfundet och utbildningskravet

En advokat måste se till att samfundet kan nå honom. I 151/2008 slås fast att det åligger advokat att lämna samfundet erforderliga kontaktuppgifter. Advokat är också skyldig att på anmaning infinna sig inför nämnden. När advokaten i 45/2009 inte kom till förhandling inför nämnden och godtagbart skäl saknades fick han varning med straffavgift 25 000 kronor.

Slutligen skall här nämnas två ärendetyper, som delvis på grund av nya regler, delvis på grund av ändrade rutiner på samfundet, blivit frekventa. Underlåtenhet att följa reglerna om fortbildning ger erinran, t ex 177/2009 och 93 och 121/2010. Och underlåtenhet att lämna revisorsintyg ger erinran, 152/2010. Lämnas inte revisorsintyg efter anmaning leder det till varning, 213/2010, upprepas förseelsen blir det varning med stigande straffavgift, t ex 179/2009.

Sveriges advokatsamfund
Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 Stockholm
Telefon: 08-459 03 00 Telefax: 08-660 07 79
e-post: info@advokatsamfundet.se
www.advokatsamfundet.se
ISBN 978-91-983899-2-0